

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI

KONYA/ÇUMRA İLÇESİ VE KÖYLERİNDE BULUNAN HALI
VE KİLİM ÖRNEKLERİ

SAFİYE ÜNALDI

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ SEVİNÇ EREN

YÜKSEK LİSANS

ORDU 2022

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak savunduğum “Konya/Çumra İlçesi ve Köylerinde Bulunan Halı ve Kilim Örnekleri” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmada yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

10 /03/ 2022

SAFİYE ÜNALDI

18531300007

TEŞEKKÜR

Konya ve çevresi erken dönemlerden itibaren en yaygın dokuma merkezlerinden biri olmuştur. Halı ve kilim dokuma, Orta Asya'daki konargöçer yaşayışın devamı olarak sürdürülmekte, özellikle de Anadolu'da ki Yörükler arasında önemli bir yer edinmektedir. Havlı ve havsız dokumalar olarak gruplayabileceğimiz dokumalar gerek renk gerekse motif, desen ve kompozisyon özellikleriyle dokuma geleneğinin devamlılığı açısından önem taşımaktadır.

Çumra'da yaşayan Yörüklerden biri olarak tez konumu, danışmanımın önermesi sayesinde Konya/Çumra İlçesi Ve Köylerinde Bulunan Halı Ve Kilim örnekleri olarak belirledim. Bölgenin önemli bir dokuma merkezi olması, unutulmaya başlanmış olan ve sayıları her geçen gün azalan dokumaların belgelenmesi, kültürel miras olarak gelecek kuşaklara aktarılması çalışmanın en önemli amacını oluşturmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda Çumra İlçesi ve Köylerinde halı ve kilim dokuyan ve bu dokumaların günümüze kadar gelmesini sağlayan kıymetli insanlara teşekkürlerimi iletiyorum. Ders aşamam ve çalışmam sırasında bilgilerini esirgemeyen ve çalışmamın her ayrıntısı ile ilgilen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Sevinç EREN 'e, özellikle gençliğinde halı dokuyan annem Havva Ünalı ve köylerdeki halılara ulaşmamı sağlayan teyzem Zübeyde Çelikci'ye, bana her daim maddi manevi desteklerini sunan babam, abim, ablam ve yengeme teşekkürü bir borç bilirim. Son olarak Ordu Üniversitesi Sanat Tarihi bölümü hocalarıma teşekkür ederim.

10.03.2022

SAFİYE ÜNALDI

18531300007

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ÖZET	ivi
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ.....	vi
GÖRSELLER DİZİNİ	viii
ÇİZİMLER DİZİNİ	x
GİRİŞ	1
ÇALIŞMANIN KAPSAMI, AMACI VE ÖNEMİ	1
ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	4
1. ÇUMRA’NIN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ.....	4
1.1. ÇUMRA’NIN COĞRAFYASI.....	4
1.2. ÇUMRA’NIN TARİHÇESİ	4
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. TÜRK DÜZ DOKUMA VE HALILARIN TARİHSEL SÜRECİ.....	7
2.1. TÜRK DÜZ DOKUMALARI VE TARİHİ GELİŞİMİ.....	7
2.1.1. Düz Dokumalarının Tanımı ve Sınıflandırılması	11
2.1.2. Düz Dokumada Kullanılan Teknikler.....	12
2.1.3. Düz Dokumada Kullanılan Araç ve Gereçler	14
2.2. TÜRK HALI SANATI VE TARİHİ GELİŞİMİ.....	16
2.2.1. Halı’nın Tanımı ve Sınıflandırılması	23
2.2.2. Halı Dokumada Kullanılan Teknikler	26
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	28
3. KATALOG: KONYA/ÇUMRA İLÇESİ VE KÖYLERİNDE BULUNAN HALI VE KİLİM ÖRNEKLERİ	28
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	93
DEĞERLENDİRME.....	93
SONUÇ	101
KAYNAKÇA	103
TABLolar	108
GÖRSELLER.....	139
ÇİZİMLER.....	219
ÖZGEÇMİŞ.....	284

ÖZET

KONYA/ÇUMRA İLÇESİ VE KÖYLERİNDE BULUNAN HALI VE KİLİM ÖRNEKLERİ

Konya ilinin geniş toprakları üzerinde birçok sanat eseri üretilmiştir. El sanatlarımız içerisinde yer alan halı ve kilimler hem ihtiyaç karşılamak için hem de satış yapmak amacıyla bir gelenek olarak yıllarca dokunmuştur. Yapılan dokumalar geçmişten izler taşıyan ve günümüze kadar ulaşmış en değerli kültürel miraslarımızdan biridir. Günümüzde geleneksel dokumaların üretimi durmuş olsa bile bölgede ki eski dokuma örneklerine hala ulaşılabilir. Buna rağmen Çumra ve köylerinde bulunan dokumalar bugüne kadar pek tanıtılmamıştır.

Çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapan Anadolu'da, kökleri Orta Asya konargöçer yaşamına dayanan dokuma geleneği, toplumun kültürel yapısı, gelenek ve görenekleri doğrultusunda devam etmiştir. Bu geleneğin devamı niteliğinde Çumra İlçesi ve civar köylerinde incelenen 65 adet dokuma örneği araştırmaya dâhil edilmiştir. Günlük kullanım ya da çeyiz amacıyla dokunan halı, kilim, yastık, seccade, heybe ve çanta gibi dokumalar malzeme, dokuma tekniği, kullanım amacına göre tanıtılarak değerlendirilmiştir. Ayrıca motif, desen, kompozisyon ve renk açısından Çumra ve köylerinde incelenen dokumaların ana karakterleri ortaya konularak Konya dokumaları arasındaki yeri belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dokuma, Düğüm, Konya Halıları, Motif, Türk Halı Sanatı

ABSTRACT

SAMPLES OF CARPETS AND KILIM IN KONYA PROVINCE, ÇUMRA DISTRICT AND VILLAGES

Many works of art were produced on the vast territory of Konya. Carpets and kilims, which are included in our handicrafts, have been woven for years as a tradition both to meet needs and to sell. The weavings made are one of our most valuable cultural heritages that carry traces of the past and have reached the present day. Even though the production of traditional weavings has stopped today, old weaving samples in the region can still be reached. Despite this, the weavings found in Çumra and its villages have not been introduced until today.

In Anatolia, which has hosted various civilizations, the tradition of weaving, whose roots are based on the nomadic life of Central Asia, continued in line with the cultural structure, customs and traditions of the society. As a continuation of this tradition, 65 weaving samples examined in Çumra District and its surrounding villages were included in the research. Weavings such as carpets, rugs, pillows, prayer rugs, saddlebags and bags woven for daily use or dowry were introduced and evaluated according to their material, weaving technique and purpose of use. In addition, the main characters of the weavings examined in Çumra and its villages in terms of motif, pattern, composition and color were tried to be determined among Konya weavings.

Key Words: Weaving, Knot, Konya Carpets, Motif, Turkish Carpet Art,

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
cm.	: Santimetre
Enst.	: Enstitü
Env.	: Envanter
Foto.	: Fotoğraf
Karş.	: Karşılaştırma
m.	: Metre
no.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
vb.	: ve benzeri

TABLolar DİZİNİ

<i>Tablo 1:</i> Araştırmanın Yapıldığı Alan ve Bulunan Dokuma Sayısı.....	109
<i>Tablo 2:</i> Dokuma Örneklerin Cinsi, Adedi ve Yoğunlukta Bulunduğu Yerler ..	109
<i>Tablo 3:</i> Dokumalarda Kullanılan Teknikler	110
<i>Tablo 4:</i> Dokuma Örneklerinin Boyutları.....	113
<i>Tablo 5:</i> Halı Dokumalarında Kullanılan Düğüm Çeşitleri.....	116
<i>Tablo 6:</i> Halı Dokumalarının Kalitesi	118
<i>Tablo 7:</i> Halı Dokumalarında Bulunan Hav Uzunluğu	120
<i>Tablo 8:</i> Dokumalarda Kullanılan İplik Malzemesi.....	123
<i>Tablo 9:</i> Dokumalarda Kullanılan Boya Malzemesi	126
<i>Tablo 10:</i> Dokumalarda Kullanılan Renkler.....	128
<i>Tablo 11:</i> Halı Dokumalarında Görülen Kompozisyon	132
<i>Tablo 12:</i> Dokumalarda Görülen Ortak Desenler	134
<i>Tablo 13:</i> Dokumaların Günümüzde ki Durumu	137

GÖRSELLER DİZİNİ

<i>Görsel 1:</i> İlçe haritası.....	139
<i>Görsel 2:</i> Çatalhöyük yerleşkesi.....	139
<i>Görsel 3:</i> Pazırık Halısı.....	140
<i>Görsel 4:</i> Fustat’da bulunan halı parçaları.....	140
<i>Görsel 5:</i> Dokuma yapımında kullanılan araç gereçler	141
<i>Görsel 6:</i> Dokuma Tezgahı	141
<i>Görsel 7:</i> Katalog no: 1.....	142
<i>Görsel 8:</i> Katalog no: 2.....	143
<i>Görsel 9:</i> Katalog no: 3.....	144
<i>Görsel 10:</i> Katalog no: 4.....	145
<i>Görsel 11:</i> Katalog no: 5.....	146
<i>Görsel 12:</i> Katalog no: 6.....	147
<i>Görsel 13:</i> Katalog no: 7.....	148
<i>Görsel 14:</i> Katalog no: 8.....	149
<i>Görsel 15:</i> Katalog no: 9.....	150
<i>Görsel 16:</i> Katalog no: 10.....	151
<i>Görsel 17:</i> Katalog no: 11.....	152
<i>Görsel 18:</i> Katalog no: 12.....	153
<i>Görsel 19:</i> Katalog no: 13.....	154
<i>Görsel 20:</i> Katalog no: 14.....	155
<i>Görsel 21:</i> Katalog no: 15.....	156
<i>Görsel 22:</i> Katalog no: 16.....	157
<i>Görsel 23:</i> Katalog no: 17.....	158
<i>Görsel 24:</i> Katalog no: 18.....	159
<i>Görsel 25:</i> Katalog no: 19.....	160
<i>Görsel 26:</i> Katalog no: 20.....	161
<i>Görsel 27:</i> Katalog no: 21.....	162
<i>Görsel 28:</i> Katalog no: 22.....	163
<i>Görsel 29:</i> Katalog no: 23.....	164
<i>Görsel 30:</i> Katalog no: 24.....	165
<i>Görsel 31:</i> Katalog no: 25.....	166
<i>Görsel 32:</i> Katalog no: 26.....	167
<i>Görsel 33:</i> Katalog no: 27.....	168

Görsel 34: Katalog no: 28.....	169
Görsel 35: Katalog no: 29.....	170
Görsel 36: Katalog no: 30.....	171
Görsel 37: Katalog no: 31.....	172
Görsel 38: Katalog no: 32.....	173
Görsel 39: Katalog no: 33.....	174
Görsel 40: Katalog no: 34.....	175
Görsel 41: Katalog no: 35.....	176
Görsel 42: Katalog no: 36.....	177
Görsel 43: Katalog no:37.....	178
Görsel 44: Katalog no: 38.....	179
Görsel 45: Katalog no: 39.....	180
Görsel 46: Katalog no: 40.....	181
Görsel 47: Katalog no: 41.....	182
Görsel 48: Katalog no: 42.....	183
Görsel 49: Katalog no: 43.....	184
Görsel 50: Katalog no: 44.....	185
Görsel 51: Katalog no: 45.....	186
Görsel 52: Katalog no: 46.....	187
Görsel 53: Katalog no: 47.....	188
Görsel 54: Katalog no: 48.....	189
Görsel 55: Katalog no: 49.....	190
Görsel 56: Katalog no: 50.....	191
Görsel 57: Katalog no: 51.....	192
Görsel 58: Katalog no: 52.....	193
Görsel 59: Katalog no: 53.....	194
Görsel 60: Katalog no: 54.....	195
Görsel 61: Katalog no: 55.....	196
Görsel 62: Katalog no: 56.....	197
Görsel 63: Katalog no: 57.....	198
Görsel 64: Katalog no: 58.....	199
Görsel 65: Katalog no: 59.....	200
Görsel 66: Katalog no: 60.....	201
Görsel 67: Katalog no: 61.....	202

Görsel 68: Katalog no: 62.....	203
Görsel 69: Katalog no: 63.....	204
Görsel 70: Katalog no: 64.....	205
Görsel 71: Katalog no: 65.....	206
Görsel 72: Karş. Manisa Gördes'den Seccade örneği.....	207
Görsel 73: Karş. Manisa Kula'dan Seccade örneği.....	208
Görsel 74: Karş. Kayseri Yahyalı'dan Seccade örneği	209
Görsel 75: Karş. Nevşehir Avanos'dan Seccade örneği.....	210
Görsel 76: Karş. Nevşehir Ürgüp'den Halı örneği.....	211
Görsel 77: Karş. Niğde Maden'den Halı Örneği	212
Görsel 78: Karş. Mersin Silifke'den Halı Örneği	213
Görsel 79: Karş. Ejder figürlü dokuma örnekleri.....	214
Görsel 80: Karş. Burdur'da bulunan düz dokuma örneği.....	215
Görsel 81: Karş. Anadolu'da bulunan madalyonlu düz dokuma örneği	216
Görsel 82: Günümüzde Konya'da bulunan eski dokumaların alım -satımını yapan esnaflar	217
Görsel 83: Konya'da 1950'lerde boya hammaddesi satan esnaf	218

ÇİZİMLER DİZİNİ

<i>Çizim 1:</i> (Katalog no:1) genel kompozisyon	219
<i>Çizim 2:</i> (Katalog no: 2) genel kompozisyon	220
<i>Çizim 3:</i> (Katalog no: 3) genel kompozisyon	221
<i>Çizim 4:</i> (Katalog no: 4) genel kompozisyon	222
<i>Çizim 5:</i> (Katalog no: 5) genel kompozisyon	223
<i>Çizim 6:</i> (Katalog no: 6) genel kompozisyon	224
<i>Çizim 7:</i> (Katalog no: 7) genel kompozisyon	225
<i>Çizim 8:</i> (Katalog no: 8) genel kompozisyon	226
<i>Çizim 9:</i> (Katalog no: 9) genel kompozisyon	227
<i>Çizim 10:</i> (Katalog no: 10) genel kompozisyon.....	228
<i>Çizim 11:</i> (Katalog no: 11) genel kompozisyon.....	229
<i>Çizim 12:</i> (Katalog no: 12) genel kompozisyon.....	230
<i>Çizim 13:</i> (Katalog no: 13) genel kompozisyon.....	231
<i>Çizim 14:</i> (Katalog no:14) genel kompozisyon.....	232
<i>Çizim 15:</i> (Katalog no: 15) genel kompozisyon.....	233
<i>Çizim 16:</i> (Katalog no: 16) genel kompozisyon.....	234
<i>Çizim 17:</i> (Katalog no: 17) genel kompozisyon.....	235
<i>Çizim 18:</i> (Katalog no:18) genel kompozisyon.....	236
<i>Çizim 19:</i> (Katalog no: 19) genel kompozisyon.....	237
<i>Çizim 20:</i> (Katalog no: 20) genel kompozisyon.....	238
<i>Çizim 21:</i> (Katalog no: 21) genel kompozisyon.....	239
<i>Çizim 22:</i> (Katalog no: 22) genel kompozisyon.....	240
<i>Çizim 23:</i> (Katalog no: 23) genel kompozisyon	241
<i>Çizim 24:</i> (Katalog no: 24) genel kompozisyon.....	242
<i>Çizim 25:</i> (Katalog no: 25) genel kompozisyon.....	243
<i>Çizim 26:</i> (Katalog no: 26) genel kompozisyon.....	244
<i>Çizim 27:</i> (Katalog no: 27) genel kompozisyon.....	245
<i>Çizim 28:</i> (Katalog no: 28) genel kompozisyon.....	246
<i>Çizim 29:</i> (Katalog no: 29) genel kompozisyon.....	247
<i>Çizim 30:</i> (Katalog no:30) genel kompozisyon.....	248
<i>Çizim 31:</i> (Katalog no: 31) genel kompozisyon.....	249
<i>Çizim 32:</i> (Katalog no: 32) genel kompozisyon.....	250
<i>Çizim 33:</i> (Katalog no: 33) genel kompozisyon.....	251

Çizim 34: (Katalog no: 34) genel kompozisyon.....	252
Çizim 35: (Katalog no: 35) genel kompozisyon.....	253
Çizim 36: (Katalog no: 36) genel kompozisyon.....	254
Çizim 37: (Katalog no: 37) genel kompozisyon.....	255
Çizim 38: (Katalog no: 38) genel kompozisyon.....	256
Çizim 39: (Katalog no: 39) genel kompozisyon.....	257
Çizim 40: (Katalog no: 40) genel kompozisyon.....	258
Çizim 41: (Katalog no: 41) genel kompozisyon.....	259
Çizim 42: (Katalog no: 42) genel kompozisyon.....	260
Çizim 43: (Katalog no: 43) genel kompozisyon.....	261
Çizim 44: (Katalog no: 44) genel kompozisyon.....	262
Çizim 45: (Katalog no: 45) genel kompozisyon.....	263
Çizim 46: (Katalog no: 46) genel kompozisyon.....	264
Çizim 47: (Katalog no: 47) genel kompozisyon.....	265
Çizim 48: (Katalog no: 48) genel kompozisyon.....	266
Çizim 49: (Katalog no: 49) genel kompozisyon.....	267
Çizim 50: (Katalog no: 50) genel kompozisyon.....	268
Çizim 51: (Katalog no: 51) genel kompozisyon.....	269
Çizim 52: (Katalog no: 52) genel kompozisyon.....	270
Çizim 53: (Katalog no: 53) genel kompozisyon.....	271
Çizim 54: (Katalog no: 54) genel kompozisyon.....	272
Çizim 55: (Katalog no: 55) genel kompozisyon.....	273
Çizim 56: (Katalog no: 56) genel kompozisyon.....	274
Çizim 57: (Katalog no: 57) genel kompozisyon.....	275
Çizim 58: (Katalog no: 58) genel kompozisyon.....	276
Çizim 59: (Katalog no: 59) genel kompozisyon.....	277
Çizim 60: (Katalog no: 60) genel kompozisyon.....	278
Çizim 61: (Katalog no: 61) genel kompozisyon.....	279
Çizim 62: (Katalog no: 62) genel kompozisyon.....	280
Çizim 63: (Katalog no: 63) genel kompozisyon.....	281
Çizim 64: (Katalog no: 64) genel kompozisyon.....	282
Çizim 65: (Katalog no: 65) genel kompozisyon.....	283

GİRİŞ

ÇALIŞMANIN KAPSAMI, AMACI VE ÖNEMİ

Kadim ata sanatlarımızdan biri olan dokumacılık ülkemizin hemen hemen her köşesinde görülmektedir. Özellikle Konya bölgesinde yer alan dokumalar ayrı bir öneme sahiptir. Anadolu'nun dokuma merkezlerinden biri olan Konya bölgesinde yöre halkının dokuduğu halılar dönemin padişahlarına hediye olarak takdim edilmiştir. Konya'da Karapınar, Ladik, Silile, Keçimuhsine gibi önemli dokuma yörelerinin yanında kaynaklarda adına az rastladığımız Çumra İlçesinde de dokuma yapılmaktadır. Kendi içinde yapılan üretimin yanı sıra dışarıdan gelen talebe göre de dokumalar yapılmakta olup üretilen çeşitli dokumalar birçok ülkeye pazarlanarak ekonomimizin gelişmesine katkı sağlamıştır. Çeyizlik, gündelik, hediyelik ve ölümlük olarak dokunan halı ve kilimler günümüzde ata yadigârı olarak değer görmektedir. Buda bizlere dokumanın yörede ne kadar ehemmiyetli bir yeri olduğunu açıkça göstermektedir.

Araştırma kapsamında incelenen dokuma örnekleri, Orta Anadolu'da yer alan Konya İlinin tarihi sürece önemli katkıları olan Çumra ilçesi ve civar köylerinde yer almaktadır. Bu köyler arasında yer alan Dinlendik, Kuzucu, İnlı, Türkmencamili, Taşağıl, Sotur, Arıkören ve Yörükcamili dokumaları köklü bir geçmişe sahiptir. Bu bağlantıda tez çalışması için bölgede bulunan düz dokuma ve halı dokumaları konu edilmiştir. Örnekler arasından 15 tanesi düz dokuma, 50 tanesi halı dokuma olan toplam 65 örnek yer alır. Geleneksel dokuma örnekleri tek tek incelenerek motiflerin anlamları, kullanım yerleri, ölçüleri ve renkleri tasnif edilmiştir.

Dokumalarda kullanılan motif, teknik ve seçilen renkler, yalnızca kompozisyon bütünlüğünü oluşturmaz aynı zamanda toplumsal ve kültürel değerleri, sanatsal çerçevede yansıtarak gelecek nesillere aktarır. Anadolu Selçuklulardan bu yana devam eden farklı motif ve kompozisyon özelliklerine sahip bu örneklerinin tanıtılması, kayıt altına alınması ve korunması amaçlanmaktadır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya aktardığı dokumalar hakkında geniş bir perspektifte kaynak taraması yapılmıştır. İlk olarak konuyla ilgili tezler, makaleler, dergiler, bildiriler, kitaplar, halı ve kilim katalogları incelenmiştir.

Genel bilgilerin ardından geçmişe ait bilgileri yerinde öğrenmek adına, konu kapsamında Çumra ve köylerinde saha araştırması yapılmıştır. Bölgenin ileri gelenleri ile görüşülerek bu eserlere sahip kişilere ulaşılmıştır. Genellikle evin başodasında sergilenen veya kullanmaya kıyamayanların da sandıklarda sakladığı geleneksel dokumalar araştırmaya konu edinilmiştir. Dokumaların fotoğrafları çekilerek, ölçüleri vb. veriler hazırlanan gözlem fişlerine aktarılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda bölgedeki dokuma geçmişine, malzemesine ve üretim aşamalarına ait bilgiler edinmek için İlçe Halk Kütüphanesi, Konya Karatay Halk Kütüphanesi, belediyenin bayanlara istihdam sağlamak amacıyla açmış olduğu KOMERK ile Halk Eğitim Merkezleri ve günümüzde Konya halılarının sergilendiği Koyunoğlu Müzesi ve Konya Etnografya Müzesinde incelemeler yapılmıştır.

Kaynak tarama kapsamında özellikle Oktay Aslanapa'nın "*Türk Halı Sanatının Bin Yılı*", "*Türk Halı Sanatı, Selçuklu Halıları: Başlangıcından On altıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı*" adlı kitapları ve bunun yanı sıra çeşitli dergilerde yer alan makaleleri incelenmiştir. Ayrıca Şerare Yetkin'in "*Türk Halı Sanatı*" kitabı, Bekir Deniz'in "*Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygılar*" kitabı, Ahmet Aytaç'ın "*Geleneksel Türk el Dokumacılığı*" adlı kitabı, araştırmada hem halı sanatının genel bilgilerini hem de Konya halıları hakkında bilgi veren ana kaynaklar olarak belirlenmiştir.

Halılardaki desen ve kompozisyon özellikleri hakkında detaylı bilgileri için, Nevber Gürsu'nun "*Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler*" kitabı ile Aysen Soysaldı'nın "*Düz Dokuma Teknikleri ve Teknik Desen Çizimleri*" kitabı incelenmiştir. Yöresel motifler hakkında, Yusul Durul'un "*Türk Kilim Motifleri*", Mine Erbek'in "*Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*" kitabı ve Neriman Görgünay'ın "*Altaylardan Tuna Boyuna Türk Dünyasında Ortak Yanışlar*" kitabı da araştırmada sıklıkla faydalanılan kitaplardır. Yine kullanılan motiflerin dönemi itibariyle bölgedeki adları ve anlamları yöre halkına danışılarak da öğrenilmiştir.

Konya dokumaları hakkında güncel bilgilere ise bu alanda çalışmaları bulunan değerli akademisyenlerden, Prof. Dr. Recai Karahan'ın "*Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*" başlıklı tezi, Prof. Dr. Melek Hidayetoğlu'nun çeşitli yayınları, Doç. Dr. Fatma Nur Başaran'ın Konya Ereğli dokumalarının yer aldığı geniş kapsamlı tez çalışmasından faydalanılmıştır. Özellikle aynı yörede

çalışma yapan Öğr. Gör. Meral Orhan'ın yayınlanmış tezi de Çumra dokumalarına ışık tutması açısından son derece önemli bir kaynaktır.

Konargöçer Türklerin ulaştıkları bütün topraklarda yanlarında titizle taşıyıp ürettikleri dokumaların oluşum süreci ile ilgili olan tezgâh, makas, kirkit gibi büyük küçük araç gereçlerin ve boyaların elde edilmesi yönünde bilgileri içeren kaynaklara tezin kaynakça bölümünde genişçe yer verilmiştir. Ulaşılan kaynakların incelenmesinin ardından tezin yazım aşamasına geçilmiştir. Son olarak görsel materyallerin Macromedia Fireworks Programı ve Autocad programı aracılığıyla bilgisayar ortamında çizimleri tarafımdan yapılmıştır.

Tez çalışması dört bölümden oluşmaktadır. I. bölümde, Çumra İlçesi hakkında tarihi ve coğrafi bilgilere yer verilmiştir. II. bölümde Türk düz dokumaları ile halı dokumalarının tanımı, sınıflandırılması ve tarihi gelişim süreci hakkında bilgi verilmiştir. III. bölüm olan katalog kısmında ise, daha önce hazırlanan gözlem fişlerine göre altmış beş dokuma teknik, malzeme, ölçü, renk vb. kriterler doğrultusunda motif-desen-kompozisyon özellikleriyle ayrıntılı biçimde tanıtılmıştır. Değerlendirme başlığını taşıyan IV. Bölümde ise, dokumalar tablolar halinde ele alınarak incelenmiştir. Dokumalar kullanım türleri, malzeme, teknik ve kompozisyon özelliklerine göre karşılaştırılıp değerlendirilmiştir. Son bölüm olan sonuç bölümünde ise İlçenin dokuma sanatına dair genel bir çıkarım yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ÇUMRA'NIN COĞRAFI KONUMU VE TARİHÇESİ

1.1. ÇUMRA'NIN COĞRAFYASI

İç Anadolu bölgesinin tam ortasında, ülkenin en büyük kapalı havzası olan Konya ilinin, güneyden yaklaşık 43 km uzaklıkta Çumra ilçesi bulunur. İlçe, 37-38 doğu meridyenleri ile 33-34 kuzey enlemleri arasında yaklaşık 2330 km² yüz ölçümüne sahip alanda konumlanmaktadır. İlk olarak Karaman demir yolu üzerine kurulan ve zamanla geliştirilen Çumra, resmi kimliğine 1926 yılında ilçe unvanı olarak kavuşmuştur. İlçeyi doğusunda Karapınar, batısında Akören, güneyinde Güneysınır ve güneydoğusunda da Karaman ili çevreler¹.

Bölge yüzeyi engebe açısından iç ile dış yükseltisi az sayıda olmakla birlikte yüksekliği güneydoğudan kuzeybatıya doğru gidildikçe artmaktadır. İlçe'nin güneyinde Karadağ ile Kızıldağ gibi volkanik dağlar, güneybatısına 25 km uzaklıkta da Toros dağları bulunur. Ayrıca yüzeyin dörtte ikisinde ovalar yer almaktadır. Tarihi devirlere ait birçok höyükte bu ovalar üzerinde bulunur. Ovada sıklıkla görülen yoğun yağışlar Çarşamba çayının taşmasına sebep olarak ilçe tarihindeki bataklıkları oluşturur. Bataklıkları oluşturan çamur kelimesinin farklı şekilde telaffuz edilmesi ile Çumra ismini aldığı bilinir. Barajların inşa edilmesi gibi çeşitli ıslah faaliyetleri bölgeyi hem iskâna açık hale getirir hem de yerel halkın önemli gelir kaynaklarından olan çiftçilik ve tarımın ovalar üzerinde yapılması elverişli hale gelir. İlçede ki ormanlık alanlar daha çok Apa ve Dinek bölgelerinde görülmektedir².

1.2. ÇUMRA'NIN TARİHÇESİ

Çumra İlçe tarihi, geçmişinin en belirgin izlerinden biri olan Çatalhöyük'le başlamaktadır. İlçenin kuzeyinde merkeze 11 km uzaklıkta yer alan Çatalhöyük, tamamı henüz ortaya çıkartılmamasına rağmen insanoğlunun M.Ö 7000 'ler deki yaşantısı ile cilalı taş devrinin koşullarını günümüze sunması açısından büyük önem taşır. 1950'lilerin sonuna doğru James Mellart tarafından keşfedilen ve devamında öğrencisi Ian Hodder tarafından araştırılarak incelenen Çatalhöyük, 13,5 hektarlık geniş bir alanı kaplayan yaklaşık 8000 kişinin iskân ettiği çok

¹Hasan Bahar, *Çarşamba Uygarlığı ve Çatalhöyük*, Maya Yayınları, Konya, 2011, s.148

²Bayram Tuncer, "Çumra'da Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar" *Marmara Coğrafya Dergisi*, S.25, Ocak, 2013, s.122

katmanlı şehir formundadır. Dönemindeki diğer höyüklerden farkı, bu çapta büyük bir yerleşmede köy yaşantısının ilerisinde arkaik bir kentleşme, nüfus sürekliliği ve hikâye anlatımı niteliğindeki duvar resimlerinin görülmesidir. Sonraki yıllarda her ne kadar Çatalhöyük'ten daha eski ve önemli höyükler keşfedilmiş olsa da bulunduğu dönemde Neolitik döneme ait izlerin Balkanlar, Doğu Akdeniz, Filistin, Suriye ve Kuzey Mezopotamya' da aranıldığı süreçte araştırmaların yönünü Anadolu'ya çevirmesi açısından büyük yankı uyandırmıştır.

Çatalhöyük'ün bulunduğu topografyada doğu ve batı yönünde iki farklı tepenin yer almasından dolayı Çatalhöyük adını alır. Erken dönemde tarımın uygulanması, hayvanların evcilleştirilmesi, fırın kullanılması, toprak ve bakır kaplarının yapımı da Çatalhöyük'te kaydedilen önemli bulgulardır³.

Neolitik dönemde Çumra ve çevresi Hitit'ler, Frigya'lılar ardında da Pers'lerin hakimiyeti altındadır. Tarihi devirlerden Çatalhöyük dışında Sırçalı Höyük, Karahöyük, Üçhöyük, Seyithan Höyük, Dedemoğlu Höyüğü, Alibeyhöyüğü, Abitoğlu Höyüğü, İçeriçumra Höyüğü ve Küçükköy Höyüğü gibi birçok höyük de bu topraklarda bulunmaktadır⁴.

Bölge hakkında elde edilen en eski yazılı kaynak olarak Hititlerden kalan Telepinu fermanıdır. Bir nevi veraset fermanı olarak da bilinen bu Fermana Bupışna ve Landa memleketlerine Krallın oğullarını atadığı belirtilmektedir bahsedilen memleketler ise Çumra, Ereğli ve Karaman'ın bir bölümünü kapsamaktadır.

İlçe'de, Eski Çağ yaşantısının ardından tarihi süreçte Selçuklu yönetimi olmasına rağmen günümüzde Selçuklulardan herhangi bir eser bulunmamaktadır. Selçukluların hâkimi oldukları bölgelere Oğuzları yerleştirme politikası Çumra ve çevresinde de uygulanmıştır. Karkın, Akören, Afşar gibi birçok yerin isimlerini oğuz boyundan gelmektedir. Selçuklulardan sonra Karamanoğulları Konya'yı 1327 yılında hâkimiyeti altına almıştır. Konya ile Karaman arasında önemli noktada yer alan Çumra'ya İbrahim Bey döneminde camii ve köprü inşa ettirilmiştir⁵.

³Mehmet Karabayır, *Geçmişten Günümüze Çumra*, Taş Ofset Matbacılık, Konya, 2000, s.8

⁴ Mina Silav Utkan, "Çatalhöyük", *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S.7, Ocak 2019, s.13

⁵Haşım Karpuz, "Çumra'da Halk Mimarisi" *I. Uluslar Arası Çatalhöyük'ten Günümüze Çumra Kongresi*, S.1, 15-16 Eylül, 2000, s. 46-48

Osmanlı döneminde, ilçenin Karamanoğullarına yakın olmasından dolayı birçok padişah (Yavuz Sultan Selim, I. Beyazıd, I. Murat ve II. Murat'ın) sefer düzenlemiştir. Fatih Sultan Mehmet'in Karamanı alması ile bu seferler sona ermiştir. II. Mehmet döneminde Çumra, 18 Aralık 1476 yılında yapılan vakıf kayıtlarında "Karye-i Çumra Tabi-i Sahra-i Konya" olarak kayıtlıdır. Ayrıca Kanuni döneminde de Konya'ya bağlı bir köy olarak mevcut olduğu tahrir defterinde belirtilmektedir. İlçede Osmanlı dönemine ait herhangi bir eser bulunmamaktadır.

20. yüzyıl başlarında kayıt edilen belgelerde ilçe nahiye olarak geçmektedir. Devlete ödenen öşür vergisinde, Konya'da ki nahiyeler arasında en fazla Çumra nahyesinden vergi alındığı ve Çumra zengin nahiye olduğu kayıtlıdır⁶.

1926 yılında ilçe haline getirilen Çumra, Osmanlıda ilk tapu kadastro işlemlerin başlatıldığı yer olması, ilk düzenli sulama sisteminin gerçekleştirilerek Türkiye'nin en büyük sulama birliği haline getirilmesi ve Cumhuriyet döneminde ilk mahalle düzenlemeleri bulundurması gibi önemli adımları tarihinde barındırmaktadır.

⁶ Mehmet Önder, *Mevlana Şehri Konya*, Güven Matbaası, Ankara, 1971, s. 148

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRK DÜZ DOKUMA VE HALILARIN TARİHSEL SÜRECİ

2.1. Türk Düz Dokumaları ve Tarihi Gelişimi

Dokumanın tarihi, insan yaşamının bir gereği olarak çok eskilere hatta ilk insanın yaratılışına kadar gitmektedir. Teolojide Allah'ın Hz. Adem ve Havva'yı cennetten çıkarması ve dünyada iken onlara kendi elinizle yaptığınızı yiyin, diktiğinizi giyin buyruk ve öğretilerinin olduğu anlatılmaktadır. Hz Havva'nın yünlerden kıyafetler yaptığı, oğulları Şit peygamberin de yaptığı mesleklerden birinin de dokuma ile ilgili olduğu bilinir⁷.

İlkel insanın zorlu yaşam mücadelesinde çeşitli hayvan yünlerinden veya bitki kabuğundan elde ettikleri lifler sayesinde dokumaya yönelik ilk faaliyetlerin başladığı düşünülür. Yapılan araştırma ve kazılarda ortaya çıkarılan dokuma parçalarının birçok toplum tarafından uygulanarak kullanıldığı ve dokumacılığın da tarihteki en eski sanat dalı olduğu anlaşılmaktadır⁸.

Çin kaynaklı alıntılarda ilkel insanların mağara ve ağaç kavuğu gibi sığınaklarda yaşadığı anlatılır. Ağaç kavuğunda yaşayan insanlar meyve ve sebze yiyerek yaşamlarını sürdürürken elde ettikleri bitkisel liflerden sepet ve hasır yapmışlardır. Mağarada yaşayanlar ise yaşamlarını avcılık ve toplayıcılıkla geçirmiştir. Avladıkları hayvanlardan da post, kürk, keçe, yün gibi malzemeler elde ederek hayvansal kaynaklı dokumanın arkaik örneklerini oluşturmuşlardır⁹.

Her toplumda olduğu gibi insanoğlu bulunduğu coğrafyada koşullarına göre yaşamakta geride ise bu yaşantının izlerini bırakmaktadır. Arkeolojik araştırmalar, bu izlerin somut bir belge haline getirilmesini sağlamaktadır. Daha çok günlük hayatta kullanılan düz dokuma yaygılar, zaman içinde eskidiği ve malzemeden dolayı korunamadığı için yaygıların tarihini yönelik çok az parça günümüze ulaşabilmiştir. Özellikle birçok kültürden izlerinin bulunduğu Orta Asya'da konargöçer yaşamın sonucu olarak İnsanlar hayvanların kıl ve yün malzemelerinden çadırlarını, kıyafetlerini, heybelerini, örtü ve süs eşyalarını yaparak kendilerinden izler bırakmıştır. Geçmiş yaşantının önemli izlerini taşıyan

⁷ Hüseyin Alantar, *Motiflerin Dili*, Yorum Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.293

⁸ Ahmet Aytaç, "Gürcistan ve Konya Kilimlerinde Yanış", *Arış*, S.16, Haziran, 2020, s.44

⁹ Zeynep Rona, "Halı", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt.2,Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2008, s. 742

eserler arasında yer alan dokumalar, toplumun düşüncelerini, inançlarını, gelenek ve göreneklerini üzerindeki desenler sayesinde yansıtır.

Orta Asya ve İç Asya'da Altay dağları eteklerinde özellikle I.ve V. Pazırık kurganlarında keçe yaygılar ve düz dokuma yaygı parçaları bulunmuştur. Kazılarda elde edilen erken tarihli örnekler daha çok keçe ve düz dokuma ağırlıklıdır. Ön Asya toplumları keçeyi giyim ve çadır için kullanılırken halı ve kilim örnekleri örtü ve serme amaçlı kullanılır. Düz dokumalar arasında yer alan kilim, zili, sumak ve cicim türü dokumalar dayanıklı olmadığı için kazılarda küçük parçalar halinde ele geçmiştir¹⁰.

En erken tarihli dokuma, Altay dağlarında yer alan kurganlarda ortaya çıkarılmıştır. Kurgan kazılarında bilinen en eski halının bulunduğu V. pazırık kurganında küçük çapta düz dokumalar ile keçe parçaları çıkartılmıştır. Ayrıca II. Pazırık kurganında ilikli kilimler gibi düz dokuma parçaları yer alır. İlikli kilimlerin şeritler halinde tasarlandığı ve süsleme amaçlı kullanıldığı düşünülmektedir. Çeşitli renklerdeki şeritlerin üzerinde art arda yer alan çengel motifi ve zikzak deseni bulunur¹¹.

Noin Ula ve Başadar kurganı kazılarında küçük parçalar halinde ki cicim, zili, sumak tekniğinde düz dokumalar bulunur. Elde edilen buluntular, Orta Asya Türk kökenli elinde asa tutan insan figürü, hayvan figürü ve bitkisel bezemenin oluşturduğu kompozisyona sahiptir¹².

Bozkır kavimleri olarak bilinen Kimmerler, İskitler, Hunlar, Sarmatlar, Göktürk ve Uygurlar aynı coğrafyada yaşamaktadır. Temel geçim kaynakları hayvancılık olan bu toplumların dokuma yaptığı da anlaşılmaktadır. Özellikle İskitlerin ahşaptan ve basit demir malzemedan yaptıkları tekerlekli arabalarını seyyar ev olarak kullandıkları bilinir. Yapılan arabanın üzerine keçe veya bitki liflerinden oluşan dokumaları, içerisinde ise halı ve kilimleri kullanmışlardır. Ayrıca kurganlarda bulunan, bey ve hakanlara özel tasarlanan birçok cenaze arabaları içerisinde ki halı ve kilimlerle birlikte gömülmüştür. Kazılarda elde

¹⁰ Bekir Deniz, *Ayvacık Çanakkale Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1998, s.5

¹¹ Ahmet Aytaç, *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*, Konya, 2006, s.91

¹² Nazan Ölçer, *Türk İslam Eserleri*, Eren Yayınları, İstanbul, 1982, s.10

edilen bilgilerde İskitlerin dokumada ne kadar ileride olduklarını gözler önüne sermektedir¹³.

Orta Asya toprakları dışında ilkel dokuma örnekleri krallık yönetiminde olan Mısır'da bulunur. M.Ö 1417 yılında çıkarılan örnekler XVIII. Hanedan olan firavun IV. Thutmose'n mezarında yer alır. Bitkisel liflerden yapılan dokumalar günümüze Mısır'ın kuru ve sıcak iklimi sayesinde gelebilmiştir¹⁴.

Anadolu topraklarında ilk dokuma örneklerine ise tarih öncesi devirlerde ulaşılmaktadır. Neolitik dönemde yerleşik yaşama geçilen Çatalhöyük'te çiftçilik, hayvancılık hatta ilk hayvan evcilleştirme yapıldığı bilinir. Çatalhöyük'ün önemli yerleşim katmanlarının bulunduğu kuzeybatı yerleşkesinin 52. No'lu yapı gömütünde çok sayıda dokuma parçasına ulaşılır. Özellikle yaşadıkları evlerin alt katmanlarına gömülen cesetlerin etrafı çeşitli kumaş parçaları ile sarılmıştır¹⁵. Günümüze tamamen kömürleşmiş hale gelen dokumaların laboratuvar ortamındaki incelemelerinde yün yerine keten bitkisinden yapıldığı anlaşılmıştır. 1960'lı yıllarda Çatalhöyük'ün kazı başkanlığını yürüten James Mellaart kazılardan elde ettikleri hasır parçaları, sepet parçaları, ağırşak, iğne, mühür buluntuları ile evlerin duvarında rastlanılan resimlerden bölgede dokumanın yapıldığına dair kanıt göstermektedir¹⁶.

James Mellaart tarafından öne sürülen bir diğer dokuma parçası ise "kraliçe örtüsü" olarak bilinen kilimdir. Mellaart bu kilimin Truva'da ele geçirildiğini ve M.Ö 2300 yıllarına ait olduğunu belirtmiştir. Kraliçe örtüsü hakkındaki bilgiler sadece Mellaart'ın anlattıkları ile kısıtlı olmakla beraber örtünün bugün nerede olduğu bilinmemektedir. Her ne kadar Çatalhöyük'te başarılı sonuçlar elde etse de Mellart'ın Türkiye'de ki süreci göz önüne alındığında bahsedilen kilimin doğruluğunu da tartışmaya açık hale gelmiştir¹⁷.

Eskişehir Gordion kazılarında Frigyalılar dönemine ait M.Ö. 7000 yıllarına tarihlenen keten ve yünlerden yapılmış düz dokumalar, Tokat Alacahöyük kazısında bulunan gümüş kirmanlar, Denizli Beycesultan Höyüğü'nde bulunan

¹³ Taner Tarhan, "Ön Asya Dünyasında İlk Türkler: Kimmerler ve İskitler", *Türkler Ansiklopedisi*, Cilt 1, s.597-610

¹⁴ Belkıs Acar, *Kilim ve Düz Dokuma Yaygıları*, Akbank Yayınevi, İstanbul, 1975, s.15

¹⁵ Mine Erbek, *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002, s.18

¹⁶ James Mellaart, *Çatalhöyük Anadolu'da Neolitik Bir Kent*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s.61

¹⁷ Bekir Deniz, *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 49

çeşitli dokuma malzemeleri, Çorum Boğazköy’de Hititlere ait tezgahlar, Diyarbakır Çayönü kazısında bulunan keten parçaları da Anadolu topraklarında dokuma tarihini çok eskiye dayandırmakta ve birçok medeniyet aracılığıyla zengin bir kültür birikimi barındırmaktadır¹⁸.

Orta Asya’da Türklerin yaşadığı bölgede ortaya çıktığı ve geliştiği kabul edilen halı ve düz dokuma yaygın geleneği, Selçuklularla Anadolu’ya gelmiş Anadolu Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerinde de gelişimini sürdürmüştür.

Orta Asya’dan göçen Türkler geleneksel dokuma örneklerine Anadolu topraklarında da devam etmiştir. Ancak günümüze Selçuklu dokumalarından az sayıda örnek parçalar kalmıştır. Türk düz dokumalarının en eski örneği olarak günümüzde Washington Tekstile Museum’da sergilenen sumak tekniğinde yapılan dokuma olduğu kabul edilir. Bu dokuma parçasında iri kufi yazı kuşağı ve sekizgenlerden oluşan desen kompozisyonu yer alır¹⁹.

Selçukların ardılı Osmanlı döneminde de dokuma sanatı bir hayli ilgi görmüş ve geliştirilmiştir. Osmanlı döneminde Konya, Kayseri, Aksaray, Niğde, Sivas gibi birçok şehir halıları ile ünlü merkezler haline gelmiştir. XV ve XVI yüzyılda Osmanlının hem coğrafi hem de ekonomik koşullarının gelişmesi birçok sanat dalını etkilediği gibi dokuma alanında da değişiklikler gösterir. Özellikle bu dönem dokumalarında motif ve malzemeler saray içerisinde tasarlanılarak halka dokutulmaktadır. Son derece kaliteli malzemelerden elde edilen dokumalar yöresel desenlerden ziyade Osmanlının kendine has üslupta geliştirdiği desenlerde yapılır²⁰. XIX yüzyıla kadar devam ettiği gözlemlenen bu üslupta geleneksel ilişkili kilimlerin yerini saray dokumalarına has iliksiz kilim dokumaları alır. XVI yüzyıla ait Sivas Divriği Camisi’nde ki 5 adet bitkisel desenli kilim, Osmanlı saray üslubunda ki en eski örnek kabul edilir. Bunun dışında Kütahya’da ki XVII yüzyıla ait Hisarbeyoğlu Mustafa Bey camisinde bulunan karanfil desenli kilimler, İstanbul’da XV yüzyıla ait Hekimoğlu Ali Paşa camisinde ki ilişkili

¹⁸ Kenan Özbel, *El Sanatları-Anadolu Kilimleri*, C.H.P Halkevleri Bürosu Yayınları, Ankara, 1948, s.3

¹⁹ Belkıs Acar, “Bir Grup Anadolu Yaygıları Üzerinde Bir Araştırma” *Türkiyemiz*, Sayı:18, Şubat, 1981, s.32-41

²⁰ Yusuf Durul, *Türk Kilim Motifleri*, Türk Kültürünü Araştırma Yayınevi, Ankara, 1987, s. 58-62

kilimler ve Mevlana müzesinde yer alan karanfil motifli kilimler Osmanlı saray üslubunu yansıtmaları açısından önemli eserlerdir²¹.

XVIII ve XIX yüzyıl Osmanlı dokumaları neredeyse her şehirde dokutularak yaygınlaşması sonucu dokuma yapımının en iyi bilindiği dönem olarak görülür. Saray üslubunun dışında yöresel desenlerinde görüldüğü pek çok halı ve kilimler ülkemizin en ücra yerlerinde bulunan evlerden camilere kadar birçok alanda kullanılır. Halı, kilim, cicim, zili, sumak tekniğinde yapılan duvar örtüsü, seccade, heybe, taban halısı, duvar halısı, yastık gibi dokuma örneklerinin sayısı artar. Günümüzde Osmanlı düz dokumalarının çoğu Türk İslam Eserleri Müzesi ve İstanbul Vakıflar Halı ve Kilim Müzesinde sergilenir²².

2.1.1. Düz Dokumalarının Tanımı ve Sınıflandırılması

Dokuma, en az iki iplikten yapılan ve bu ipliklerin birbiri etrafında geçirilmesi veya düğüm atılması sonucu oluşturulan belli bir desen düzenine sahip ürünlerdir. Dokuma kelimesinin kökeni dokuma sırasında tokmak aletinin kullanılmasına dayanır. Birbiri içinden geçirilen veya etrafında dolandırılan iplerin tokmak aleti ile tokmaklanarak sıkı duruma gelmesi sağlanır. Böylece daha kaliteli ve yüzeyi daha düzgün dokumalar elde edilir²³.

Dokuma tezgahı üzerinde dikey halde sıralanmış ipler çözgü/arış ipliğini, yatay halde bulunan ipler ise atkı/argaç ipliğini oluşturur. Dokuma da çözgü ve atkı ipliğinin arasına çeşitli renklerdeki desen ipliğinin geçirilmesi ile desenler oluşturulur²⁴.

Dokumalar kullanılan araçlara göre; kirkitli, mekikli, mekiksiz ve çarpana, olmak üzere dört grupta ele alınmaktadır. Konumuzu oluşturan örnekler dokumada kullanılan bir gereç olan kirkitten dolayı kirkitli dokumalar olarak adlandırılmaktadır. Bu grup dokumalar da genel olarak kirkitli havlı dokumalar ve kirkitli düz dokumalar olarak iki gruba ayrılır. Kirkitli düz dokumaların kilim, cicim, zili, sumak gibi farklı türleri bulunmaktadır²⁵.

²¹ Belkıs Acar, “Divriği Ulu Camii’ndeki Halı ve Kilimler”, *Divriği Ulu Camii ve Dariüşşifası*, S.15, 1978, s.1978-228

²² Nazan Ölçer, *Türk İslam Eserleri Müzesi Kilimler*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1988, s.45

²³ Örcün Barışta, *Türk El Sanatları*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, s.118-119

²⁴ Recai Karahan, *Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Konya. 1992, s.49

²⁵ Acar, 1975, s.20

Tezgahta sıkı halde bulunan çözgü ipliğinin arasından atkı ipliklerinin geçirilmesi ile atkı yüzü dokumalar yapılır. Bu teknik çözgü ipliklerinin gizlendiği, atkı ipliğinde ön plana çıkartıldığı dokumalardır. Çözgü yüzü dokuma ise bunun tam tersi olarak atkı ipliğinin gizlenmesi çözgü ipliğinin görünür olması sonucunda oluşmaktadır. Normal gerginlikteki atkı ve çözgü ipliğinin eşit şekilde geçirilmesi sonucunda ipliklerin eşit şekilde görünümü ile elde edilen dokumalar bez veya bezayağı olarak bilinmektedir. Ayrıca bezayağı dokuma yapımı en kolay ve sağlam olanıdır²⁶.

2.1.2. Düz Dokumada Kullanılan Teknikler

Düz kirkitli dokumaları oluşturan kilim, zili, cicim ve sumak türleri farklı tekniklerde dokunmaktadır²⁷.

Kilim kelimesi, Türkçenin ilk sözlük ve dil bilgisi kitabı olarak bilinen Divanü Lugati't Türk'de yer yaygısı anlamına gelen "kiwiz, kiviz" olarak geçer. Orta Asya'da kullanılan bu kelimenin Türklerle etkileşim halinde olan diğer toplumlarda da bahsedildiği bilinir. Farsça "gilim, gelim" tabiri kullanılırken Slav dilini konuşan Ukrayna'da "kylym", Sırbistan ve Bulgaristan da ise "kilim" olarak söylenmektedir.²⁸

Kilim iki iplikle dokunan, basit şekilde çözgü ipliklerin arasından atkı ipliğinin geçirilmesi ile elde edilir. Arada kalan çözgü ipi kirkit aleti ile sıkıştırılarak gizlenir. Bu teknikte kabarık olmayan yani havsız dokumalar yapılır. Ayrıca kilimlerin arka ve ön yüzü aynı desene sahiptir²⁹.

Anadolu'nun her yerinde kendine has desenlerde dokunan kilimlerin, odaların zemininde, kapı eşliğinde, merdiven üstünde, balkonlarda olmak üzere birçok alanda kullanımı mevcuttur. Kilim halıya nazaran daha çabuk eskir. Eskiyen kilimler veya kabaca özensiz dokunan kilimler Anadolu'da "palaz, palas" olarak bilinir. Farsçada kullanımı "palas, paçavra" olan eski kilimler malzeme olarak yün veya keçi kılından, kısa sürede yapılan özensiz dokumalar olarak görülür. Her ne kadar kilimin eskidiği görülse de atılmak yerine yırtılan yerlerine

²⁶ Belkıs Acar, *Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yaygıları*, Eren Yayınları, İstanbul, 1982, s.7

²⁷ Aytaç, 2006, s. 5

²⁸ Bahattin Ögel, *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1978, s.160

²⁹ Celal Esad Arseven, "Kilim", *Sanat Ansiklopedisi*, MEB Basınevi, Cilt II, İstanbul, 1983, s.1090

parçalar eklenerek evin ayakaltı yerlerinde veya yük taşımak için çuval yapımında kullanılması ile değerlendirilir³⁰.

Kilim dokuma kendi içerisinde, ilikli kilim, desen sınırları eğik olan kilim, eğri atkılı kilim, atkı iplikleri arasına ek atkı sıkıştırılan kilim, çift kenetleme ile yapılan kilim, sarma kontur ve atkı ipliklerinin aynı iplikten geri dönülmesi ile yapılan kilimler olarak ayrılmaktadır³¹.

Cicim sözcüğü sevimli, küçük, cici anlamına gelen kelimenin türetilmiş halidir. Aynı sözcük farsça dilinde de geçmektedir. Genel anlamda ince nakışlı kilimleri ifade etmek için kullanılır. Orta Anadolu'da cicime “çalma veya çelme kilim” denilir.

Türklerin dokumada kullandıkları en eski türlerden biri olan cicimde, kilimden farklı olarak en az üç iplikten dokuma yapılır. Eşit kalınlıktaki atkı ve çözgü ipliklerine eşit kalınlıkta desen ipliğinin sıkıştırılması ile oluşturulur. Bu dokuma aynı anda iki kişi ile de dokunabilir. Cicim tekniğinde dokuma arkadan öne doğru yapılır. Tezgâhın arkasında oturan kişi cicimin tersinden desen ipliğini çözgü ipliğine dolayarak öndeki kişiye bırakır. Çalma ismini de buradan alır. Bu teknikte genellikle dikey ve çapraz motifler verilir. Desenler kabarık görümlü bir izlenim verir. Cicim dokumaların ters yüzü düzgün görünüme sahipken ön yüzde ipler karışık şekildedir. Dokuma tamamlanınca arka tarafı cicimim ön yüzü olarak kullanılır³².

Cicim tekniğinin de kendi içinde seyrek motifli cicim, atkı yüzlü seyrek motifli cicim, sık motifli cicim, atkı yüzlü sık motifli cicim türleri bulunmaktadır³³.

Zili çeşitli yörelerde “sili, zilu” olarak da bilinen ince, renkli kilimlerdir. Küçük boyuttaki örnekleri “ziliçe” olarak ifade edilir. Farsçada “zilu” olarak bilinmektedir³⁴.

Üç iplik sistemi ile dokunan zili bu yönü ile cicim dokumaya benzer. Zili dokuma verev, dik ve geometrik desenlere uygundur. Zili dokumalarda desenler

³⁰ Acar, 1975, s.45

³¹ Çetin Aytaç, *El Dokumacılığı*, MEB Yayınları, İstanbul, 1982, s.68

³² Acar, 1982, s.28- 33

³³ Neriman Görgünay, “Anadolu’da Cecim Çeşitleri”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Cilt5, 1987, s.139-150

³⁴ Ögel, 1978, s.173

daha az değişime uğramıştır. Yöresel desenlerin kullanımı süreklilik göstermiştir³⁵.

Bu teknik kendi içerisinde düz zili, çapraz zili, seyrek zili, damalı zili ve konturlu zili olarak gruplandırılır³⁶.

Sumak tekniğinde ise, desen ipliği çözgü ipliğine sarılarak motifler oluşturulur. Cicim ve zili teknikleri gibi tersten dokunma yapılır. Sumak diğer dokumalara göre ince işçilik gerektiren zahmetli bir tekniktir. Büyük boyutlarda halılar için bu teknik kullanılmamaktadır. Genellikle küçük boyutta çeyiz için yapılan kıymetli dokumalardır. Günümüzde daha çok Kafkasya’da ve çoğunlukla Türkmenlerin bulunduğu bölgelerde karşımıza çıkmaktadır³⁷.

Sumak tekniği, atkısız düz sumak, balıksırtı sumak, ters sumak, çapraz sumak gibi farklı teknikleri bulunmaktadır³⁸.

Düz kirkitli dokumalar arasında havlı dokuma olarak yer alan halı tekniği dokumalar arasında yapımı uzun zaman alan ağır ve kaliteli dokumalardır. Diğer tekniklerden en önemli farkı düğüm tekniğidir. Halı dokumada atkı ve çözgü ipliklerine düğümler atılarak ilerlenir. Atılan düğüm ipliklerinin uçları halının yüzeyine bırakılarak havlı kabarık bir yüzey elde edilir. Böylece sıcak ve temiz bir zemin ihtiyacı giderilir³⁹.

Kirkitli havlı dokumalar arasında yer alan halı dokuma, tezin Türk halı sanatının gelişim süreci kısmında detaylı olarak yer almaktadır.

2.1.3. Düz Dokumada Kullanılan Araç ve Gereçler

Dokuma çeşitlerinde kullanılan araç ve gereçler, ilkel dokuma örneklerinde de olduğu gibi dokuma yapan kişinin elinin altında bulunan yün, kıl veya bitkisel lifler, makas gibi kesici aletler ve hali hazırda olan ahşap malzemeli basit tezgâhlardan oluşur⁴⁰.

Günümüzde dokuma yapımında kullanılan araç gereçler, tezgah öncesi kullanılan aletler ve tezgah sırasında kullanılan aletler olarak ikiye ayrılmaktadır. Buna göre iplik, boya, iğ, kirman, gülcan, gelenbe, çıkırık aletleri tezgah öncesi

³⁵ Aysen Soysaldı, “Türk Kilimlerinde Dokuma ve Boyama Özellikleri” *Erdem*, Halı Özel Sayısı III, Cilt:10, S.30, 1999, s.606

³⁶ Macide Gönül, “Kilim ve Halı Hakkında” *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt:7, 1962, s.284-285

³⁷ Acar, 1982, s.69

³⁸ Acar, 1982, s.75

³⁹ Nebi Bozkurt, “Halı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Cilt 15, 1997, s. 258

⁴⁰ Yusuf Durul, *Anadolu Kilimlerinden Örnekler*, Akbank Yayınları, İstanbul, 1985, s.42

kullanılırken makas, kirkit, mekik aleti tezgahta dokuma yapılırken kullanılır.

Dokumanın ana malzemesi olan iplik, hayvansal ve bitkisel kaynaklıdır. Bitkiler arasında lifleri sağlam olan kenevir, keten, pamuk ürünleri iplik yapımında kullanılır. Bunun dışında hayvancılıkla uğraşan kesim tarafından kolaylıkla ulaşılan yün malzeme ise koyunlardan, kıl malzemede keçilerden elde edilir. Özellikle hayvanların temiz olan üst kısımları kırkım yapılır. Kırkılan yünler ağzı geniş kazanlarda bekletilir daha sonra yıkanarak temizlenir ve serilerek kurutma işlemi yapılmaktadır. Yün tarağı ise yünlerin taranarak lif lif ayrılmasını sağlar. Ayrılan yünler kirman veya iğ gibi aletlere sarılır ve yukardan aşağıya sarkıtılarak yün eğirme işlemi yapılır. Üzerinde iği bulunan çıkırık aletinde iğin el veya ayakla döndürülmesi ile iplik bükülerek çile haline getirilir⁴¹.

Boya malzemesi olarak dokumalarda doğal boya veya suni boya kullanılmaktadır. Doğal boya olarak bilinen kök boya farklı türdeki bitkilerin kök, yaprak veya çeşitli kısımların kaynatılması ile elde edilir. Anadolu'da kökboyanın elde edilmesinde kullanılan 400 bitki türü bulunur. Boya yapımında kullanılan bitkiler arasında en bilineni ceviz, nar, soğan, papatya, sumak ve çivit otudur. Kaynaklarda dokumalardaki renklerin 2/3'sini karşılayan kökboyanın İzmir'den Avrupa'ya ihraç edildiğinden bahsedilmektedir⁴².

İlk olarak 1704 yılında "Prusya mavisini" olarak bilinen rengin bulunması ile suni boya üretimi ortaya çıkar. 19. Yüzyıl başlarında anilin ve alizarin boyanının ithali ile ülkemize girdiği bilinen suni boyalar genel olarak kimyasal yollarla elde edilir. Başlangıçta kırmızı, mavi, turuncu gibi yapımı zor olan renklerde kullanılırken zamanla birçok renk de suni boya tercih edilmiştir⁴³.

Dokumalar genellikle ıstar adı verilen dikey tezgahda dokunur. Ayrıca ülkemizin birçok yerinde farklı türlerde germe, serme ve yer tezgahları bulunmaktadır. Bu aşamada kullanılan malzemeler kirkit, mekik ve makas aletleridir⁴⁴.

Kirkit, dokuma sırasında ipliklerin sıkıştırılması için kullanılan çeşitli büyüklüklerdeki ahşaptan veya demirden yapılan alettir. Mekik aleti ise tezgahta

⁴¹ Çetin Aytaç, *El Dokumacılığı*, MEB Yayınları, İstanbul, 1982, s.75

⁴² Mustafa Genç, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi Belgelerinde Kökboya ve Cehri ile İlgili Bazı Kayıtlar" *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, Mayıs-Haziran, S.13, s.178

⁴³ Soysaldı, 1999, s. 599-614

⁴⁴ Bekir Deniz, "Geçmişten Günümüze Halıcılık", *Bilim Birlik Başarı Dergisi*, S.40, Ekim, s.18

sarılı halde bulunan atkı ipliğinin çözgü ipliğinin arasından geçirilmesini sağlar. Makas aleti de ipliklerin kesimi için kullanılır.

2.2. Türk Halı Sanatı ve Tarihi Gelişimi

Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan ve tarihi insanlık tarihi kadar eski olan halı, yer yaygısı ve duvar örtüsü işleviyle kullanılan yün, ipek ve pamuk malzemedен üretilen kirkitli havlı dokumalardır. 1947-49 yılları arasında Rus arkeolog Rudenko tarafından yürütölen kazılarda, Hun Türklerine ait V. Pazırık kurganında bulunan Pazırık halısının bilinen en eski halı olduğu kabul edilir⁴⁵.

Kesin bir tarihlendirme yapılamayan halının M.Ö. II-III. ya da V-III. yüzyıllar arasında Asya Hunları tarafından dokunduğu kabul edilmektedir⁴⁶. Pazırık halısı, yün iplikten Türk (Gördes)düğüm tekniğıyle dokunmuştur. Yaklaşık 1.83 (1.89) x 2 m. Ölçüsünde olan dokumanın dm² 3600 tane düğüm bulur. İki geniş ve üçü dar olmak üzere toplam beş bordürden oluşmaktadır. Halıda stilize çiçek, grifon, aslan, sığın (geyik) ve atlı süvari tasvirleri yer almaktadır. Halının zemininde, içinde stilize çiçek motifleri bulunan 24 karenin 24 Oğuz boyunu temsil ettiğı düşünülmektedir. Kökboyadan elde edilen kırmızı, mavi, koyu kahverengi ve sarı renk kullanılmıştır. Dokuma sanatı içinde önemli bir yeri olan Pazırık halısı günümüzde Rusya'nın St. Petersburg kentinde Hermitage müzesinde sergilenmektedir⁴⁷.

XX. yüzyılın başlarında Doğu Türkistan'da İngiliz arkeolog Aurel Stein'in tarafından yapılan kazılarda Turfan buluntuları olarak bilinen küçük halı parçaları bulunmuştur. Bu parçalar M.S III-IV. yüzyıla tarihlendirilir. Kalın ve sert yünden yapılan dokumalarda sarı, mavi ve yeşil renkleri kullanılmıştır. Üzerinde yer alan desenler arasında şerit deseni, baklava motifi ve çiçek desenleri görölmektedir. Ayrıca 1913 yılında, Alman arkeolog A. Von Le Coq tarafından yapılan kazılarda Kuço şehrinin yakınında yer alan bir tapınağın odasında da halı parçaları bulunmuştur. Sert keçi yününden yapılan halılar M.S. V-VI. Yüzyıla tarihlendirilerek Göktürkler dönemine ait olduğu tespit edilmiştir⁴⁸.

⁴⁵ Nejat Diyarbekirli, "Pazırık Halısı", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.32, Temmuz, 1984, s.1-8

⁴⁶Oktay Aslanapa, *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1987, s.7

⁴⁷ Fuat Tekçe, *Pazırık: Altaylardan Bir Halının Öyküsü*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, s.18

⁴⁸ Neriman Görgünay, "Halıcılığın Kökeni ve Halıcılığın Tarihçesi" *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, S.8, Eylül, s.160

VI. yüzyılda ipek yoluna hakim olan Göktürkler İpek yolu üzerinden Bizans devleti ile yaptıkları ticaret sayesinde dokumalarını da Bizans topraklarına oradan da İspanya ve Avrupa kadar yayılmasını sağlamışlardır⁴⁹.

IX- VIII. yüzyıl Uygur döneminde Doğu Türkistan'daki Koço şehri, halı üretim merkezi konumundadır. Koço yakınlarında ki Budist tapınağında bulunan minyatür ve duvar resimlerinde, düğümlü halıların üzerinde oturan Uygur bey ve hatunlarının tasvirleri yer alır. Minyatürlerden halıların Uygurlar döneminde de kullanıldığını anlaşılmaktadır⁵⁰.

Sonraki dönemlerde Orta Asya halıcılığı Hazar Nehrinin ötesinde yaşayan Çavdur, Salur, Er Sarı, Teke, Gölen, Yomut gibi Türkmen kolları tarafından dokunduğu bilinir. Ayrıca İran'da yaşayan Afşan, Kalaç ve Şah Sevenadlı Türk topluluklarının etkileşimi ile İranlıların halıyı Orta Asya Türklerinden öğrendiği savunulur⁵¹.

Kurt Erdmann ve Uhlemann gibi bilim insanları halının anavatanını coğrafi şartlara göre de uyumlu olan Türkistan'ın batısından Moğolistan sınırına kadar uzanan Orta Asya'nın bozkır bölgesi olduğunu belirtmişlerdir. Buna ilaveten Çin kaynaklarında Türkistan ve Hazar Nehri etrafında Oğuz Türklerinin yoğun olarak halıyı ürettikleri ve törenlerde kullandıkları kayıtlıdır⁵².

Tarihi süreç içerisinde yaşadıkları farklı topraklara inancını, sanatını yani kültürünü aktaran Türklerden, Büyük Selçuklular devrinden günümüze kadar herhangi bir halı eseri kalmamıştır. Fakat Büyük Selçuklular'da halının varlığına dair bugün Süleymaniye Kütüphanesine kayıtlı Makamat Minyatürünün nüshalarında o döneme ait halılar resmedilmiştir⁵³.

Orta Asya sınırları dışında Mısır, Eski Kahire'de 1935-36 yılları arasında C.J. Lamm tarafından 100'e yakın birçok halı parçası bulunmuştur. Bunlardan 29 adedini Lamm İsveç'e götürmüştür⁵⁴.

⁴⁹ İsmail Aka, "İpek Yolu Üzerinde İran", *UNESCO-İpek Yolları Deniz Araştırması Gezi Konferansları*, 30 Ekim 1990, İzmir, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1993, s. 57-58

⁵⁰ Emel Esin, *İslamiyet'ten Önceki Türk Kültür Tarihi ve İslam'a Giriş*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1978, s.109

⁵¹ Faruk Sümer, "Anadoludaki Türk Halıcılık Tarihine Ait En Eski Kayıtlar", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.32, Ekim, 1984, s. 43

⁵² Neriman Görgünay, *Altay'lardan Tuna Boyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Motifler*, Kültür Bakamlığı Yayını, Ankara, 1995, s.39

⁵³ Bekir Deniz, "Anadolu-Türk Halı Sanatının Kaynakları" *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XIV-I, Nisan, 2005, s.82

⁵⁴ Oktay Aslanapa, "Türk Halı Sanatı'nın Tarihi Gelişimi", *Arış*, S.3, Aralık, 1997, s.18

Götürülen halıların içerisinde Anadolu Selçuklu dönemine ait halılar da bulunmaktadır. Bu dokumalar genellikle geometrik desenlerde, tek düğüm tekniği ile yün malzemedan dokunmuştur⁵⁵.

Anadolu Selçuklu döneminden kalma halılardan ilk sekiz örnek Konya Alaeddin Camisinde bulunur. Daha sonra Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde de, benzer teknik ve desen özelliklerine sahip halılar bulunmuştur⁵⁶.

Anadolu Selçuklulara geçildiğinde, dönemini en güzel temsil eden halılar 1905 yılında Alman konsolos F.R. Martin tarafından Konya Alaeddin Keykubad Camiisi'nde bulunmuştur. Halıların 1221 yılından sonra Sultan Alaeddin tarafından genişletilen camiye vakfedildiği düşünülmektedir. Günümüze içlerinden sadece üçünün bütün olarak gelebildiği toplam 8 adet Anadolu Selçuklu halısı yer almaktadır. Bu halılar Türk (Gördes) düğüm tekniğinde dokunmuştur⁵⁷.

Bütün halindeki üç halı yaklaşık 6-7 m. uzunluğunda abidevi örneklerdir. XIII. yüzyıla tarihlendirilen halıların bordürleri, karakteristik olan uçları ok şeklindeki iri kufi yazılarla kuşatılmıştır. Sonsuzluk ilkesi etrafında çok kollu yıldızlar, baklava motifi gibi geometrik bezemenin yanı sıra bitkisel motiflere yer verilmiştir. Kırmızı, mavi, yeşil, kahverengi, sarı renkleri hakimdir. Halılar günümüzde Türk İslam Eserleri Müzesi'nde sergilenmektedir⁵⁸.

Alaeddin Keykubad Camisindeki halıların bulunmasından 25 yıl sonra, 1297 tarihli Beyşehir Eşrefoğlu Camiisinde Selçuklu dönemine ait üç halı daha bulunmuştur. 1930 yılında R.M Riefstahl tarafından bulunan halılardan iki tanesi Mevlana Müzesinde korunur⁵⁹.

XIV. yüzyıl başlarına tarihlenen halılardan birinin Riefstahl'ın yazdığı eserde fark edilerek eksik olduğu anlaşılır. Beyşehir'den Konya'ya getirilirken üçüncü halının çalındığı anlaşılmıştır. Yıllarca bulunamayan üçüncü halının bir parçası koleksiyoncu olan Fransız diplomattan satın alınarak İngiltere'deki Kleir

⁵⁵ Şerare Yetkin, "Türk Halı Sanatı'nda Bir Teknik Özellik" *Vakıflar Dergisi*, S. XIV, Haziran, s.123

⁵⁶ Aslanapa, 1987, s.20

⁵⁷ Yetkin, 1991, s.7

⁵⁸ Zehra Özgür, "Türk Halıcılığının Tarihi gelişmesi ve Bugünkü Durumu", *Sümerbank Aylık Endüstri ve Kültür Dergisi*, Halı Semineri Özel Sayısı, 1965, Kasım, s.196

⁵⁹ Riefstahl, "Primitive Rugs of the Konya Type In The Mosque of Beyshehir" *The Art Bulletin*, XII, 1931, s.176

koleksiyonunda bir diğ er parçası ise Kopenhagen David koleksiyonunda bulunur⁶⁰.

XIII-XIV yüzyıl halıları hakkında ayrıca birçok seyyah eserlerinde bahsetmektedir. 1271’de Anadolu topraklarına gelen Venedikli seyyah Marco Polo gördüğü Türk halılarından oldukça etkilenmiş olmalı ki “ Dünyanın en güzel halılarının olduğu yer Türkomanya’da” diyerek Anadolu’daki eşsiz örneklerden bahsetmektedir⁶¹. Bir diğ er önemli gezgin İbni Battuta da 15. yüzyılın başında Anadolu’yu gezmiş gördüğü halılardan hayranlıkla bahsederek Mısır, Suriye, Çin, İ r an ve Irak gibi ülkelere buradan halı ihraç edildiğini belirtmiştir⁶². Arap seyyah İbn Said yazdığı “Kitab Bast U’larz Fit’ttül Ve’l Arz” adlı eserde Batı Anadolu’daki bölgelerde Türkmenlerin halı dokuduklarını anlatır. Aynı eserde uğradığı Aksaray için “güzel yün halılarının bu şehirden imal edildiğini” belirtir⁶³.

XIV-XV. yüzyıl Anadolu Beylikler devrinde, hayvan figürlü halılar ortaya çıkmıştır. Hayvan figürlü halılar, ilk defa Avrupalı ressamların eserlerindeki halı tasvirlerinde tanınmıştır⁶⁴. Figürlü halılar hakkında başlangıçta fazla bilginin olmaması, bu halıların ilk defa tablolarda görülmesi araştırmacıları ünlü ressamın eserlerine yöneltmiştir. Siena ve Floransa Ekolünü yansıtan tablolarda halının aslına uygun resmedildiği görülür. Özellikle Meryem’in oturduğu tahtın altında serili olan figürlü halılarla kıyaslama yapılarak halının tarihi gelişimi incelenmeye çalışılmıştır⁶⁵.

Beylikler Dönemi halıları, desen özelliklerine göre dört grup olarak ele alınabilir. İlkinde, hayvan figürleri sınırları kesin belirtilmemiş kareler içinde verilir. İkicisinde halı zemini küçük karelere bölünür. Üçüncü grupta halı zemini iki kareye ayrılır. Bu tür halılar, Ming Halısı olarak adlandırılmaktadır. Dördüncü grup halılarda ise, halının zemininde kareler bozularak küçük madalyon şekli almıştır.

⁶⁰ Jonathan Bloom, “From Aladdin’s Cave- Islamic Art In The David Collection, Copenhagen”, *Halı- Carpet, Textile& İslamic Art* Issue No.161, Autumn, 2009, s.61

⁶¹Aytaç, 1982, s. 92

⁶²İsmail Parmaksızoğlu, İbni Battuta Seyahatnamesi’nden Seçmeler, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1971, s. 74-76

⁶³Sümer,1984, s.46-47

⁶⁴Şerare Yetkin, “Yeni Bulunan Hayvan Figürlü Halıların Türk Halı Sanatındaki Yeri” *Sanat Tarihi Yıllığı V*, Ocak, 1972, s. 307

⁶⁵Oktay Aslanapa, “Türk Halı Sanatında Yeni Gelişmeler”, *Sanatsal Mozaik*, S.19 Mart, 1997, s. 54-57

Erken tarihli figürlü halılar, küçük boyutlarda seccade tipi olarak dokunmuştur. Genellikle bir zemin algısının oluşturulduğu halılarda, yüzeyin karelere ayrılarak zeminin üzerinde geometrik motifler içerisinde figürlerin kullanıldığı görülür. Halının boşa kalan kısımları ise bitkisel bezeme ile doldurulur. Türk inancında önemli yeri olan hayat ağacı gibi bitkisel motiflerin halıda boşluklardan ziyade eksende yer verildiği, en çok kuş figürü ile kullanıldığı örnekler bulunur. Selçuklu halılarının karakteristik süslemelerinde olduğu gibi figürlü halılarda da iri kufi yazı kuşakları, sonsuzluk ilkesindeki geometrik süslemeler görülmeye devam etmiştir⁶⁶.

XV. ve XVI. yüzyıllarda Osmanlı Beyliği zamanında dokunan halılar, Erken Osmanlı Dönemi halıları olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem halıları özellikle Hans Holbein ve Lorenzo Lotto'nun tablolarında resmedilmiştir.⁶⁷

Erken Osmanlı Devri halıları kendi içinde dört grupta incelenir. Birinci grupta zemin küçük karelere bölünmüş, karelerin içine yerleştirilmiş sekizgenler ve bunların arasındaki, kaydırılmış eksenler halinde düzenlenen eşkenar dörtgen motiflerinden oluşur. İkinci grup İtalyan Ressam Lorenzo Lotto'nun tablolarında resmedildiği için daha çok Lotto Halıları ismiyle bilinir. İkinci grupta geometrik motiflerin yerini bitkisel motifler almıştır. Üçüncü grupta zemin iki-dört arasında eşit büyüklükte üst üste dikdörtgenler ve karelere ayrılmıştır⁶⁸.

Birinci grup halılarda, zemin kare alanlara ayrılarak üzerinde geniş bir baklava motifi yer verilmiştir. Süsleme detayları ise sonsuzluk prensibinde gelişen baklava motiflerinin yan yana sıralanmasından oluşur. Bu motiflerin içleri bir sırasında sekizgenlerle doldururken diğer sırasında rumi ve palmet motifleri yer alır. Beyşehir Eşrefoğlu Camii'nde bulunan halılar bu grupta yer alır⁶⁹.

İkinci gruptaki halıların ana şeması birinci grupla aynıdır, bu grupta geometrik motiflerin bitkisel bezeme ile bütünleştirilerek gizlendiği ve bezemede tamamen bitkisel desenlerin ön plana geçtiği görülür. Halı yüzeyinde kare, sekizgen ve baklava gibi geometrik desenler ile palmet ve rumiler birlikte

⁶⁶Oktay Aslanapa, *Selçuklu Halıları: Başlangıcından On altıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı*, Ak Yayınları, İstanbul, 1973, s.85; Deniz, 1984, s.36

⁶⁷Yetkin, 1991, s.36-44

⁶⁸Yetkin, 1991, s.36-48; Deniz, 2000, s. 28-29; Hande Ayşegül Özdemir, Kastamonu Şeyh Şabani Veli Vakıf Eserleri Müzesindeki Kırkitli Dokumaların İncelenmesi ve Üç Bu Tasarımlarda Uygulanabilirliği, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Ana Bilim Dalı, Ankara, 2018, s.17-18

⁶⁹Mehmet Önder, "Konya Müzeleri", *Müze*, (Müzeler Haftası Özel Sayısı 18-24) Mayıs, 1982, s.12

yer almaktadır. Bu grup halılarında bitkisel bezemenin hakim olması temel prensiptir. Uşak halılarının dolgu desenlerin de bu bezeme anlayışı görülmektedir⁷⁰.

Üçüncü grupta, halı üzerinde başlangıçta küçük karelerle birbirinden ayrılan zemin algısının zamanla büyük karelerle genişletildiği görülür. Büyük zeminin üzerinde sınırlayıcı bordürlerin ortadan kalktığı, tek zemin algısının oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Zemin üzerinde genellikle üst üste yerleştirilen aynı büyüklükteki geometrik desenler yer alır. Bu geometrik desenlerinde içleri bitkisel bezemelerle kombine edilmiş geometrik desenlerle doldurulmuştur. Büyük zeminin orta alanında bezeme yoğunluğu görülürken köşe kısımlarına farklı desenler yerleştirilmiştir. Halının yazı kuşağında örgülü kufi kullanıldığı görülür. Bu grup halı örneklerine Çanakkale ve Bergama yöresinde rastlanılır⁷¹.

Son grup olan dördüncü grup ise üçüncü grubun bir değişik çeşitlemesidir. Zemindeki tasarımda orta kısmı teşkil eden desenler farklı boyut ve şekillerde yer alır. Üçüncü grupta geometrik desenlerin aynı düzende, sonsuzluk prensibinde ilerlerken son grupta desenlerin büyüklü-küçüklü olarak, gruplaşma ilkesi ile halıyı hareketlendirdiği anlaşılmaktadır⁷².

Türk halı sanatının tarihi gelişim sürecinde en güzide örneklerin dokunduğu dönem olan Klasik Osmanlı dönemidir. XVI ve XVII yüzyıla tekabül eden bu dönem, kendi içinde Uşak halıları ve Saray halıları olarak ikiye ayrılır⁷³.

XVI-XVII. yy.'da Osmanlı Halılarında geometrik üslubun yerini ortada büyük bir madalyonun hâkim olduğu ve zemini bitkisel motiflerle dolgululu yeni bir üslup alır. Bitkisel bezemenin yoğun olduğu hatailer, rumiler, palmetler, kıvrık dallar gül, lale, karanfil, sümbül gibi natüralist çiçekler, hançer yaprakları bulut tasvirleri desenleri oluşturan başlıca motiflerdir. İran etkisinin görüldüğü bu halılar Anadolu halılarından farklı olarak İran Düğümü ile yer yer ipek malzeme ile dokunmuştur.

Osmanlı saray halılarında, devletin topraklarına katılan Tebriz ve Kahire'nin etkileri sanatta yeni teknik ve desen olarak yansımıştır. Desenler sarayın nakkaşları tarafından hazırlanır. Nakkaşlar arasında Tebrizli ustalar

⁷⁰ Yusuf Durul, "Halı ve Kilimlerde Motifler", *Türk Etnografya Dergisi*, S:1, 1956, s.91

⁷¹ Seda Çiçek, *Çanakkale İli Ayvacık Yöresi Halı ve Kilimleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Edirne, 2010, s.58

⁷² Osman Bayatlı, "Bergama'da Dokumacılık", *Türk Etnografya Dergisi*, S.2,1957, s.63-67

⁷³ Yetkin, 1991, s.36-60

bulunurdu. Halı dışında kumaş, çini, minyatür eserlerini de hazırlayan nakkaşlar ortak desenleri kullanmıştır. Böylelikle saray desenlerine sanatın birçok alanında kullanıldığı görülmektedir. İran halı sanatından sivri hançer yaprakları, Türk halı süslemelerinde yer alan sümbül, lale, karanfil gibi bitkisel bezemelerin bir arada kullanılması ile yeni halı desenleri oluşturulur⁷⁴. Bu dönem halılarında yoğun görülen bitkisel bezemeler natüralist hatlarda yer verilmiştir. Ancak İran etkili ortak desenler, Osmanlı sanatına olduğu gibi direk aktarılmamıştır. Osmanlı kendi kültüründe İran etkilerini farklı açılardan uyarlaması ile sanatına yansıtmıştır. Özellikle İran madalyonlu halılarında madalyon ön planda yer alırken Osmanlıda madalyon ikinci planda bırakılır. Zemindeki bezemelerin sonsuzluk prensibinde kesintisiz devam ettiği, madalyonun da halıya sonradan eklenilmiş izlenimi verilir. Halıda bu kompozisyon işlenmeye elverişli olan İran (sine) düğüm tekniği kullanılarak yapılmıştır. Kullanılan iplikler ipek, pamuk ve ipek'e yakın kalite deki ince ve yumuşak yünden dokunmuştur. Geçmişte böyle uygulamalarının görülmemesi, teknik ve tasarımı son derece kaliteli halıların XVII. yüzyılda hızla ortaya çıkışı Osmanlı'nın sanattaki güçlü etkileri olarak görülmektedir⁷⁵.

Avrupa krallarına hediye olarak da gönderilen saray halılarının günümüze ulaşan örneklerden, iki halı ve bir seccade Türk ve İslam Eserleri müzesinde, bir adet seccade ise Topkapı Müzesinde sergilenmektedir⁷⁶.

Uşak'ta dokunan yıldızlı ve madalyonlu halılar dokuma sanatımızda önemli yer tutmaktadır. Madalyonlu halıların, ana şeması isminden de anlaşılacağı üzere halının tam ortasında yer alan madalyonlardır. Tam, yarım ve çeyrek madalyonlardan oluşan grupta ayrıca Çin bulutları, kıvrık dallı rumiler ve çiçek desenleri de bulunmaktadır. Farklı sayıdaki madalyonların sıralaması yine sonsuzluk prensibini yansıtmaktadır. Osmanlı döneminde Kanuni, Mimar Sinan'a yaptırdığı eşsiz eseri Süleymaniye Camisi için bizzat Uşak Madalyonlu halıların dokunmasını istemiştir. Çoğu ressamın tablolarında görülen bu tip halılar Avrupa'da pek çok ülkeye ihraç edilmiştir⁷⁷.

Yıldızlı Uşak Halıları ise, yıldız şeklindeki madalyonlardan ismini almaktadır. Sonsuzluk prensibindeki desenler bir hat boyunca baklava motifi ve

⁷⁴ Nevber Gürsu, *Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler*, Redhouse Yayınları, İstanbul, 1988, s. 77-83

⁷⁵ Celale Ergene, "Türk Saray Halıları", *Kültür ve Sanat Dergisi*, S.13, 1992, s. 27

⁷⁶ Deniz, 2005, s.84

⁷⁷ Yetkin, 1991, s.93

yıldızlı biçimli madalyonlarla oluşturulmuştur. Palmet ve rumi gibi bitkisel motiflerde halının yüzeyini doldurmaktadır. Uşak halılarında hakim renkler mavi, kırmızı, sarı ve yeşil renkleridir. Günümüzde çoğu Uşak halısı Türk ve İslam Eserleri Müzesinde sergilenmektedir⁷⁸.

Aynı yüzyıllarda madalyonlu halıların dışında zemin rengi genellikle beyaz ve açık renk olan halılar Kuşlu ve Çintemenili adları ile anılan halılar da görülür⁷⁹.

XVIII. – XIX. yy.da Manisa, Uşak, Gördes, Kula ve Milas önemli dokuma merkezleri olarak etkinliğini devam ettirmiştir. Smyrna (İzmir) halıları da Avrupa'ya da ihraç edilen diğer bir gruptur⁸⁰.

XIX. yy. Anadolu halıcılığında Hereke halıları ve Feshane halıları, Türk halı sanatının önemli grubunu oluşturmaktadır⁸¹.

2.2.1. Halı'nın Tanımı ve Sınıflandırılması

Halı, yer ve duvar yüzeyleri için yaygı ve örtü olarak kullanılan düğümlü havlı dokumalara verilen isimdir. Kirkitli Havlı Dokumalar grubunda yer alır. Halı sözcüğü etimolojik açıdan incelendiğinde, “kal” kelime köküyle bağlantılı olarak “katlama, toplama ve bir araya getirme” eylemlerini ifade etmektedir. Bu sözcük aynı zamanda ceviz için elzem olan, uzun süre kullanılan eşyalar içinde kullanılmaktadır⁸².

IX. yüzyıl Uygur metinlerinde geçen “kızımın kalınsız birtim” ifadesine dayanarak halının, evlenme hazırlığında kız tarafına ait bir ceviz eşyası olduğu anlaşılmaktadır⁸³.

Halı kelimesi, bölgelere göre değişen ağız ve şiveden kaynaklı olarak farklı seslerde telaffuz edilmektedir⁸⁴.

Dokuma sanatı içinde kendisine en çok yer verilen halı, iki veya daha fazla ipliğin belirli bir düzen sıralamasında, birbirine geçirilmesi veya aralara düğüm atılması ile elde edilen yüzeyi havlı dokuma ürünleridir⁸⁵.

⁷⁸ Atalay,196, s. 52

⁷⁹ Aslanapa, 2005, s. 187.

⁸⁰ Örçün Barışta, “18. - 19. Yüzyıla Ait Türk Halılarından Nevşehir'de Bulunan Beş Örnek” *IX. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi*, Cilt I, Ankara, 1995, s. 265-274

⁸¹ Suzan Bayraktaroğlu, “300-400 Yıllık İki Uşak Halısı”, *Kültür ve Sanat Dergisi*, 1992, s. 44-47

⁸² Halil Açıkgöz, “Türkçede Halı ve Halıcılık Terimleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.32, Ekim, 1984, s.136.

⁸³ Açıkgöz, 1984, s.137

⁸⁴ Lydia Rasonyi, “Türlerde Halıcılık Terimleri ve Halıcılığın Menşei”, *Türk Kültürü Dergisi*, S.103, Kasım, 1971, s.621

İnsanoğlunun temiz ve sıcak zemin ihtiyacının bir gereksinimi olarak ortaya çıkan halının ana vatanı Kuzey’de 30 ile 45 dereceleri arasında bulunan Asya bölgesi olduğu anlaşılmaktadır. Türklerin çoğunlukta yaşadığı orta kısmı teşkil eden Altay dağları, Tanrı Dağları ve Baykal gölü çevresinde yapılan arkeoloji kazı ve araştırmalarda erken tarihli halı örnekleri elde edilmiştir⁸⁶.

Asya’nın güneyinde yer alan ve sıcak iklimin yaşandığı ülkelerde halı kullanımını Türklere göre daha geç tarihli olduğu görülür. Eski Mısır gibi sıcak ülkeler, zeminde ağaç kabukları ve bitki liflerinden yaptıkları hasırları tercih etmişlerdir. Günümüz halıcılığının önemli bir diğer noktası olan İran’ın hem kuzey Asya’ya göre daha sıcak iklime sahip olması hem de yetiştirilen hayvanların dokumaya elverişli olmayan büyükbaş hayvanlar olmasından dolayı temiz bir zemin için başlangıçta post ve hasır kullandıkları anlaşılır. Erken dönemlerde halının ortaya çıkışı ve gelişiminde Türk kültürün etkisi olduğu kabul edilir⁸⁷.

Göçebe hayatı yaşayan Türklerin gündelik hayatı kolaylaştıran eşyalar arasında, kısa süre de toplanıp yerleştirilen halının birçok amaçla kullanıldığı bilinir. Türkler yetiştirdikleri hayvanların en iyi yünlerinden yaptıkları halı ve kilimleri diğer toplumlardan daha değerli görmüşlerdir. Aşiret ve boyların ihtişamını gösteren otağlarda canlı ve parlak renkli halılar serilidir. Türk beylerin yaptıkları toplantılarda gök kubbe şeklindeki otağın tam ortasında, zeminde serili heybetli halının üzerine Türk hakanı oturtulur. Kâinatın merkezinde güneşi temsil eden hakan, aldığı nizam kararlarını etrafında dizilen beylere bildirir. Türk kadınlarının dokudukları halıların, gök kubbe ve ortasındaki güneşi koruduğu, devletin varlığını sürdürmesine katkı sağladığına inanılırdı⁸⁸.

Etimolojik incelemede bir araya getirme anlamı ile yalnızca atkı ve çözümlü ipliklerinin kastedilmediği, yeryüzü ve gökyüzünün birleşim noktasını ifade ettiği bilinmektedir. Ayrıca birçok kişinin de bir araya geldiği kalabalık tören ve davetlerde serilen halıların, sıcak zemin ihtiyacının ötesinde bir yer edindiği gözlenmektedir. Eski Türk kültüründe, gençlerin evlilik hayatı için hazırladığı halı yine aynı kültürün ölüm yolculuğunda da yer almıştır. Altay Lehçesinde “özü

⁸⁵ Ahmet Aytaç, *El Dokumacılığı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1982, s.86

⁸⁶ Besim Atalay, *Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1967, s.18

⁸⁷ Nejat Diyarbekirli, “Türklerde Halıcılık”, *Türk Edebiyat Dergisi*, S.132, Nisan, 1984, s.44

⁸⁸ Emel Esin, *Türk Kültürü Temel El Kitabı*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 2001, s.48

korumak” anlamına gelen kurganların içinde cesetle birlikte yer alan eşyalar arasında halılar bulunmaktadır. Dokunduğu kültürün özünü en yalın haliyle koruyan halılar, ölümden sonraki yaşamda bir araya gelme inancının sonucunda birçok kurganda yer almaktadır⁸⁹.

Gündelik yaşamın birçok alanında görülen halı edebi metinlerde de geçmektedir. Oğuz yaşantısının destansı anlatıldığı Dede Korkut kitabında Salar Kazan’ın evi için, “Doksan yerde ala kali ipek döşenmişti” ifadesi ile çadır döşemesinin anlatıldığı kısımda yine “ala kali” ifadesine yer verilir⁹⁰.

Geçmişten günümüze halı, insanların rahat, temiz ve sıcak bir zemin arayışı sonucu ortaya çıkmış, günümüzde de aynı ihtiyaçların yanında özellikle ev dekorasyonunda önemli bir malzeme olarak karşımıza çıkmaktadır. Halılar üretim sürecinde etkili olan unsurlara göre sınıflandırılmaktadır. Genel olarak halılar, üretim yöntemi, kullanılan madde, kullanıldığı yer, kalitesi ve desenli olup olmadığına göre sınıflandırılmaktadır.

Halıların üretim yöntemine göre sınıflandırma, dokuma sırasında kullanılan araç gereçlere göre yapılmaktadır. Bu gruplandırmada dokumalar el dokunma veya makine dokuma olarak iki ana gruba ayrılır. Halılarda saçak, çiti, toprakçalık, kenar örgüsü dokumanın ilmeksiz (düğümsüz) bölümleri oluşturur. Bordür (su) ve zemin kısmı ise halının ilmekli (düğümlü) bölümlerini oluşturmaktadır⁹¹.

Halılarda kullanılan maddeye göre sınıflandırma, dokumada ana malzeme olan iplerin kaynağı esas alınarak yapılan gruplandırmadır. Tamamı yün iplikten dokunan halılar, ipekten dokunan halılar, yün ve pamuğun birlikte kullanıldığı halılar, sim ve sırma bulunduğu halılar bu sınıflandırma içerisinde yer alan başlıklardır⁹².

Kullanıldığı yere göre sınıflanan halılar grubunda ihtiyaç yerlerine göre dokunmaları sayesinde farklılık görülmektedir. Örneğin zemini kaplamayan döşeme halılar, namaz kılmak için yapılan seccade halıları, süs amaçlı olarak yapılan duvar halısı, oturlan alanları örtmek için yapılan sedir halıları, evin holü

⁸⁹ Nejat Diyarbekirli, *Hun Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1972, s. 36

⁹⁰Orhan Şaik Gökyay, *Dede Korkut Hikâyeleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1973, s. 218

⁹¹ Aytaç, 1982, s.47-48

⁹² Aytaç, 1982, s.95

için yapılan yolluk halıları ve paspas halıları, yastık kullanımı için yapılan yastık halıları ve yük taşımak, koymak için yapılan heybe halıları olarak ayrılmaktadır.

Kalitesine göre yapılan sınıflandırmada, halının en ve boy ilmeklerin sayısı esas alınmaktadır. Halı yüzeyinde 10 cm'lik belirlenen alanlara atılan ilmek sayısı sayılarak hesaplama yapılır. Bu hesaplamanın sonucunda halılar ilmek adedine göre ince kalite, orta kalite ve kalın kalitede olarak üçe ayrılmaktadır.

Son sınıflandırmada ise halıların desenli veya desensiz olarak üretimine göre ayırım yapılır. Desenli halılar üzerinde çeşitli motifler görülürken, desensiz halılar ise sadece renklerden oluşmaktadır⁹³.

2.2.2. Halı Dokumada Kullanılan Teknikler

Dokuma sırasında atılan düğümler halının kalitesini belirlemektedir. Atılan düğüm sayısı ile doğru orantıda halının kalitesi de artmaktadır. Bu yüzden dokumada kullanılan teknik, düğüm tekniğidir. Halılarda kullanılan üç farklı düğüm tekniği bulunmaktadır. Bunlar Türk-Gördes düğüm tekniği, Sine-İran düğüm tekniği, İspanyol düğüm tekniğidir⁹⁴.

Gördes düğüm tekniği, çift çözüğü ipliğine atılan ilmeklerin, çözügülerin etrafı dolandırılarak iplerin uçunu ön kısımda bırakılması ile yapılan tekniktir. Dokuma sırasında yüzeye bırakılan iplik uçları halının havını oluşturmaktadır. Bu teknikte dokunan halılar sağlam ve oldukça zor sökülen halılardır. Atılan düğümlerin sıkı şekilde dokunması halıda boşluk kalmamasını sağlar. Böylelikle soğuğu geçirmeyen ve zeminden kaymayan ağır halılar oluşturulmaktadır. Dokumalarda geometrik ve köşeli desenlerin yapılmasına uygun bir tekniktir.

Bilinen en eski halı olan ve günümüze de sağlam bir şekilde gelen Pazırık halısı Türk (Gördes) tekniğinde dokunmuştur. Adını Manisa'nın Gördes ilçesindeki halı örneklerinden alan teknik, sağlamlığı sayesinde ülkemizin her yerinde kullanılmaktadır. Topraklarımız dışında Kafkasya bölgesinde, İran'ın bazı yerlerinde ve İngiliz halılarında bu teknik uygulanmıştır.⁹⁵

Sine (İran) Düğüm tekniği adını İran'ın batısında Sine şehrindeki dokumalarından alır. İki çözüğü ipine atılan ilmek ipliği sadece bir çözüğü ipinin etrafını dolarken diğerinin ön yüzüne bırakılarak hav payı oluşturulur. Bu teknikte

⁹³ Abdullah Gülcemal, *Halı ve Desen Teknolojisi*, Tuğra Ofset, Isparta, 1997, s. 52-55

⁹⁴ İsmail Öztürk, *Dokumaya Giriş*, Mor Fil Yayınları, İstanbul, 2007, s. 34

⁹⁵ İsmail Öztürk ve Öznur Aydın, "Türk Halıcılığının Tarihsel Gelişimi ve Gördes Halıları" *Akbank Türkiyemiz Kültür ve Sanat Dergisi*, Sayı:72, Mayıs, 1994, s. 24

sıkı dokuma olmadığı için atkı ve çözgü ipliği belirgindir. Sağlık açısından daha çabuk sökülen, dayanıksız halılardır. Gördes tekniğine göre bu halılar daha hafif olurlar. Yumuşak, parlak renklerde ki halılar bu teknikle elde edilmektedir. Bu teknik kıvrık, bitkisel motiflerin dokunmasına elverişlidir. Sine tekniğinin kullanımı İran, Çin ve Hindistan bölgelerinde görülmektedir.

İspanyol düğüm tekniği tek çözgü ipine düğüm atılma tekniğidir. Diğer tekniklere göre kalitesi düşük halılar üretilmektedir. Dokunması daha kolay olan bu teknik İspanya, Fustat ve Doğu Türkistan dokumalarında kullanılmıştır⁹⁶.

⁹⁶ Aytaç, 2006, s. 136-143

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KATALOG: KONYA/ÇUMRA İLÇESİ VE KÖYLERİNDE BULUNAN HALI VE KİLİM ÖRNEKLERİ

Katalog No: 1

Görsel No: 7

Çizim No: 1

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnli Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tarihi: 1953

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, sarı, yeşil, gri, pembe, lacivert

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 110 x 140 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 43x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısı olarak dokunan halı iki ince bordür ve bir geniş bordür kuşağı ile zemini dolanmaktadır. Sarı ve kırmızı renklerdeki ince bordürler suyuolu motifi ile bezelidir. Stilize çiçek motiflerinden oluşan geniş bordürde yörede boz renk olarak adlandırdıkları doğal boyadan elde edilen gri renk kullanılmıştır. Zeminin ortasında kademeli madalyon yer alır. Madalyonun içinde altıgen, yıldız deseni ve sarı renkte küçük bir baklava motifi bulunur. Altıgenin etrafında dört adet koçboynuzu motifi dizilidir. Bu motif Anadolu'da güç ve kuvvetin sembolü olarak kullanılır. Ayrıca koçboynuzu motiflerinin arasında stilize edilmiş çiçek ve yıldız motifleri yer verilmiştir. Madalyonun uzatılmış iki ucu içinde yıldız motifi bulunur. Madalyonun üstünde 1953 olarak dokunduğu tarih verilmiştir. Madalyonlu kısım zikzaklı bir çerçeve içine alınarak köşelerine vazoda çiçek motifleri yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi: Ayşe DEMİR, **Doğum Yeri:** İnli Köyü, **Doğum Yılı:** 1938

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 2

Görsel No: 8

Çizim No:2

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnli Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1954

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, sarı, yeşil, gri, pembe, turuncu

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 112 x143 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 41x46

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Ayşe Demir tarafından dokunan sedir halısı iki dar ve bir geniş bordürden oluşmaktadır. Sarı ve kırmızı renkteki desensiz ince bordürlerin yanında stilize çiçek motifinin bulunduğu geniş bordür yer alır. Geniş bordür içerisinde “boz” renk olarak adlandırılan, akkoyunun beyaz yünü ile morkaraman koyunun siyah renkli yünlerinin birleştirilmesi ile doğal bir şekilde elde edilen gri renkteki ipler kullanılmıştır. Yörede dar bordürlere ise “su” denilmektedir. Halının zemininde “göbek” olarak adlandırılan madalyon yer almaktadır. Madalyonun içinde karşılıklı yerleştirilen dört adet çiçek ve yaprak motifi bulunur. Bu kompozisyon koçboynuzu motifi ile oluşturulan çerçeve ile sınırlandırılmıştır. Zeminin köşelerinde ise vazoda çiçek motifi yer verilmiştir.

Kaynak Kişi: Ayşe DEMİR, **Doğum Yeri:** İnli Köyü, **Doğum Yılı:** 1938

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No:3

Görsel No: 9

Çizim No:3

İnceleme Tarihi: 16.04.2021

Bulunduğu Yer: Arıkören Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Tokalı Halı

Dokumanın Tarihi: 1960

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, sarı, yeşil, mor, pembe, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 95x150 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 48x51

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak dokunan halı iki ince bordür ve bir geniş bordürden oluşmaktadır. Geniş bordürde altıgenler içerisine yerleştirilen yıldız çiçeği ve nazar motifi görülürken dar bordürde suyolu motifi bulunur. Zeminin ortasında yer alan içi akrep ve nazar motifleri ile dolgulu sekizgen, etrafında koçboynuzu motiflerinin bulunduğu dilimli bir çerçeve içerisine alınmıştır. Bu kompozisyonun alt ve üst kısımları daraltılarak uzatılan, köşeleri pahlanmış kare çerçevesi madalyon içerisine de yer alır. Madalyonun etrafı çifte mihrap biçimi oluşturacak şekilde çerçevelenerek sonlandırılmıştır. Madalyonun içerisinde ise lale ve çeşitli stilize edilmiş çiçek desenleri, koçboynuzu motifleri görülür. Zeminin dört köşesine bereket motifi ve yıldız çiçeği yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi: Emine ŞAN, **Doğum Yeri:** Arıkören Köyü, **Doğum Yılı:** 1940

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No:4

Görsel No: 10

Çizim No:4

İnceleme Tarihi: 16.04.2021

Bulunduğu Yer: Arıkören Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1962

Kullanılan Renkler: Kırmızı, sarı, mor, pembe, krem rengi, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 110x157 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 40x43

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısı iki dar, bir geniş bordürden oluşur. Geniş bordüründe ladik gülü deseni yer alır. Bu desenin içerisinde Konya Ladik dokumaları ile bilinen Ladik gülü motifi yer alır. Bu motif gül ve lale çiçeklerinin sıralı bir şekilde dizilmesinden oluşturulur. Halının zemininde, çiçek şeklinde bir madalyon yer alır. Yörede göbek olarak bilinen madalyonun içerisinde çiçek ve dallardan oluşan bitkisel bezeme görülür. Madalyonun üst kısmında dokumanın yapıldığı tarih olan 1962 tarihi verilmiştir. Köşe kısımlarında ise yarım madalyonlar yerleştirilmiştir. Yarım madalyonların içi stilize çiçek desenleri ile doldurulmuştur.

Kaynak Kişi: Emine ŞAN, **Doğum Yeri:** Arıkören Köyü, **Doğum Yılı:** 1940

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No:5

Görsel No: 11

Çizim No:5

İnceleme Tarihi: 13.08.2020

Bulunduğu Yer: İnli Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1963

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, lacivert, sarı, yeşil, gri, beyaz, turkuaz, siyah

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 115x176 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 44x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısı olarak yapılan dokumanın dar bordüründe suyolu motifi, geniş bordüründe ise çiçek deseni yer alır. Halının ortasında kenarları kıvrımlı madalyon bulunmaktadır. Madalyonun içerisine nazar motifi, dört yönden stilize edilmiş yapraklı çiçek deseni, suyolu ve baklava motifleri yerleştirilmiştir. Oldukça hareketli olan halının yüzeyinde figürlü bezeme de görülür. Madalyonun kenarlarında karşılıklı yerleştirilen hayat ağacı motifi ile birlikte ejder motifi yer alır. Aralarda kalan boş kısımlara akrep motifi, buğday başağı, fırıldak çiçeği deseni yerleştirilmiştir. Madalyon kısmında kırmızı rengin hakim olduğu görülürken halının zemininde lacivert renk kullanılmıştır. Halının köşe kısımlarında stilize edilmiş çiçek motifleri bulunur. Ayrıca dokumanın üst kısmında 1963 tarihi kayıtlıdır. Böylece dokumada figürlü, geometrik, bitkisel ve yazılı bezeme bir arada bulunmaktadır.

Kaynak Kişi: Emine GÜLİSTAN, **Doğum Yeri:** İnli Köyü, **Doğum Yılı:** 1940

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 6

Görsel No: 12

Çizim No: 6

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnli Köyü

Kullanım Türü: Sedir halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1963

Kullanılan Renkler: Kırmızı, sarı, pembe, mavi, yeşil, bordo, lacivert, kahverengi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 83x109 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 41x50

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Günümüze sağlam bir şekilde gelen sedir halısının kenarları suyolu motifli dar bordür ve çiçek desenli geniş bordürle çevrilir. Dar bordürde kırmızı ve mavi renkleri kullanılmıştır. Açık kahve renkli geniş bordürün üzerinde farklı renklerdeki karanfil çiçeği sıralanmaktadır. Halının zemininde kıvrımlı madalyon yer alır. Madalyonun ortasında nazar motifi ile karşılıklı yerleştirilen iki adet yıldız motifi bulunur. Madalyonun uç kısımlarında ise hayat ağacı motifi, ejder motifi, uçurtma motifi ve yaprak deseninden oluşan bitkisel bezeme yer alır. Dokumanın zemininde lacivert renk, madalyonda ise kırmızı renk kullanılmıştır. Halının dört köşesi yıldız motifi ile son bulur.

Kaynak Kişi: Huriye TOSUN, **Doğum Yeri:** İnli Köyü, **Doğum Yılı:** 1951

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 7

Görsel No: 13

Çizim No: 7

İnceleme Tarihi: 18.08.2020, 24.12.2021

Bulunduğu Yer: Sodur Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Topaklı Halı

Dokumanın Tarihi: 1963

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, sarı, turuncu, mavi, yeşil ve kahverengi,

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 77 x109 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 36x45

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Günümüzde oldukça yıpranan taban halısının kenarları, zikzaklı suyolu motifinin bulunduğu dar bordürle çevrilir. Sodur köyünde bulunan bu örneğin geniş bordürü bulunmamaktadır. Halının tam ortasında yörede ki adı “topak” olarak bilinen madalyon yer alır. Kademeli madalyonun içerisinde stilize edilmiş çiçek desenlerin yer aldığı son derece gösterişli bir süsleme kompozisyonu bulunur. Madalyonun etrafında baklava ve şerit desenli bordürler yer alır. Bordürlerin üst kısmında zikzak motifinde oluşan süslemeler görülür. Kırmızı rengin hakim olduğu dokumada doğal boya kullanımı yoğunluktadır. Kırmızı rengin yanı sıra madalyonda bulunan gri ve kahverengi tonlarındaki bej rengi de doğal boyadan elde edilen renklendir. Halının köşeleri çiçek motifleri ile doldurulmuştur.

Kaynak Kişi: Havva YILDIRIM, **Doğum Yeri:** Sodur Köyü, **Doğum Yılı:** 1960

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 8

Görsel No: 14

Çizim No: 8

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Tokalı Halı

Dokumanın Tarihi: 1964

Kullanılan Renkler: Lacivert, bordo, sarı, mavi, pembe, yeşil, bej beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 98x132 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 40x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısının kenarlarında yeşil ve lacivert renklerinden oluşan desensiz iki dar bordür bulunur. Geniş bordürde kök boyadan elde edilen ve yörede “serkele” olarak bilinen bej rengi kullanılmıştır. Geniş bordürün içerisinde bir dal üzerinde sıralanan çiçek motifi yer alır. Halının üzerinde geometrik şekilli iki madalyon bulunur. Yörede bu madalyon formu “tokalı” olarak adlandırılmaktadır. Madalyonların ortasında kare alan içerisine yerleştirilen ok desenleri ile eli belinde motifleri görülür. Boş kalan kısımlar ise kanca motifi ile doldurulmuştur. İki madalyonun birleştiği noktada küçük bir sekizgen alan oluşturularak içerisine yıldız motifi yerleştirilmiştir. Madalyonların uç kısımları stilize edilmiş çiçek motifi ile son bulunur. Dokumanın zemininde lacivert renk hakim iken madalyonlarda pembe, sarı, beyaz ve yeşil renkleri kullanılmıştır. Halının köşelerinde koçboynuzu ile eli belinde motifinde oluşan yarım madalyonlar yer alır.

Kaynak Kişi: Şerife KAYA **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1952

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 9

Görsel No: 15

Çizim No: 9

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1966

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, lacivert, bordo, sarı, mavi, yeşil, turuncu, bej

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 82x140 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 46x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Günümüzde halıyı çevreleyen en dıştaki dar bordur kısımları onarılmıştır. Geniş bordürün içerisinde yapraklı çiçek motifi bulunur. Zeminde yer alan madalyon yörede “göbek” olarak bilinir. Geometrik şekilli madalyonun içerisinde fırıldak çiçeği, yıldız çiçeği, dört yapraklı çiçek motifi ve ok deseni bulur. Kalabalık süsleme düzenine sahip madalyonun iç kısmında “serkele” olarak bilinen ve kök boyadan yapılan bej rengi kullanılmıştır. Madalyonun etrafı ince desensiz bir bordürle çevrelenmiştir. Ayrıca zeminde karşılıklı olarak yerleştirilen iki adet muska motifi, dört köşesine Konya bölgesinde yetiştirilen afyon bitkisinin motifi, aralara da çiçek desenleri yerleştirilmiştir. Orta alanda yer alan bu kompozisyonun etrafında dama desenli ince bir bordür bulunur. Halının iki ucunda yer alan ince dikdörtgen alanlar çiçek desenleri ile doldurulmuştur.

Kaynak Kişi: Hatice GÜNDÜZ, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:**

1952, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 10

Görsel No: 16

Çizim No: 10

İnceleme Tarihi: 16.08.2020, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Yörükcamili Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1968

Kullanılan Renkler: Pembe, devetüyü, mavi, yeşil, siyah

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 82x140 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 35x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısının yüzeyi iki desensiz dar bordür ve bir geniş bordürle çevrelenir. Açık sarı renkteki geniş bordürde bir dal üzerinde çiçek motifi bulunur. Halının tam ortasında yuvarlak formlu madalyon yer alır. Madalyonun içerisinde ve etrafında bitkisel bezeme yoğunluktadır. Bu desenler arasında karşılıklı olarak yerleştirilmiş lale motifi, yaprak ve dal motifleri bulunur. Suni boya kullanımının yoğun olduğu dokumada zemin pembe renk de desenler ise yeşil, mavi, siyah renklerinde yer verilmiştir. Halının dört köşesi çiçek desenlerden oluşan bitkisel bezemeli yarım madalyonlarla son bulur.

Kaynak Kişi: Serpil TOSUN, **Doğum Yeri:** Yörükcamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1962, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 11

Görsel No: 17

Çizim No: 11

İnceleme Tarihi: 15.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Dinlendik Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1968

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, yeşil, beyaz, bordo

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 80x115 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 33x39

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısı olarak yapılan dokumanın etrafı bir geniş ve bir dar bordürle sınırlanır. Dar bordür desensiz bir şekilde kırmızı renkte dokunmuştur. Yeşil renkli geniş bordüründe ise bir dal üzerindeki çiçek motifi bulunur. Orta alanda görülen madalyon kullanımı bu örnekte tercih edilmemiştir. Madalyonun yerinde küçük bir sekizgen motifinin etrafında gelişen stilize edilmiş çiçek motifi ve yapraklardan oluşan bitkisel bezeme yer alır. Halının köşe kısımları da çengel motifleri ile doldurulmuştur. Dokumanın zemini kırmızı renkte yer alırken desenler yeşil, mavi ve beyaz renklerle belirtilmiştir. 15. yy' dan beri yaygın olarak görülen halı üzerindeki madalyon kompozisyonları 18. Yy sonlarından itibaren tercihe bağlı olarak dokumada yer verildiği bilinir. Orta alanda madalyonun tercih edilmediği örneklerde genellikle madalyonun yerine bitkisel kompozisyonlar yer alır. Araştırmada elde edilen örnekler içerisinde madalyon kompozisyonunun tercih edilmediği ve zemini çiçekli süsleme kompozisyonunun doldurduğu erken tarihli dokuma olması açısından önem taşır.

Kaynak Kişi: Zehra DOĞAN, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum Yılı:** 1940, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 12

Görsel No: 18

Çizim No: 12

İnceleme Tarihi: 15.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Dinlendik Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1969

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mavi, yeşil, gri, bordo, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 95x120 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 44x49

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısının kenarında bir dar ve bir geniş bordür bulunur. Bordo renkli dar bordür de suyolu motifini yer alır. Geniş bordürde bir dal üzerinde çiçek motifini bulunur. Geniş bordürün zemini açık renkte iken üstündeki bitkisel desenler bordo ve yeşil renklerindedir. Halının orta kısmında bulunan iki madalyon, baklava desenli zemin içerisinde yer alır. Birbirinin aynısı olan madalyonların içerisinde çiçek deseni ve dört yönde yerleştirilen lale motifleri bulunur. Bu alanda bordo, yeşil, mavi, gri ve krem rengi kullanılmıştır. Genellikle halının köşelerinde yer alan yarım madalyonlar bu örnekte yer verilmediği, halıda boş kalan kısımların yeşil ve lacivert renklerdeki altıgenlerle doldurulduğu görülür.

Kaynak Kişi: Zeynep AYDIN, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum Yılı:**

1965, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 13

Görsel No: 19

Çizim No: 13

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1969

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, sarı, yeşil, gri, beyaz, turuncu

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 80x115 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 43x47

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak yapılan dokumada tek renkli desensiz dar bordür ve şerit desenli motifinin bulunduğu geniş bordür halıyı çevreler. Halının ortasında, zemini boydan boya kaplayan geometrik şekilli madalyon bulunur. Madalyonun içerisinde büyük boyutlardaki lale, çiçek ve yaprak desenlerinden oluşan bitkisel bezemeler ile yıldız motifi yer alır. Madalyonun iki ucunda palmet motifi görülürken, kenarları testere dişi motifi ile hareketlendirilmiştir. Zemini kırmızı renkle doldurulan halının desenlerinde turuncu, kırmızı, yeşil, sarı ve beyaz renkleri kullanılmıştır. Halının dört köşesinde stilize edilmiş çiçek desenleri bulunur.

Kaynak Kişi: Ayşe MERCAN, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1961,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 14

Görsel No: 20

Çizim No: 14

İnceleme Tarihi: 20.08.2020

Bulunduğu Yer: Türkmencamili Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, sarı, krem rengi, yeşil, gri, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 120x170 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 35x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısında dar bordür bulunmamaktadır. Halının etrafı iki geniş bordürle çevrelenir. Geniş bordürden ilki ters yönlerde yerleştirilen çiçek desenlerinden oluşur. İkinci geniş bordür ise Ladik gülü olarak bilinen desenle doldurulmuştur. Kırmızı rengin hakim olduğu dokumanın ortasında açık renkli geometrik şekilli madalyon bulunur. Madalyonun ortasında kare içinde yer alan çiçek deseni ve onun etrafına yerleştirilen çiçek, yaprak ve dallardan oluşan bitkisel bezeme yer alır. Ortadaki bu kompozisyon dört kollu geometrik çerçeve içine alınarak boş kalan kısımlarına zikzak motifi, testere dişi motifi gibi geometrik motifler ile bitkisel desenler yerleştirilmiştir. Desenler de mavi, kırmızı, yeşil, sarı, beyaz renkleri kullanılmıştır. Halı, bitkisel bezemenin yoğun olduğu süsleme kompozisyonuna sahiptir. Dört köşede ise çiçek desenli yarım madalyonlar yer alır.

Kaynak Kişi: Fatma KARA, **Doğum Yeri:** Türkmencamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1965, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 15

Görsel No: 21

Çizim No: 15

İnceleme Tarihi: 19.08.2020

Bulunduğu Yer: Taşağıl Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı

Dokumanın Tarihi: 1972

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mavi, yeşil, gri, bordo, turuncu, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 85x125 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 42x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısı olarak kullanılan halının dar bordürü bulunmamaktadır. Geniş bordüründe ise v şekilli geometrik desenin ters yönlü sıralanmasından oluşan süsleme düzeni yer alır. Halının ortasında küçük boyutlu kıvrımlı bir madalyon bulunur. Bu alan yeşil renkle doldurulmuştur, üzerine akrep ve bereket motifleri yerleştirilmiştir. Halının zemininde kırmızı renk kullanılırken desenler mavi, beyaz ve bordo renkleri ile belirtilmiştir. Madalyonun iki yanına, paralel olarak yerleştirilen çiçek motifleri bulunur. Halının dört köşesinde stilize edilmiş bitkisel bezeme ve geometrik desenlerden oluşan bir kompozisyon yer alır.

Kaynak Kişi: Mümine ER, **Doğum Yeri:** Taşağıl Köyü, **Doğum Yılı:** 1959,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 16

Görsel No: 22

Çizim No: 16

İnceleme Tarihi: 16.08.2020, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Yörükcamili Köyü

Kullanım Türü: Duvar Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı -

Dokumanın Tarihi: 1974

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mavi, yeşil, gri, bordo, sarı

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 165x210 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 36x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Duvar halısının kenarlarında iki dar bordür arasına yerleştirilen bir geniş bordür bulunur. Bordo ve siyah renkli dar bordürlerde baklava motifi görülür. Sarı renkli geniş bordür ise üzeri kare alanlara ayrılarak içerisine farklı renk ve desenlerde çiçek motifleri doldurulmuştur. Yörede halının zor motifleri için “gelin çatlatan” tanımı yapılır. Geniş bordürde ki motif için bu tanım kullanılır. Gelin çatlatan motifin hikâyesi ise, yeni gelin olmuş bir genç kızın zor desenli büyük halı dokumasını tamamlayamadan çatlayıp öldüğü söylentisine dayanır. Halıyı dokumada gelin çatlatan motifleri genellikle dokumada tecrübeli, yaşlı kişilere dokutulmaktadır. Halının ortasında geometrik formlu büyük bir madalyon yer alır. Madalyonun içerisinde kırmızı renkle dolgululu baklava motifi ve onun etrafına yerleştirilen küçük baklava motifleri, çiçek desenleri ve iki adet koçboynuzu motifi bulunur. Ayrıca madalyonun etrafı suyolu bezemeli bordürle çevrilidir. Halının dört köşesinde stilize çiçek desenlerinden oluşan bitkisel desenler yer alır.

Kaynak Kişi: Hayriye UZUN, **Doğum Yeri:** Yörükcamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1955, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 17

Görsel No: 23

Çizim No: 17

İnceleme Tarihi: 16.08.2020, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Yörükcamili Köyü

Kullanım Türü: Duvar Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1976

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mavi, yeşil, gri, bordo, beyaz, kahverengi, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözüğü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 165x210 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 40x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Duvar halısı olarak kullanılan halının dar bordüründe suyolu motifi, geniş bordüründe ise çiçeklerden oluşan bitkisel bezeme bulunur. Halının üzerinde kıvrımlı bir madalyon yer alır. Madalyonun ortasında ise iç içe geçmiş kademeli süsleme kompozisyonları yer alır. Bu alanlara yaprak dalları ve küçük çiçek desenleri yerleştirilmiştir. Madalyonun etrafında beyaz renkli, zikzak motifli bir şerit kuşağı bulunur. Şeritlerin iki ucu çiçek deseni ile son bulunur. Halının zemininde orta kısmını oluşturan bu alan kurt izi motifli geniş bir bordürle çevrilidir. Köşe kısımlar vazoda çiçek deseni ile arada kalan boş kalan kısımlar da stilize çiçeklerle doldurulmuştur. Bitkisel bezeme ağırlıklı halıda lacivert, kırmızı, krem, siyah renkleri kullanılmıştır. Duvarda asılı olarak kullanılmaya devam halının günümüzde kenar kısımları dikilerek sergilenmektedir.

Kaynak Kişi: Saniye UZUN, **Doğum Yeri:** Yörükcamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1958, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 18

Görsel No: 24

Çizim No: 18

İnceleme Tarihi: 20.08.2020

Bulunduğu Yer: Türkmencamili Köyü

Kullanım Türü: Taban Halı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1976

Kullanılan Renkler: Kırmızı, mavi, yeşil, gri, bordo, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 145x190 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 26x33

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısı olarak kullanılan dokumanın dar bordürü bulunmamaktadır. Geniş bordür kuşağında köşeli hatlara sahip çiçek deseni bulunur. Zemine yerleştirilen büyük madalyon, halıyı boydan boya kaplamaktadır. Geometrik şekle sahip madalyonun içerisi boşluk kalmayacak şekilde doldurulmuştur. Madalyonun tam ortasında sekizgen içine yerleştirilen çiçek ve dal motifleri yer alır. Bu kısmında etrafına altıgenler yerleştirilerek içerisi küçük çiçek motifleri ile doldurulmuştur. Halıdaki bu tasarım bal peteği şeklini anımsatır. Açık renkli zeminde krem rengi görülürken desenlerde kırmızı, mavi, yeşil renkleri kullanılmıştır. Madalyonun etrafına ve halının dört köşesine stilize edilmiş karanfil çiçekleri yerleştirilmiştir.

Kaynak Kişi: Hasibe ER, **Doğum Yeri:** Türkmencamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1958, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 19

Görsel No: 25

Çizim No: 19

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Etlikli Halı

Dokumanın Tarihi: 1977

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, mor, gri, koyu sarı, turkuaz, mavi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 142x298 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 34x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Büyük boyutta dokunan taban halısının kenarları geniş bordürle çevrilidir. Siyah renkli geniş bordürün üzerinde stilize edilmiş çiçek, dal ve yapraklardan oluşan bitkisel bezeme bulunur. Orta alanda sıralanan madalyonların zamanla boyutları küçültülerek, sayısı arttırılmıştır. Baklava motifi şeklindeki madalyonların içerisi geometrik desenler ve stilize edilmiş çiçek desenleri ile doldurulmuştur. Farklı renklerden oluşan madalyonların iç ve dış kısmı zikzak motifi ile hareketlendirilmiştir. Bu hareketlilik yöre dokumalarının da yaygın olarak görülen etlikli halı modelini oluşturur. Köşe ve yan kısımlarda yer alan yarım madalyonda aynı bezeme kompozisyonuna sahiptir. Halının orta kısmında yer alan madalyonlar farklı renklerde sıralanırken yarım madalyonlarda renk bütünlüğü sağlanmıştır. Genel olarak madalyonlarda kırmızı, turuncu, mor, sarı, mavi, turkuaz renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Aygül KURU, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1980,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 20

Görsel No: 26

Çizim No: 20

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Etlikli Halı

Dokumanın Tarihi: 1977

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, lacivert, yeşil, siyah, sarı, turkuaz, mavi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 143x341 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 30x32

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısının kenarlarında bir dar bordür ve bir geniş bordür bulunur. Yeşil renkli dar bordürde suyolu deseni yer alır. Geniş bordürün zemininde ise lacivert renk kullanılarak üzerine stilize edilmiş yaprak motifi yerleştirilmiştir. Halının orta alanında dört tane madalyon sıralanır, kenarlarında ise yarım madalyonlarla bulunur. Halının üzerindeki tüm madalyonlarda sekizgenler içerisinde yer alan çiçek, yaprak ve dal motifinden oluşan süsleme kompozisyonu bulunur. Madalyonların etrafında da etlikli modelini oluşturan 4-5 cm kalınlığında ki zikzak motifi yer alır. Bir önceki örnekle aynı modele sahip dokumanın farklı köylerde bulunması etlikli modelinin yaygın olarak kullanıldığını göstermektedir. Onarım almadan günümüze gelen halıda kimyasal boyadan elde edilen yeşil, kırmızı, lacivert gibi canlı renkler kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Durdane TOPAL, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1947, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 21

Görsel No: 27

Çizim No: 21

İnceleme Tarihi: 15.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Dinlendik Köyü

Kullanım Türü: Taban Halı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1986

Kullanılan Renkler: Pembe, devetüyü, mavi, yeşil, kırmızı, mor, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 115 x 168 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 38x44

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısının kenarları devetüyü renkli, suyolu motifli geniş bordürle çevrelidir. Halının üzerinde geometrik şekilli ve etrafında çiçek desenlerinin olduğu bir madalyon yer alır. Madalyonun ortasında, yıldız şeklindeki geometrik alan içerisinde karanfil çiçekleri gibi farklı desenlerde çiçek motiflerinden oluşan süsleme kompozisyonu bulunur. Madalyonun iki ucunda ise karşılıklı yerleştirilmiş çiçek demeti motifi bulunmaktadır. Çiçek demeti motifinin altından 1986 tarihli, dokumanın yapıldığı tarih kayıtlıdır. Halının zemini pembe renkte yer alırken madalyonlar mor renk, desenlerde ise mavi, yeşil, beyaz ve kırmızı renkleri kullanılmıştır. Madalyonlarda görülen bitkisel bezemeli süsleme kompozisyonu halının dört köşesine yerleştirilen yarım madalyonlarda da görülmektedir.

Kaynak Kişi: Sakine TORUN, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum Yılı:**

1968, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 22

Görsel No: 28

Çizim No: 22

İnceleme Tarihi: 18.08.2020, 24.12.21

Bulunduğu Yer: Sodur Köyü

Kullanım Türü: Taban Halı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1987

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, devetüyü, siyah, mavi, bordo, yeşil, gri, sarı

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 125x350 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 32x39

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Büyük boyutlu taban halısında iki dar bordür ve arasına yerleştirilmiş bir geniş bordürü bulunur. Koyu yeşil renkli dar bordürlerde yaprak ve dal motifi, gri renkli geniş bordürde de stilize edilmiş çiçek motifleri yer alır. İki kanatlı olarak dokunan bu örnekte ortada dört madalyon sıralanmıştır. Yörede göbekli halı olarak adlandırılan bu halılar kendi içinde de bir sınıflandırma yapılarak üzerinde bulunan madalyon sayısına göre üç göbekli, dört göbekli olarak isimlendirilir. Çiçek desenli madalyonların içerisinde kare çerçeve içine alınmış çiçek deseni ve etrafına yerleştirilmiş yaprak motiflerinden oluşan kompozisyon yer alır. Halının kenarlarında sıralanan yarım madalyonda da aynı süsleme düzeni görülür. KIRMIZI rengin ağırlıkta olduğu dokumada madalyonlarda siyah, mavi, devetüyü rengi, KIRMIZI, sarı renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Zahide TAPRAMAZ, **Doğum Yeri:** Sodur Köyü, **Doğum Yılı:** 1973, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 23

Görsel No: 29

Çizim No: 23

İnceleme Tarihi: 18.08.2020, 24.12.2021

Bulunduğu Yer: Sodur Köyü

Kullanım Türü: Taban Halı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1987

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, mavi, bordo, yeşil, beyaz, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 110x320 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 34x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

İki kanatlı, büyük boyutlarda dokunan taban halısının etrafını krem renkli, şerit desenli dar bordür çevreler. Siyah renkle doldurulan geniş bordür de ise çiçek ve yaprak deseni bulunur. Üç göbekli olarak da bilinen halının orta alanında çiçek şeklinde 3 adet madalyon sıralanır. Madalyonun ortasında sekizgen içine yerleştirilmiş küçük bir çiçek deseni bulunur. Bu alan kare bir çerçeve içine alınarak hem iç hem de dış kısımlarına stilize edilmiş çiçek motifleri yerleştirilerek madalyonlar doldurulmuştur. Halının kenarlarında bir sıra boşluk bırakılarak yarım madalyonlar sıralanmaktadır. Ortada sıralanan madalyonlar ve halının kenarlarında yer alan yarım madalyonlar aynı süsleme programına sahiptir. Kırmızı zemin üzerindeki madalyonlarda lacivert, yeşil, bordo ve krem renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Zahide TAPRAMAZ, **Doğum Yeri:** Sodur Köyü, **Doğum Yılı:** 1973, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 24

Görsel No: 30

Çizim No: 24

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Taban Halı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1988

Kullanılan Renkler: Kırmızı, devetüyü, siyah, mavi, bordo, yeşil, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 115x320 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 38x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halıları arasında oldukça sağlam olan dokumanın etrafında bir geniş bordür ve bir dar bordür bulunur. Geniş bordür siyah renkle doldurularak üzerinde karanfil çiçekleri yer verilmiştir. Kırmızı renkli dar bordürde ise küçük çiçek motifleri sıralanmaktadır. Halıda genel olarak çiçek desenlerinden oluşan bitkisel bezeme kullanılmıştır. Zeminin ortasında çiçek şeklinde üç madalyon yer alır. Madalyonun içerisinde, çokgen çerçeve etrafında yerleştirilen stilize edilmiş çiçek desenleri bulunur. Aynı kompozisyon köşelerde yer alan yarım madalyonlarda da görülmektedir. Renk bütünlüğünün sağlandığı halıda kimyasal boyadan elde edilen kırmızı, yeşil, mavi, devetüyü rengi kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Ayşenaz DEĞİRMENCİ, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum**

Yılı: 1961, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 25

Görsel No: 31

Çizim No: 25

İnceleme Tarihi: 16.08.2020, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Yörükcamili Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Göbekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1989

Kullanılan Renkler: Kırmızı, devetüyü, siyah, mavi, bordo, yeşil, sarı

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 132 x 350 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 36x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

İki kanatlı olarak dokunan taban halıları arasında bölgede bulunan en uzun örnektir. 132x350 cm uzunluğundaki halının ortasında kıvrımlı 4 madalyon yer alır. Madalyonun ortası geometrik bir alan oluşturularak içerisine çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Madalyonun kenar kısımları da çengel motifi ile hareketlilik kazandırılmıştır. Dokumanın zeminde kırmızı renk, madalyonlarda ise mavi, devetüyü, yeşil, sarı, bordo renkleri kullanılmıştır. Halının dört köşesinde stilize edilmiş çiçeklerden oluşan yarım madalyonlar yer alır.

Kaynak Kişi: Döndü SARIVELİ, **Doğum Yeri:** Yörükcamili Köyü, **Doğum**

Yılı: 1961, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 26

Görsel No: 32

Çizim No: 26

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çiçekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, mavi, yeşil, devetüyü, beyaz, pembe, mor

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 105 x 145 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 43x46

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısı olarak yapılan dokumanın etrafında bir geniş bordür bulunmaktadır. Devetüyü renkli geniş bordürün üzerinde çiçek ve yaprak motifleri yer alır. Halının üzerinde zemini dolduran üç adet çiçek demeti bulunur. Çiçek demetinin içinde tomurcuk çiçek motifleri, yaprak desenleri ve karşılıklı yerleştirilmiş farklı çiçek desenleri bulunur. Çiçek desenleri iri boyutlarda, natüralist hatlarda yer verilmiştir. Halının zemini bordo renkle doldurulurken üzerinde yer alan çiçek desenlerinde mor, pembe, yeşil, mavi, devetüyü renkleri kullanılmıştır. Pamuk iplik kullanılarak yapılan örnek günümüzde onarım görmemiştir.

Kaynak Kişi: Tuğba ACAR, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1972,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 27

Görsel No: 33

Çizim No: 27

İnceleme Tarihi: 15.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Dinlendik Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çiçekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, siyah, mavi, yeşil, sarı ve bej

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 101x130 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kalitesi: 40x46

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısının kenarında, siyah renkle dolgulu üzerinden mavi ve bordo renkli çiçeklerin sıralandığı bir bordür bulunur. Halının zemini, birbirine paralel olarak yerleştirilen iki çiçek deseni, yaprak ve tomurcuklu dal motifleri ile doldurmuştur. Zeminde yörede serkele otundan elde edilen bej rengi kullanılmıştır. Desenler üzerinde kimyasal boyadan elde edilen sarı, yeşil, mavi ve kırmızı renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Hatice HARMANKAYA, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum**

Yılı: 1958, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 28

Görsel No: 34

Çizim No: 28

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnli Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çiçekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: kırmızı, siyah, mavi, yeşil, bej, ve beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 110x130 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kalitesi: 40x48

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halısının kenarlarında bir geniş bordür bulunur. Geniş bordürün içerisinde şerit kuşağı motifi yer almaktadır. Siyah renkli geniş bordürün üzerinde şerit deseni kırmızı ve beyaz renklerinde yer verilmiştir. Halının zemininde 6 sıra halinde, yan yana dizilmiş üç adet çiçek motifi yer alır. Toplam da on sekiz adet birbirinin aynısı olan çiçek motifi bulunmaktadır. Çiçekler motifleri kırmızı, mavi, bordo renklerinde, yaprak motifi ise yeşil renkte dokunmuştur. Halının açık renkli zemininde doğal boyadan elde edilen bej rengi kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Leyla ATEŞ, **Doğum Yeri:** İnli Köyü, **Doğum Yılı:** 1957,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 29

Görsel No: 35

Çizim No: 29

İnceleme Tarihi: 15.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Dinlendik Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çiçekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, mavi, yeşil, gri, sarı

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 140x210 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 34x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak dokunan halının kenarları boş bırakılmıştır. Halının ortasında yer alan desenleri sınırlayan veya alan oluşturmayı sağlayan bordürler kullanılmamıştır. Dokumanın yüzeyi bir çiçek desenin tekrarı ile doldurulmuştur. Desenler bir sırada üçlü yer alırken ikinci sırada ikili olarak yerleştirilmiştir. Çiçek motifinde kırmızı ve mavi renkler, yaprak motifinde yeşil renk, dal motifinde de siyah ve sarı renkleri kullanılmıştır. Halının zeminini dolduran gri renk, yörede boz rengi olarak bilinen Morkaraman koyunun siyah yünü ile ak koyunun yünün karıştırılması ile elde edilen doğal bir renktir.

Kaynak Kişi: Emine GEDEREK, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum Yılı:** 1962, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 30

Görsel No: 36

Çizim No: 30

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Taban Halısı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çiçekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1993

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, siyah, mor, yeşil, devetüyü rengi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 135x210 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 35x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Taban halının etrafından bir geniş bordür yer alır. Koyu siyah zemine sahip geniş bordürün üzerinde iri yaprak motifi ve dal motifleri bulunur. Dokumanın zemininde üçerli olarak, dokuz sıra halinde sıralanan çiçek motifleri bulunur. Toplam yirmi yedi adet olan çiçek desenleri birbirine yaprak motifleri ile birleştirilir. Tamamen kimyasal boya kullanılarak dokunan halının zemini kırmızı renkte iken üzerinde yer alan desenlerde yeşil ve mor renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Emine GEDEREK, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1962,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 31

Görsel No: 37

Çizim No: 31

İnceleme Tarihi: 16.08.2020, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Dinlendik Köyü

Kullanım Türü: Sedir Halı

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çiçekli Halı

Dokumanın Tarihi: 1994

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, siyah, mavi, lacivert, yeşil, sarı, devetüyü rengi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 117x150 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 38x46

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sedir halısının kenarlarında bir dar bordür ve bir geniş bordür bulunur. Dar bordürün içerisinde mavi renkte yer alan suyolu motifi bulunur. KIRMIZI renkli geniş bordürde ise, mavi renkli çiçek motifi ve yeşil yapraklı bitkisel bezeme yer alır. Halının zemininde, karşılıklı yer alan iki adet, iri çiçek demetleri ile aralarına yerleştirilen dört adet küçük çiçek motifi bulunur. Halının zemininde lacivert renk, çiçeklerde ise sarı, yeşil, kırmızı ve mavi renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Fadim YAŞAR, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum Yılı:** 1942, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 32

Görsel No: 38

Çizim No: 32

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1960

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, sarı, yeşil, turuncu, devetüyü, pembe, lacivert

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 38x78 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 38x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastık olarak kullanılan dokumanın kenarları bir geniş bordürle çevrelenmektedir. Geniş bordürün içerisinde bir dal üzerinde çiçek motifi bulunur. Zeminin ortasında kademeli madalyon yer alır. Madalyonun ortasında da kare içine alınmış yıldız motifi ve etrafına yerleştirilmiş stilize çiçek desenleri görülmektedir. Aralarda kalan boş kısımlar yaprak ve dal gibi farklı süsleme motiflerinden oluşan bitkisel bezeme ile doldurulmuştur. Madalyonun iki ucu palmet şeklinde olup içerisine fırıldak çiçek yerleştirilmiştir. Ayrıca yastığın dört köşesinde muska motifi bulunur. Dokumanın zeminde lacivert renk, üzerinde yer alan desenlerde ise pembe, yeşil, turuncu renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Selma ENGİN, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1948,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 33

Görsel No: 39

Çizim No: 33

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1965

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, sarı, yeşil, pembe, turuncu, beyaz, mor, gri

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözgü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 25x50 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 34x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastığın iki tarafında yer alan geniş bordürde bir dal üzerinde çiçek deseni desenleri yer alır. Geniş bordürün zemini gri renkle doldurulmuştur, üzerinde yer alan desenlerde mor, pembe, turuncu, yeşil renkleri kullanılmıştır. Orta kısımda üç tane altıgen deseni bulunmaktadır. Bu desenin etrafında dört adet koçboynuzu motifi yer alır. Zeminin boş kalan kısımlarına stilize edilmiş çiçek motifi yerleştirilmiştir. Günümüzde kullanımı devam eden dokumanın yüzeyinde mavi, sarı, pembe, yeşil, kırmızı renkleri gibi canlı renkler tercih edilmiştir.

Kaynak Kişi: Nazife UYAR, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1994,

Mesleki Durumu: Tıbbi Sekreter

Katalog No: 34

Görsel No: 40

Çizim No: 34

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1968

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, siyah, lacivert, bordo, devetüyü

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 44x90 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 35x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastık dokumanın etrafı geniş ve dar bordürle çevrilir. Geniş bordür de bitkisel ve geometrik bezeme iç içe yer verilmiştir. Dar bordürde ise dama deseni bulunmaktadır. Zeminin ortasında bulunan geometrik şekilli madalyonun içerisinde çiçek desenlerden oluşan bitkisel bezeme yoğunluktadır. Bu desenler dışında yıldız motifi ve muska motifi yer alır. Madalyonun etrafında ise zikzaklı ince bir şerit bulunur. Yörede yastık dokumaları bir odanın en az iki duvarına sıralı olarak kullanır. Özellikle yastık dokumalarında görülen muska motifi odanın korunmasına ve odada bulunan kişilere nazar değmesini engellediğine inanılır. Yastığın köşelerinde yer alan elibelinde motifi ile süsleme kompozisyon son bulunur.

Kaynak Kişi: Zeynep SELVİ, **Doğum Yeri:** KUZUCU Köyü, **Doğum Yılı:** 1984, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 35

Görsel No: 41

Çizim No: 35

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kiritli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, siyah, açık ve koyu sarı, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 30x85 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 38x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastığın açık renkli kenar bordüründe bir dal üzerinde çiçek motifi yer alır. Geniş bordürü ise bulunmamaktadır. Oldukça hareketli olan yastığın ortasında geometrik şekilli madalyon yer alır. Madalyonun içerisinde kademeli bir alan oluşturularak içine karşılıklı çiçek motifi yerleştirilmiştir. Bu alanın kenarları çengel motifleri ile hareketlendirilmiştir. Madalyonun iki ucunda da pıtrak motifi yer alır. Yastığın ortasında yer alan bu kompozisyon oldukça hareketli olan bir bordürle çevrelenmiştir. Bordürün içine baklava motifi, kenarlarına ise zikzak ve çengel motifi yerleştirilmiştir. Yastığın alt ve üst kısımları pıtrak desenleri ile doldurulmuştur.

Kaynak Kişi: Zübeyde TONGUR, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1950,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 36

Görsel No: 42

Çizim No: 36

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, koyu sarı, beyaz, krem

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 30x85 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 38x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastık olarak kullanılan dokumanın kenarlarında beyaz renkli bir geniş bordür yer alır. Geniş bordürün üzerinde kırmızı ve sarı renklerinden oluşan çiçek motiflerini bulunur. Yastığın ortasında geometrik şekilli bir madalyon yer alır. Madalyonun ortası kademeli bir çerçeve içine alınarak içerisine çiçek desenleri ile küçük kare desenler yerleştirilmiştir. Etrafında ise çengel motifleri ve pıtrak motifleri bulunur. Madalyonun etrafı da baklava ve geometrik desenli bordürle çevrelenmektedir. Yastığın boş kalan iki kenarı pıtrak desenleri ile doldurulmuştur. Zemini siyah renkteki yastığın desenlerinde sarı, beyaz, kırmızı renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Zübeyde TONGUR, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1950,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 37

Görsel No: 43

Çizim No: 37

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, koyu sarı, turuncu, beyaz, devetüyü

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 30x85 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 38x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastığın desen kompozisyonu bitkisel ağırlıklıdır. İki kenarda yer alan geniş bordürde çiçek motifleri sıralanır. Zeminde yer alan tek bir madalyonun formu da çiçek şeklindedir. Madalyonun içerisine baklava motifi ve bitkisel desenler yerleştirilmiştir. Madalyonun etrafı ise zikzaklı bordür kuşağı ile çevrelenir. Yastığın köşe kısımları yaprak desenlerinden oluşan bitkisel bezemeli yarım madalyonlara doldurulmuştur. Dokumanın zemininde kırmızı renk kullanılırken desenlerde sarı, beyaz, devetüyü ve turuncu renkleri görülür

Kaynak Kişi: Zübeyde TONGUR, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1950,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 38

Görsel No: 44

Çizim No: 38

İnceleme Tarihi: 13.08.2020, 20.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, koyu sarı, turuncu, beyaz, devetüyü

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 30x85 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 38x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastığın dar bordürü bulunmamaktadır. Geniş bordüründe beyaz zemin üzerinde yer alan kırmızı ve sarı renkli çiçek desenleri bulunur. Dokumanın zeminine Çiçek şeklinde bir madalyon yerleştirilmiştir. Madalyonun ortasına da muska motifi ve farklı çiçek motiflerinden oluşan bitkisel desenler doldurulmuştur. Ayrıca madalyonun palmet şekilli iki ucunda yıldız çiçeği motifi bulunur. Zeminde kırmızı renk, desenlerde sarı, turuncu, kırmızı, beyaz renkleri kullanılmıştır. Yastığın köşe kısımları çiçek desenli yarım madalyonlarla son bulur.

Kaynak Kişi: Zübeyde TONGUR, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1950,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 39

Görsel No: 45

Çizim No: 39

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Cicim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çalma Yastık

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, yeşil, sarı, devetüyü rengi

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözü İpi: kıl, Desen İpi: Yün

Boyutları: 40x110 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yastık cicim tekniğinde dokunmuştur. Bölgede az sayıda da olsa cicim dokuma bulunmaktadır. Desenler yastık yüzeyinde boydan boya uzanır. Süsleme kompozisyonu pıtrak motifi ve baklava motifinin sıralanmasından oluşmaktadır. Sarı rengin ağırlıkta olduğu dokumada desenlerde, siyah, kırmızı, devetüyü renkleri kullanılmıştır. Yastığın iki kenarı ok ucu motifi son bulur.

Kaynak Kişi: Hasibe KÜÇÜKTONGUR, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1956, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 40

Görsel No: 46

Çizim No: 40

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 22.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma /Cicim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çalma Yastık

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, sarı, mor, gri, pembe, devetüyü

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözüğü İpi: kıl, Desen İpi: Yün

Boyutları: 35x78cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Cicim tekniğinde dokunmuştur. Yastık yüzeyindeki süsleme kompozisyonu, dikey alanlara yerleştirilmiş çengel motifinden oluşmaktadır. Motiflerin arasına mor, mavi, kırmızı, siyah, sarı renkle doldurularak hareketlilik kazandırılmıştır. Yastığın iki kenarı geometrik şekilli suyolu desenleri ile sınırlanmaktadır.

Kaynak Kişi: Sevilay KANAR, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1959,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 41

Görsel No: 47

Çizim No: 41

İnceleme Tarihi: 18.08.2020, 24.12.2021

Bulunduğu Yer: Sotur Köyü

Kullanım Türü: Yastık

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, koyu sarı, turuncu, beyaz, devetüyü

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 24x61 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 28x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Küçük boyutlarda dokunan yastığın etrafında çiçek desenli bir bordür kuşağı bulunur. Devetüyü renkli bordürün üzerinde kırmızı ve beyaz renkli çiçekler bulunur. Dokumanın zemininde geometrik şekilli madalyon yer alır. Madalyonun içi çiçek ve yaprak dallarından oluşan bitkisel desenlerle doldurulmuştur. Ayrıca madalyonun iki ucuna da çiçek motifi yerleştirilmiştir. Bu kompozisyon kırmızı, beyaz, siyah, yeşil, devetüyü ve sarı renklerde yer alır. Yastığın dört köşesinde yaprak motiflerinden oluşan yarım madalyonlar görülmektedir.

Kaynak Kişi: Zehra BAŞARIKAN, **Doğum Yeri:** Sotur Köyü, **Doğum Yılı:** 1960, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 42

Görsel No: 48

Çizim No: 42

İnceleme Tarihi: 11.08.2020, 19.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1960

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, bej, siyah

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 86x135 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 34x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin etrafı koçboynuzu motifinin bulunduğu tek bir bordür kuşağı ile çevrilidir. Zeminin üst kısmında yer alan ters v şeklindeki bordür ile mihrap formunun verildiği görülür. Bu bordürün içerisi koçboynuzu motifi ile süslenmiştir. Ayrıca mihrabın orta kısmında kandil motifi yer alır. Kandil motifinin iki yanında geometrik desenlerden oluşan süslemeler görülmektedir. Oldukça yıpranan dokumanın kenarlarındaki kırmızı renk, zemini dolduran siyah renk ve desenlerde görülen bej rengi doğal boyadan elde edilen renklerdir.

Kaynak Kişi: Huriye TAŞ, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1955,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 43

Görsel No: 49

Çizim No: 43

İnceleme Tarihi: 11.08.2020, 19.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kiritli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1965

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, yeşil, mavi, kahverengi

Malzeme: Atkı İpi: yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 75x140 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 35x40

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin etrafında desensiz, siyah renkli dar bir bordür bulunur. Geniş bordürü ise kırmızı renkle doldurularak üzerine lale motifleri yerleştirilmiştir. Dokumanın zemini farklı renklerdeki bordürlerle sınırlanmaktadır. Mavi bordür kuşağın üzerinde yeşil renkli zikzak motifi bulunur. Kırmızı bordür kuşağında siyah renkli suyolu motifi yer alır. Bu iki bordür dışından desensiz yeşil renkli bir bordür kuşağı daha bulunmaktadır. Seccadenin üst kısmında siyah ince bordür kuşağı ile mihrap formu oluşturulmuştur. Mihrabın ortasında asılı olduğu görülen kandil motifi bulunmaktadır. Dokumanın üzerinde kırmızı, yeşil, mavi ve siyah renkleri hâkimdir.

Kaynak Kişi: Hacer YİĞİT, **Doğum Yeri:** Sodur Köyü, **Doğum Yılı:** 1962,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 44

Görsel No: 50

Çizim No: 44

İnceleme Tarihi: 11.08.2020, 19.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1968

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, siyah, beyaz, yeşil, lacivert, kahverengi, sarı

Malzeme: Atkı İpi: yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 83x127 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 36x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccade zemini yoğun bir bezeme kompozisyonu ile doldurulmuştur. Dokumanın kenarlarında beyaz zemin üzerinde farklı renklerdeki çiçek motifinin sıralanmasından oluşan geniş bir bordür kuşağı bulunur. Zeminin ortasında da iki sütun üzerinde yükselen mihrap deseni yer alır. Mihrabın üzerinde ise kandil motifi yer alırken üst kısmı çiçek desenleri ile doldurulmuştur. Diğer seccade örneklerinden farklı olarak zeminin alt kısmında mimari bezeme görülür. İki sütun arasında yer alan mimari bezeme Kayseri Yahyalı halıları ile benzerlik taşır. Sütunların yüzeyi baklava motifi ile hareketlendirilmiştir, arada kalan boş kısımlarda çiçek desenleri ile doldurulmuştur. Dokumanın zemini kırmızı renk desenlerde ise beyaz, sarı, siyah, yeşil, lacivert renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Havva PAMUK, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1954,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 45

Görsel No: 51

Çizim No: 45

İnceleme Tarihi: 11.08.2020, 19.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: KIRMIZI ve bej

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 84x120 cm

Hav Yüksekliği: 2 mm

Kalitesi: 41x47

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadeyi çevreleyen geniş bordür de tek bir çiçek motifinin sıralanmasından oluşan bitkisel bezeme yer alır. Yan yana sıralanan çiçek motifleri birbirlerine yaprak motifleri ile bağlanır. Oldukça sade olan dokumada, zeminin üst kısmına mihrap formu ve mihraba asılı halde bulunan kandil motifi yerleştirilmiştir. Mihrabın iki köşesinde ise çiçek motifi bulunur. Sadece iki rengin kullanıldığı dokumada zemin kırmızı renkle doldurulmuştur, üzerindeki desenler ise bej renkte verilerek belirtilmiştir. Seccade de kullanılan bej rengi serkele otundan elde edilen doğal boyadır.

Kaynak Kişi: Nevriye ÖZER, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1957,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 46

Görsel No: 52

Çizim No: 46

İnceleme Tarihi: 11.08.2020, 19.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: Kırmızı, sarı, yeşil, mavi, kahverengi, turuncu

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 86x135 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 30x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin dar bordüründe suyolu motifi görülürken geniş bordüründe ise cami ve hurma ağacı olduğu düşünülen bitkisel ve mimari bezeme motifleri yer alır. Zeminin üst kısmına mihrap formu verilmiştir. Mihrap üzerinde suyolu motifi ve köşesinde ise yıldız çiçeği motifi bulunur. Seccadenin ayak kısmı da baklava motiflerinden oluşan geometrik bezeme bulunur. Suni boyalar kullanılan dokumada kırmızı, sarı, yeşil, mavi, kahverengi renkleri görülmektedir.

Kaynak Kişi: Emine UYSAL, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1953,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 47

Görsel No: 53

Çizim No: 47

İnceleme Tarihi: 11.08.2020, 19.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kırkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mavi, yeşil, siyah, krem rengi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 90x138 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 31x37

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Dokumanın kenarlarında lale motifinden oluşan geniş bordür kuşağı bulunur. KIRMIZI renkteki lale motiflerinin arasına yeşil yaprak deseni yerleştirilmiştir. Seccadenin ayaklık kısmında ise içerisi baklava motifi ile doldurulan mavi renkli dikdörtgen alan bir zemin izlenimi vermektedir. Bu alan üzerinde sütunlarla taşınan mihrap formu görülür. Seccadenin orta kısmında mihraba asılı kandil motifi yer alır. Mihrap formunun üst tarafı vazoda çiçek motifi ve çeşitli çiçeklerden oluşan bitkisel bezeme ile doldurulmuştur. Seccadenin zeminde kırmızı renk, üzerinde yer alan desenlerde ise yeşil, kırmızı, mavi, krem renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Hülya ARIK, **Doğum Yeri:** Dinlendik Köyü, **Doğum Yılı:** 1965,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 48

Görsel No: 54

Çizim No: 48

İnceleme Tarihi: 10.08.2020, 18.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, yeşil, mavi, lacivert, pembe, bej, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 87x130 cm

Hav Yüksekliği: 4 mm

Kalitesi: 30x36

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin kenarları lacivert renkli, koçboynuzu motifinin bulunduğu bordürle ile çevrelenir. Lacivert renkli zeminde iki sütun üzerinde yükselen mihrap formu bulunmaktadır. Sütunların kaide ve başlık kısımları dokumada belirtilmiştir. Mihraba asılı kandil motifinde çiçeklerden oluşan bitkisel desenler görülmektedir. Seccadenin iki köşesinde vazoda çiçek motifi ve arasında yer alan yıldız çiçeği motifi bulunmaktadır. Bu kısımlarda bej rengi, mavi, pembe, mor ve yeşil renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Özlem SARI, **Doğum Yeri:** Sotur Köyü, **Doğum Yılı:** 1968,

Mesleki Durumu: Hemşire

Katalog No: 49

Görsel No: 55

Çizim No: 49

İnceleme Tarihi: 10.08.2020, 18.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, yeşil, beyaz, bordo, lacivert

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 85x135 cm

Hav Yüksekliği: 5 mm

Kalitesi: 34x38

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin beyaz renkteki geniş bordürü üzerinde farklı renklerdeki yıldız çiçeği motifi yer alır. Kırmızı renkli dar bordürde ise su yolu motifi görülür. Zeminin üst kısmında zikzaklı mihrap formu ve asılı haldeki kandil motifi görülür. Seccadenin üst kısmında karşılıklı yerleştirilen yıldız çiçeği motifi görülürken ayaklık kısmında çiçeklerden oluşan bitkisel desenler ile doldurulmuştur. Dokumanın zemininde kırmızı renk, desenlerde ise beyaz, yeşil, sarı, bordo renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Sacide KAYA, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1968,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 50

Görsel No: 56

Çizim No: 50

İnceleme Tarihi: 10.08.2020, 18.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Cinsi: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, mavi, yeşil, pembe, mor, sarı

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 84x110 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 28x39

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin en dış kenarında yapraklı çiçek motifinin olduğu lacivert renkli dar bordür yer alır. Geniş bordürün açık zemini üzerinde yıldız çiçeği ve baklava motifi sıralanmaktadır. Seccadenin orta alanı, beyaz renkli ince bir bordür ile dikdörtgen içine alınmıştır. Bu alan kırmızı renkle doldurularak içerisine sütunlar üzerinde yükselen mihrap formu verilmiştir. Zikzaklı mihrap formunun ortasından asılı halde bulunan kandil motifi yer alır. Mihrabın iki yanına lale motifi, üst kısmına da ay yıldız motifi yerleştirilmiştir. Seccadenin ayaklık kısmında çiçek desenlerinden oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır.

Kaynak Kişi: Fadime YILMAZ, **Doğum Yeri:** Türkmencamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1952, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 51

Görsel No: 57

Çizim No: 51

İnceleme Tarihi: 10.08.2020, 18.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, lacivert, yeşil, devetüyü, pembe, mor, sarı

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 85x135 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 30x35

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Seccadenin kenarlarında iki dar bir geniş bordür bulunur. Dar bordürlerin içerisinde yeşil ve kırmızı renklerinden oluşan küçük çiçek desenleri yer alır. Geniş bordürde farklı renklerden oluşan yıldız çiçeği motifi bulunur. Dokumanın üst kısmında zikzaklı kandil motifi yer alır. Beyaz renklerde belirtilen mihrabın ortasında asılı halde duran kandil motifi bulunur. Mihrabın iki yanında lale motifi, üst kısımlarına da yıldız çiçeği motifi yer verilmiştir. Mihrap iki sütun üzerinde yükselmektedir. Sütunların yüzeyi geometrik desenlerle hareketlendirilmiştir, başlık ve kaide kısımları da belirtilmiştir. Sütunların altında kalan ayaklık kısmı çiçek desenleri ile doldurulmuştur. Seccadenin zemininde kırmızı renk desenlerde ise mavi, bordo, sarı, yeşil, beyaz renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Ayşe YILMAZ, **Doğum Yeri:** Türkmencamili Köyü, **Doğum**

Yılı: 1956, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 52

Görsel No: 58

Çizim No: 52

İnceleme Tarihi: 10.08.2020, 18.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Seccade

Dokumanın Tekniği: Havlı Kirkitli Dokuma

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Kandilli Seccade

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: Kırmızı, bordo, yeşil, devetüyü, pembe, devetüyü

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 27x63 cm

Hav Yüksekliği: 3 mm

Kalitesi: 29x37

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Çocuk için dokunan en küçük boyuttaki seccade örneğinin kenarında iki dar bordür arasında yer alan bir geniş bordür bulunur. Dar bordürler yeşil renkli, desensiz olarak dokunmuştur. Geniş bordürün zemini devetüyü renkle doldurularak üzerine yeşil ve bordo renklerinden oluşan yuvarlak desenler yerleştirilmiştir. Seccadenin ortasında iki sütun üzerinde yükselen beyaz renkli sade bir mihrap formu bulunur. Mihrabın ortasında asılı halde bulunan kandil motifi yer alır. Mihrabın iki yanı çiçek deseni, üst kısmı ise vazoda ki çiçek motifi ile doldurulmuştur. Seccadenin zemininde kırmızı renk, desenlerde kırmızı, bordo, yeşil, devetüyü, pembe, devetüyü renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Sema EYLÜL, **Doğum Yeri:** Çumra İlçesi, **Doğum Yılı:** 1952,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 53

Görsel No: 59

Çizim No: 53

İnceleme Tarihi: 20.08.2020

Bulunduğu Yer: Türkmencamili Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Pıtraklı kilim

Dokumanın Tarihi: 1970

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, mavi, siyah, açık mavi, pembe, turuncu

Malzeme: Atkı İpi: Kıl, Çözü İpi: Kıl, Desen İpi: Yün

Boyutları: 45x200 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yer yaygısı olarak kullanılmaktadır. Kıl malzemedен elde edilen kilimin üzerinde yan yana sıralanan pıtrak motifi bulunur. Siyah zeminin üzerinde kırmızı, beyaz, turuncu, mor gibi farklı renklerde pıtrak motifi sıralanır. Kilimin alt kısmında farklı renklerdeki çengel motifi bulunmaktadır.

Kaynak Kişi: Sümeyye ER, **Doğum Yeri:** Türkmencamili Köyü, **Doğum Yılı:**

1967, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 54

Görsel No: 60

Çizim No: 54

İnceleme Tarihi: 20.08.2020

Bulunduğu Yer: Türkmencamili Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Pıtraklı kilim

Dokumanın Tarihi: 1973

Kullanılan Renkler: Kırmızı, beyaz, siyah, sarı, yeşil

Malzeme: Atkı İpi: Kıl, Çözü İpi: Kıl, Desen İpi: Yün

Boyutları: 43x250 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak kullanılan kilimin bir yarısı pıtrak motifi ile doldurulurken diğer yarısı desensiz olarak dokunmuştur. Süsleme kompozisyonu sadece pıtrak motifinde oluşan dokumada, motif belli bir düzen içerisinde yerleştirilmiştir. Kıl malzemedan dokunan kilimin desenleri kırmızı, beyaz, siyah, sarı, yeşil gibi farklı renklerde verilerek hareketlilik sağlanmıştır.

Kaynak Kişi: Sümeyye ER, **Doğum Yeri:** Türkmencamili Köyü, **Doğum Yılı:** 1967, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 55

Görsel No: 61

Çizim No: 55

İnceleme Tarihi: 17.08.2020, 21.12.2021

Bulunduğu Yer: Kuzucu Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mor, siyah, devetüyü, turuncu

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Kıl, Desen İpi: Pamuk

Boyutları: 38x170 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak kullanılan kilimin kenarlarında karşılıklı yerleştirilen kalp motifleri ile baklava motifi bulunur. Kilimin orta kısmında ard ardına sıralanan geometrik şekilli üç madalyon yer alır. Madalyonların ortasında iç içe geçmiş geometrik desenler ile küçük dikdörtgen şekillerinden oluşan süslemeler bulunur. Madalyonlar arasında kalan boş alanlara çapraz motifi yerleştirilmiştir. Madalyonun bulunduğu zeminde zikzaklı beyaz bordürler görülmektedir. Halının yüzeyinde kırmızı, siyah, devetüyü, turuncu, mor renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Halime UYSAL, **Doğum Yeri:** Kuzucu Köyü, **Doğum Yılı:** 1969,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 56

Görsel No: 62

Çizim No: 56

İnceleme Tarihi: 16.04.2021

Bulunduğu Yer: Arıkören Köyü

Kullanım Türü: Yer yaygısı

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Cicim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çalma Nakışlı Kilim

Dokumanın Tarihi: 1980

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, turuncu, siyah, beyaz, yeşil, bordo

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 85x120 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yer yaygısı olarak kullanılan örnek cicim tekniğinde dokunmuştur. Günümüze sağlam bir şekilde ulaşan dokumanın kenarlarında yeşil ve kırmızı renkli iki bordür yer alır. Bordürlerin üzerinde sarı renkli zikzak motifi bulunur. Süsleme kompozisyonunda geometrik desenler ağırlıktadır. Kilimin orta kısmı beyaz renkli suyolu motifinin bulunduğu ince bir bordürle dikdörtgen çerçeve içine alınmıştır. Bu çerçevenin içerisine de boşluk kalmayacak bir şekilde baklava motifleri ve etrafına yerleştirilen kurt izi motifleri ile doldurulmuştur. Desenlerde yeşil, bordo, beyaz, siyah ve turuncu gibi farklı renkler kullanılmıştır. Ayrıca kilimin üst kısmında ok motifleri ve baklava motiflerinden oluşan geometrik desenler yer alır.

Kaynak Kişi: Emine ŞAN, **Doğum Yeri:** Arıkören Köyü, **Doğum Yılı:** 1940,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 57

Görsel No: 63

Çizim No: 57

İnceleme Tarihi: 25.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Yer yaygısı

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Sumak Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: -

Dokumanın Tarihi: 1985

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, mor, siyah, devetüyü, turuncu, sarı, mavi

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözüğü İpi: Kıl, Desen İpi: Yün

Boyutları: 150x287 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Sumak tekniğinde dokunan kilimin günümüzde de kullanımı devam etmektedir. Kilimin iki ucunda siyah ve beyaz renklerden oluşan ve bölge de çubuk olarak bilinen desensiz yatay kuşaklar bulunur. Kilimin yüzeyi yatay halindeki bordürlerle doldurulmuştur. Zeminde üç büyük bordür ve iki küçük bordür yer alır. Kilimin geniş bordürleri iri pıtrak motifi ile doldurulmuştur. Dar bordürlerde ise baklava motifinden oluşan geometrik desenler yer alır. Dokuma üzerinde yer alan her bordürün kenarlarında yörede ala boncuk olarak bilinen farklı renkteki suyolu motifi bulunur. Dar bordür ve geniş bordürler arasında boş kalan kısımlara çengel motifi yerleştirilmiştir. Kırmızı rengin hakim olduğu dokumanın desenlerinde yeşil, beyaz, sarı, turuncu, mavi, mor renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Huriye TÜRKMEN, **Doğum Yeri:** Karaman, **Doğum Yılı:** 1962,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 58

Görsel No: 64

Çizim No: 58

İnceleme Tarihi: 25.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Yer Yaygısı

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Zili Tekniği

Dokumanın Yöredeki Adı: Yıldızlı zili kilim

Dokumanın Tarihi: 1985

Kullanılan Renkler: Kırmızı, yeşil, siyah, devetüyü, turuncu, sarı, mavi

Malzeme: Atkı İpi: Kıl, Çözü İpi: Kıl, Desen İpi: Yün

Boyutları: 200x371 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Düz dokumalar arasında yer alan en uzun örnektir. Zili tekniğinde yapılan dokumanın kenarlarında yörede eğri su denilen zikzaklı motif bulunmaktadır. Kilimin tüm yüzeyi baklava motifi içinde yer alan yıldız deseni ile doldurulmuştur. Yıldız motifinin arasında kalan boş kısımlarda küçük baklava motifleri yerleştirilmiştir. Bu desenler kırmızı, beyaz, mavi, turuncu, yeşil, sarı gibi farklı renklerde sıralanarak kilime hareketlilik sağlamıştır.

Kaynak Kişi: Huriye TÜRKMEN, **Doğum Yeri:** Karaman, **Doğum Yılı:** 1962,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 59

Görsel No: 65

Çizim No: 59

İnceleme Tarihi: 25.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Yer Yaygısı

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Zili Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Karakulaklı kilim

Dokumanın Tarihi: 1985

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, lacivert, bordo, siyah, devetüyü, turuncu, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözüğü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 98x132 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yer yaygısı olarak kullanılan dokumanın uzun kenarlarında dikey halde sıralanan üç bordür bulunur. İki dar bordür arasında bir adet geniş bordür yer alır. Dar bordürlerin içerisinde beyaz renkli su motifi görülürken geniş bordür de turuncu renkte yer alan zikzak motifi bulunur. Dokumanın kısa kenarları ise yatay bordürler halindeki suyolu motifi ve çınar yaprağı motifi ile doldurulmuştur. Bu desenler arasında yer alan çınar yaprağı motifi kırmızı, yeşil, beyaz, turuncu, mavi gibi farklı renklerde belirtilmiştir. Yüzeyi tamamen doldurulan dokumada da yöresel adları kıvrım, kedi çırmığı, kedi izi ve karakulak olan motiflerin tekrarlanmasından oluşan süsleme kompozisyonu mevcuttur. Motifler turuncu, bordo, yeşil, siyah ve beyaz gibi farklı renklerde dokunularak birbirinin ardı sıra yer almaktadır.

Kaynak Kişi: Huriye TÜRKMEN, **Doğum Yeri:** Karaman, **Doğum Yılı:** 1962,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 60

Görsel No: 66

Çizim No: 60

İnceleme Tarihi: 25.12.2021, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Yolluk

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çubuklu Kilim

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, sarı, siyah, açık yeşil, turuncu, beyaz, gri

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözgü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 45x90 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak dokunan kilim yöre de yaygın olarak görülen “çubuklu kilim” modelinde dokunmuştur. Bu kilimler daha çok merdiven üstü veya balkon gibi evin ayakaltı yerlerinde kullanılır. Çubuklu modeli zeminde herhangi bir desenin bulunmadığı basit dokuma olarak görülür. Kilimler üzerindeki hareketlilik farklı renklerdeki yatay bordür kuşakları tarafından sağlanır. Bu örnekte de siyah, yeşil, kırmızı ve sarı renkleri kullanılmıştır.

Kaynak Kişi: Ümmühan ÇELİKÇİ, **Doğum Yeri:** Çumra İlçesi, **Doğum Yılı:** 1992, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 61

Görsel No: 67

Çizim No: 61

İnceleme Tarihi: 25.12.2021, 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Yolluk

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çubuklu Kilim

Dokumanın Tarihi: 1990

Kullanılan Renkler: Kırmızı, siyah, yeşil, turuncu, beyaz

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 45x160 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak kullanılan dokuma, “çubuklu kilim” modelinde yapılmıştır. Dokumada mavi, bordo, siyah, yeşil ve turuncu renkli yatay kuşaklar bulunur. Bu kuşaklar üzerinde beyaz renkli su yolu motifi yer alır.

Kaynak Kişi: Ümmühan ÇELİKÇİ, **Doğum Yeri:** Çumra İlçesi, **Doğum Yılı:** 1992, **Mesleki Durumu:** Ev Hanımı

Katalog No: 62

Görsel No: 68

Çizim No: 62

İnceleme Tarihi: 23.12.2021

Bulunduğu Yer: İnni Köyü

Kullanım Türü: Yolluk

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çubuklu Kilim

Dokumanın Tarihi: 1985

Kullanılan Renkler: Bordo, sarı, siyah, açık yeşil, turuncu

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözgü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 52x155 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Çubuklu kilim örnekleri arasında en uzun olan kilim örneğidir. 155 cm uzunluğunda ki kilimin üzerinde geniş ve dar bordürler bulunur. İlçede bulunan benzer kompozisyona sahip kilimlerde ayırım yapılmaksızın çubuklu kilim tabiri kullanılırken İnni köyünde yer alan bu örneğin geniş bordürüne “tahta”, ince bordürüne “çubuk” denilmektedir. Bordo renkli geniş bordürün ortasında turuncu ve yeşil renkli ince bordür görülürken siyah renkli ikinci geniş bordüründe sarı renkli ince bordür yer alır.

Kaynak Kişi: Emine TAPRAMAZ, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1959,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 63

Görsel No: 69

Çizim No: 63

İnceleme Tarihi: 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Yolluk

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Kilim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çubuklu Kilim

Dokumanın Tarihi: 1985

Kullanılan Renkler: Açık ve koyu kahverengi, beyaz, gri

Malzeme: Atkı İpi: kıl, Çözüğü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 47x150 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Yolluk olarak yapılan dokuma son derece sade dokunmuştur. Kilimin yüzeyinde yatay kuşaklar yer alır. Yüzeyinde herhangi bir desen yoktur, renklerle hareketlendirilmiştir. Kilimin atkı ipinde kıl malzeme kullanılmıştır. Kılın kendi rengi ile koyu renklerin uyumlu tonları seçilmiştir. Genel olarak açık ve koyu kahverengi, beyaz, gri renkler hâkimdir.

Kaynak Kişi: Emine TAPRAMAZ, **Doğum Yeri:** İnni Köyü, **Doğum Yılı:** 1959,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 64

Görsel No: 70

Çizim No: 64

İnceleme Tarihi: 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Heybe

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Cicim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çalmalı Heybe

Dokumanın Tarihi: 20. yy

Kullanılan Renkler: Siyah, kırmızı, bordo, turuncu, yeşil, mavi

Malzeme: Atkı İpi: Pamuk, Çözü İpi: Pamuk, Desen İpi: Yün

Boyutları: 52x139 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Heybe olarak kullanılan örnek, cicim tekniğinde iki gözlü olarak dokunmuştur. Heybenin arka yüzü ise kilim tekniğinde dokunmuştur. Motifler iki gözde ortak şekilde işlenmiştir. Dikey şeritler halindeki süsleme kuşaklarında baklava motifi içinde pıtrak motifleri yer alır. Bu kompozisyonun alt ve üst kısmında saç bağı motifi ve zikzaklı suyolu motifi bulunur. Yan kısımlarda ise eğri su motifi bulunur. Heybe üzerindeki bu motifler siyah, kırmızı, bordo, turuncu, yeşil, mavi gibi farklı renklerde yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Nazike İRİ, **Doğum Yeri:** Arıkören Köyü, **Doğum Yılı:** 1970,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

Katalog No: 65

Görsel No: 71

Çizim No: 65

İnceleme Tarihi: 23.12.2021

Bulunduğu Yer: Çumra İlçesi

Kullanım Türü: Çanta

Dokuma Tekniği: Düz Kirkitli Dokuma / Cicim Tekniği

Dokumanın/Desenin Yöredeki Adı: Çalmalı çanta

Dokumanın Tarihi: 20. yy

Kullanılan Renkler: KIRMIZI, pembe, mor, siyah, sarı, yeşil

Malzeme: Atkı İpi: Yün, Çözü İpi: Yün, Desen İpi: Yün

Boyutları: 10x25 cm

Motif ve Kompozisyon Özellikleri:

Çanta olarak kullanılan küçük boyutlu dokumanın iki yüzü de desenli olarak dokunmuştur. İki yüzünde de aynı motiften oluşan süsleme kompozisyonu bulunur. Dokumanın üzerinde yan yana sıralanan baklava motifi görülür. Bu motifin iç kısımları geometrik desenlerle doldurulmuştur. İki baklava deseninin arasına da pıtrak motifi yerleştirilmiştir. Çantanın ağız kısmında yer alan yatay bordürlerde, baklava deseni, saç bağı motifi ve zikzak motifi bulunur. Desenlerde kırmızı, pembe, mor, siyah, sarı, yeşil renkleri kullanılmıştır. Çantanın sap kısmı çarpana dokuma olarak yapılmıştır.

Kaynak Kişi: Emine ŞAN, **Doğum Yeri:** Arıkören Köyü, **Doğum Yılı:** 1940,

Mesleki Durumu: Ev Hanımı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME

Türk dokuma sanatına katkıda bulunmak amacı ile yapılan bu çalışma, Konya İlinin Çumra İlçesi ve köylerini kapsamaktadır. Çalışmanın sınırları Tablo 1’de gösterilen, İnli köyü, Arıkören Köyü, Kuzucu Köyü, Sotur Köyü, Dinlendik Köyü, Yörükcamili Köyü, Türkmencamili Köyü, Taşağıl Köyü ve son olarak Çumra ili dâhil olmak üzere toplam dokuz adet yerleşim alanını kapsamaktadır. Araştırmanın sonucunda ise günümüze gelen 65 adet dokuma örnekleri bulunur. Dokumaların en yoğun bulunduğu yer 23 adet örnek ile Çumra İlçesinde, en az örneklere ise Taşağıl Köyü’nde ulaşılır.

Genellikle yer yaygısı olarak kullanılan dokumaların Tablo 2’de belirtildiği üzere halı, seccade, yastık, kilim, heybe ve çanta tipi örnekleri bulunmaktadır. Bölgede en çok yapılan dokuma yer yaygısı olarak kullanılan halı ve kilim türünde zaruri dokumalar olduğu görülürken, en az bulunan örnekler ihtiyaca göre yapılan heybe ve çanta tipi dokumalardır. Bunun yanı sıra halı ve yastık tipi dokumaları daha çok İnli köyünde, seccade ve kilim dokumaları Çumra İlçesinde, heybe ve çanta tipi dokumaları Arıkören Köyünde yer alır.

Araştırma materyalini oluşturan 65 adet dokumaların tablo 3’ de belirtildiği üzere 50 adedi havlı kirkitli dokuma iken 15 adedinin düz kirkitli dokuma olduğu anlaşılmaktadır. Düz dokumalar arasında kilim, sumak, cicim ve zili tekniğinde örnekler görülür. Cicim tekniğindeki 5 dokumanın içerisinde 2 adet yastık, 1 adet yer yaygısı, 1 adet çanta ve 1 adet heybe yer alır. Zili tekniğinde 2 adet, sumak tekniğinde ise 1 adet yer yaygısı bulunmaktadır. Düz dokumalar arasındaki bir diğer teknik olan Kilim tekniğinde 7 adet yer yaygısı mevcuttur. Kilimlerden çoğunun iliksiz kilim tekniğinde dokunduğu, desenlerinin de cicim tekniğinde atıldığı görülmektedir. Bulunan 50 adet havlı dokuma içerisinde 31 adet halı, 8 adet yastık ve 11 adet seccade tipinde örnek yer alır. Kullanım yerlerine göre farklılık gösteren örnekler arasında sedir ve taban halıları en yaygın yapılan dokumalardır. Kilim gibi düz dokumalar daha çok yolluk olarak kullanılmıştır.

İncelenen eserlerin boyutları metre ile ölçülerek tablo 4 de belirtilmiştir. Genel olarak erken tarihli dokumaların küçük boyutlarda olduğu gözlemlenir. Uzun ve çift kanatlı dokumalar daha geç tarihlidir. Özellikle köylerde küçük boyutlu örneklere rastlanılır. Büyük boyutlu dokumaların başlangıçta ilçede

dokunduğu bilinse de ekonomik durumu iyi olan köylerde bu dokumalar da bulunur. Elde edilen dokumalar arasında en büyük boyuttaki dokuma 132x350 cm ölçülerinde saçaksız halı dokumasıdır. Bunun yanı sıra havlı dokumalar içerisinde 24x40 cm ölçüsünde yastık ve 27x93 cm ölçüsündeki çocuk seccadesi küçük boyutlu dokuma örnekleridir. Düz dokumalar arasında 200x371 cm ile en uzun dokuma örneği yıldızlı zili olarak bilinen zili tekniğindeki yer yaygısıdır. Cicim tekniğinde yapılan pıtraklı çanta modeli de en küçük boyuttaki düz dokumadır. Çoğunlukla dokumalar orijinal boyutları ile günümüze gelmiştir. Dokumaların boyutlarındaki tek değişimin havlı dokumalardan olan yastık tiplerinde içlerinin doldurulması sırasında içten dikiş atılması sonucu 2 ve 4 cm kısaltıldığı anlaşılmıştır.

Havlı dokumaları düz dokumalardan ayıran en önemli etkenlerden biri havlı dokumalarda kullanılan düğüm tekniğidir. Tablo 5'te belirtildiği üzere elde edilen 50 adet havlı dokumada sadece gördes düğüm tekniği kullanılmıştır. Bölgede yapılan araştırmalar sonucunda diğer düğüm tekniklerinin hiç kullanılmadığı hatta adlarının dahi bilinmediği anlaşılmaktadır.

Gördes düğüm tekniğinde dokunan halılarda kullanılan iplik, atılan düğüm sayısı ve hav yüksekliği halının kalitesini etkileyen önemli unsurlardır. Her ne kadar halının şeklini belirleyen renk, desen, boyut gibi etkenler ilgi çekse de, el dokuması halıların asıl kriteri dokuma sırasında atılan düğüm sayısıdır. Bu kriter halının değerini de etkileyen ince işçilikte veya kaba işçilikte olduğunu belirtir. Halıda atılan düğümün sayısı ne kadar fazla ise işçiliğinde aynı orantıda iyi ve sağlam olduğunu göstermektedir. Bölgede bulunan örnekler üzerinden 10 cm alanlarda hesaplamalar yapılarak eni ve boyu ifade eden atkı ve çözgü ipliklerinin düğüm sayısına ulaşılmıştır. Buna göre tablo 6'da belirtilen ölçümler halının eni ve boyunda bulunan düğüm sayılarını göstermektedir. Yöredeki dokumalara genellikle 40x50 düğüm atıldığı anlaşılmaktadır. Çoğunlukla köylerde bulunan erken tarihli dokumaların düğüm sayısı fazladır. Kısıtlı imkânlarla sahip olan bu yerlerin ince işçilikte halılar dokuduğu gözlemlenir. Büyük boyutlu dokumaların düğüm sayıları boyutları ile ters orantılıdır.

El dokuma halıların yumuşak olmasının sebebi dokuma sırasında düğüm ipliklerinden yüzeye bırakılan hav miktarıdır. Dokumada istenilen desen kompozisyonu atkı ve çözgü ipliklerine düğüm atılarak yapılır. Düğüm ipliği ile desen oluşturularak düğüm atıldıktan sonra halının ön yüzeyinde belli bir

miktarda kısmı bırakılır. Halı dokumada görülen havların miktarı 4-6 mm arasında bırakılarak yüzeyi yumuşak, kaba ve ağır dokumalar elde edilir. Araştırma sahasında bulunan dokumaların hav miktarı ölçümü yapılarak tablo 7’de gösterilmiştir. Genel olarak 2-5 mm arasında değişen hav miktarları tespit edilmiştir. Günümüzde de kullanımı devam eden halıların zamanla yüzeyinin aşınması ve yıpranması sonucu havları 2-3 mm arası değişirken ilk hali ile korunup saklanan dokumalarda hav yüksekliği fazla olduğu anlaşılır.

Halıda ki kalitenin bir diğer unsuru ise dokuma sırasında kullanılan ipliktir. Kullanılan ipliğe ise üretildiği ham madde ve tercih edilen boya malzemeleri etki etmektedir. Doğal yollarla elde edilen malzemeler dokumaların kullanımı ile de bağlantılı olarak uzun süre kalıcılığını korumaktadır. Bölgede dokumada kullanılan ipliğin kıl, pamuk ve yünden temin edildiği görülür. Buna göre tablo 8’de yer alan atkı, çözüğü ve desen ipliğinin kullanımları tek tek belirtilerek farklılıkları saptanmıştır. İlçenin önemli bir geçim kaynağı olan hayvancılığın yörede yoğun olarak yapılması dokumada kullanılan iplik malzemenin çoğunlukla yünden tedarik edildiğini göstermektedir. Köylerde elde edilen örneklerde yün malzeme ağırlıklıdır. Hatta köyde yaşayan ama hayvancılık yapmayan kesimin dokumalarında yakınlarından aldığı yünler kullanılmıştır. Yün dışında yine hayvancılığın bir getirisi olarak kıl malzeme de bulunmaktadır. Keçi gibi küçükbaş hayvanlardan elde edilen kıl malzeme ince ve kısadır, birleştirilerek iplik haline getirilir. Kıl malzeme ile yapılan dokumalar, halıya nazaran daha hafif dokumalardır. Aynı zamanda kıldan elde edilen ipliğin yağmur suyu gibi çeşitli sıvıları emmemesi, geçirgenliğinin az olması önemli bir etkidir. Islanan kıl dokumalar hafif oldukları için yün halıya göre daha çabuk kurur. Yünün suyu çekmesi ve geç kuruması sebebiyle ıslanan yün dokumalar genellikle çürüme yapmaktadır. Bölgedekiler bu durumun bilincinde olarak dokumalarında kıl malzemeyi tercih etmiştir. Elde edilen örnekler içerisinde kıl malzeme kullanımı sadece düz dokumalarda, cicim, zili, sumak ve kilim tekniklerinde yapılan yaygılarda görülür. Bu örneklerde de tamamen kıl malzeme kullanılmamış yün veya pamukla birlikte dokuma yapılmıştır. Bölgede kullanılan bir diğer iplik türü ise pamuktur. Özellikle ülkemizde pamuğun kullanım alanlarının artması ile ortaya çıkan pamuk iplikleri bölgede 20. yüzyılın ikinci yarısında yapılan dokumalarda görülmektedir. Bu süreç bölgede dokuma yapan ikinci kuşağı kapsamaktadır. Bunlar arasında Sotur Köyü doğumlu ve günümüzde Çumra

İlçesinde yaşayan Fatma YILDIRIM'ın sözlü açıklamasında ellerinde yün malzeme olmadığı dönemlerde de dokuma yaptıklarını ve genellikle pamuk ipliği gibi halı malzemelerinin Çumra dışından satın alındığı ifade edilmiştir. İlçe dışında satıldığı anlaşılan pamuk ipliklerin, evin erkekleri tarafından Konya merkezden tedarik edildiğini ve çiftçi olmalarına rağmen bölgede pamuk üretimi yapılmadığı belirtilmiştir. Çumra'da ikamet edenler arasında Ahmet Yıldırım'ın ifade ettiğine göre halı malzemeleri iki yerde satılmaktadır. Bunlardan ilki şehrin göbeği oluşturan ve hemen hemen her türlü malzemenin satıldığı Aladdin tepesine yakın konumdaki bedesten çarşısında bir diğeri ise Konya'daki dokumaların önemli bir noktası olan Sille bölgesidir. Çumra ve Sille'nin arasının uzak olması, bedesten çarşısının ilçeye daha yakın olması sebebiyle bölgedekilerin iplik gibi ihtiyaçları bedestendeki halı malzemesi satan esnaflardan satın aldığı düşünülür. Fikirlerine danışılan Ahmet bey'in ifadesi de bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Sille bölgesine malzemelerin bedesten çarşısında bulunmadığı zaman gidildiği anlaşılmaktadır.⁹⁷

İpliğin kalitesini etkileyen üretildiği hammaddenin yanında bir diğer önemli husus renklendirme amacıyla kullanılan boya malzemesidir. Bu etken aynı zamanda desenin belirgin olmasında rol oynayarak bütünü oluşturan halıya tesir eder.

Dokuma örneklerinde tablo 9'da belirtildiği üzere ağırlıklı olarak kimyasal boya ile az sayıdaki doğal boya kullanımı görülmektedir. Dokuyan kesimin ilk kuşakları tamamen doğal boya kullanırken araştırmada yer verilen ikinci kuşak dokumalarında kısmi olarak doğal boya kullanılmıştır. Doğal boyanın yapımında yaşadıkları coğrafyada yetişen bitkilerin yaş veya kuru halindeki kök, kabuk ve yaprak kısımları kullanılmaktadır. Uzun bir geçişe sahip boya yapımı herhangi bir tarif veya karışım olmadan tamamı doğadan ve geleneksel bir yöntemle üretilir. Dokuma örneklerinde kullanılan doğal boyalar tespit edilerek boyaların üretimi hakkında bilgiler gençliğinde dokuma yapan Havva ÜNALDI'nın sözlü beyanatına dayanmaktadır. Alınan bilgilere göre nazar için tütsü amaçlı kullanılan üzerlik otunun aynı zamanda tohumların kaynatılması ile kırmızı rengi, karadut meyvesinden mor rengi, tetir olarak bilinen ceviz kabuğundan kahverengiyi ve

⁹⁷ Çumra sakinlerinden aslen Sotur'lu Fatma YILDIRIM 1960 doğumlu, ilkokul mezunu Havva hanım gençliğinde 13 yıl dokuma yapmıştır.

Çumra'da yaşayan Ahmet Yıldırım 1955 doğumlu ve ilkokul mezunudur. Günümüzde ise hırdavat işi ile uğraşmaktadır.

bölgede yetişen serkele adlı otdan da açık kahverengi tonlarındaki bej rengi elde edilmektedir⁹⁸. Sarı rengin ise nar kabuğu, soğan kabuğu veya buğday başağından yapıldığı öğrenilir. Bu bitkilerden yapılan renklerin açık ve koyu tonları oluşturulmak istenildiğinde baca isi, ceviz kabuğu veya çay eklenirdi⁹⁹. Bu bilgilere ilaveten yine bölgede dokuma yapan Ayşe TURPÇU'nun açıklamasında, kıraç arazilerde yetişen ulama otundan da kırmızı rengin elde edildiği öğrenilir. Fakat bu otun yerleşim alanından uzak olan tarlalarda seyrek halde yetişmesi sonucu fazla tercih edilmediği ve elde edilen örneklerde de kullanımı bulunmadığı anlaşılmaktadır¹⁰⁰.

Ayrıca boya malzemesi kullanılmadan doğal bir şekilde iplikler renklendirilmiştir. Özellikle boz renk olarak bilinen gri rengin koyun ırkından olan morkaraman koyununun siyah yünü ile ak koyunun yünü birbirine karıştırılarak kullanılması yörede sıklıkla görülen bir yöntemdir.

Doğal boyanın dışında, dokumalarda ağırlıklı olarak kimyasal boya kullanımı söz konusudur. Bu durumun en temel etkenlerinden biri herhangi bir meziyet gerektirmeyen boyaların hazır hali ile dokuyucuya kolaylık sağlamasıdır. Özellikle köylerde birçok iş yükünün altında kalan Anadolu kadının köylere boya kazanları ile gelen boyacılardan boya aldığı bilinmektedir. Dinlendik Köyünden olan Hatice SELEK'le yapılan görüşmede eskiden köylere belirli günlerde gelen boyacıların az sayıda getirdikleri boyaların içinden boya seçip alındığını hatta bu boyaların kalite olarak düşük olduğu, Konya boyası olarak adlandırılan ve ilçe merkezinden temin edilen boyaların ise daha iyi olduğu öğrenilmiştir¹⁰¹. Araştırmaların sonucunda 1960'lı yıllarda Konya bedesten çarşısında boya malzemesi satan iki önemli esnaf bulunmaktadır¹⁰². Bu iki esnaftan biri İkizler diğeri Eskiçorapçı ismiyle bilinen boyacılarıdır. Günümüzde ilk esnafa ulaşamamışken Çorapçılar Kimyaevi adı ile markalaşan ve iki asra yakın süredir de devam eden boya üreticileri ile görüşülmüştür. 1800'lerde bölgedeki

⁹⁸ Fatma Başarıkan, *Konya Ereğli İlçesinde El Dokuması Halıcılık Ve Üretilen Halıların Bazı Özellikleri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Ankara, 1992, s.42

⁹⁹ Havva ÜNALDI 1957 İnlı Köyünde doğmuştur, 27 yıl dokuma yapmıştır.

¹⁰⁰ Ayşe TURPÇU 1962 Çumra İlçesinde doğmuştur, 11 yıl dokuma yapmıştır.

¹⁰¹ Hatice SELEK 1950 Dinlendik Köyü doğumludur.

¹⁰² Melek Hidayetoğlu, "Cumhuriyet Döneminde Konya'da Halıcılık", *Konya Kitabı*, Özel Sayı XI, Aralık, 2008, s. 339-349

Ermenilerden boya işini öğrendiklerini, kuşaktan kuşağa aktararak satış yaptıklarını ve boyalarının Çumralı'lar tarafından rağbet gördüğü ifade edilmiştir.

Boya malzemesinin temini ile ipler kazanlarda kaynatılarak 2-3 gün kuruması için bekletilirdi. Tercih edilen renkler genellikle kırmızı, mavi, sarı, yeşil, turuncu gibi canlı renklerdir. Elde edilen dokumalarda toplam 16 farklı renk kullanılmıştır. Bu renklerin doğal veya kimyasal boyadan elde edilmesi, hangi örneklerde hangi rengin kullanıldığı tablo 10'da detaylı olarak gösterilmektedir. İncelenen örneklerde yer yer rastlanılan doğal boyalar, kimyasal boyalı iplerle birlikte kullanılmıştır. Tamamı doğal boyadan elde edilen örnek bulunmamaktadır. Bu tabloda ayrıca dokumaların en az iki renkten oluştuğu ve genellikle çok renkli olarak üretildiği de görülmektedir.

Halı dokumalarında desenler mihrap kompozisyonu ya da bir madalyon etrafında veya ikisinin de olmadığı tamamen çiçek desenleri ile doldurulduğu görülür. Halı dokumalarındaki farklı kompozisyonlar tablo 11'de ve kompozisyonları oluşturan desenler ise tablo 12'de gösterilmektedir. Erken tarihli örneklerde zeminde oluşturulan dikdörtgen alanın tam ortasında madalyon bulunur. Bu kompozisyon şeması aynı zamanda ülkemizin Ege Bölgesinde görülen özellikle Uşak halı örnekleri ile benzerlik taşır. Sekizgen, baklava veya kıvrımlı madalyon formları yoğun olarak kullanılır¹⁰³. Başlangıçta büyük boyutlu madalyon formlarının küçültüldüğü ve zemini doldurmak adına halının köşe kısımlarında yarım madalyonlara yer verildiği görülür. Zamanla orta alanda görülen madalyon sayıları artırılmıştır. Köşelerde yer alan yarım madalyonlarda halının iki kenarında sıralanmaktadır.

Kompozisyonu oluşturan bu madalyonlar köylerde farklı isimlerde bilinmektedir. Arıkören Köyünde tokalı, İnlı Köyünde göbekli olarak adlandırılır. Yaygın olarak kullanılan etlikli modelinde de madalyonların etrafını zikzaklı suyolu motifi dolandır. Ayrıca suyolu deseni çoğunlukla dokumaların en dış bordüründe de yer alır. Bordürler dışında halının yüzeyi genellikle geometrik ve bitkisel ağırlıklı desenlerle doldurulur. Anadolu'da Aksaray, Niğde, Kırşehir ve Sivas dokumaları da benzer süsleme kompozisyona sahiptir¹⁰⁴.

¹⁰³ Besim Atalay, *Türk Halıcılığı ve Uşak Halıları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1967, s.77

¹⁰⁴ Güran Erbek, *Anatolian Kilims*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995, s.22-96

Bunun yanı sıra az sayıda da olsa ejder, akrep gibi figürlü bezeme ve camii motifi, sivil mimari gibi desenler de dokumalarda görülmektedir.

Mihrap kompozisyon şeması halı dokumaları içerisinde seccade ve yastık tipi örneklerde bulunur. Seccade örneklerinde genellikle zikzaklı bir mihrap görülmektedir. Sütünce gibi belli bir kaide üzerinde yükselen mihrap, yukardan aşağıya sarkan kandil motifi ile birlikte dokunmuştur. Sütun ve kandil motifli seccadeler Karapınar, Sille, Manisa Kula ve Nevşehir Avanos dokuma örneklerinde de yer alır. Elde edilen örneklerde genellikle lale, vazoda çiçek gibi bitkisel desenler görülürken bir örnekte sivil mimari olduğu düşünülen mimari bezeme bulunur. Bu desen Kayseri Yahyalı dokumalarında görülen mimari bezeme ile benzerlik göstermektedir¹⁰⁵. Yastık dokumalarında mihrapların zikzaklı ve kıvrımlı geometrik formu yaygın olarak kullanılır. Yastık dokumalarında mihrap şekli madalyona zemin oluşturmak için yer verilir. Seccadeden farklı olarak yastık dokumalarında karşılıklı yerleştirilen iki mihrap motifi yer alır¹⁰⁶.

Çiçekli kompozisyona sahip dokumalar son dönem örneklerinde görülmektedir. Erken tarihli örneklerde bitkisel desenlerin küçük boyutlarda, köşeli formları bulunurken zamanla büyük boyutlu, kıvrımlı dallardan oluşan çiçek demetleri yer alır. Başlangıçta bordür içinde kullanılan az sayıdaki çiçek desenleri giderek halının tüm zeminini kaplamaktadır. Bordür içinde sıklıkla görülen Ladik gülü motifi adını aldığı Ladik bölgesindeki örneklerle benzerlik taşır. Gül ve lale motifinin sıralanmasından oluşan bu desen zamanla yerini karanfil, şakayık gibi farklı çiçek desenlerine bırakmıştır¹⁰⁷.

Dokumalardaki bitkisel, geometrik, figürlü ve mimari bezemenin dışında dört örnekte bulunan yazılı bezeme mevcuttur. Dokumanın tarihini belirten bu yazılar, halının üst kısmında yer alır. Diğer dokuma örneklerinin tarihlendirilmesi ise tarihi belli örneklerle bağlantı kurarak ve kaynak kişilere danışılarak yapılmıştır. Örnekler içerisinde en eski tarihli dokumanın 1953 yılında dokunduğu halıda kayıtlı iken en geç olan dokumanın 1994 tarihi kaynak kişiler aracılığıyla

¹⁰⁵ Güran Erbek, *Türkish Hadwoven Carpets Catalog No:2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990, s.122-143

¹⁰⁶ Meral Orhan, *Konya ili Çumra İlçesi Tarihi Yörük Dokumaları ve Günümüzdeki Uygulamaları*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Ana Bilim Dalı, Konya, 2004, s.155

¹⁰⁷ Gülseren Kervan & Lütfü Önel, *Konya Müzesi Halı Kataloğu*, Bahçıvanlar Basımevi, Cilt. 1 Konya, 2021, s.45-52

öğrenilmiştir. Aradan geçen bunca zamana rağmen dokumaların neredeyse çoğu sağlam halde bulunmaktadır. Son tabloda yer alan verilerde dokumalar ilk gün ki gibi sağlamlığını korurken sadece bir tanesi onarım görmekte diğerleri ise yıprandığı ve renginin solduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Sınırları içerisinde Çatalhöyük, Alibeyhöyüğü ve Üçhöyük gibi eski yerleşim yerleri bulunan Çumra' nın dokuma kültürü de bir o kadar eskiye dayanmaktadır. Tarihin önemli noktası olan Çatalhöyük'te bulunan dokuma geçmişi üzerine bölgeye yerleşen Selçukluların gelenek ve göreneklerinin harmanlanması ile zengin bir dokuma kültürü oluşur.

Köylerde yaşayan Türkmen ve Yörük boylarının öz kimliklerini koruyarak yaşaması sonucu kültürel miras olarak yer alan bu dokumalar günümüze kadar ulaşmıştır. Önemli bir dokuma merkezi olan Çumra İlçesinde araştırmanın konusunu belirleyen geleneksel halı ve kilimler hakkında en detaylı bilgiler kaynak kişilere danışılması sonucu edinilmiştir.

Bölgede dokumalar genellikle kişisel ihtiyaç ya da çeyiz için yapılır. Özellikle evlenecek olan gençlerin çeyizlerinde halı, yastık ve seccade dokumaları öncelikli olarak yer almaktadır. Her genç kız çeyizi için dokumalar yapmayı öğrenirken, erkek tarafı da mutlaka bir büyük halı dokutur. Ayrıca düğün töreninde gelin arabasının üzerine dokuma halı serilir, gelen akrabalara da mendil veya seccade verilir. Düğün merasimi sonrasında evlenen gençlere ev hediyesi olarak halı ve kilim verilmektedir. Kayınbaba genellikle kırmızı uzun halılardan hediye eder. Yörede ölümlük halı olarak bilinen dokumalar da bulunmaktadır. Bu tür halı ve kilimler hayır amaçlı camiye veya ihtiyaç sahiplerine verilmektedir.

Geleneksel kültürün dışında gündelik olarak paspas, yolluk, çuval, heybe, kolan, kıyafet çuvalı gibi dokumalar yapılmıştır. Elde edilen örneklerde halı, kilim, yastık, seccade, heybe ve çanta tipi dokumalar yer alır.

Çumra ilçesi ve köylerindeki dokumaların süslemeleri ortak kompozisyon düzenlemesine sahiptir. Bunun temel sebebi, geçmişte desenlerin fazla bilinmemesi ve aynı örneğin birçok kişi tarafından dokunmasından kaynaklanır. Uzun süre dokuma yapan Nazife İri'den eskiden halı örneğinin bulunmadığı veya kısıtlı olduğu ve kimde ne bulduysa onu dokudukları öğrenilmiştir. Konu komşudan alınan halı modelleri dokuma bittiğinde genellikle içine lokum, bisküvi, şeker sarılarak iade edilmektedir.

Dokumalar genel olarak kırmızı veya lacivert bir zemin üzerinde muska, bereket, pıtrak, yıldız ve çiçek motiflerinin tekrarlanmasından oluşmaktadır. Bu motiflerin zeminde iki yönlü, paralel olarak yerleştirildiği ve bazen içinin

geometrik motifler ile doldurulduğu görülür. Çoğunlukla dokumalar küçük boyutludur. Desen kompozisyonları açısından dokumaların, Çumra yakınında yer alan Karapınar, Sille, Ladik, Ereğli dokumalarındaki ortak kompozisyona sahip olduğu görülür. Ayrıca şehrin dışındaki Aksaray, Niğe, Karaman, Nevşehir, Kayseri ve Sivas dokumaları ile benzerlikler bulunmaktadır. Bu durumun yöreler arasında bir etkileşim sonucu olduğu anlaşılır.

Ayrıca araştırma sahasında yer alan köyler, Yörüklerin yoğunlukta yaşadığı köylerdir. Buradaki Yörüklerin, Sarıkeçeli Yörükleri olduğu bilinir. Sarıkeçeli Yörükleri günümüzde Karaman, Antalya, Adana, Isparta, Burdur, Manisa ve Konya'nın bazı yerlerinde yaşamlarını sürdürmektedir. Çeşitli bölgelerde yer alan Sarıkeçeli Yörüklerinin dokumalarında ortak motifler bulunur. Bu motiflerin Orta Asya'dan gelen süsleme desenleri olduğu düşünülmektedir.

Son olarak bölgede halı ve kilim üretimi 1990'lı yıllardan itibaren duraksamış, hazır halı olarak bilinen makine halıları kullanılmaya başlanılmıştır. Günümüzde hazır halıların yaygınlaşması ile ilçe'de kullanılmayan dokuma halılar köylerde hala görülmeye devam etmektedir. Her ne kadar köylerde dokuma halıların kullanıldığı görülse de halı üretiminin artık yapılmaması sonucunda bugün bölgedeki halı dokumacılığı tamamen durmuştur.

KAYNAKÇA

- Acar, B. *Kilim Ve Düz Dokuma Yayımları*, Akbank Yayınevi, İstanbul, 1975
- Acar, B. “Divriği Ulu Camii’ndeki Halı Ve Kilimler”, *Divriği Ulu Camii Ve Darüşşifası*, S.15, 1978, s.1978-228
- Acar, B. “Bir Grup Anadolu Yayımları Üzerinde Bir Araştırma” *Türkiyemiz*, S.18, Şubat, 1981, s.32-41
- Acar, B. *Kilim, Cicim, Zili, Sumak Türk Düz Dokuma Yayımları*, Eren Yayınları, İstanbul, 1982
- Açıkgöz, H. “Türkçede Halı Ve Halıcılık Terimleri”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.32, İstanbul, 1984, s.136
- Aka, İ. “İpek Yolu Üzerinde İran”, *UNESCO-İpek Yolları Deniz Araştırması Gezi Konferansları*, 30 Ekim 1990, İzmir, Kültür Bakanlığı Yayını, Ankara, 1993, s. 57-58
- Alantar, H. *Motiflerin Dili*, Yorum Yayıncılık, İstanbul, 2007
- Arseven, Celal, A. “Kilim”, *Sanat Ansiklopedisi*, MEB Basınevi, Cilt II, İstanbul, 1983, s.1090
- Aslanapa, O. *Selçuklu Halıları: Başlangıcından Onaltıncı Yüzyıl Ortalarına Kadar Türk Halı Sanatı*, Ak Yayınları, İstanbul, 1973
- Aslanapa, O. *Türk Halı Sanatının Bin Yılı*, Eren Yayıncılık, İstanbul, 1987
- Aslanapa, O. “Türk Halı Sanatı’nın Tarihi Gelişimi”, *Arış*, S.3, Aralık, 1997, s.18
- Aslanapa, O. “Türk Halı Sanatında Yeni Gelişmeler”, *Sanatsal Mozaik*, S.19 Mart 1997, s. 54-57
- Atalay, B. *Türk Halıcılığı Ve Uşak Halıları*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 1967
- Aytaç, A. *El Dokumacılığı*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1982
- Aytaç, A. *Geleneksel Türk El Dokumacılığı Sanatı*, Milli Eğitim Basımevi, Konya, 2006

Aytaç, A. “Gürcistan Ve Konya Kilimlerinde Yanış”, *Arış*, S.16, Haziran, 2020, s.44

Bahar, H. *Çarşamba Uygarlığı Ve Çatalhöyük*, Maya Yayınları, Konya, 2011

Barışta, Ö. *Türk El Sanatları*, Kültür 300-400 Yıllık İki Uşak Halısı Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988

Barışta, Ö. “18. - 19. Yüzyıla Ait Türk Halılarından Nevşehir’de Bulunan Beş Örnek”, *IX. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi*, Cilt I, 1995, s. 265-274

Başarıkan, F. *Konya Ereğli İlçesinde El Dokuması Halıcılık Ve Üretilen Halıların Bazı Özellikleri*, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Ankara, 1992

Bayatlı, O. “Bergama’da Dokumacılık”, *Türk Etnografya Dergisi*, S.2, 1957, s.63-67

Bayraktaroğlu, S. “300-400 Yıllık İki Uşak Halısı”, *Kültür ve Sanat Dergisi*, S.15, 1992. s.44-47

Bloom, J, “From Aladdin’s Cave- Islamic Art İn The David Collection, Copenhagen”, *Halı- Carpet, Textile & İslamic Art*, Issue No.161, Autumm, s.61, 2009

Bozkurt, N. “Halı”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1997, C.15, s.258

Gülcemal, A. *Halı Ve Desen Teknolojisi*, Tuğra Ofset, Isparta, 1997

Çiçek, S. *Çanakkale İli Ayvacık Yöresi Halı Ve Kilimleri*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Edirne, 2010

Deniz, B. “Geçmişten Günümüze Halıcılık”, *Bilim Birlik Başarı*, S.40, 1984, s.36

Deniz, B. *Ayvacık Çanakkale Yöresi Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1998

Deniz, B. *Türk Dünyasında Halı Ve Düz Dokuma Yaygıları*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000

- Deniz, B. "Anadolu-Türk Halı Sanatının Kaynakları" *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XIV-I, Nisan, 2005, s.82
- Diyarbakirli, N. *Hun Sanatı*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1972
- Diyarbakirli, N. "Pazırık Halısı", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.32, İstanbul, 1984, s.1-8
- Diyarbakirli, N. "Türklerde Halıcılık", *Türk Edebiyat Dergisi*, S.132, Ekim, 1993, s.44
- Durul, Y. *Anadolu Kilimlerinden Örnekler*, Akbank Yayınları, İstanbul, 1985
- Durul, Y. *Türk Kilim Motifleri*, Türk Kültürünü Araştırma Yayınevi, Ankara, 1987
- Durul, Y. "Halı Ve Kilimlerde Motifler", *Türk Etnografya Dergisi*, S:1 1956, s.91
- Erbek, G. *Türkish Hadwoven Carpets Catalog No:2*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990
- Erbek, G. *Türkish Hadwoven Carpets Catalog No:3*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1992
- Erbek, G. *Türkish Hadwoven Carpets Catalog No:4*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1994
- Erbek, G. *Türkish Hadwoven Carpets Catalog No:5*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995
- Erbek, G. *Anatolian Kilims*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995
- Erbek, M. *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2002
- Ergene, C. "Türk Saray Halıları", *Kültür Ve Sanat Dergisi*, S.13, Ocak, 1992, s. 27
- Esin, E. *İslamiyet'ten Önceki Türk Kültür Tarihi Ve İslam'a Giriş*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1978
- Esin, E. *Türk Kültürü Temel El Kitabı*, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 2001

- Genç, M. “Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kökboya Ve Cehri ile İlgili Bazı Kayıtlar” *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, Mayıs-Haziran, S.13, s.178
- Gökyay, O. *Dede Korkut Hikâyeleri*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1973
- Gönül, M. “Kilim ve Halı Hakkında” *Türk Folklor Araştırmaları*, Cilt:7, 1962, s.284-285
- Görgünay, N. “Anadolu’da Cicim Çeşitleri”, *III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri*, Ankara, 1987, s.139-150
- Görgünay, N. “Halıcılığın Kökeni Ve Halıcılığın Tarihçesi” *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, S.8, Ocak, 1990, s.160
- Görgünay, N. *Altay’lardan Tuna Boyu’na Türk Dünyası’nda Ortak Motifler*, Kültür Bakamlığı Yayını, Ankara, 1995
- Gürsu, N. *Türk Dokumacılık Sanatı Çağlar Boyu Desenler*, Redhouse Yayınları, İstanbul, 1988
- Hidayetoğlu, M. "Cumhuriyet Döneminde Konya'da Halıcılık", *Konya Kitabı*, Özel Sayı XI, Aralık, 2008, s. 339-349
- Karabayır, M. *Geçmişten Günümüze Çumra*, Taş Ofset Matbacılık, Konya, 2000
- Karahan, R. *Konya Müzelerinde Bulunan Kilimler*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Sanat Tarihi Anabilim Dalı, Sanat Tarihi Bilim Dalı, Konya. 1992
- Karpuz, H. “Çumra’da Halk Mimarisi” *I. Uluslar Arası Çatalhöyük’ten Günümüze Çumra Kongresi*, S.1, 15-16 Eylül, 2000, s. 46-48
- Kervan, G. Önel, L. *Konya Müzesi Halı Kataloğu*, Bahçıvanlar Basımevi, Cilt.1 Konya, 2021
- Mellart, J. *Çatalhöyük Anadolu’da Neolitik Bir Kent*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002

- Orhan, M. *Konya ili Çumra İlçesi Tarihi Yörük Dokumaları Ve Günümüzdeki Uygulamaları*, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, El Sanatları Ana Bilim Dalı, Konya, 2004
- Ögel, B. *Türk Kültür Tarihine Giriş*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1991
- Öney, G. “Türk Halı Sanatı II, Anadolu Selçuklu ve Beylikler Dönemi”, *Bilim, Birlik Başarı Dergisi*, S.41, s.5
- Önder, M. *Mevlana Şehri Konya*, Güven Matbaası, Ankara, 1971
- Önder, M. “Konya Müzeleri”, *Müze*, (Müzeler Haftası Özel Sayısı 18-24) Mayıs, 1982, s.12
- Ölçer, N. *Türk İslam Eserleri*, Eren Yayınları, İstanbul, 1982
- Özbel, K. *Anadolu Kilimleri*, C.H.P Halkevleri Bürosu Yayınları, Ankara, 1948
- Özdemir, A. Kastamonu Şeyh Şabani Veli Vakıf Eserleri Müzesindeki Kirkitli Dokumaların İncelenmesi Ve Üç Bu Tasarımlarda Uygulanabilirliği, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Geleneksel Türk Sanatları Ana Bilim Dalı, Ankara, 2018
- Özgür, Z. “Türk Halıcılığının Tarihi gelişmesi Ve Bugünkü Durumu”, *Sümerbank Aylık Endüstri Ve Kültür Dergisi*, Halı Semineri Özel Sayısı, İstanbul, s.196, 1965
- Öztürk İ & Öznur A. “Türk Halıcılığının Tarihsel Gelişimi Ve Gördes Halıları” *Akbank Türkiyemiz Kültür Ve Sanat Dergisi*, Sayı:72, Mayıs, 1994, s. 24
- Öztürk, İ. *Dokumaya Giriş*, Mor Fil Yayınları, İstanbul, 2007
- Rasonyi, L. “Türlerde Halıcılık Terimleri Ve Halıcılığın Menşei”, *Türk Kültürü Dergisi*, S.103, Ankara, s.621, 1971
- Riefsthl, “Primitive Rugs Of The Konya Type İn The Mosque Of Beyshehir” *The Art Bulletin*, XII, s.176, 1931
- Rona, Z. “Halı”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, Cilt.2, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 2008, s.742
- Parmaksızoğlu, İ. *İbni Batuta Seyahatnamesi'nden Seçmeler*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1971

- Soysaldı, A. “Türk kilimlerinde Dokuma Teknikleri Ve Boyama Özellikleri” *Erdem*, Ankara, S:30, s. 599-614
- Soysaldı, A. *Düz Dokuma Teknikleri Ve Desen Çizimleri*, AKM Yayınları, Ankara 2009
- Sümer, F.“Anadolu’daki Türk Halıcılık Tarihine Ait En Eski Kayıtlar”, *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, S.32, Ekim, 1984, s. 43
- Tarhan, T. “Ön Asya Dünyasında İlk Türkler: Kimmerler Ve İskitler”, *Türkler Ansiklopedisi*. Cilt 1, s.597-610
- Tekçe, F. *Anadolu Türk Halıcılığı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993
- Tuncer, Bayram, “Çumra’da Şehirleşme Ve Şehirselleşme Fonksiyonları” *Marmara Coğrafya Dergisi*, Ocak, S.25, 2002, s.122
- Türker, Z. *Tarihi ve Sosyolojik Yönüyle Çumra Yörük Köyleri*, Ofset Yayınevi, Konya, 2005
- Utkan, M.“Çatalhöyük”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, S.7, 2019, s.13
- Yetkin, Ş.“Yeni Bulunan Hayvan Figürlü Halıların Türk Halı Sanatındaki Yeri”, *Sanat Tarihi Yıllığı V*, İstanbul, 1972, s.307
- Yetkin, Ş. *Türk Halı Sanatı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1991
- Yetkin, Ş. “Türk Halı Sanatı’nda Bir Teknik Özellik” *Vakıflar Dergisi*, S. XIV, Haziran, 1998, s.123

TABLolar

Tablo 1: Araştırmanın Yapıldığı Alan ve Bulunan Dokuma Sayısı

Çalışma Sahası	Örnek Sayısı
Çumra İlçesi	23
İnli Köyü	11
Kuzucu Köyü	11
Dinlendik Köyü	5
Sodur Köyü	5
Yörükcamili Köyü	4
Arıkören Köyü	3
Türkmencamili Köyü	2
Taşağıl Köyü	1

Tablo 2: Dokuma Örneklerin Cinsi, Adedi ve Yoğunlukta Bulunduğu Yerler

Dokuma Tipi	Adet	Yoğunlukta Bulunduğu Yer
Halı	31	İnli Köyü
Seccade	11	Çumra İlçesi
Yastık	10	İnli Köyü
Kilim	11	Çumra İlçesi
Heybe	1	Arıkören Köyü
Çanta	1	Arıkören Köyü

Tablo 3:Dokumalarda Kullanılan Teknikler

DOKUMA TEKNİKLERİ					
Örnek Numarası	Kirkitli Havlı Dokuma Tekniği	Kirkitli Havsız Dokuma Tekniği			
	Halı Tekniği	Kilim	Cicim	Zili	Sumak
1	x				
2	x				
3	x				
4	x				
5	x				
6	x				
7	x				
8	x				
9	x				
10	x				
11	x				
12	x				
13	x				
14	x				
15	x				
16	x				
17	x				
18	x				
19	x				
20	x				
21	x				
22	x				
23	x				

("Devam ediyor")

Tablo 3: (“Devamı”)

DOKUMA TEKNİKLERİ					
Örnek Numarası	Kirkitli Havlı Dokuma Tekniği	Kirkitli Havsız Dokuma Tekniği			
	Halı Tekniği	Kilim	Cicim	Zili	Sumak
24	x				
25	x				
26	x				
27	x				
28	x				
29	x				
30	x				
31	x				
32	x				
33	x				
34	x				
35	x				
36	x				
37	x				
38	x				
39			x		
40			x		
41	x				
42	x				
43	x				
44	x				
45	x				

(“Devam ediyor”)

Tablo 3: (“Devamı”)

DOKUMA TEKNİKLERİ					
Örnek Numarası	Kirkitli Havlı Dokuma Tekniği	Kirkitli Havsız Dokuma Tekniği			
	Halı Tekniği	Kilim	Cicim	Zili	Sumak
46	x				
47	x				
48	x				
49	x				
50	x				
51	x				
52	x				
53		x			
54		x			
55		x			
56			x		
57					x
58				x	
59				x	
60		x			
61		x			
62		x			
63		x			
64			x		
65			x		

Tablo 4: Dokuma Örneklerinin Boyutları

DOKUMALARIN BOYUTLARI		
Örnek Numarası	En	Boy
1	110	140
2	122	143
3	95	150
4	110	176
5	83	109
6	77	109
7	98	102
8	82	140
9	110	140
10	80	115
11	95	120
12	80	115
13	120	170
14	85	125
15	165	210
16	158	283
17	145	190
18	142	298
19	143	341
20	143	341
21	115	168
22	125	350

("Devam ediyor")

Tablo 4: (“Devamı”)

DOKUMALARIN BOYUTLARI		
Örnek Numarası	En	Boy
23	110	320
24	115	350
25	132	350
26	105	145
27	101	130
28	110	130
29	140	230
30	135	210
31	117	150
32	38	78
33	25	50
34	44	90
35	30	85
36	30	85
37	30	85
38	30	85
39	40	110
40	35	78
41	24	61
42	86	135
43	75	140
44	83	127

(“Devam ediyor”)

Tablo 4: (“Devamı”)

DOKUMALARIN BOYUTLARI		
Örnek Numarası	En	Boy
45	84	120
46	86	135
47	90	138
48	87	130
49	85	135
50	84	110
51	85	135
52	27	63
53	45	200
54	43	250
55	38	170
56	85	120
57	150	287
58	200	371
59	98	132
60	45	90
61	45	90
62	52	155
63	45	150
64	52	139
65	10	25

Tablo 5: Halı Dokumalarda Kullanılan Düğüm Çeşitleri

Örnek Numarası	Türk Düğümü	İran Düğümü	İspanyol Düğümü
1	x		
2	x		
3	x		
4	x		
5	x		
6	x		
7	x		
8	x		
9	x		
10	x		
11	x		
12	x		
13	x		
14	x		
15	x		
16	x		
17	x		
18	x		
19	x		
20	x		
21	x		
22	x		
23	x		
24	x		
25	x		
26	x		

(“Devam ediyor”)

Tablo 5: (“Devamı”)

Örnek Numarası	Türk Düğümü	İran Düğümü	İspanyol Düğümü
27	x		
28	x		
29	x		
30	x		
31	x		
32	x		
33	x		
34	x		
35	x		
36	x		
37	x		
38	x		
41	x		
42	x		
43	x		
44	x		
45	x		
46	x		
47	x		
48	x		
49	x		
50	x		
51	x		
52	x		

Tablo 6: Halı Dokumalarının Kalitesi

HALININ KALİTESİ		
Örnek Numarası	10 cm enden atılan düğüm sayısı	10 cm boydan atılan düğüm sayısı
1	43	48
2	41	46
3	48	50
4	40	50
5	38	44
6	41	50
7	36	45
8	40	48
9	46	48
10	35	38
11	33	39
12	44	49
13	43	47
14	35	38
15	42	48
16	36	48
17	40	48
18	26	33
19	34	40
20	34	32
21	30	44
22	38	39

(“Devam ediyor”)

Tablo 6: (“Devamı”)

HALININ KALİTESİ		
Örnek Numarası	10 cm enden atılan düğüm sayısı	10 cm boydan atılan düğüm sayısı
23	32	38
24	34	40
25	38	38
26	36	46
27	43	46
28	40	48
29	40	38
30	34	40
31	35	46
32	38	40
33	38	38
34	34	40
35	35	40
36	38	40
37	38	40
38	38	40
41	38	38
42	28	38
43	34	40
44	35	38
45	36	47
46	30	38
47	31	37

(“Devam ediyor”)

Tablo 6: (“Devamı”)

HALININ KALİTESİ		
Örnek Numarası	10 cm enden atılan düğüm sayısı	10 cm boydan atılan düğüm sayısı
48	30	36
50	28	39
51	30	35
52	29	37

Tablo 7: Halı Dokumalarında Bulunan Hav Uzunluğu

HALILARDA Kİ HAV UZUNLUĞU				
Örnek Numarası	2 mm	3 mm	4 mm	5 mm
1			x	
2			x	
3		x		
4		x		
5		x		
6			x	
7	x			
8			x	
9		x		
10		x		

(“Devam ediyor”)

Tablo 7: (“Devamı”)

HALILARDA Kİ HAV UZUNLUĞU				
Örnek Numarası	2 mm	3 mm	4 mm	5 mm
11		x		
12		x		
13		x		
14		x		
15		x		
16		x		
17		x		
18		x		
19			x	
20		x		
21			x	
22	x			
23		x		
24			x	
25			x	
26			x	
27				x
28				x
29			x	
30		x		
31	x			
32	x			
33	x			

(“Devam ediyor”)

Tablo 7: (“Devamı”)

HALILARDA Kİ HAV UZUNLUĞU				
Örnek Numarası	2 mm	3 mm	4 mm	5 mm
35	x			
36	x			
37	x			
38			x	
41		x		
42		x		
43		x		
44			x	
45	x			
46			x	
47		x		
48		x		
50		x		
51		x		
52		x		

Tablo 8: Dokumalarda Kullanılan İplik Malzemesi

DOKUMALARDA KULLANILAN İPLİK MAZEME									
ATKI İPLİĞİ			ÇÖZGÜ İPLİĞİ			DESEN İPLİĞİ			
ÖRNEK NO.	YÜN	PAMUK	KİL	YÜN	PAMUK	KİL	YÜN	PAMUK	KİL
1	x			x			x		
2	x			x			x		
3	x			x			x		
4	x			x			x		
5	x			x			x		
6	x			x			x		
7	x			x			x		
8	x			x			x		
9	x			x			x		
10		x		x			x		
11		x					x		
12		x					x		
13	x			x			x		
14	x			x			x		
15	x			x			x		
16	x			x			x		
17		x		x			x		
18		x			x		x		
19	x			x			x		
20	x			x			x		
21		x		x			x		

("Devam ediyor")

Tablo 8: (“Devamı”)

DOKUMALARDA KULLANILAN İPLİK MAZEME									
ATKI İPLİĞİ			ÇÖZGÜ İPLİĞİ			DESEN İPLİĞİ			
ÖRNEK NO.	YÜN	PAMUK	KİL	YÜN	PAMUK	KİL	YÜN	PAMUK	KİL
22	x			x			x		
23	x			x			x		
24	x			x			x		
25		x			x		x		
26		x			x		x		
27		x			x		x		
28	x			x			x		
29		x		x			x		
30		x			x		x		
31		x			x		x		
32	x			x			x		
33	x			x			x		
34	x			x			x		
35	x			x			x		
36	x			x			x		
37	x			x			x		
38	x			x			x		
39			x			x	x		
40			x			x	x		
41	x			x			x		
42			x	x			x		

(“Devam ediyor”)

Tablo 8: (“Devamı”)

DOKUMALARDA KULLANILAN İPLİK MAZEME									
ATKI İPLİĞİ			ÇÖZGÜ İPLİĞİ			DESEN İPLİĞİ			
ÖRNEK NO.	YÜN	PAMUK	KİL	YÜN	PAMUK	KİL	YÜN	PAMUK	KİL
44	x			x			x		
45	x			x			x		
46	x			x			x		
47		x		x			x		
48		x		x			x		
49		x			x		x		
50	x			x			x		
51		x		x			x		
52		x			x		x		
53		x			x		x		
54			x			x	x		
55		x				x	x		
56	x			x			x		
57	x					x	x		
58			x			x	x		
59		x			x		x		
60	x			x			x		
61		x		x			x		
62	x			x			x		
63			x	x			x		
64		x			x		x		
65	x			x			x		

Tablo 9: Dokumalarda Kullanılan Boya Malzemesi

Dokumalarda Kullanılan Boya Ham Maddesi		
Örnek Numarası	Kimyasal Boya	Doğal Boya/Kök Boyası
1	X	X
2	X	X
3	X	
4	X	
5	X	X
6	X	X
7	X	X
8	X	X
9	X	X
10	X	
11	X	X
12	X	X
13	X	X
14	X	
15	X	
16	X	X
17	X	X
18	X	
19	X	X
20	X	
21	X	X
22	X	X
23	X	X
24	X	
25	X	
26	X	X
27	X	X
28	X	X
29	X	X
30	X	
31	X	
32	X	X
33	X	
34	X	
35	X	X
36	X	X
37	X	X
38	X	X
39	X	X

("Devam ediyor")

Tablo 9: (“Devamı”)

Dokumalarda Kullanılan Boya Ham Maddesi		
Örnek Numarası	Kimyasal Boya	Kök Boyası/Doğal Boya
41	X	
42		X
43	X	
44	X	
45	X	X
46	X	
47	X	
48	X	X
49	X	
50	X	
51	X	
52	X	
53	X	X
54	X	X
55	X	
56	X	
57	X	X
58	X	
59	X	
60	X	X
61	X	
62	X	
63	X	X
64	X	
65	X	

Tablo 10: Dokumalarda Kullanılan Renkler

Dokumalarda Kullanılan Renkler																						
Boya Ham maddesi	Kimyasal Boya												Kök Boya									
Örnek Numarası	Kırmızı	Mavi	Yeşil	Sarı	Pembe	Mor	Turuncu	Lacivert	Turkuaz	Bordo	Gri	Sivah	Bevaz	Kahverengi	Krem Rengi	Devetiyü Rengi	Kırmızı	Sarı	Mor	Gri	Kahverengi/Bej	
1			X	X	X												X	X			X	
2	X		X		X							X						X			X	X
3	X	X	X	X	X	X						X			X							
4	X			X	X	X							X	X								
5		X	X	X				X	X			X	X				X				X	
6		X	X	X	X				X								X	X	X			X
7		X	X				X										X			X	X	
8		X	X	X				X		X												X
9	X	X	X	X			X	X		X												X
10		X	X		X											X						
11	X	X	X							X			X									X
12	X	X	X								X		X								X	
13	X	X	X	X			X														X	X
14	X	X		X			X			X		X		X								
15	X	X	X				X			X					X							
16	X	X	X	X						X											X	X
17	X	X	X							X			X								X	X
18	X	X	X					X		X	X				X							
19												X					X		X	X		X
20	X	X	X	X				X				X										

("Devam ediyor")

Tablo 10: (“Devami”)

Dokumalarda Kullanılan Renkler																						
Boya Ham maddesi	Kimyasal Boya														Kök Boya							
Örnek Numarası	Kırmızı	Mavi	Yeşil	Sarı	Pembe	Mor	Turuncu	Lacivert	Turkuaz	Bordo	Gri	Siyah	Beyaz	Kahverengi	Krem Rengi	Devetüyü Rengi	Kırmızı	Sarı	Mor	Gri	Kahverengi/Bej	
21	x	x	x		x																	x
22	x	x										x									x	x
23	x	x	x							x		x										x
24	x	x	x							x		x				x						
25	x	x	x	x						x		x				x						
26		x	x		x			x		x												x
27	x	x	x	x								x										x
28	x	x	x									x	x									x
29	x	x	x	x								x									x	
30	x		x			x						x				x						
31	x	x	x	x				x				x				x						
32	x		x	x	x			x												x		x
33	x		x	x	x	x	x						x									
34	x		x					x								x						
35				x								x	x				x					x
36				x									x	x			x					x
37				x			x							x			x					x
38				x								x	x				x					x
39	x	x	x	x				x					x									x
40	x			x			x						x			x						

(“Devam ediyor”)

Tablo 10: (“Devami”)

Dokumalarda Kullanılan Renkler																						
Boya Ham maddesi	Kimyasal Boya													Kök Boya								
Örnek Numarası	Kırmızı	Mavi	Yeşil	Sarı	Pembe	Mor	Turuncu	Lacivert	Turkuaz	Bordo	Gri	Siyah	Beyaz	Kahverengi	Krem Rengi	Devetiivü Rengi	Kırmızı	Sarı	Mor	Gri	Kahverengi/ Bej	
41	X			X			X						X	X		X						
42													X				X					X
43	X	X	X											X								
44	X	X	X				X			X	X	X										
45	X																					X
46	X	X	X	X								X	X	X								
47	X	X	X					X							X	X						
48	X	X	X		X	X	X						X									X
49	X	X	X	X					X						X							
50	X	X	X		X		X						X									
51	X	X	X	X	X	X	X		X	X												
52	X	X	X		X				X		X					X						
53		X	X			X							X				X					
54			X			X							X				X					X
55	X				X	X	X					X				X						
56			X	X		X	X					X	X									
57			X			X	X					X	X				X	X				X
58	X	X	X		X	X						X	X									
59			X			X	X		X		X	X			X							
60			X	X								X	X				X			X		
61	X	X	X			X				X	X	X										

(“Devam ediyor”)

Tablo 10: (“Devami”)

Dokumalarda Kullanılan Renkler																						
Boya Ham maddesi	Kimyasal Boya														Kök Boya							
Örnek Numarası	Kırmızı	Mavi	Yeşil	Sarı	Pembe	Mor	Turuncu	Lacivert	Turkuaz	Bordo	Gri	Siyah	Bevaz	Kahverengi	Krem Rengi	Devetüyü Rengi	Kırmızı	Sarı	Mor	Gri	Kahverengi/ Bej	
62			X	X		X	X					X										
63											X	X								X	X	
64	X	X	X	X				X		X	X	X										
65	X		X	X	X	X						X	X									

Tablo 11: Halı Dokumalarında Görülen Kompozisyon

Hallarda Görülen Kompozisyon			
Örnek Numarası	Madalyonlu	Mihraplı	Çiçekli
1	x		
2	x		
3	x		
4	x		
5	x		
6	x		
7	x		
8	x		
9	x		
10	x		
11			x
12	x		
13	x		
14	x		
15	x		
16	x		
17	x		
18	x		
19	x		
20	x		
21	x		
22	x		
23	x		
24	x		

("Devam ediyor")

Tablo 11: (“Devamı”)

Hahlarda Görülen Kompozisyon			
Örnek Numarası	Madalyonlu	Mihraplı	Çiçekli
26			X
27			X
28			X
29			X
30			X
31	X		
32	X		
33	X		
34	X		
35	X		
36	X		
37	X		
41	X		
42		X	
43		X	
44		X	
45		X	
46		X	
47		X	
48		X	
49		X	
50		X	
51		X	
52		X	

Tablo 12: Dokumalarda Görülen Ortak Desener

Dokumlarda Görülen Desener																										
Bezeme Türü	Geometrik Bezeme					Bitkisel Bezeme						Nesneli Bezeme				Mimari Bezeme			Figürlü Bezeme			Tarih				
	Altın	Baklava	Yıldız	Su yolu	Elibelinde	Hayat Ağacı	Pıtrak	Fırlıdak	Yıldız Çiçeği	Afyon Bitkisi	Lale	Karanfil	Çiçek demeti	Cengel	Muska	Sandık	Ok ucu	Kandil	Camii	Mihran	Sütun		Akren	Eider	Koçboynuzu	Rakam
1	X	X	X	X																			X		X	
2				X								X	X													
3	X		X	X				X		X	X			X	X							X	X			
4				X						X	X															X
5				X		X	X			X	X			X	X								X			X
6			X	X		X		X			X	X		X	X								X			
7		X		X			X			X	X					X										
8		X								X	X		X			X							X			
9		X	X	X			X	X	X			X		X	X											
10				X						X	X															
11				X						X	X		X													
12				X						X	X															
13				X						X	X															
14				X						X	X															
15				X							X											X				
16		X		X						X	X												X			
17				X						X	X	X														
18	X			X						X	X	X														
19				X						X	X															
20				X						X	X															
21				X						X	X	X														X

(“Devam ediyor”)

Tablo 12: (“Devamı”)

Dokumlarda Görülen Desenler																										
Bezeme Türü	Geometrik Bezeme					Bitkisel Bezeme						Nesneli Bezeme				Mimari Bezeme			Figürlü Bezeme		Tarih					
	Altın	Baklava	Yıldız	Su voln	Elibelinde	Havat Ağacı	Pıtrak	Fırlak	Yıldız Ciceği	Afyon Bitkisi	Lale	Karanfil	Cicek demefi	Cengel	Muska	Sandık	Ok ucu	Kandil	Camii	Mihran		Sütün	Akren	Eider	Koçboynuzu	Rakam
22				X						X	X	X														
23				X						X	X	X														
24				X							X	X														
25				X								X	X													
26				X								X														
28				X							X	X														
29				X								X														
30												X														
31				X						X	X	X		X												
32		X		X			X	X				X		X												
33				X							X	X											X			
34			X	X	X		X	X				X		X												
35		X		X			X					X	X													
36		X		X			X					X														
37				X						X		X														
38		X		X				X			X	X		X												
39		X					X										X									
40													X	X		X										
41				X								X														
42																	X		X				X			
43										X							X		X							
44				X							X	X					X		X	X						

(“Devam ediyor”)

Tablo 12: (“Devamı”)

Dokumlarda Görülen Desenler																									
Bezeme Türü	Geometrik Bezeme					Bitkisel Bezeme						Nesneli Bezeme				Mimari Bezeme			Figürlü Bezeme		Tarih				
	Altın	Baklava	Yıldız	Su volü	Elbeline	Hayat Ağacı	Pıtrak	Fırlıdak	Yıldız Ciceği	Afyon Bitkisi	Lale	Karanfil	Cicek demeti	Cengel	Muska	Sandık	Okucu	Kandıll	Camii	Mihran		Sütun	Akren	Eider	Koçboynuzu
45				X							X	X					X		X						
46		X						X											X	X					
47				X						X	X	X					X		X	X					
48				X				X		X		X					X		X	X			X		
49				X				X									X		X	X					
50				X				X		X		X					X		X	X					
51		X	X					X											X						
52		X	X					X				X					X		X						
53							X							X											
54							X																		
55		X	X											X											
56		X	X													X									
57		X	X				X							X											
58	X	X	X																						
59				X										X											
64				X			X																		
65		X	X				X																		

Tablo 13: Dokumaların Günümüzde ki Durumu

Dokumaların Günümüzde ki Durumu				
Örnek Numarası	Rengi Solan	Yıpranan	Tamir Gören	Sağlam
1				X
2				X
3				X
4				X
5	X			
6	X			X
7		X		
8				X
9			X	
10				X
11				X
12				X
13	X			
14	X			
15				X
16				X
17				X
18				X
19				X
20				X
21				X
22	X			
23				X
24				X
25	X			
26				X
27				X
28				X
29				X
30				X
31				X
32	X			
33				X
34				X
35	X			
36				X
37		X		
38	X			

(“Devam ediyor”)

Tablo 13: (“Devamı”)

Dokumaların Günümüzde ki Durumu				
Örnek Numarası	Rengi Solan	Yıpranan	Tamir Gören	Sağlam
39				X
40	X			
41				X
42	X			
43	X			
44				X
45		X		
46				X
47				X
48				X
49				X
50				X
51				X
52				X
53	X			
54				X
55	X			
56				X
57				X
58	X			
59				X
60				X
61				X
62				X
63				X
64				X
65				X

GÖRSELLER

Görsel 1: İlçe haritası (Tuncer, 2002, s.100)

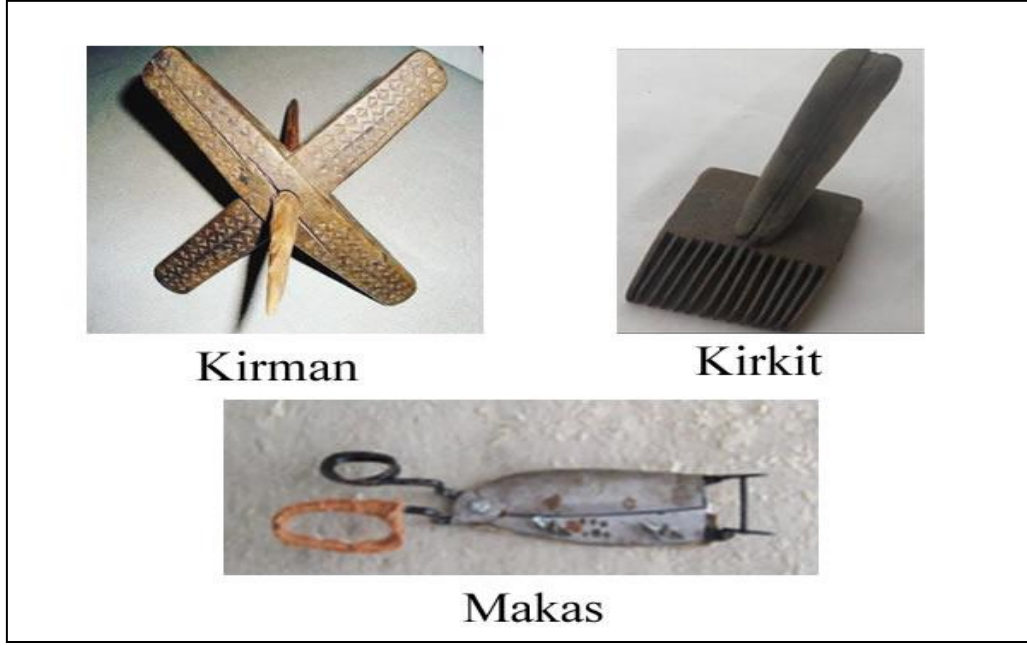
Görsel 2: Çatalhöyük yerleşkesi (<https://arkeofili.com/> E.T. 07.03.2022)

Görsel 3: Pazırık Halısı (Aslanapa, 1987, s.125)

Görsel 4: Fustat'da bulunan halı parçaları (Aslanapa, 1987, s.39)

Görsel 5: Dokuma yapımında kullanılan araç gereçler

Görsel Dokuma Tezgahı

Görsel 6: (Katalog no: 1)

Görsel 7: (Katalog no: 2)

Görsel 8: (Katalog no: 3)

Görsel 9: (Katalog no: 4)

Görsel 10: (Katalog no: 5)

Görsel 11: (Katalog no: 6)

Görsel 12: (Katalog no: 7)

Görsel 13: (Katalog no: 8)

Görsel 14: (Katalog no: 9)

Görsel 15: (Katalog no: 10)

Görsel 16: (Katalog no: 11)

Görsel 17: (Katalog no: 12)

Görsel 18: (Katalog no: 13)

Görsel 19: (Katalog no: 14)

Görsel 20: (Katalog no: 15)

Görsel 21: (Katalog no: 16)

Görsel 22: (Katalog no: 17)

Görsel 23: (Katalog no: 18)

Görsel 24: (Katalog no: 19)

Görsel 25: (Katalog no: 20)

Görsel 26: (Katalog no: 21)

Görsel 27: (Katalog no: 22)

Görsel 28: (Katalog no: 23)

Görsel 29: (Katalog no: 24)

Görsel 30: (Katalog no: 25)

Görsel 31: (Katalog no: 26)

Görsel 32: (Katalog no: 27)

Görsel 33: (Katalog no: 28)

Görsel 34: (Katalog no: 29)

Görsel 35: (Katalog no: 30)

Görsel 36: (Katalog no: 31)

Görsel 37: (Katalog no: 32)

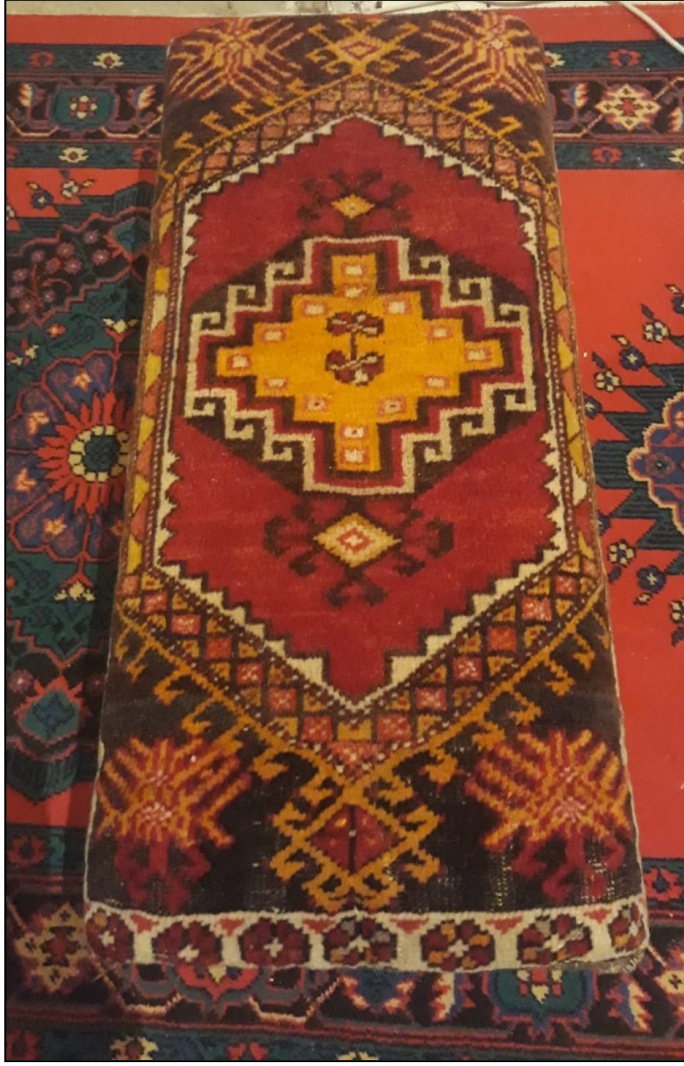
Görsel 38: (Katalog no: 33)

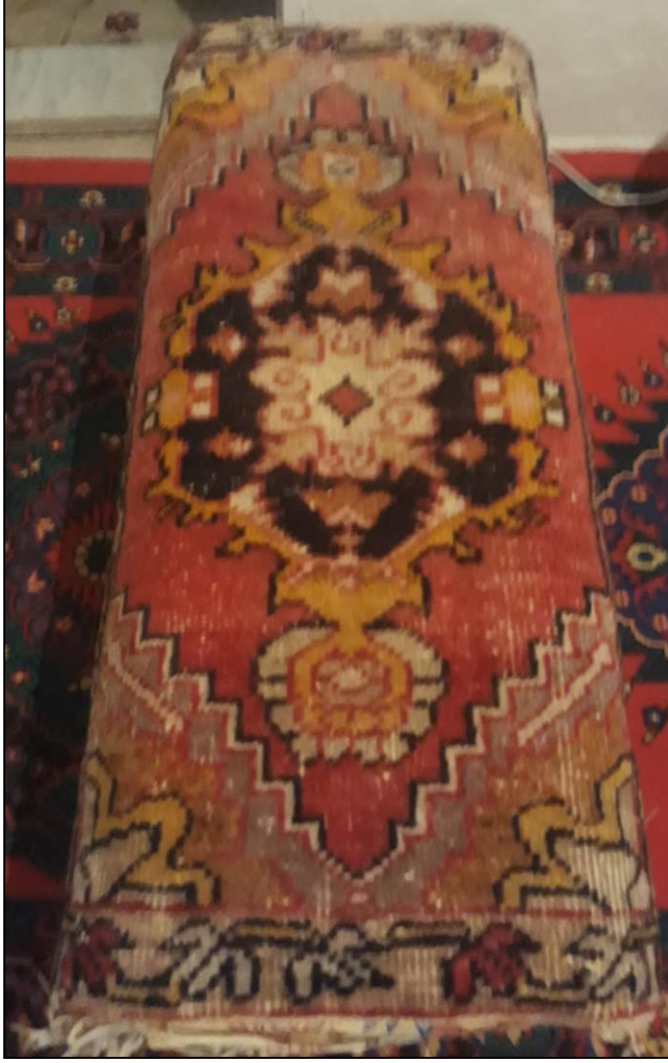
Görsel 39: (Katalog no: 34)

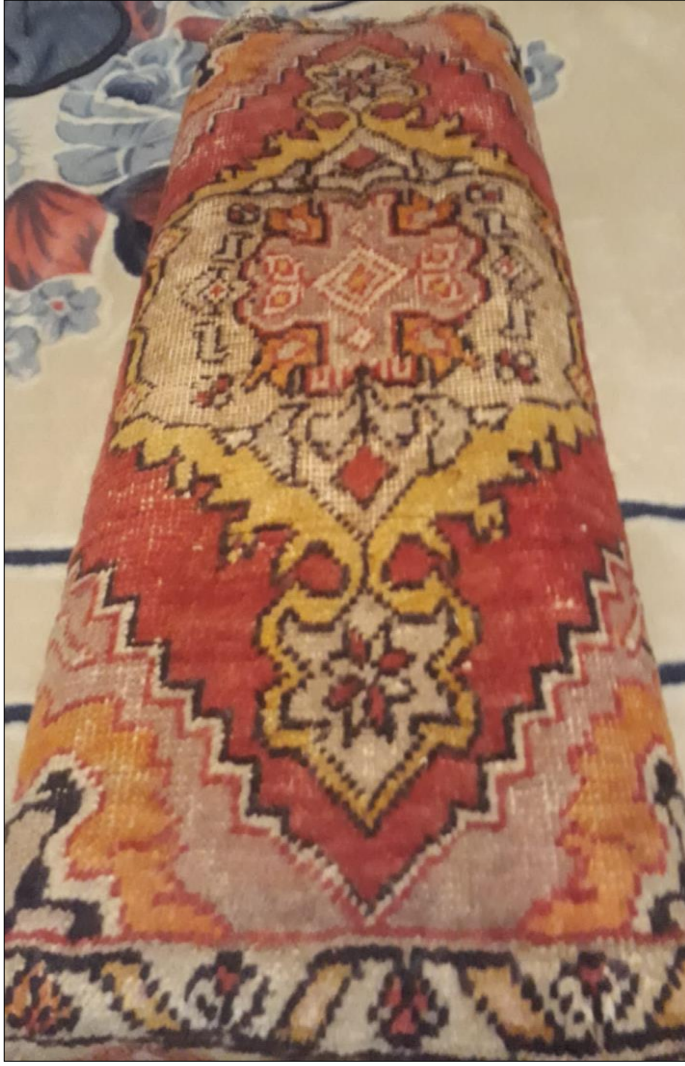
Görsel 40: (Katalog no: 35)

Görsel 41: (Katalog no: 36)

Görsel 42: (Katalog no: 37)

Görsel 43: (Katalog no: 38)

Görsel 44: (Katalog no: 39)

Görsel 45: (Katalog no: 40)

Görsel 46: (Katalog no: 41)

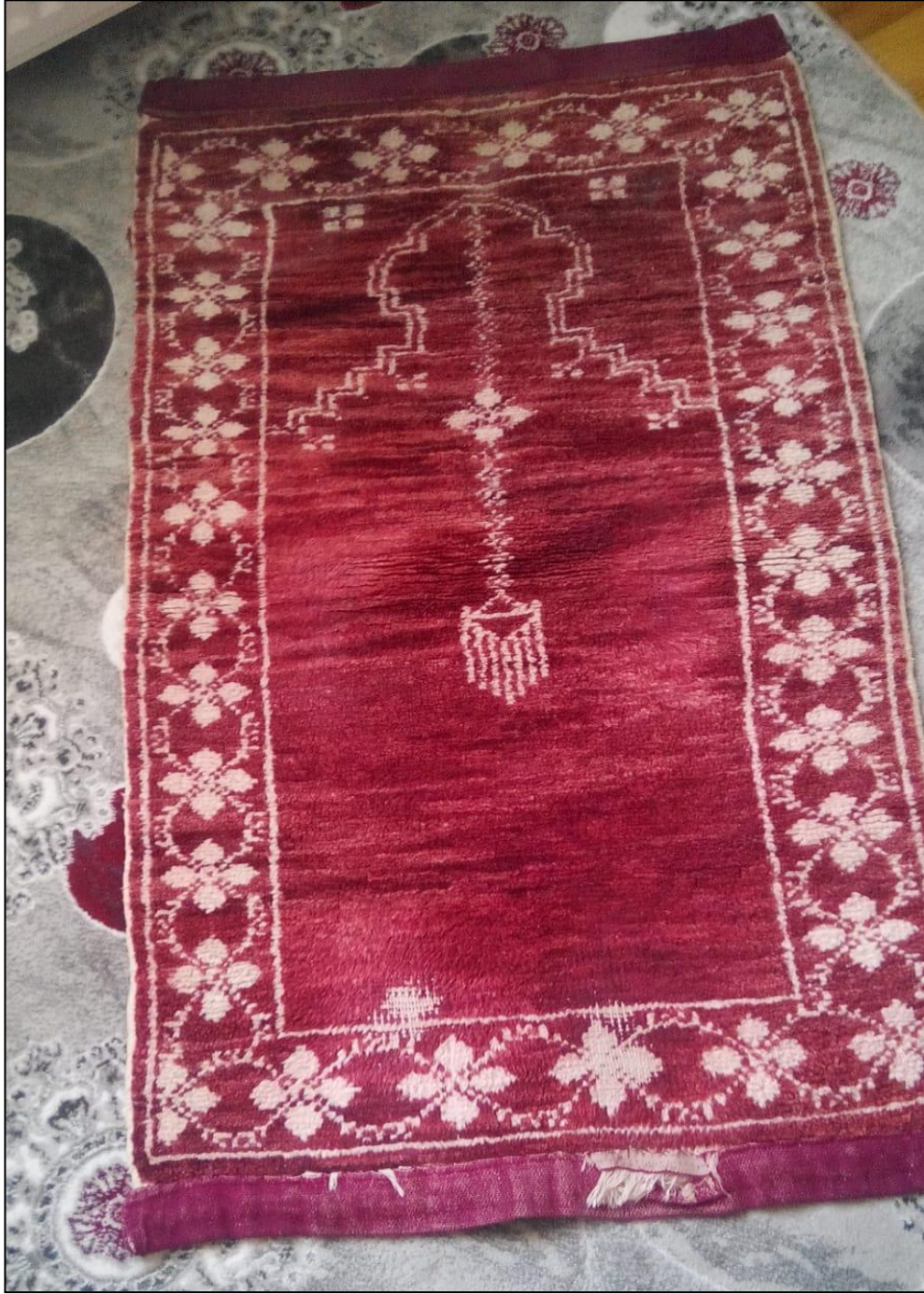
Görsel 47: (Katalog no: 42)

Görsel 48: (Katalog no: 43)

Görsel 49: (Katalog no: 44)

Görsel 50: (Katalog no: 45)

Görsel 51: (Katalog no: 46)

Görsel 52: (Katalog no: 47)

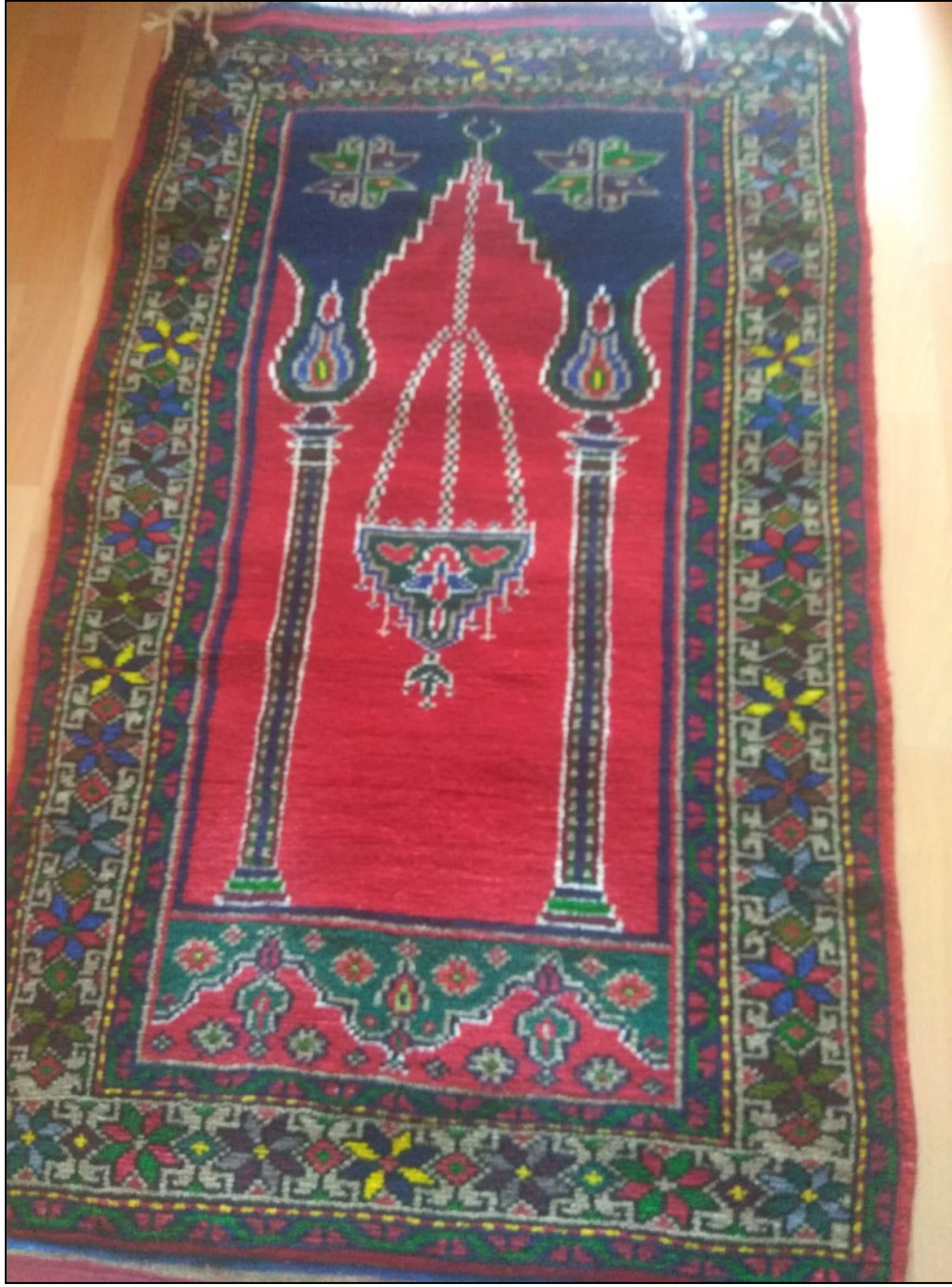
Görsel 53: (Katalog no: 48)

Görsel 54: (Katalog no: 49)

Görsel 55: (Katalog no: 50)

Görsel 56: (Katalog no: 51)

Görsel 57: (Katalog no: 52)

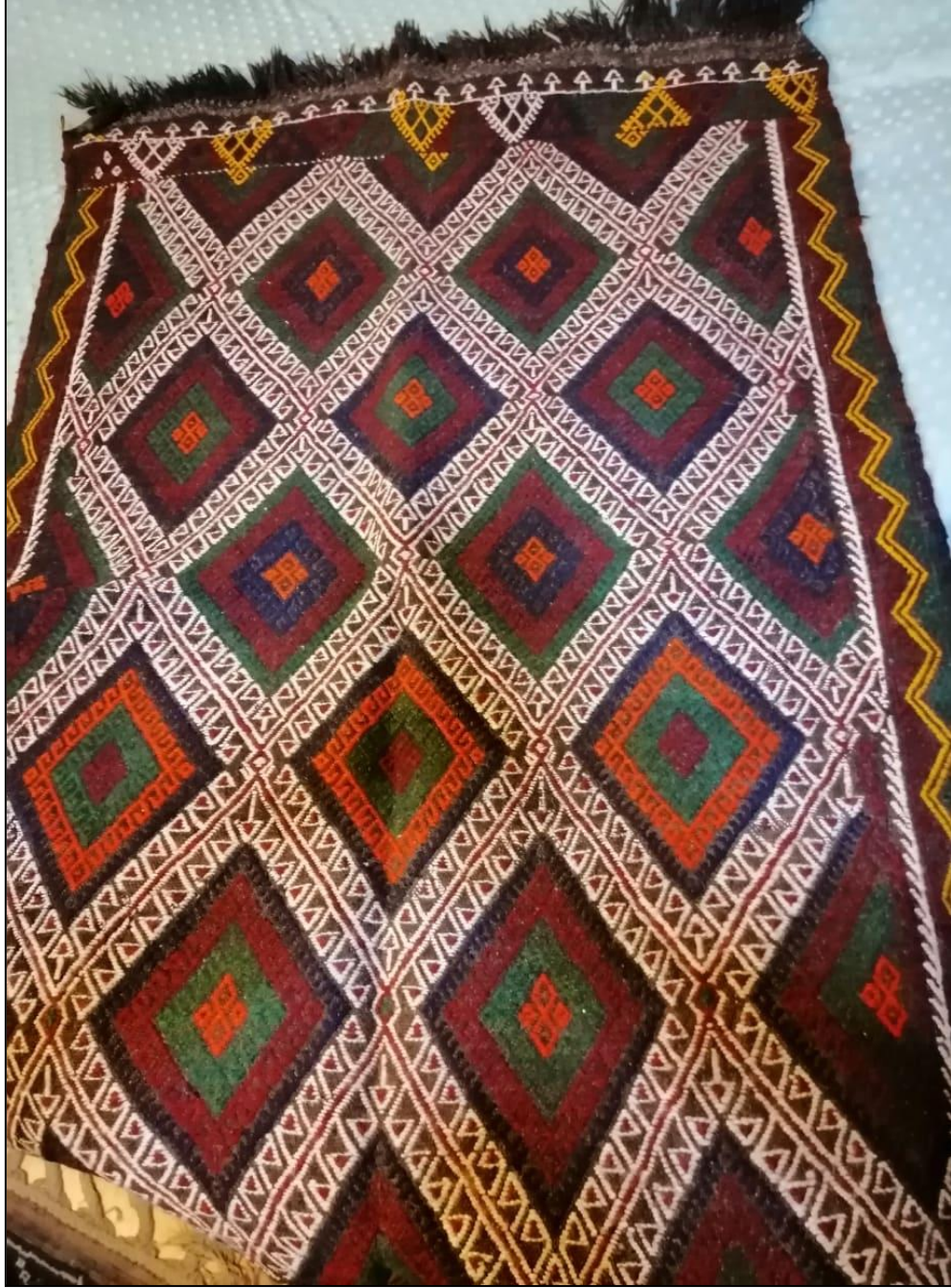
Görsel 58: (Katalog no: 53)

Görsel 59: (Katalog no: 54)

Görsel 60: (Katalog no: 55)

Görsel 61: (Katalog no: 56)

Görsel 62: (Katalog no: 57)

Görsel 63: (Katalog no: 58)

Görsel 64: (Katalog no: 59)

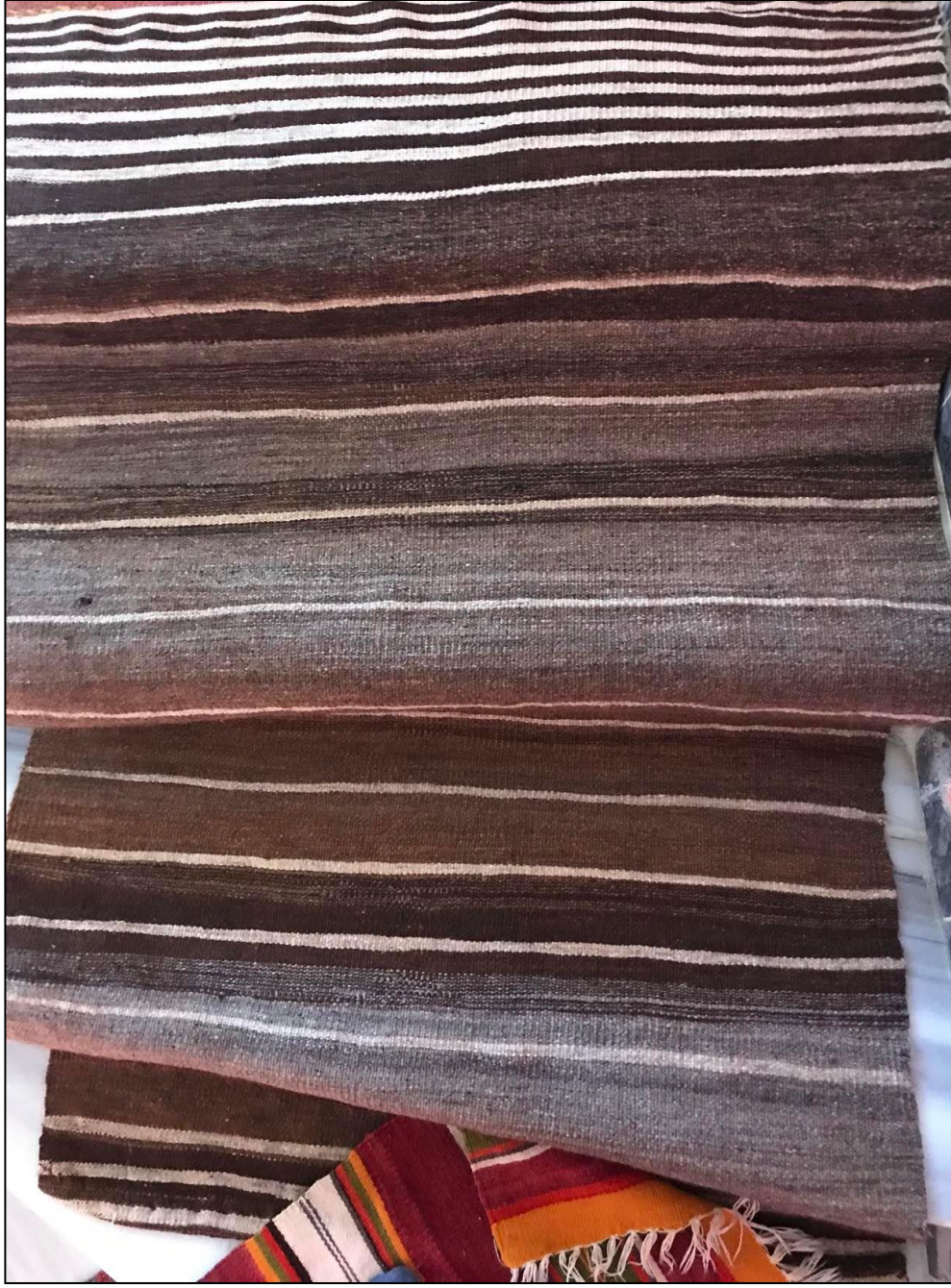
Görsel 65: (Katalog no: 60)

Görsel 66: (Katalog no: 61)

Görsel 67: (Katalog no: 62)

Görsel 68: (Katalog no: 63)

Görsel 69: (Katalog no: 64)

Görsel 70: (Katalog no: 65)

Görsel 71: Krş. Manisa Gördes Seccade örneği
(Turkish Handwoven Carpets Catalog No:2 Code:0143)

Görsel 72: Karş. Manisa Kula Seccade örneği
(Turkish Handwoven Carpets Catalog No:2 Code:0182)

Görsel 73: Karş. Kayseri Yahyalı Seccade örneği
(Turkish Handwoven Carpets Catalog No:2 Code:0237)

Görsel 74: Karş. Nevşehir Avanos Seccade örneği

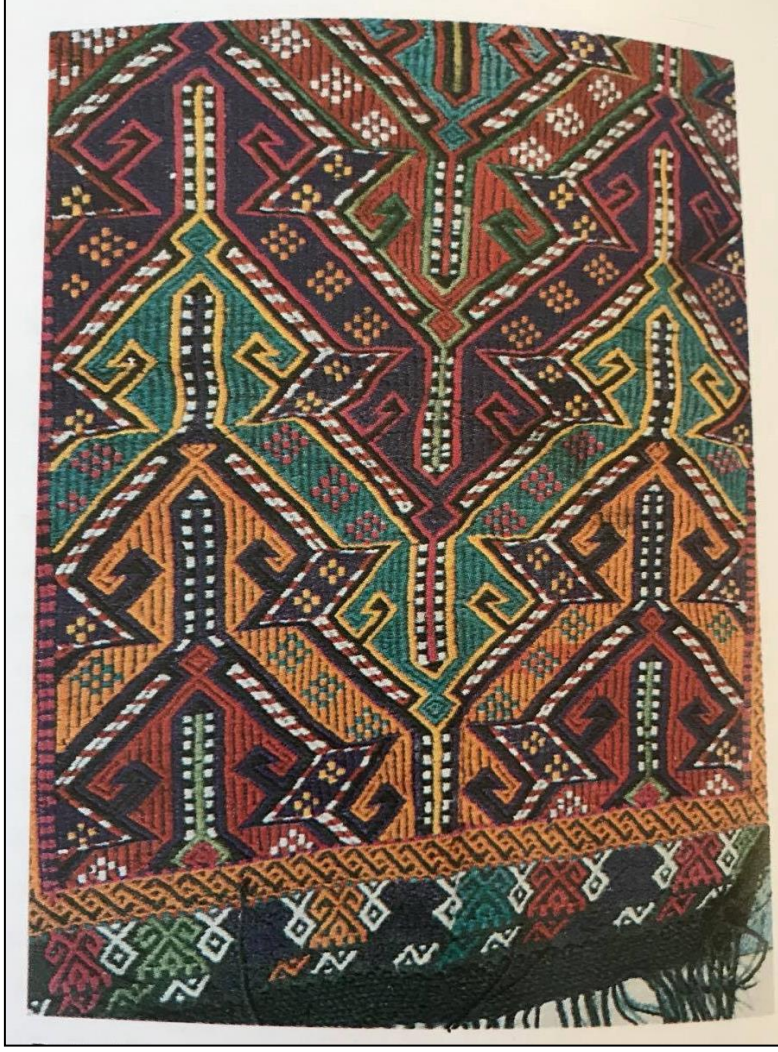
(Turkish Handwoven Carpets Catalog No:3 Code:0302)

Görsel 75: Karş. Nevşehir Ürgüp Halı örneği
(Turkish Handwoven Carpets Catalog No:3 Code:0386)

Görsel 76 : Karş. Niğde Maden Halı Örneği
(Turkish Handwoven Carpets Catalog No:5 Code:0545)

Görsel 77: Karş. Mersin Silifke'den Cicim Örneği (Barışta, 1996, s.42)

Konya'da bulunan ejder figürlü dokuma

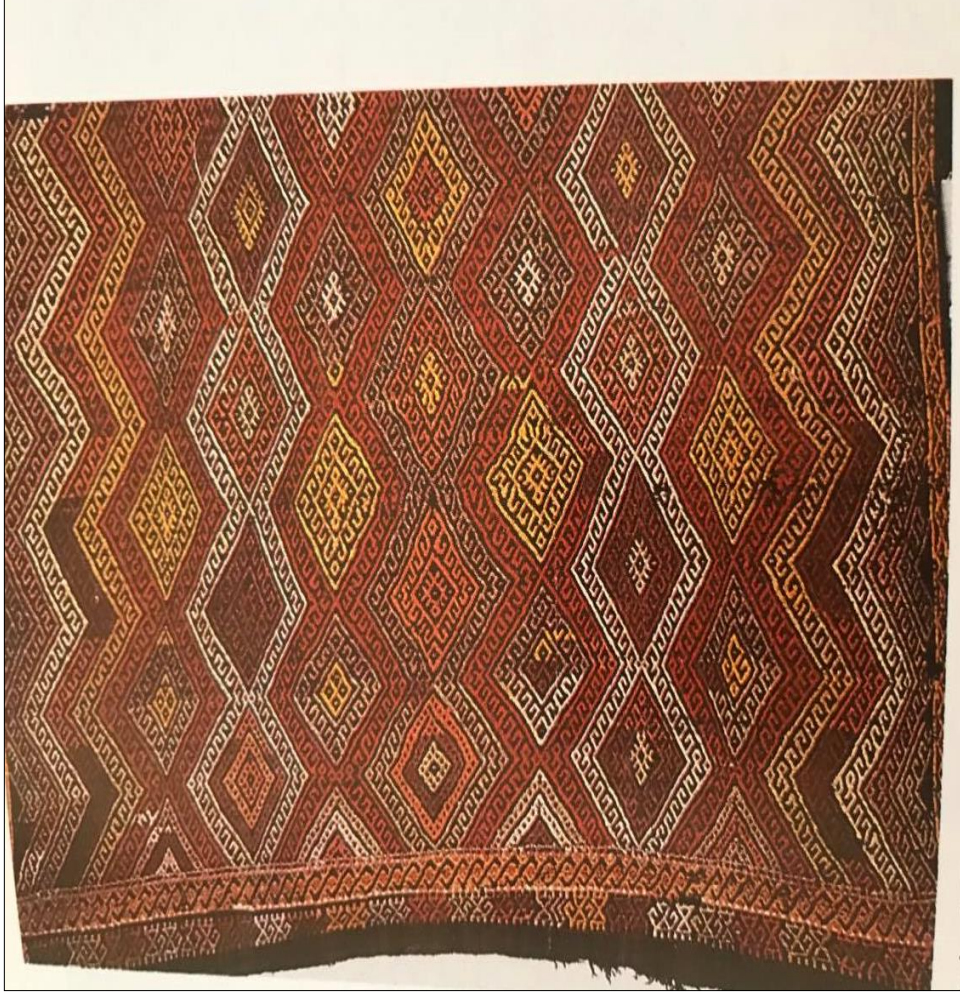

Gördes'de bulunan ejder figürlü dokuma

Kırşehir'de bulunan ejder figürlü dokuma

Görsel 78: Karş. Ejder figürlü dokuma örnekleri (Deniz, 1996, s.92)

Görsel 79: Karş. Burdur'da bulunan düz dokuma örneği (Soysaldı, 1996, s.280)

Görsel 80: Karş. Anadolu'da bulunan madalyonlu düz dokuma örneği
(Anatolian Kilims Catalog No:1'den)

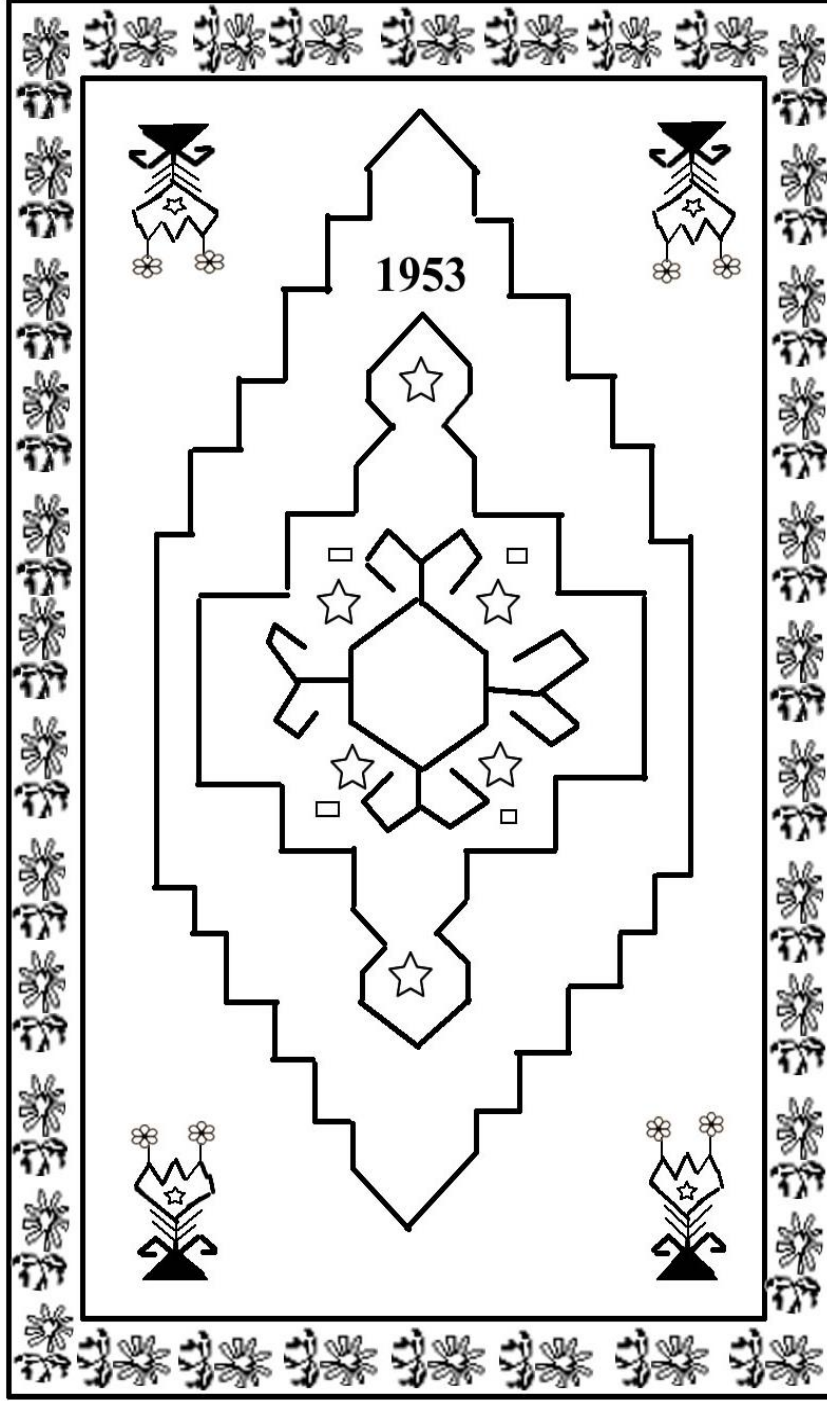

Görsel 81: Günümüzde Konya’da bulunan eski dokumaların alım -satımını yapan esnaflar

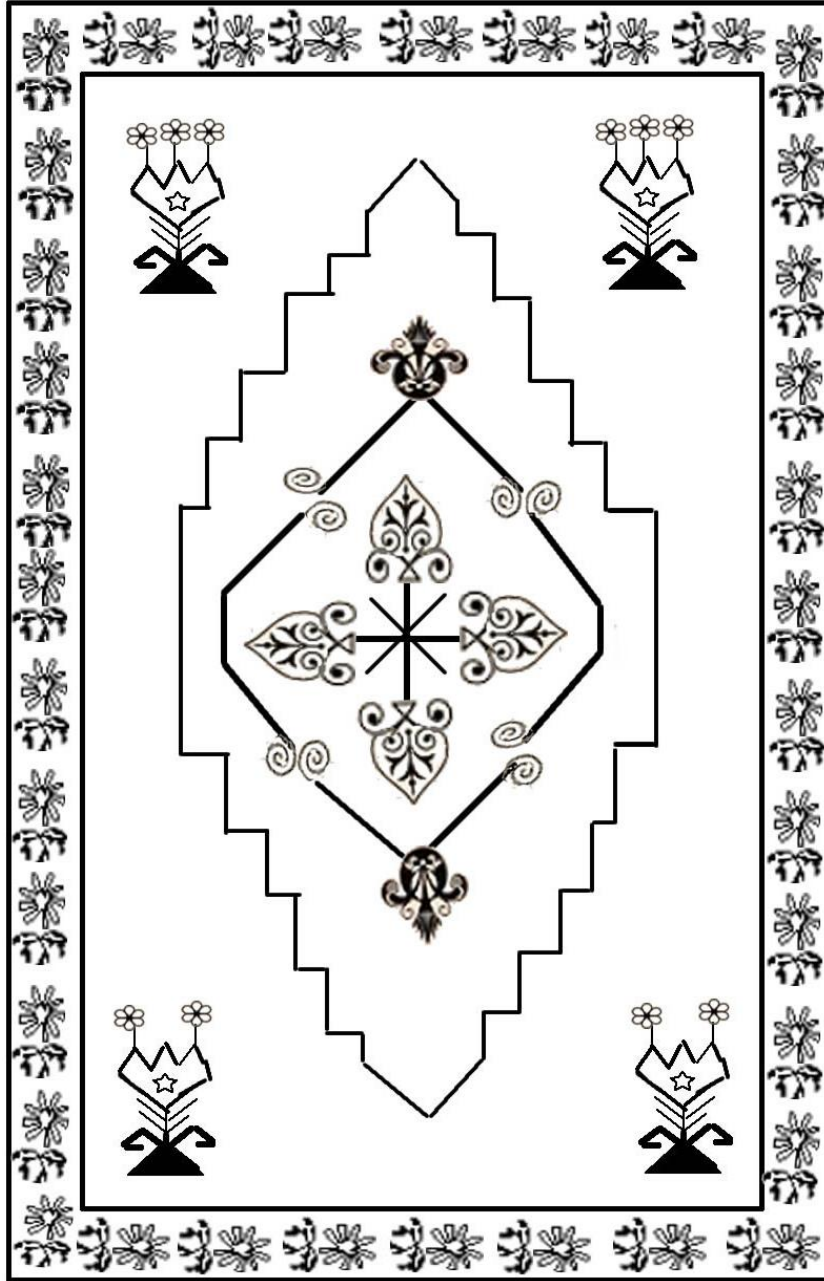

Görsel 82: Konya'da 1950'lerde boya hammaddesi satan esnaf

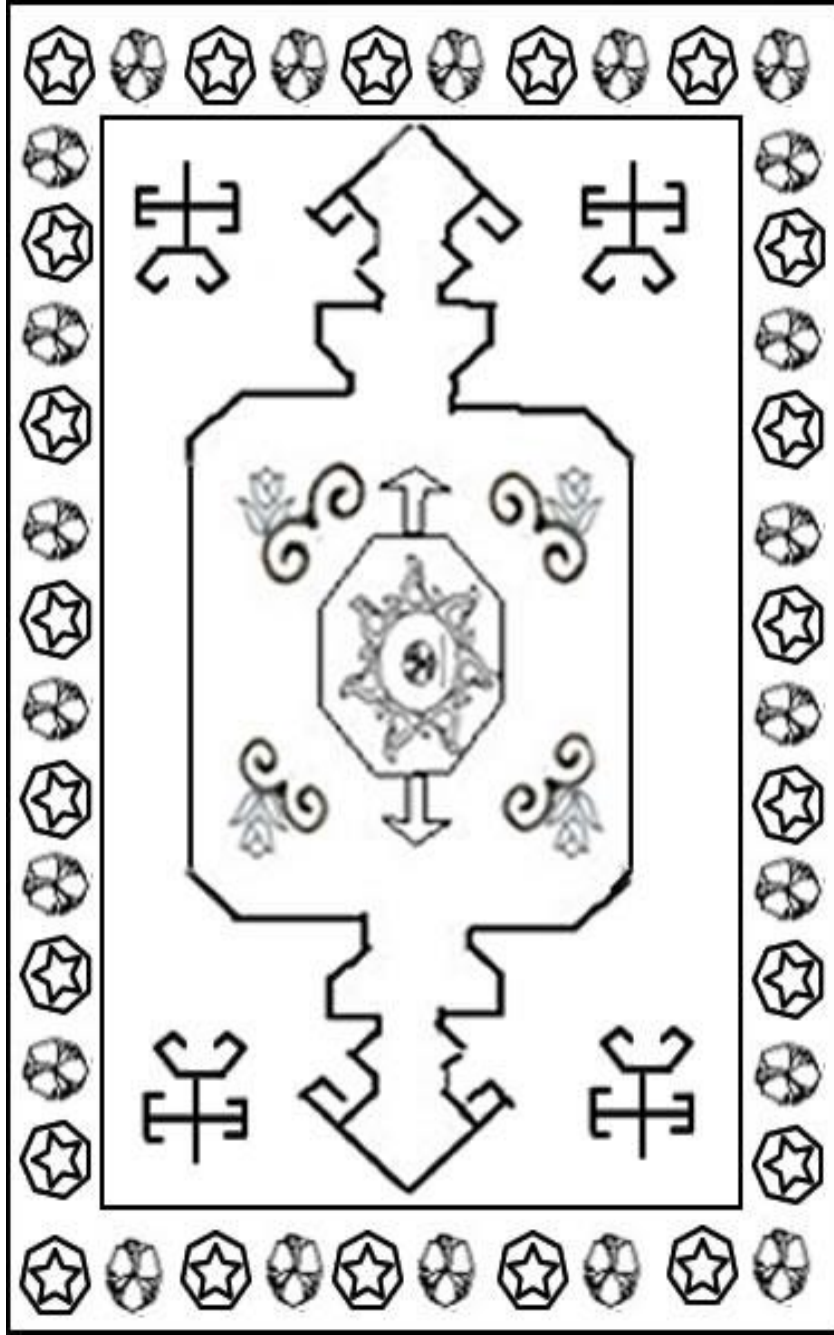
ÇİZİMLER

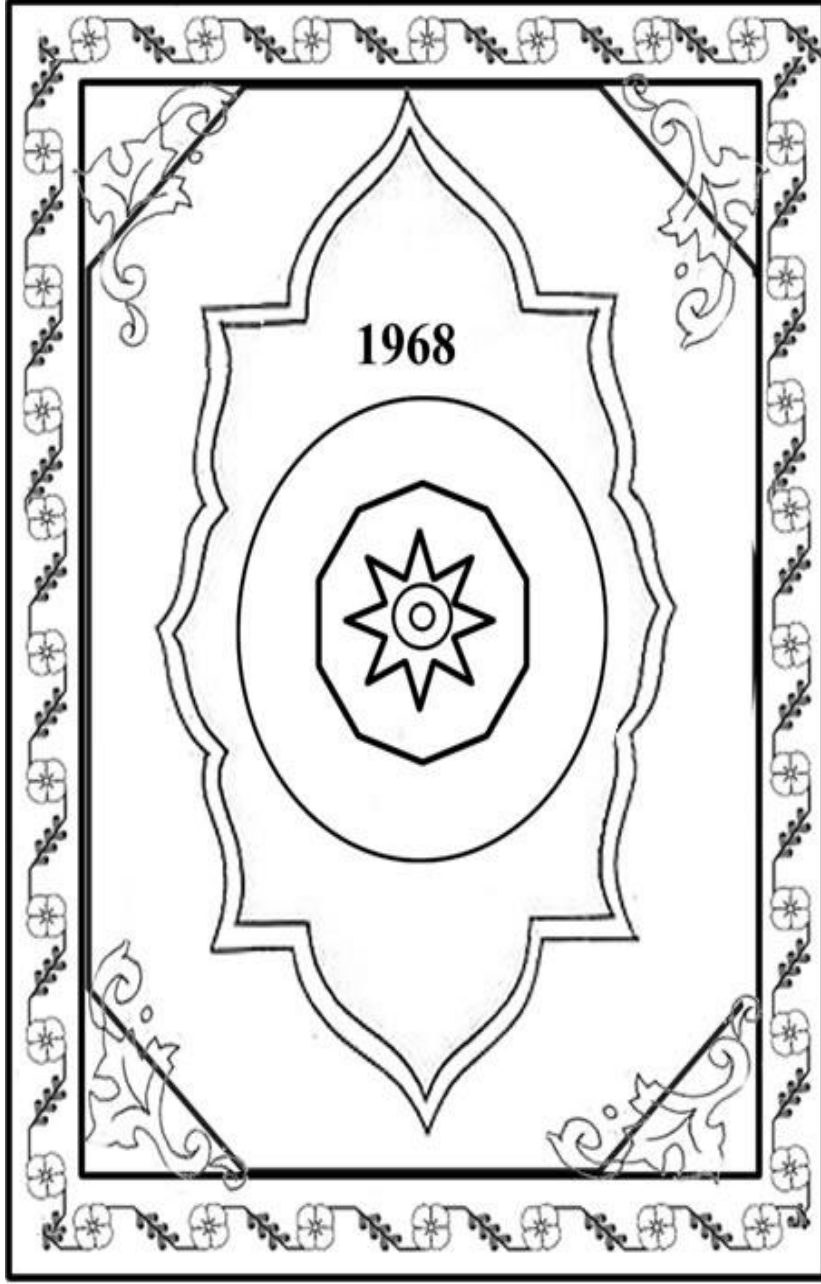
Çizim 1: (Katalog no:1) genel kompozisyon

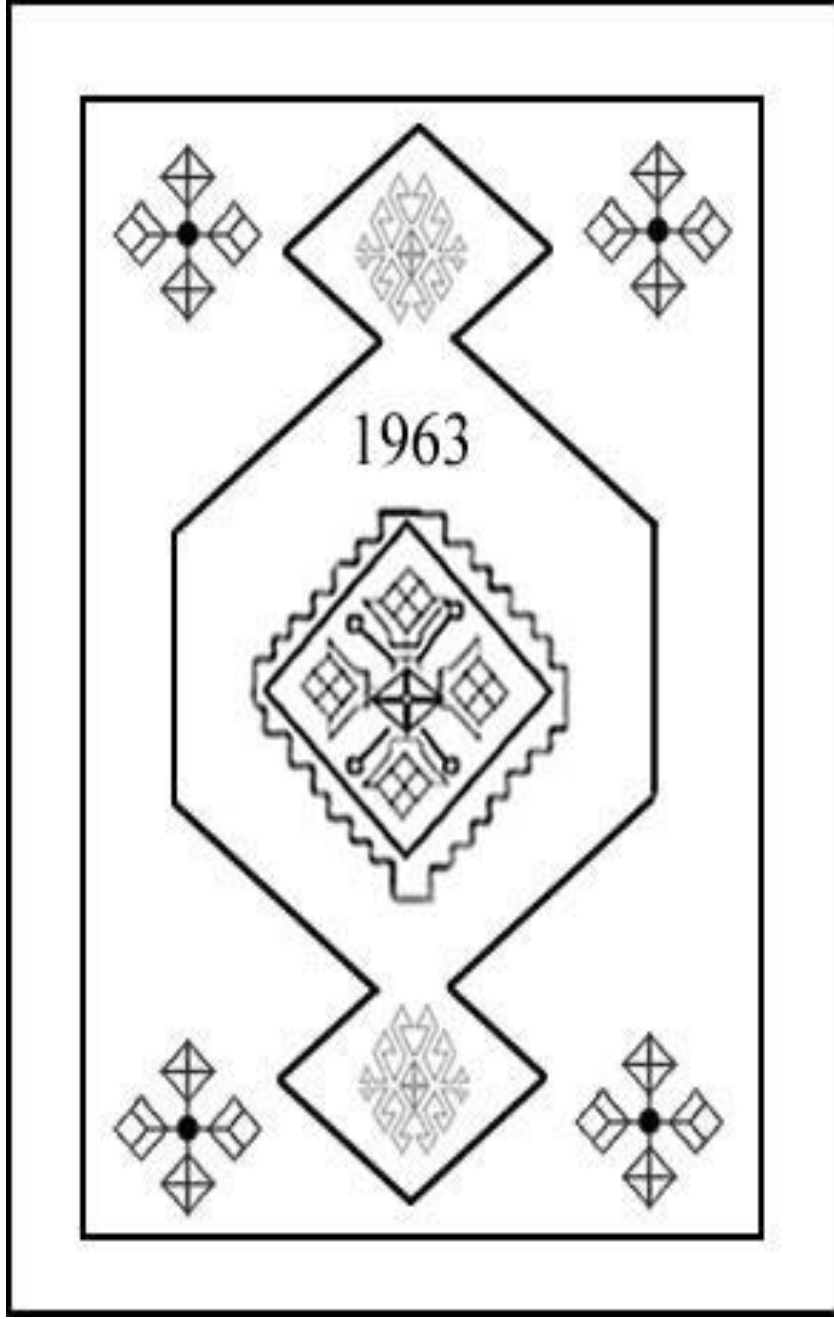
Çizim 2: (Katalog no: 2) genel kompozisyon

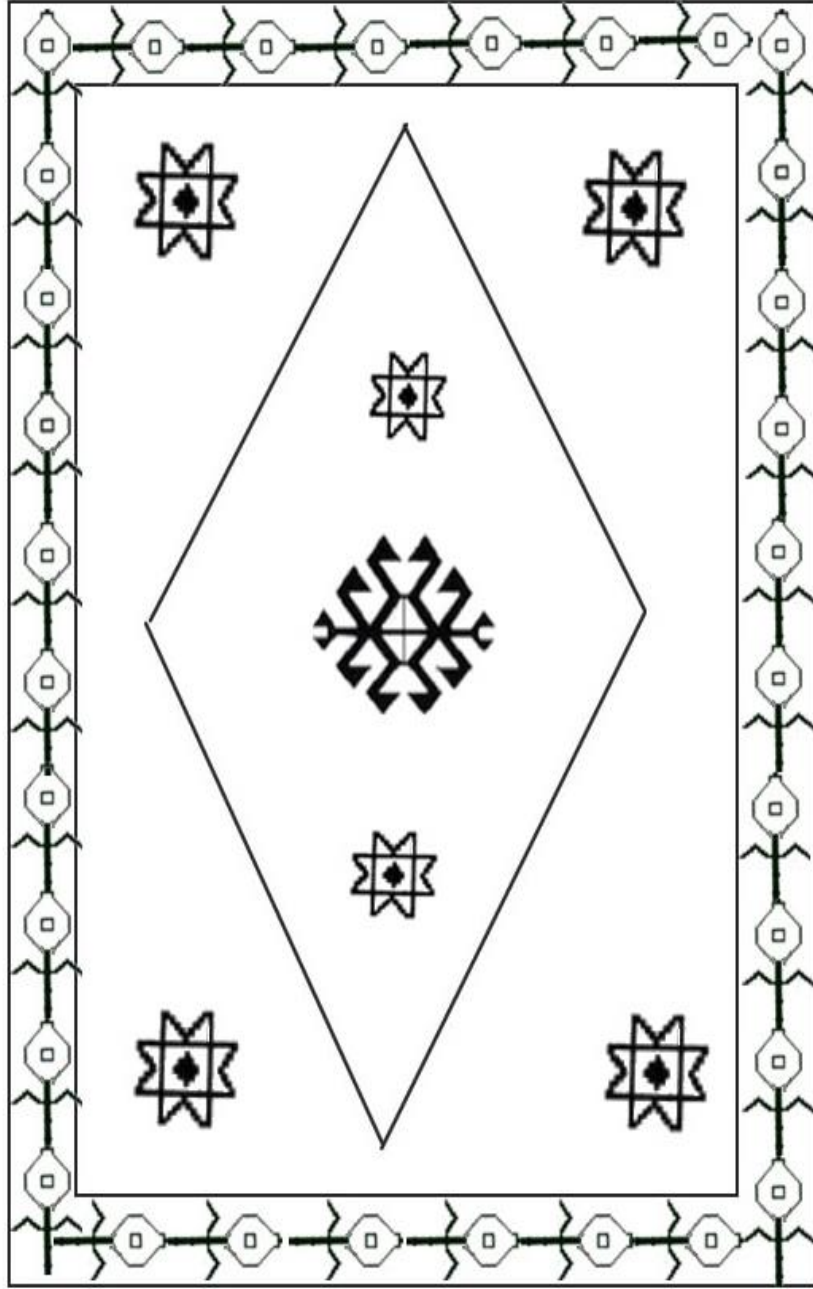
Çizim 3: (Katalog no: 3) genel kompozisyon

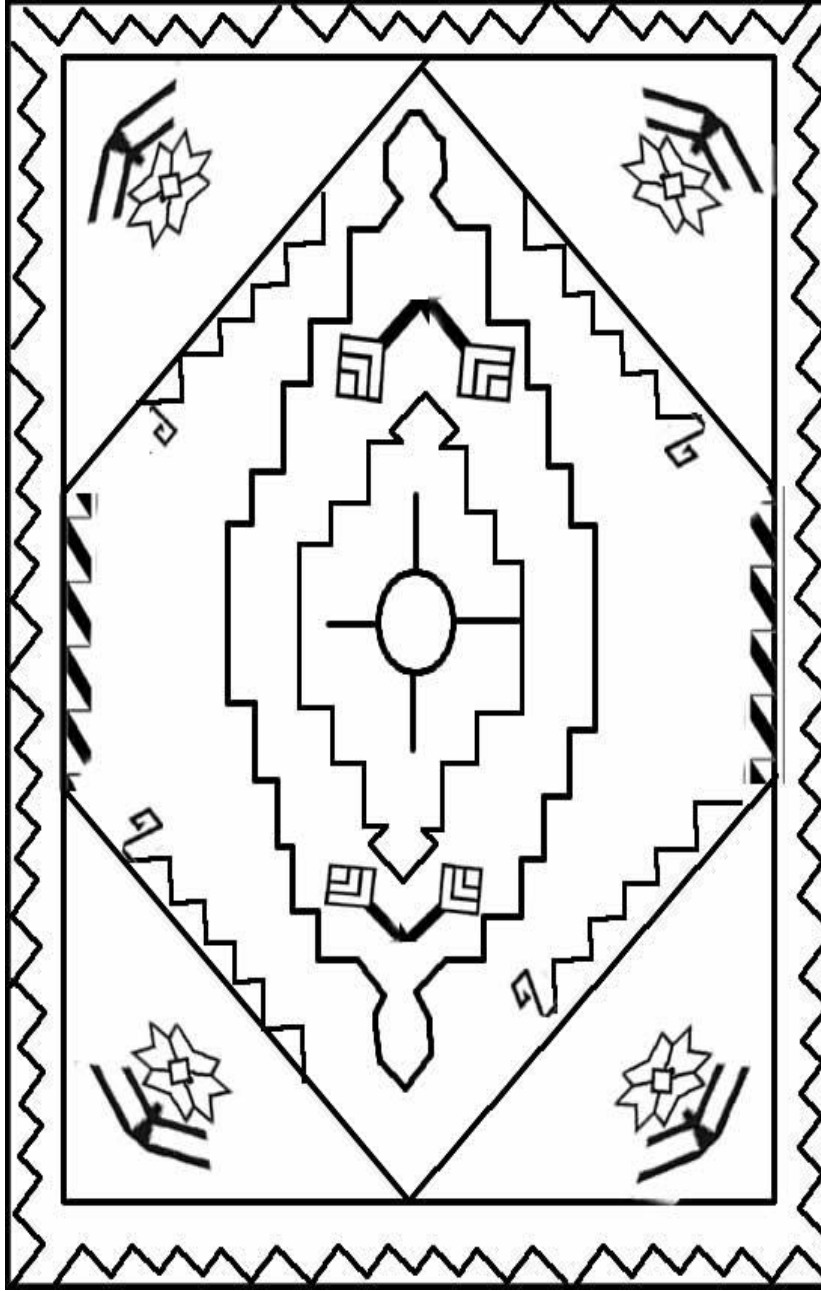
Çizim 4: (Katalog no: 4) genel kompozisyon

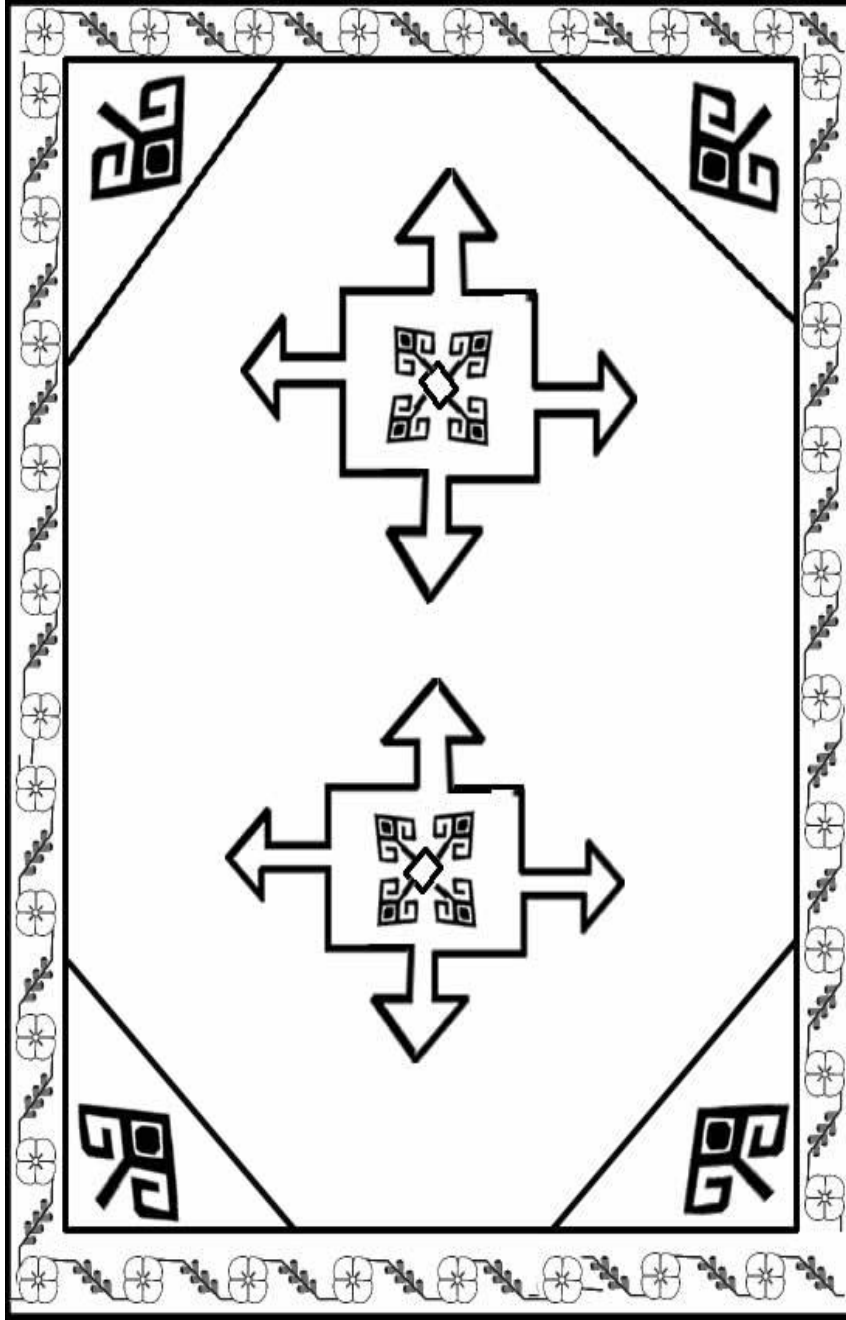
Çizim 5: (Katalog no: 5) genel kompozisyon

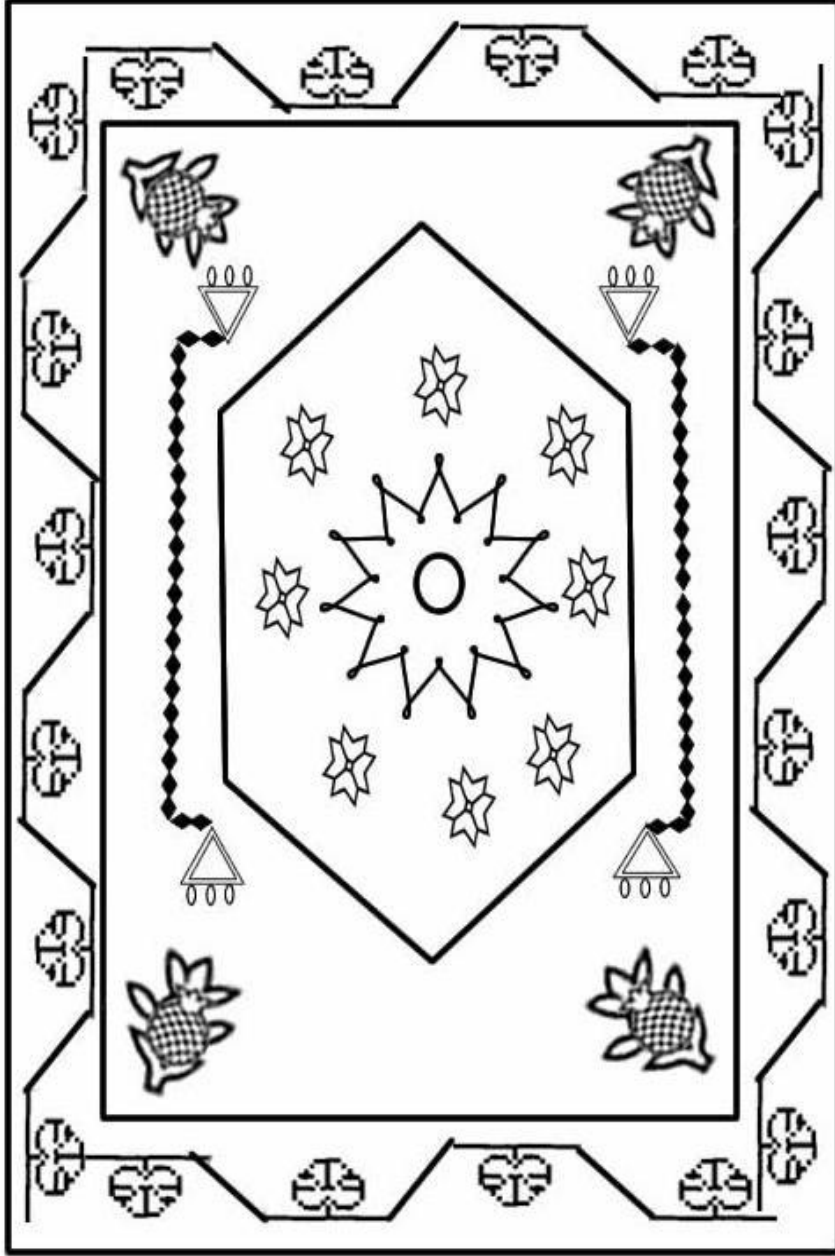
Çizim 6: (Katalog no: 6) genel kompozisyon

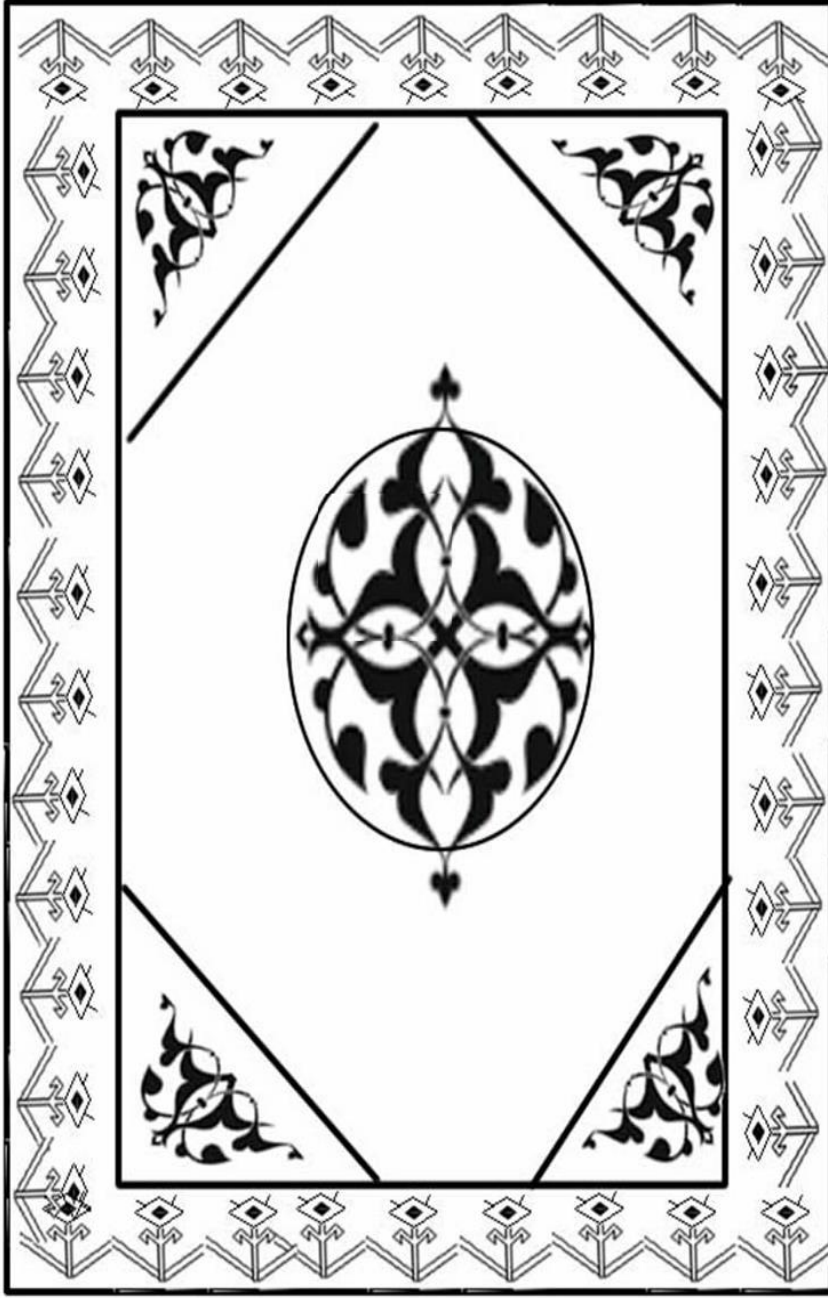
Çizim 7: (Katalog no: 7) genel kompozisyon

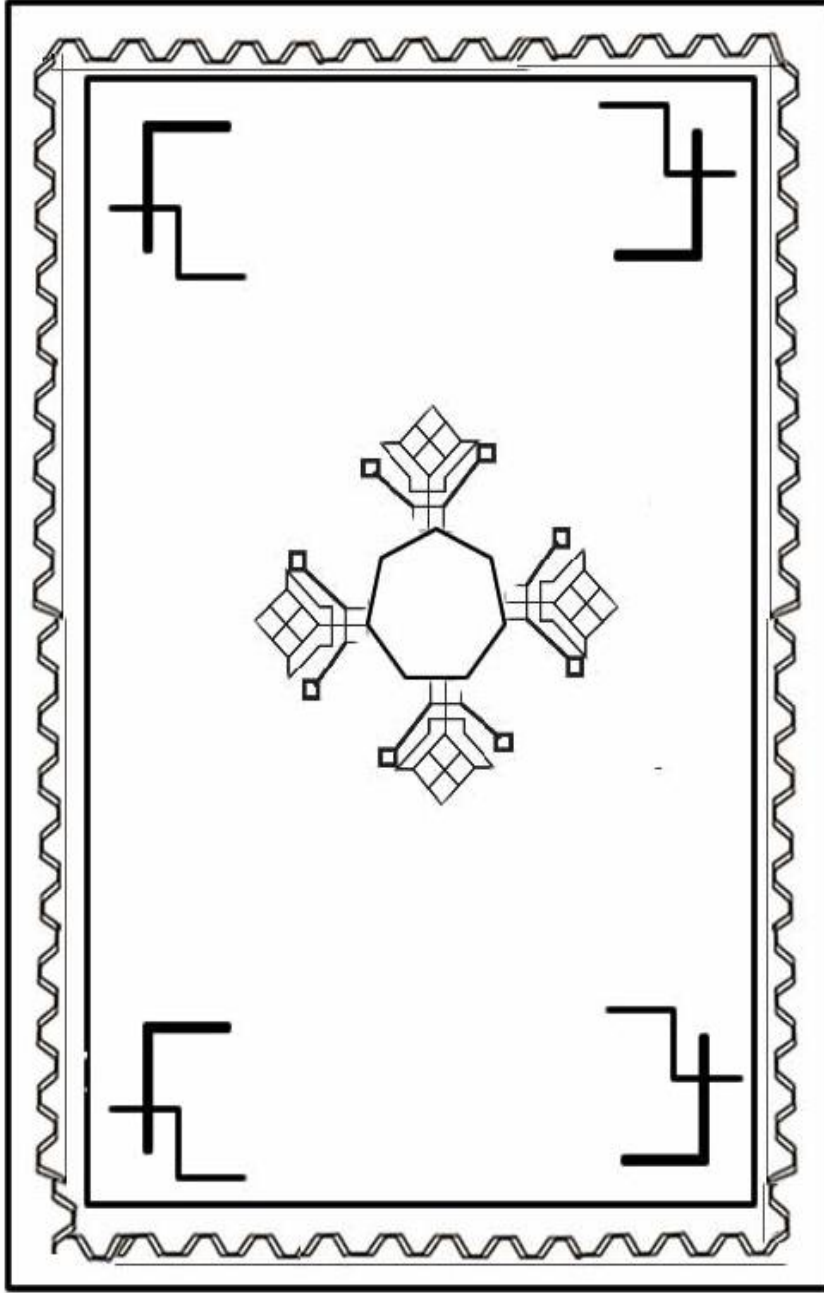
Çizim 8: (Katalog no: 8) genel kompozisyon

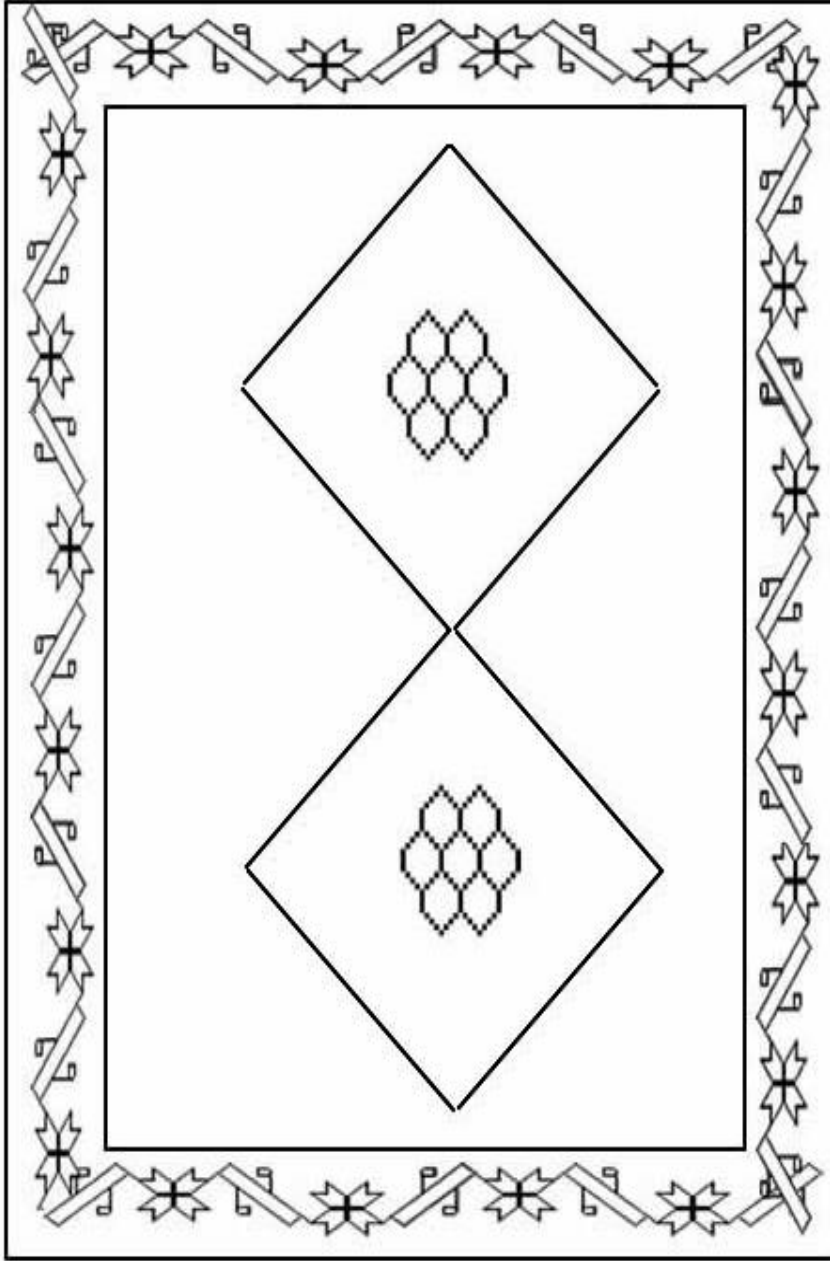
Çizim 9: (Katalog no:9) genel kompozisyon

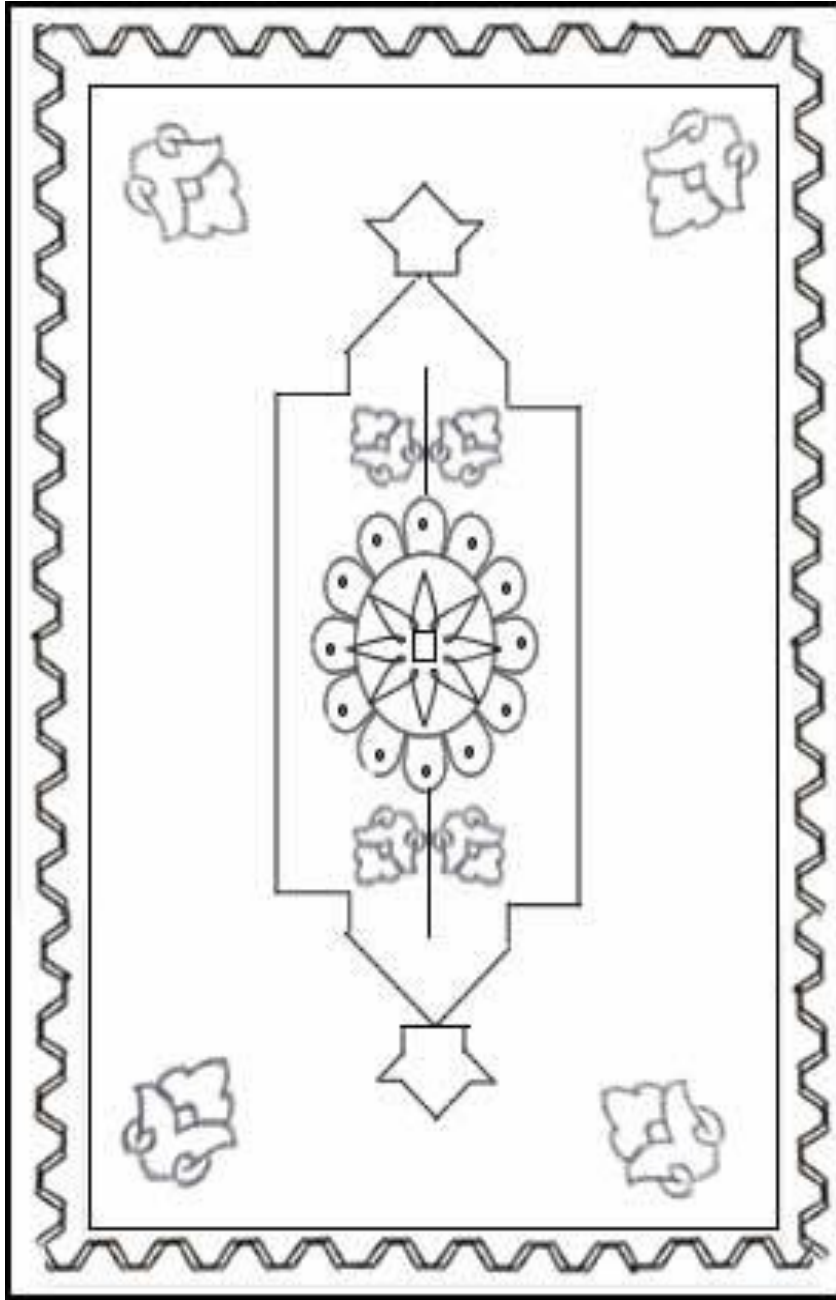
Çizim 10: (Katalog no:10) genel kompozisyon

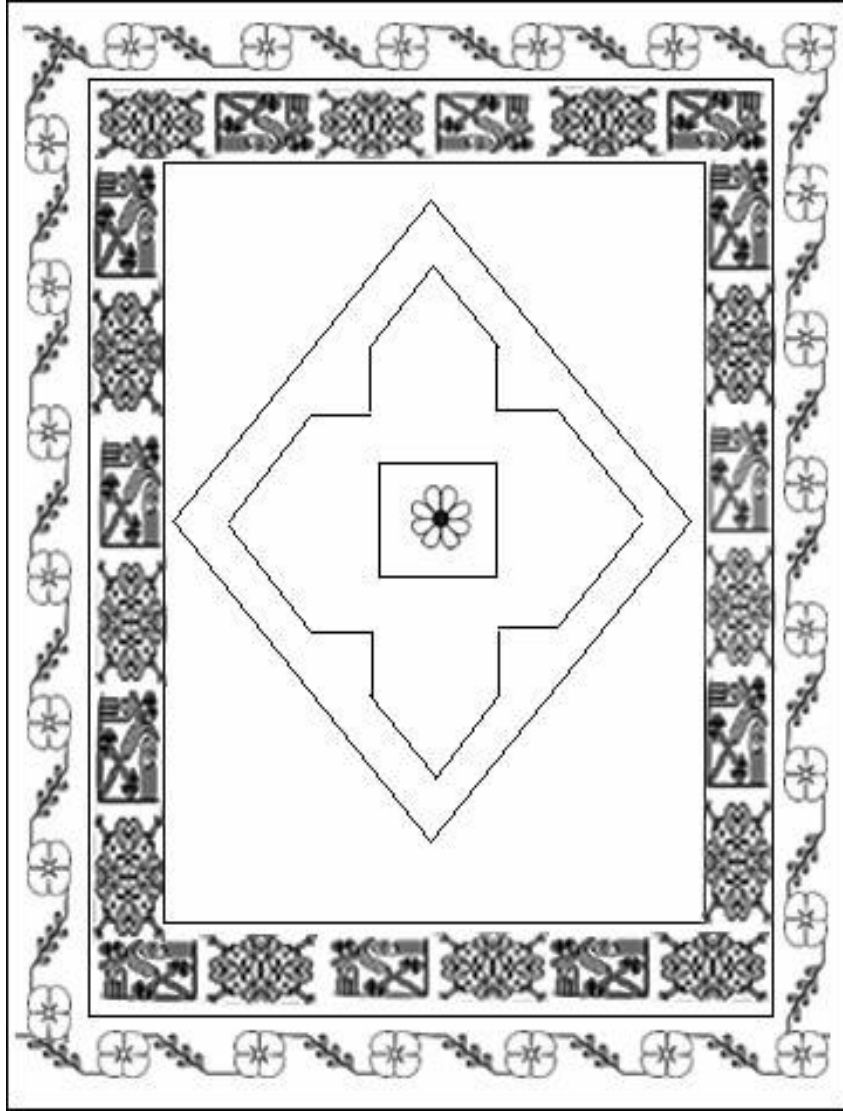
Çizim 11: (Katalog no: 11) genel kompozisyon

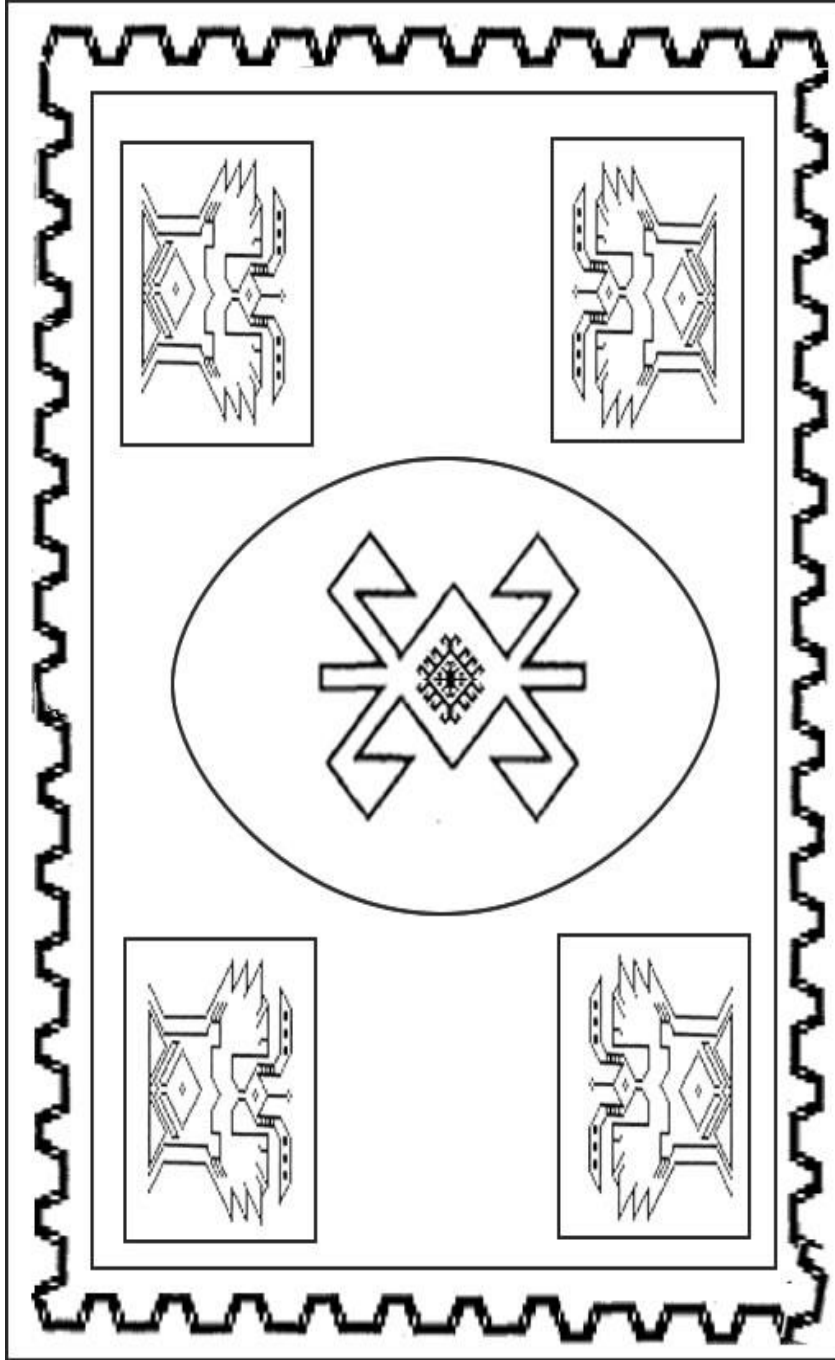
Çizim 12: (Katalog no: 12) genel kompozisyon

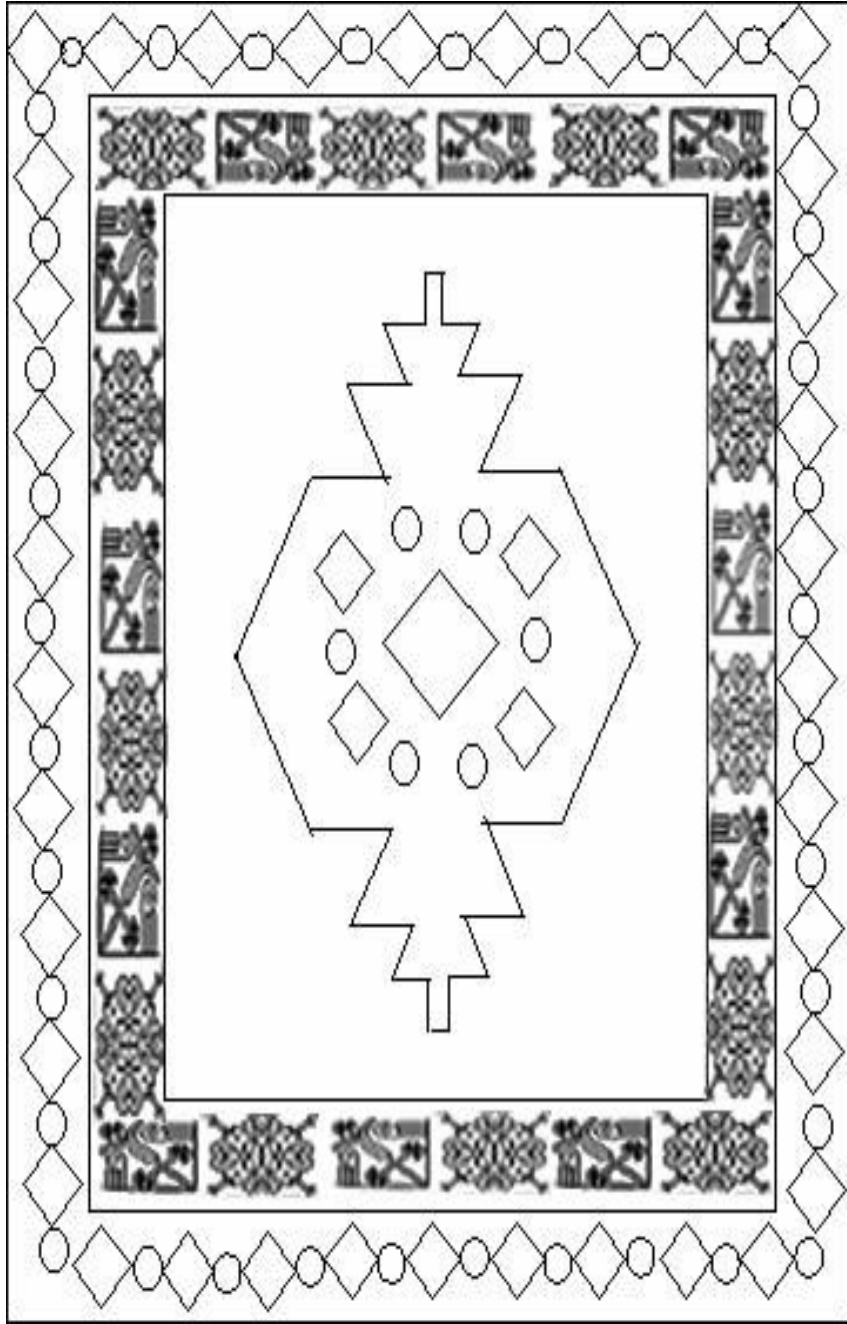
Çizim 13: (Katalog no: 13) genel kompozisyon

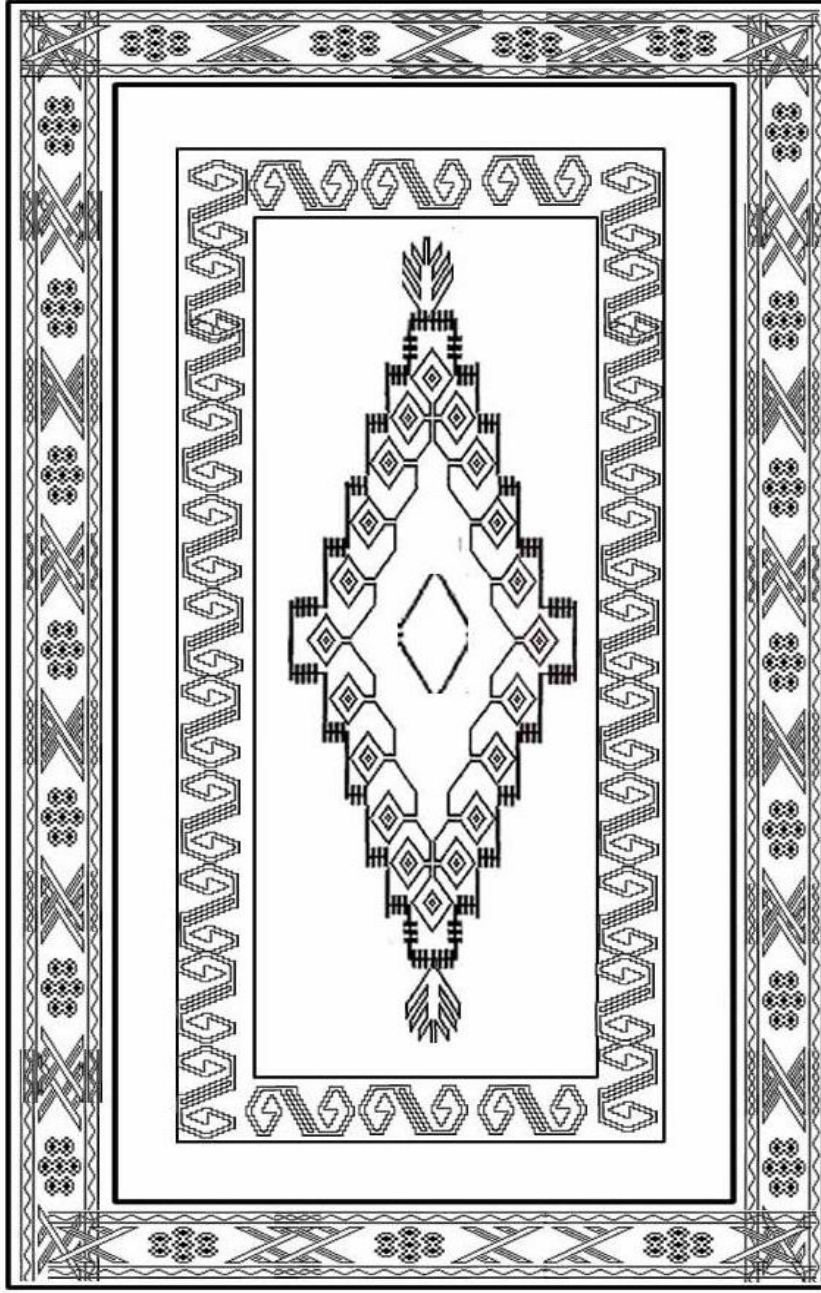
Çizim 14: (Katalog no: 14) genel kompozisyon

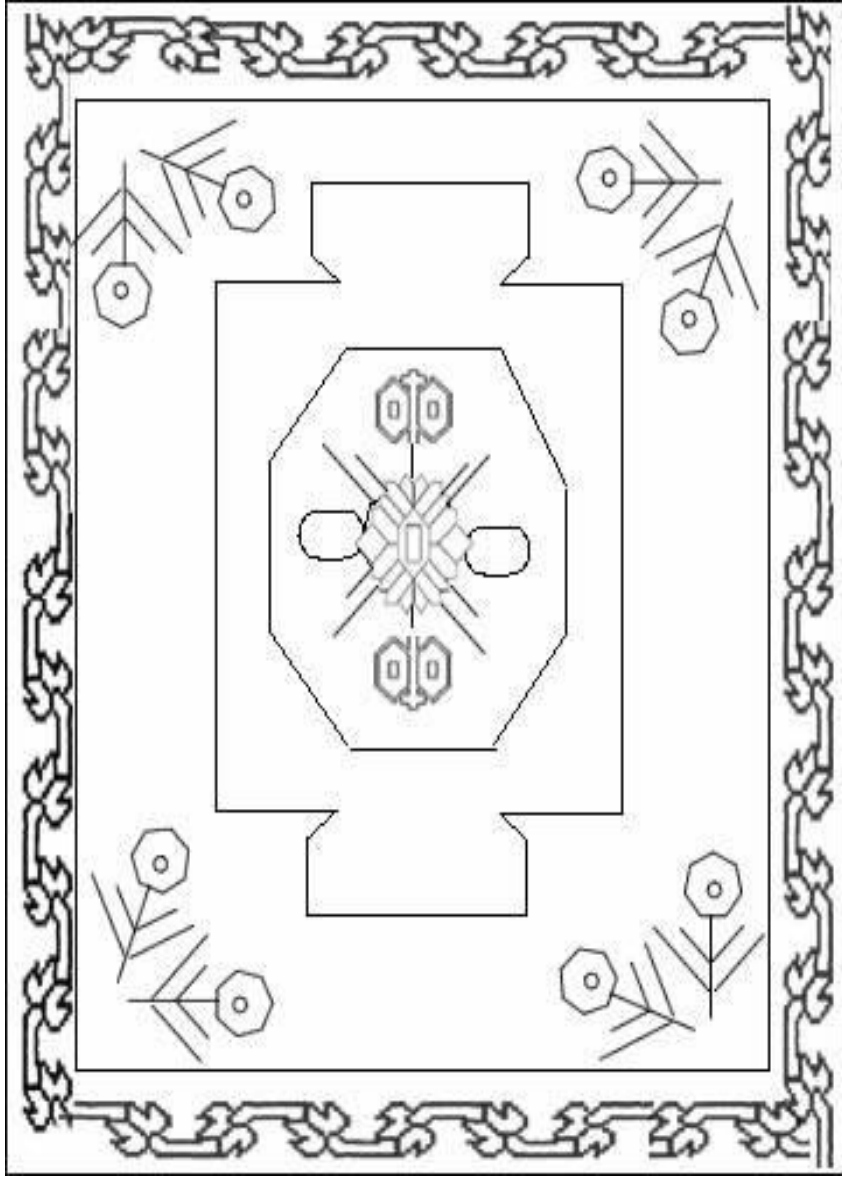
Çizim 15: (Katalog no: 15) genel kompozisyon

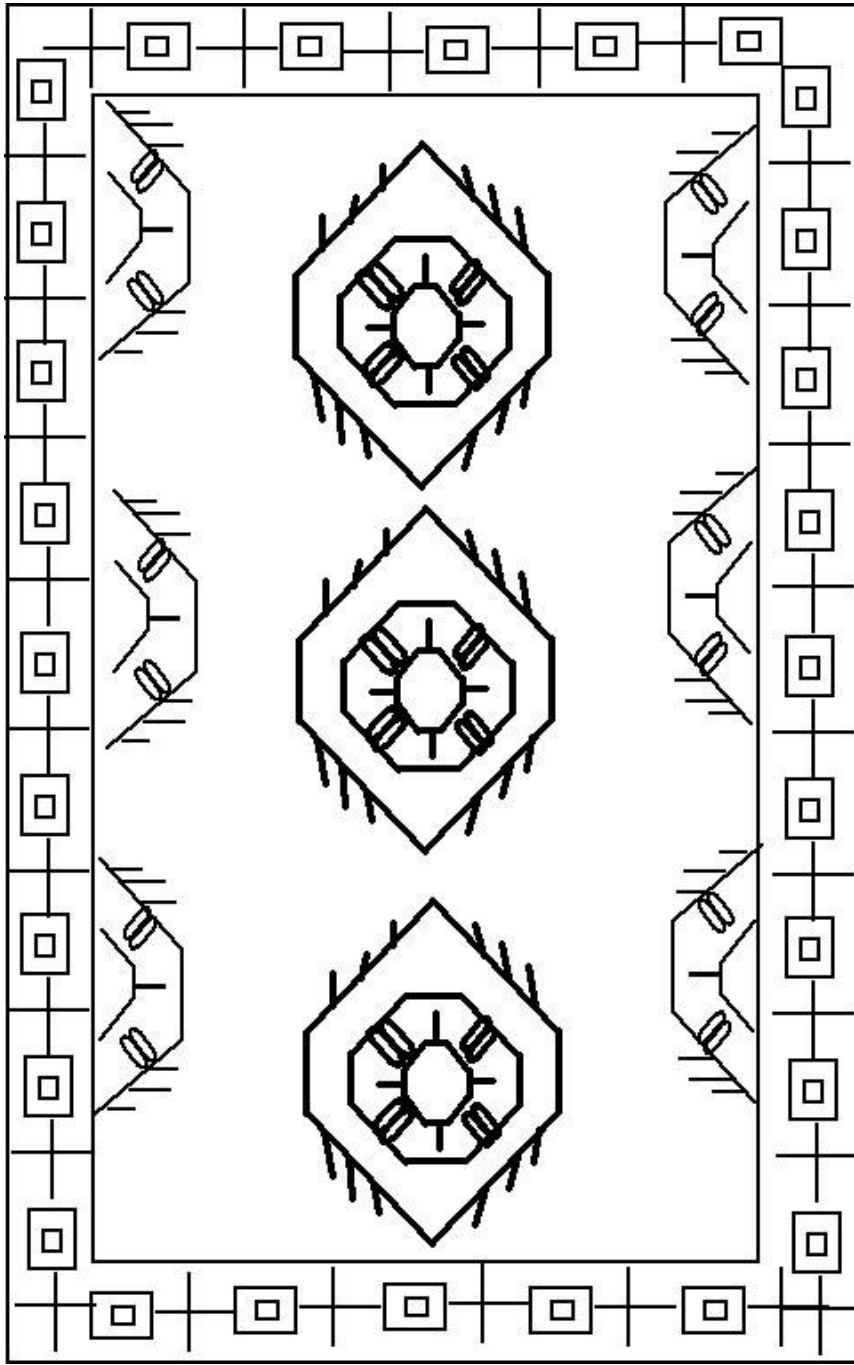
Çizim 16: (Katalog no: 16) genel kompozisyon

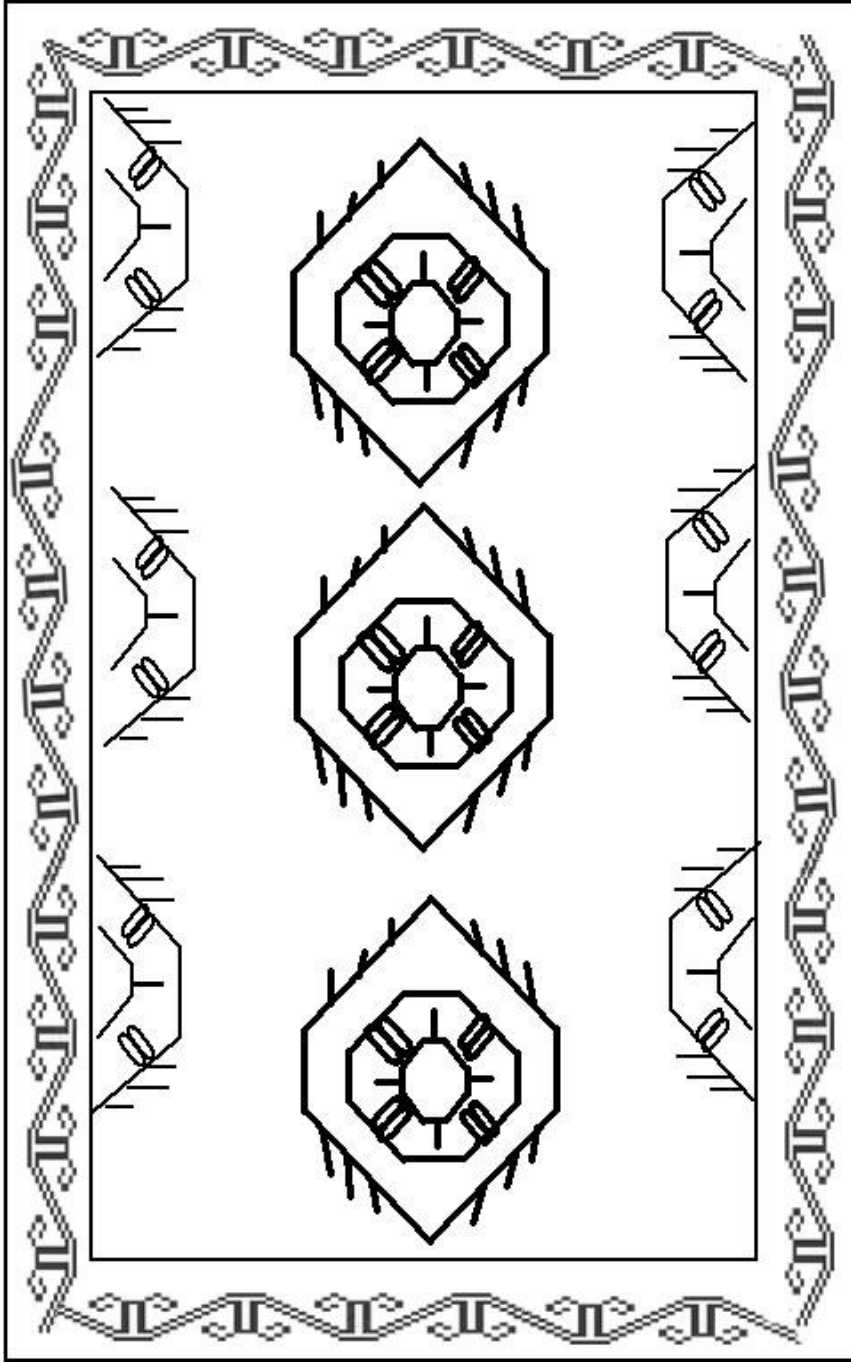
Çizim 17: (Katalog no: 17) genel kompozisyon

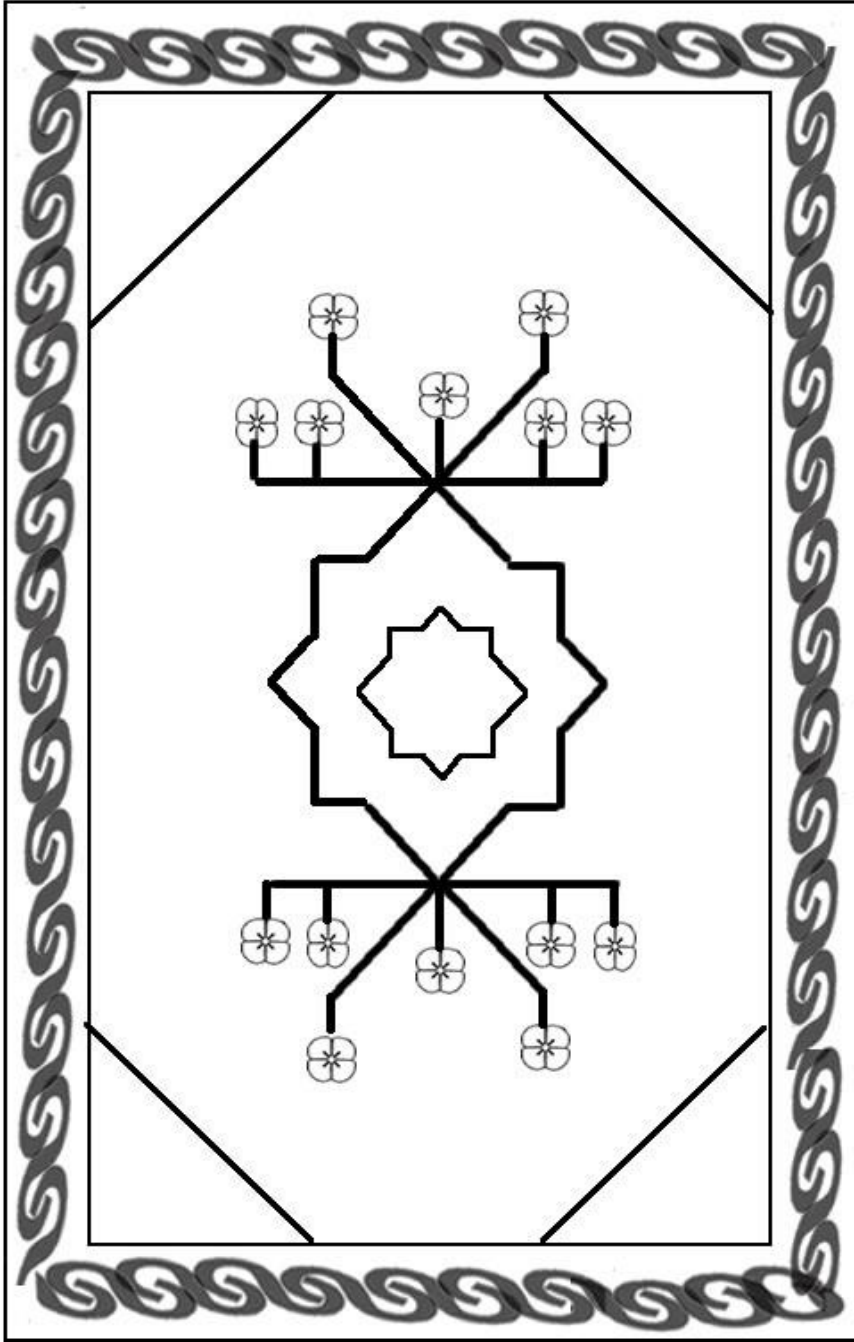
Çizim 18: (Katalog no: 18) genel kompozisyon

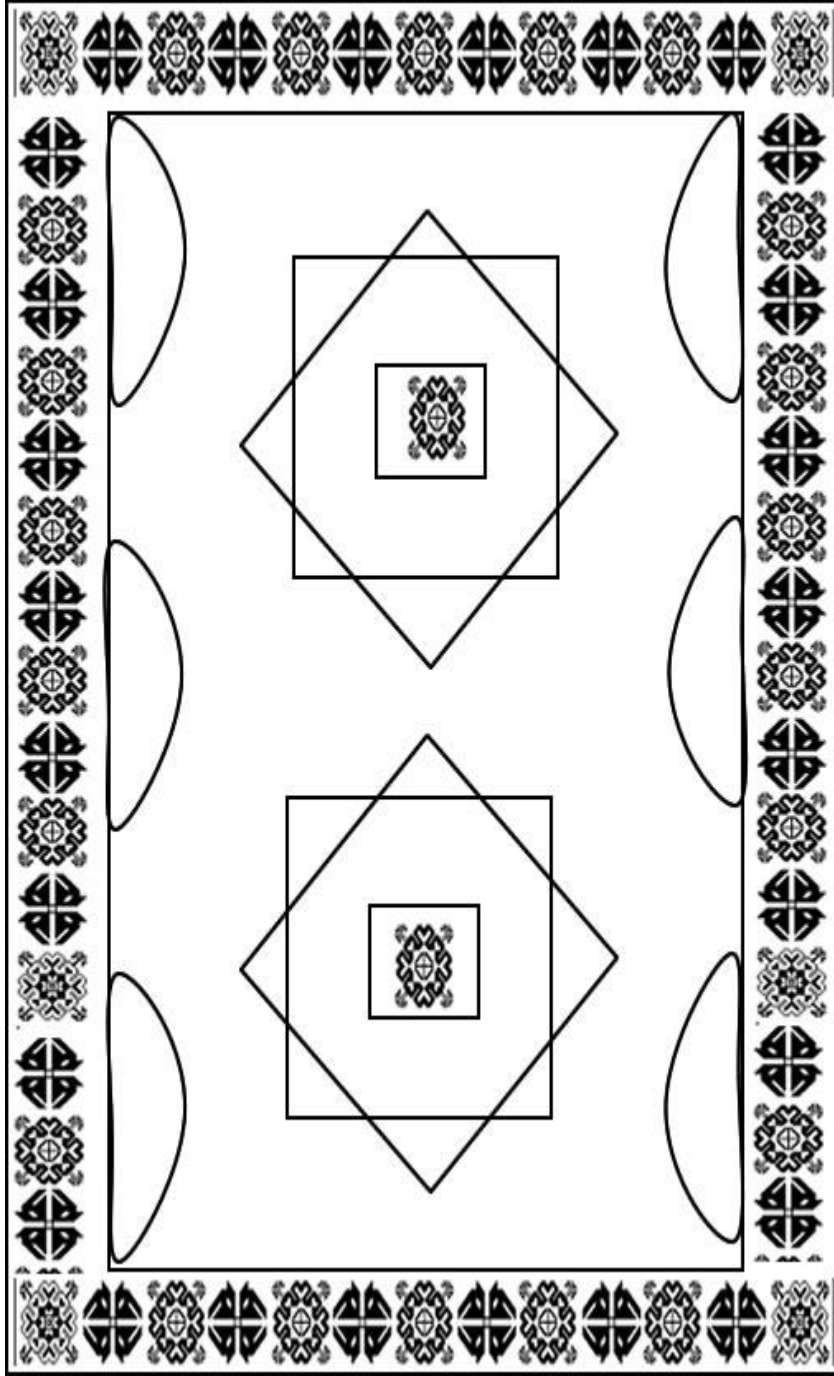
Çizim 19: (Katalog no: 19) genel kompozisyon

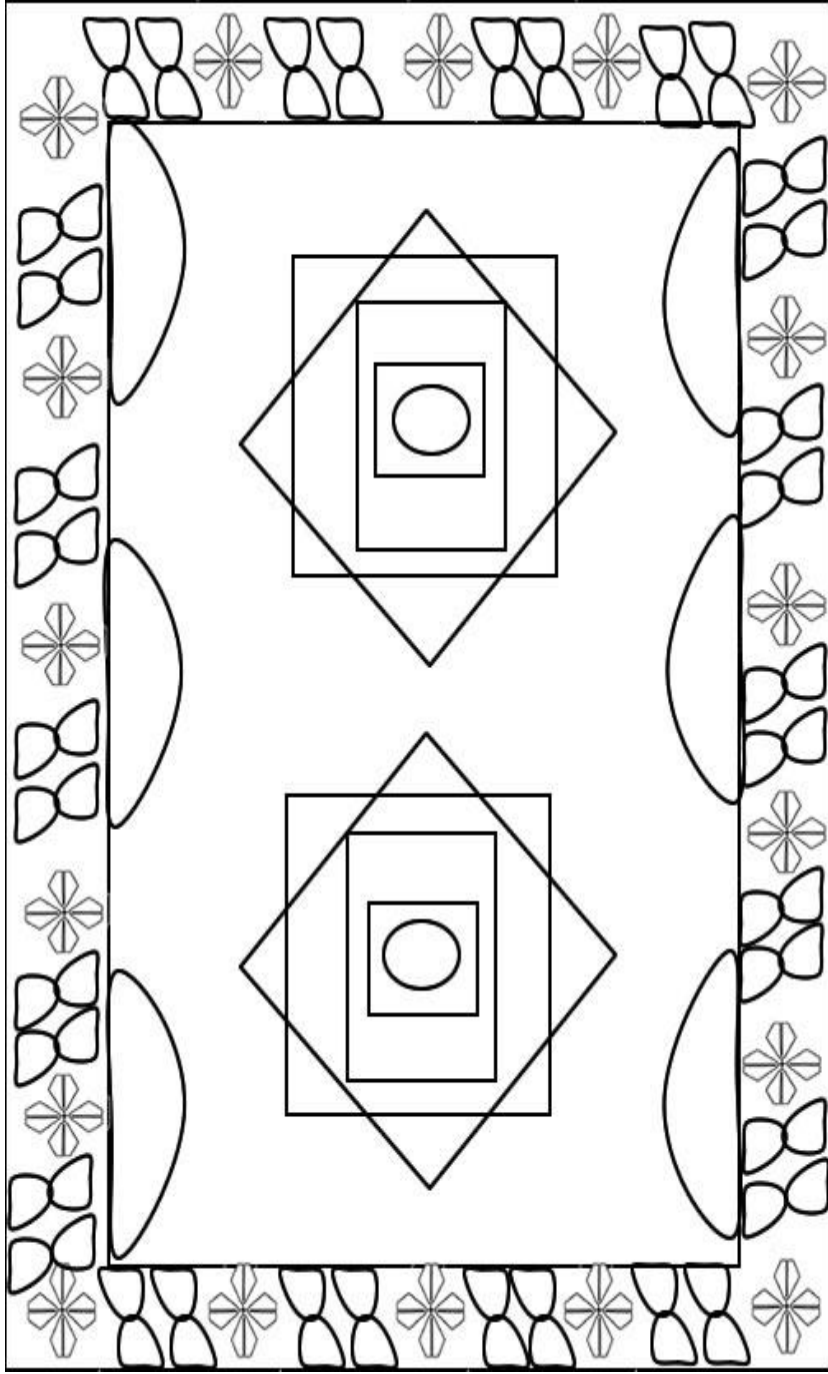
Çizim 20: (Katalog no: 20) genel kompozisyon

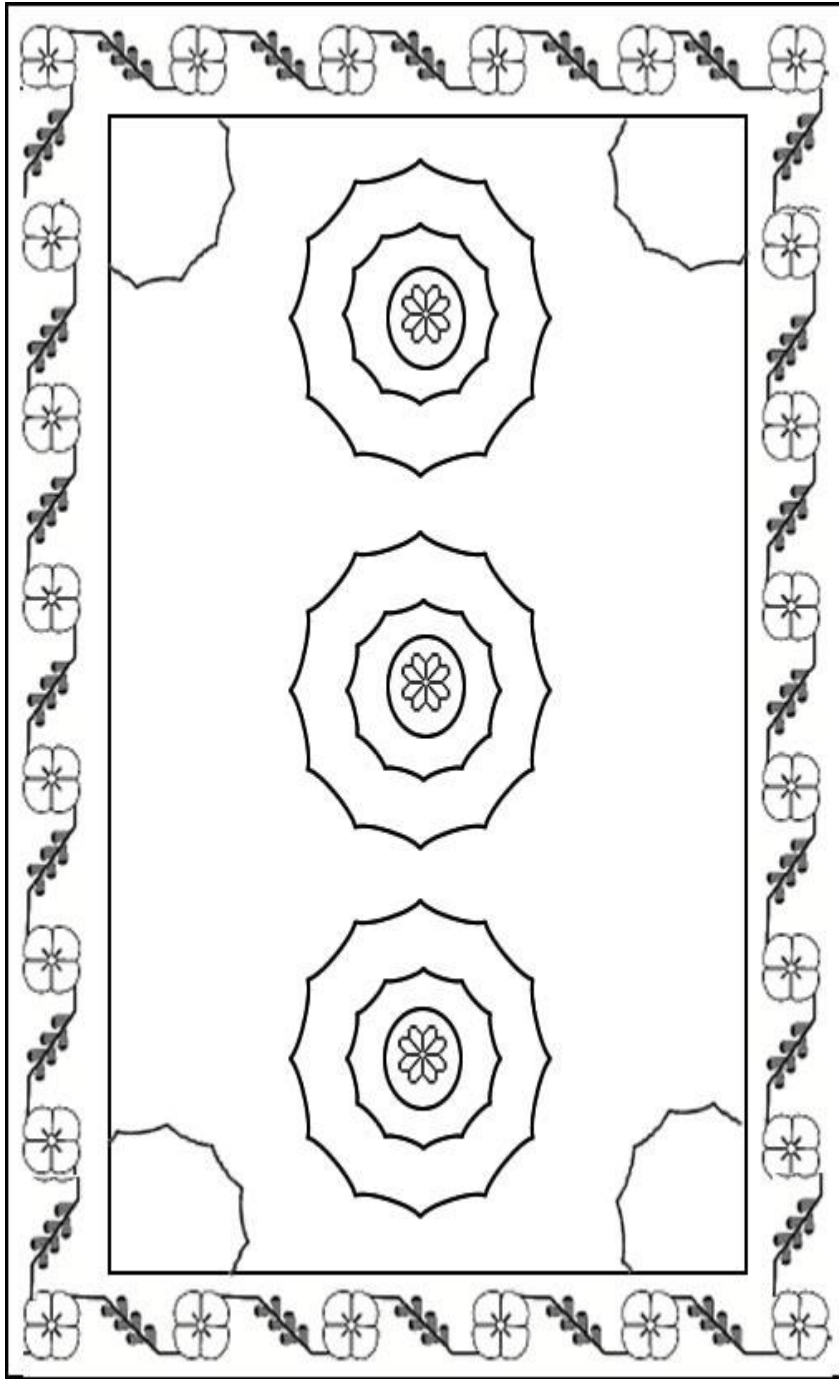
Çizim 21: (Katalog no: 21) genel kompozisyon

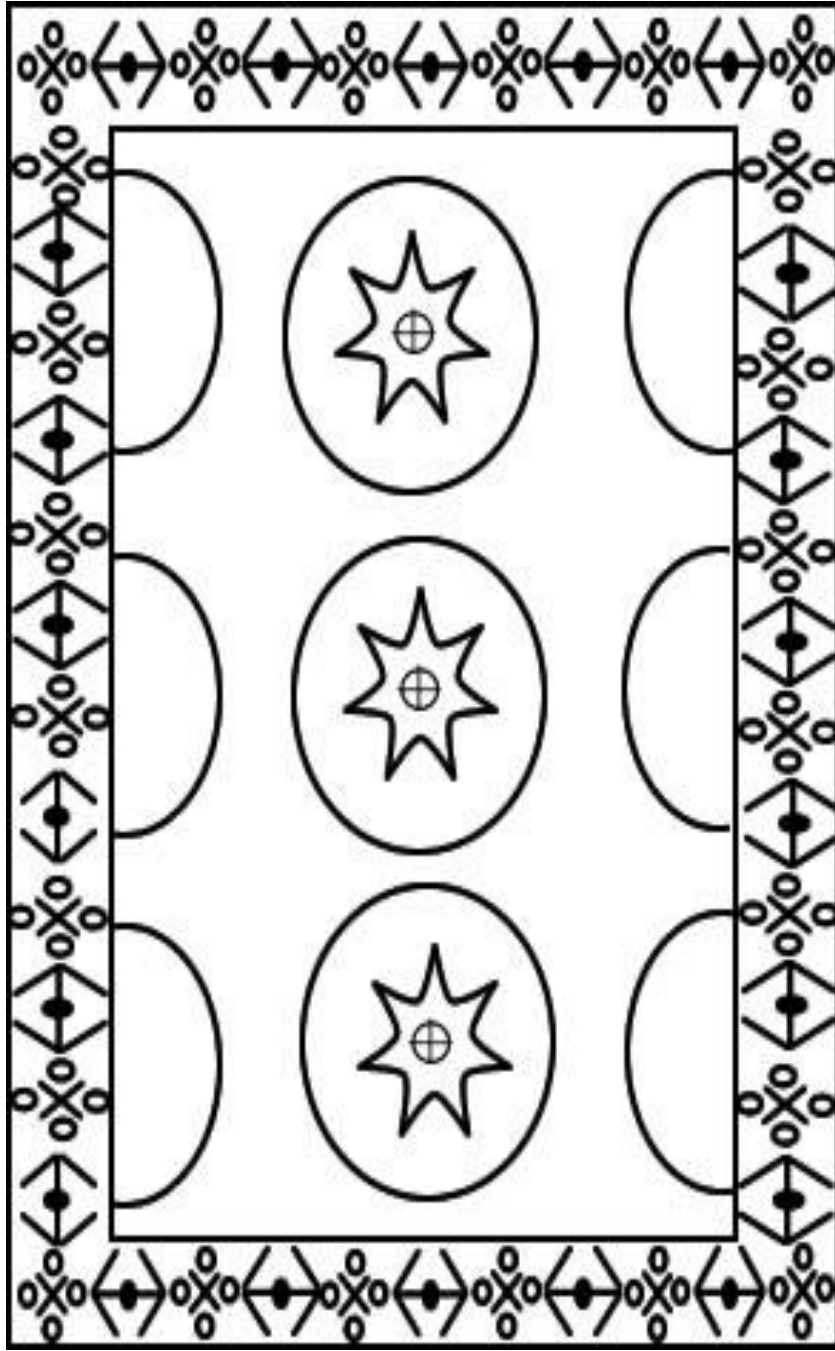
Çizim 22: (Katalog no: 22) genel kompozisyon

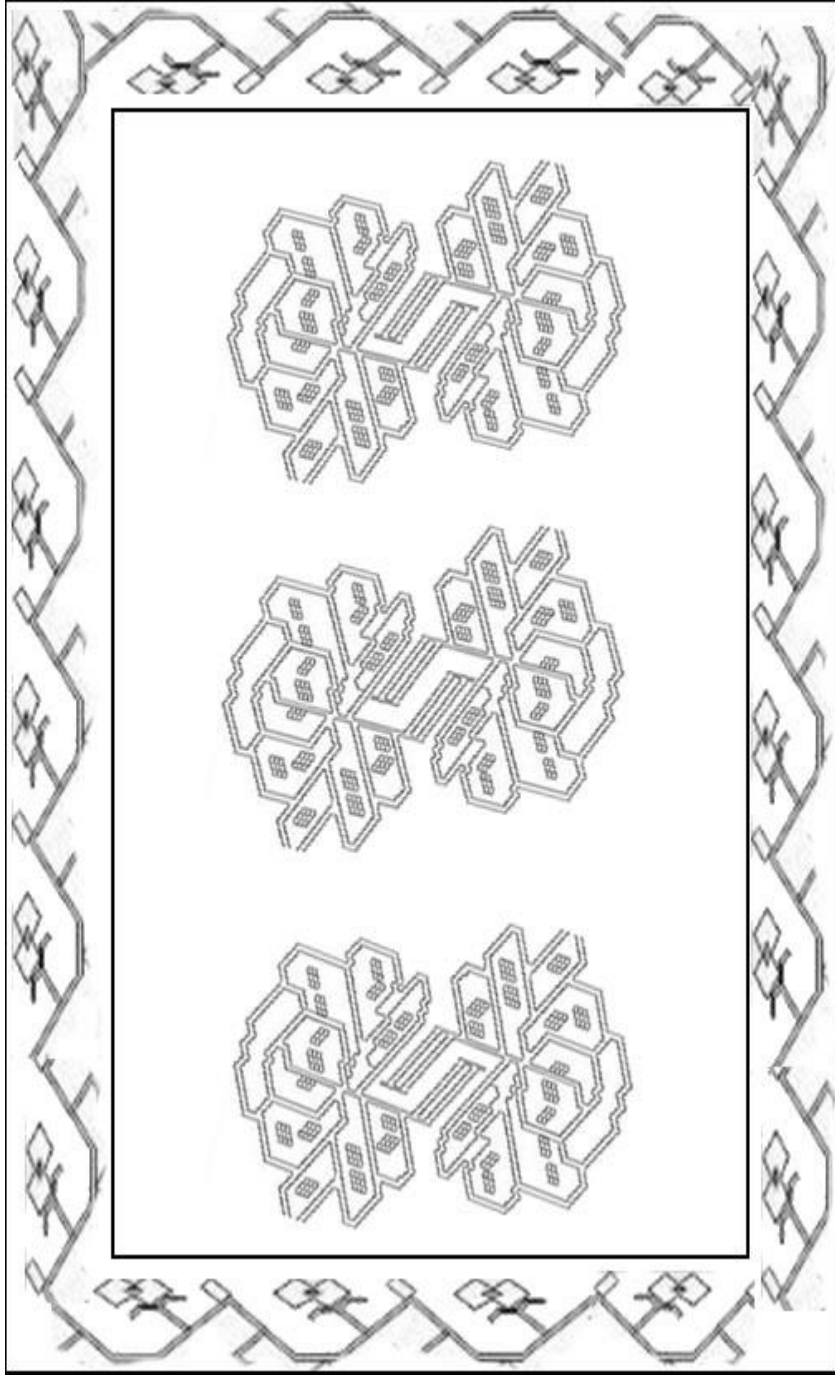
Çizim 23: (Katalog no: 23) genel kompozisyon

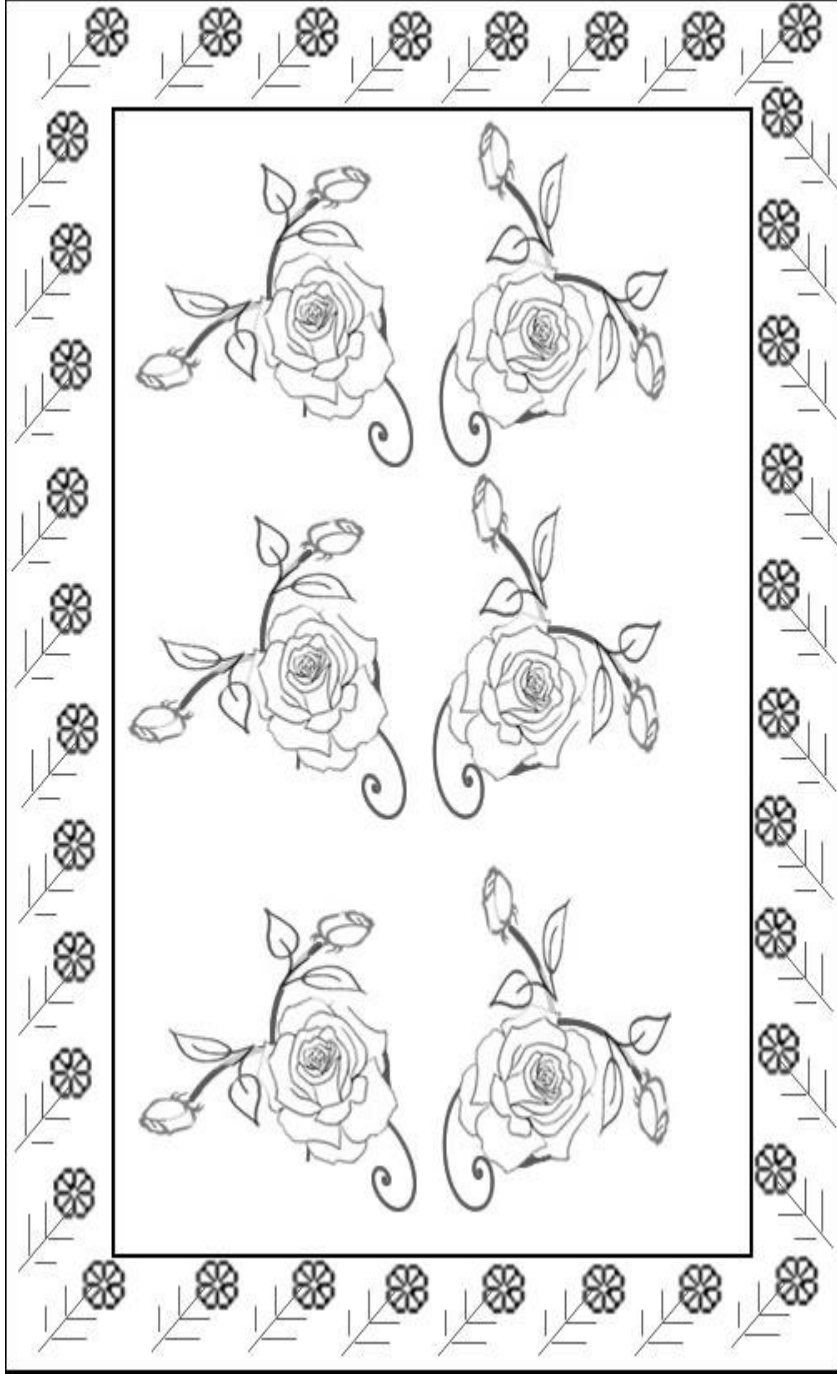
Çizim 24: (Katalog no: 24) genel kompozisyon

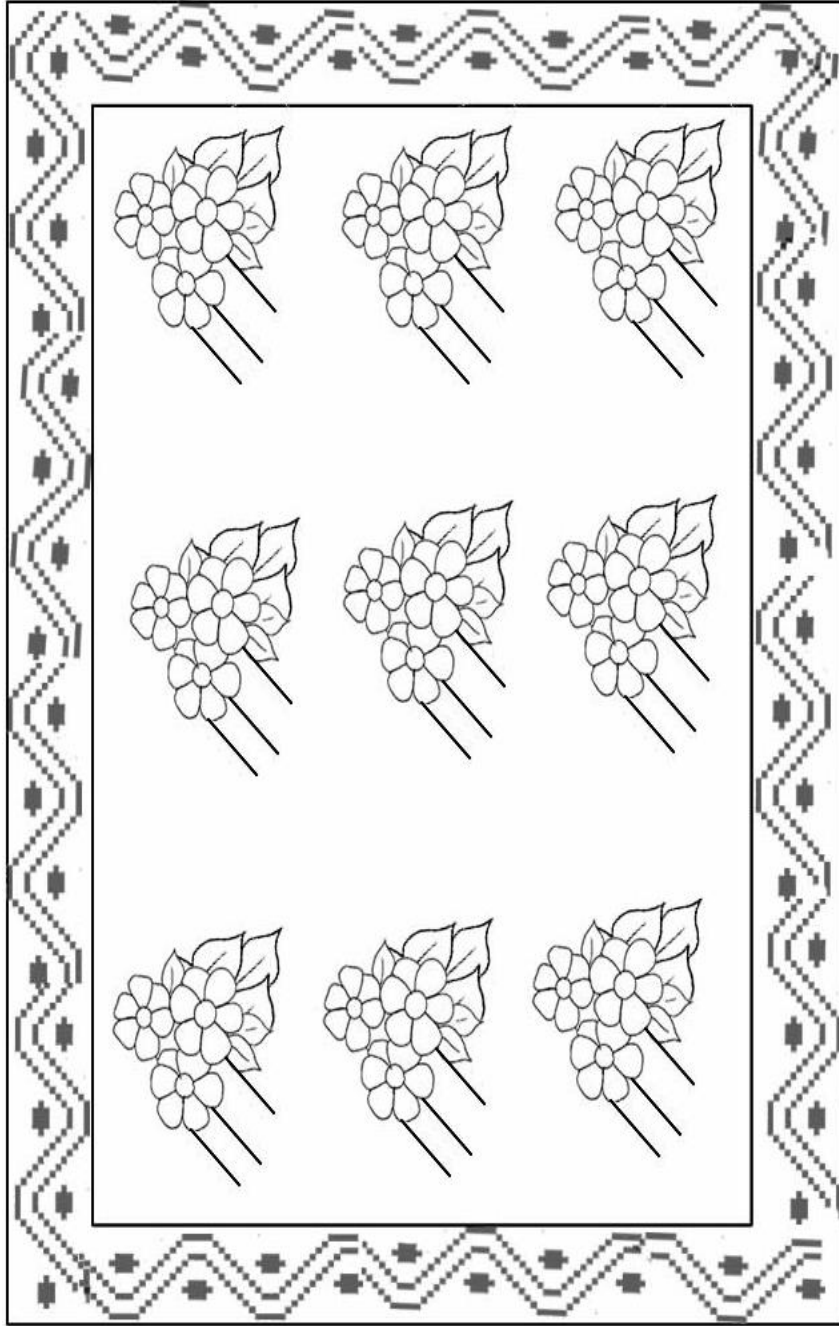
Çizim 25: (Katalog no: 25) genel kompozisyon

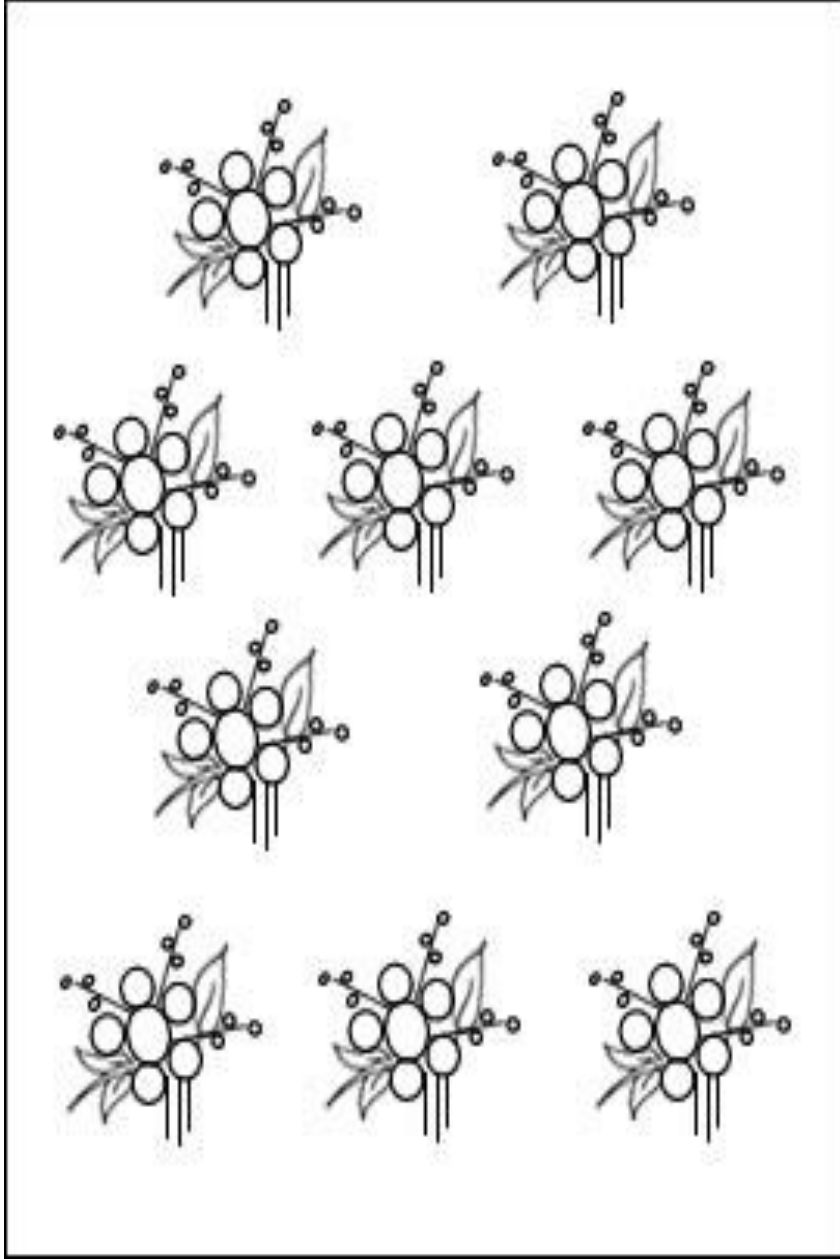
Çizim 26: (Katalog no: 26) genel kompozisyon

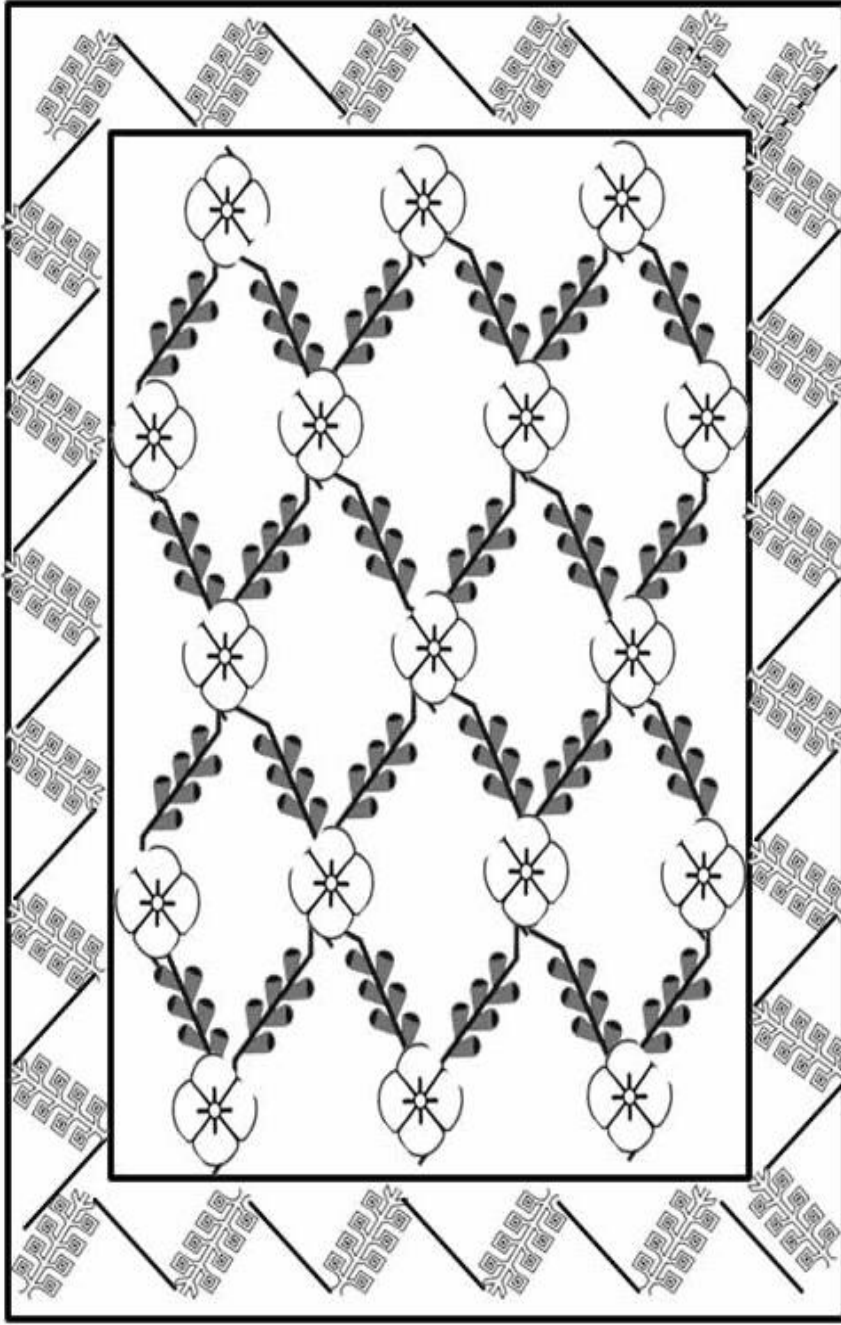
Çizim 27: (Katalog no: 27) genel kompozisyon

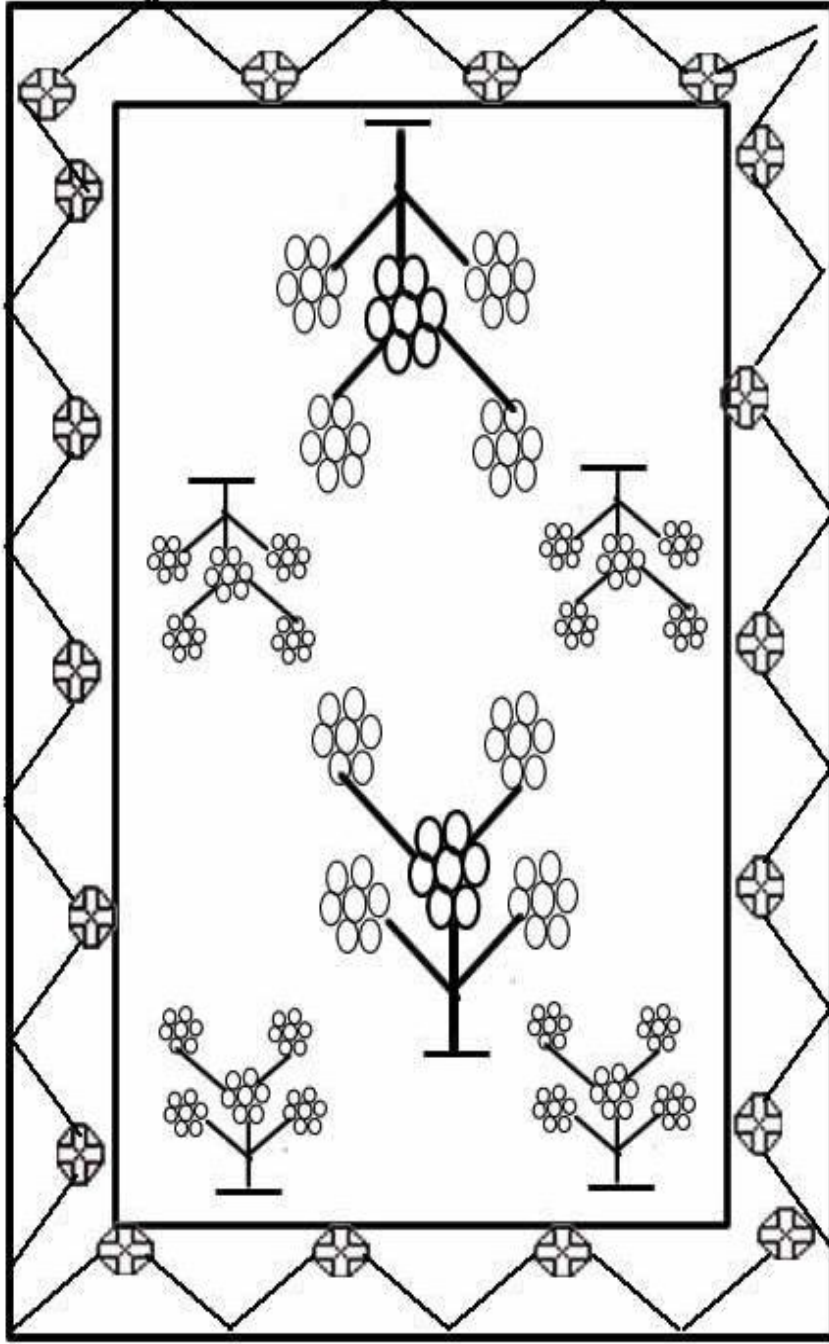
Çizim 28: (Katalog no: 28) genel kompozisyon

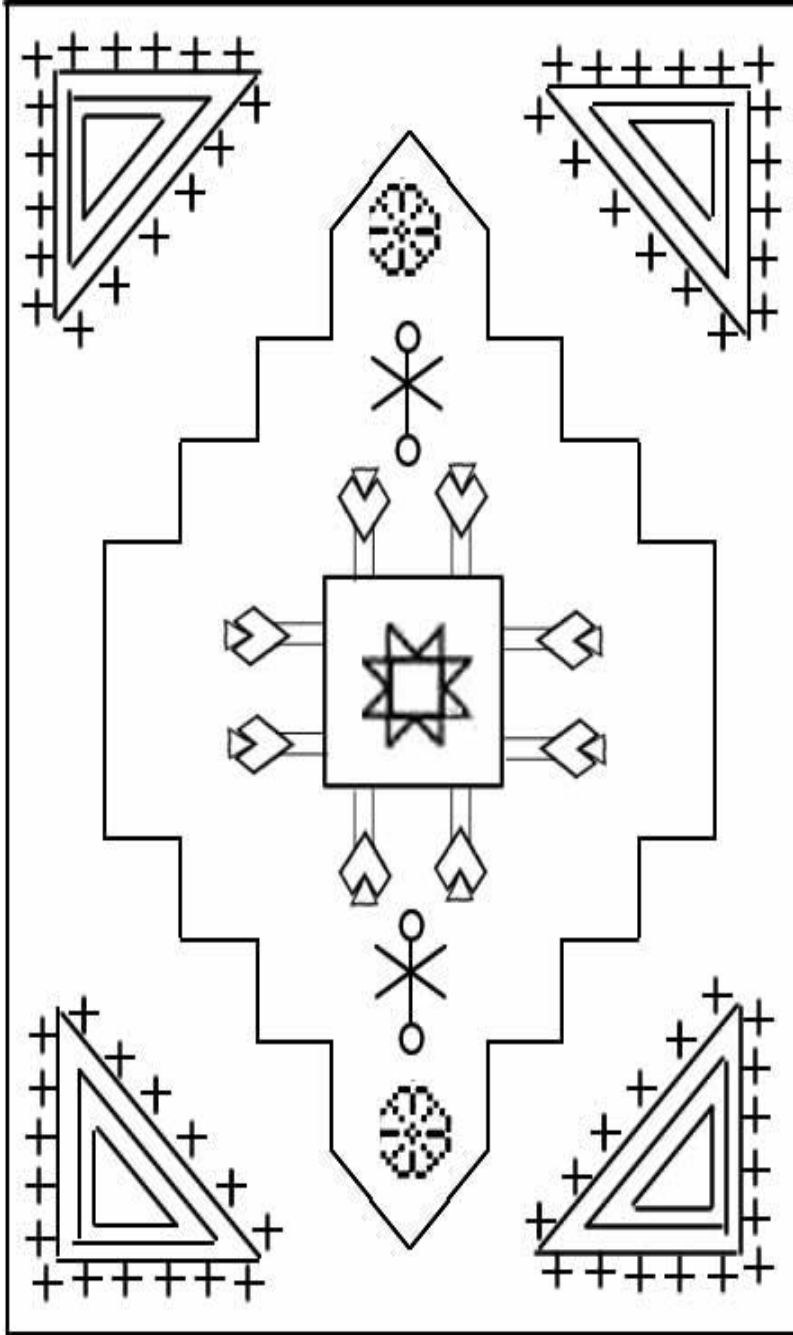
Çizim 29: (Katalog no: 29) genel kompozisyon

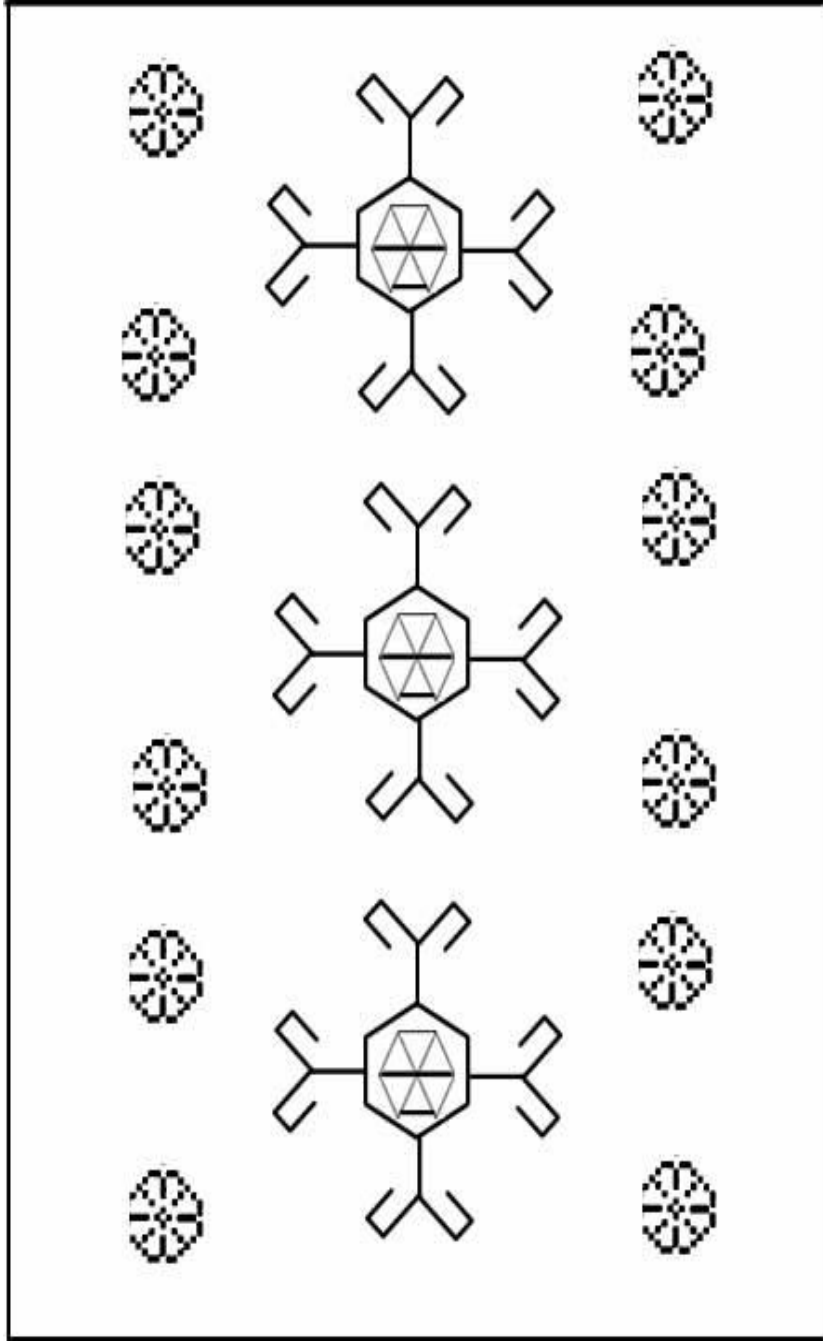
Çizim 30: (Katalog no: 30) genel kompozisyon

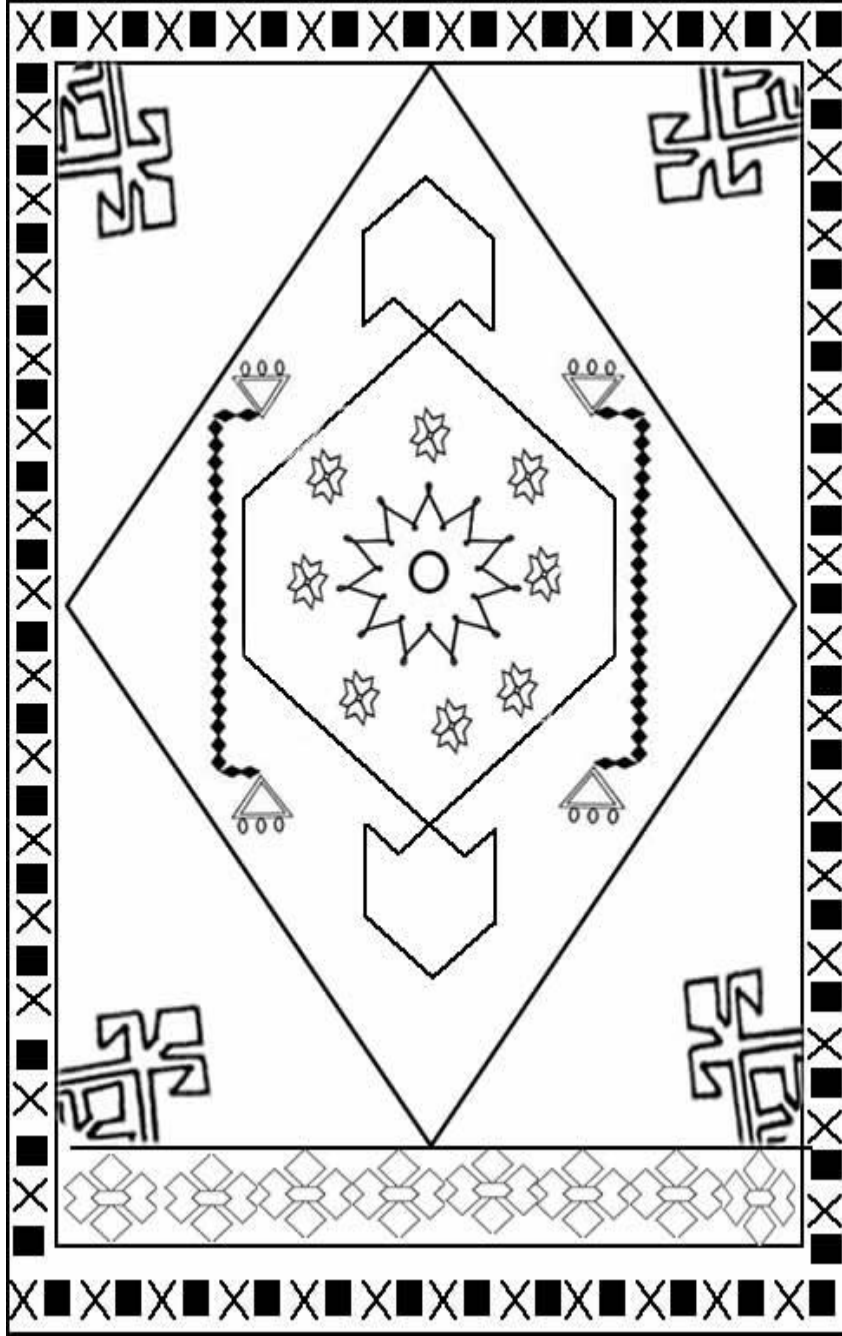
Çizim 31: (Katalog no: 31) genel kompozisyon

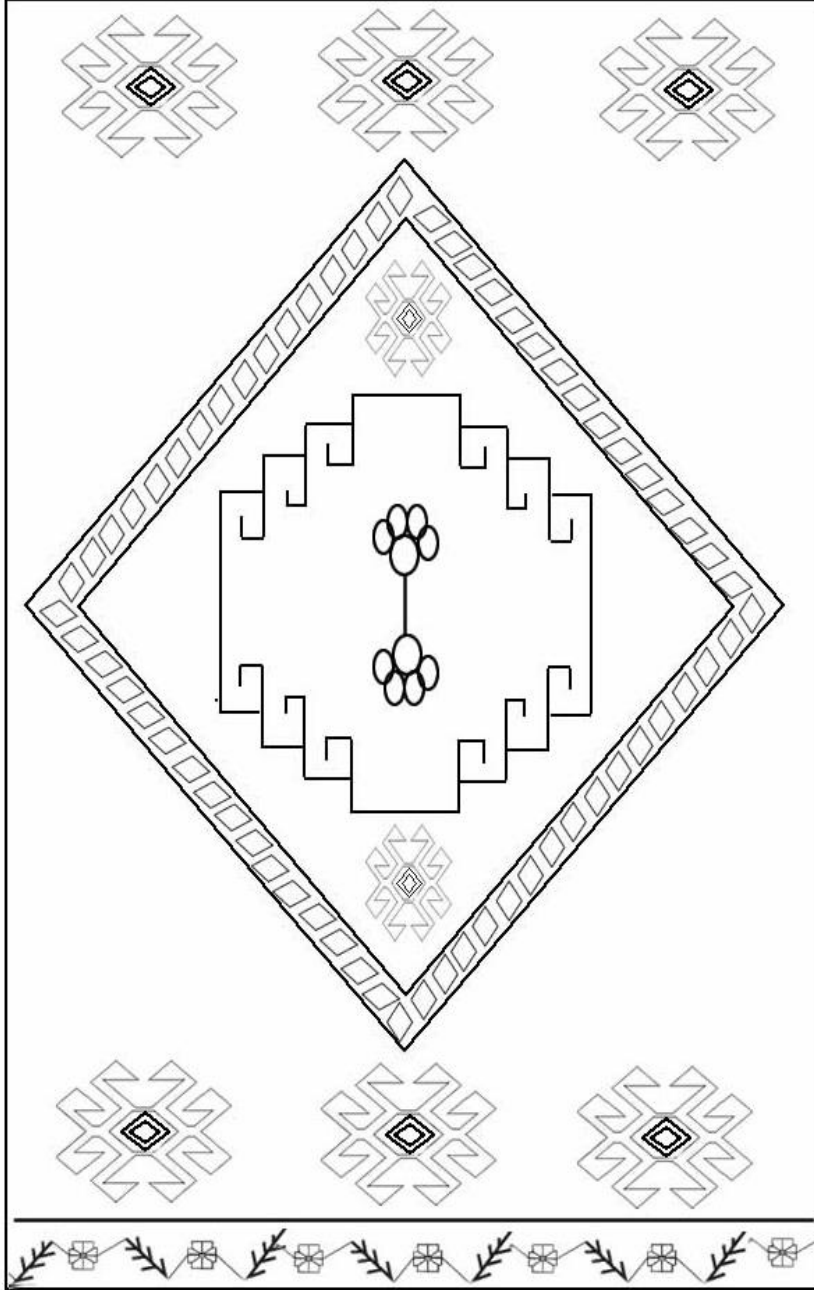
Çizim 32: (Katalog no: 32) genel kompozisyon

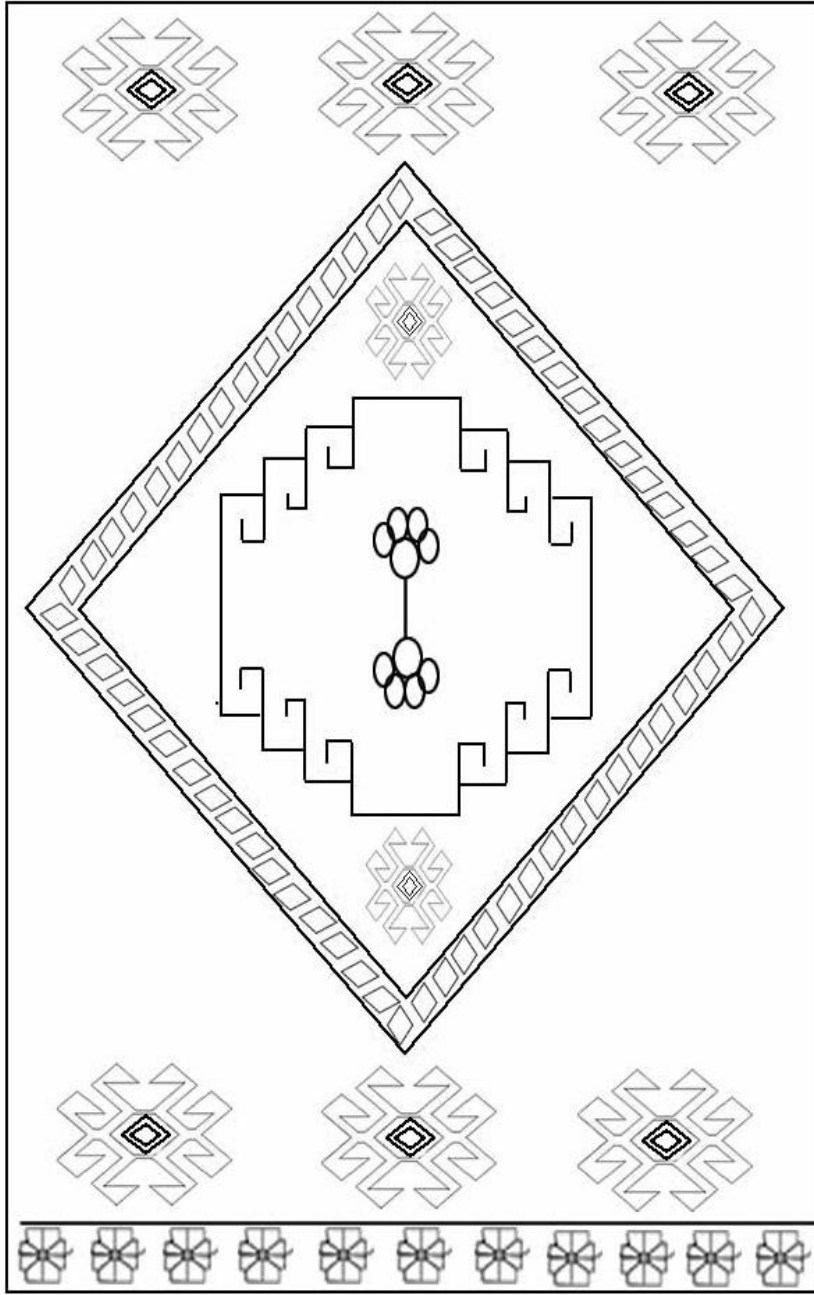
Çizim 33: (Katalog no: 33) genel kompozisyon

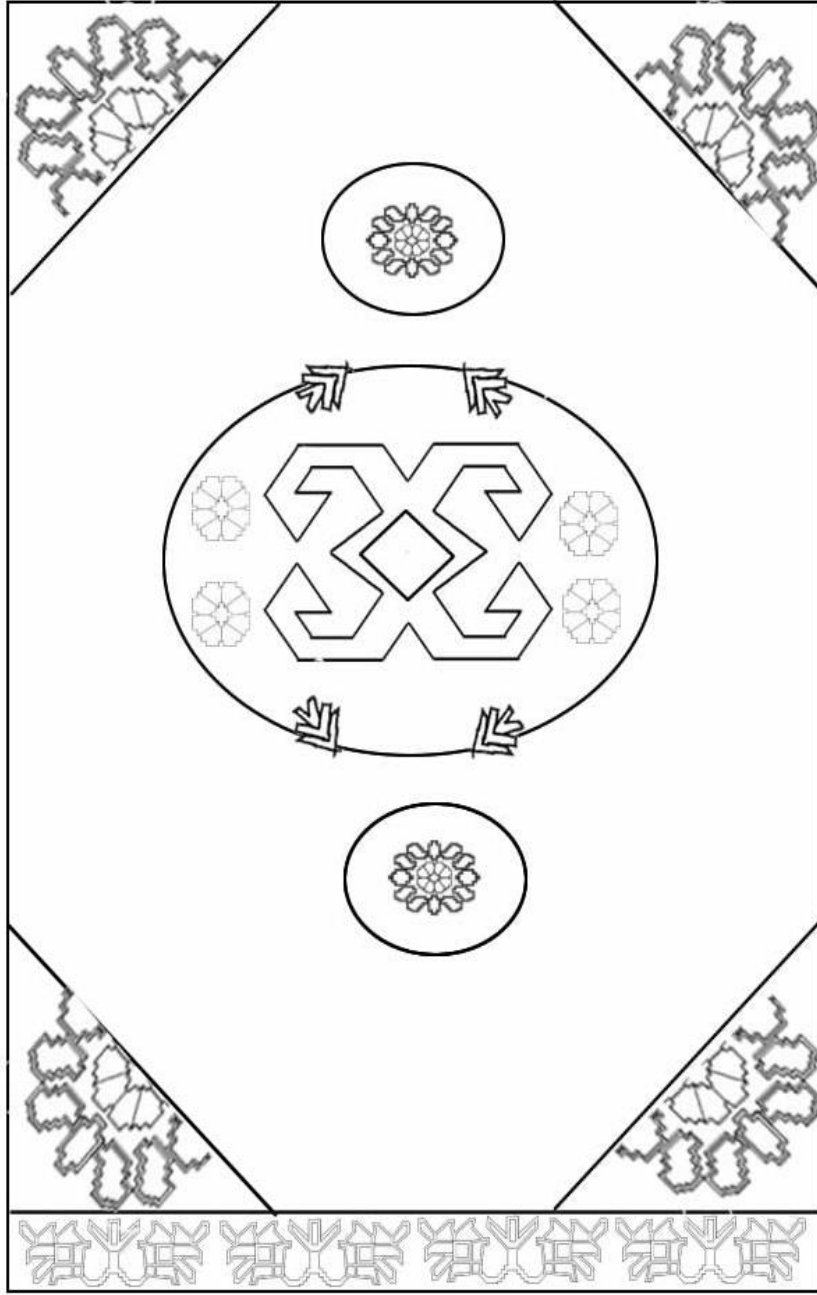
Çizim 34: (Katalog no: 34) genel kompozisyon

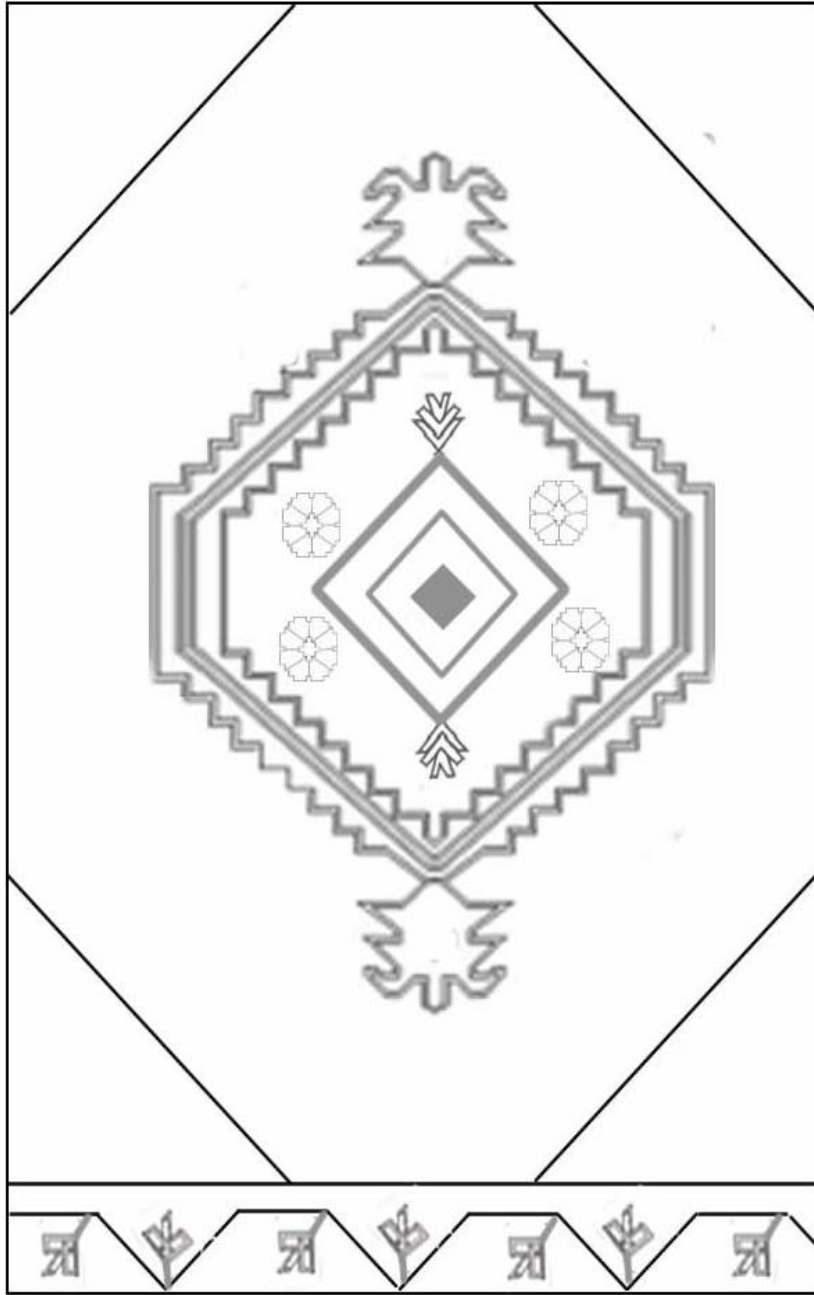
Çizim 35: (Katalog no: 35) genel kompozisyon

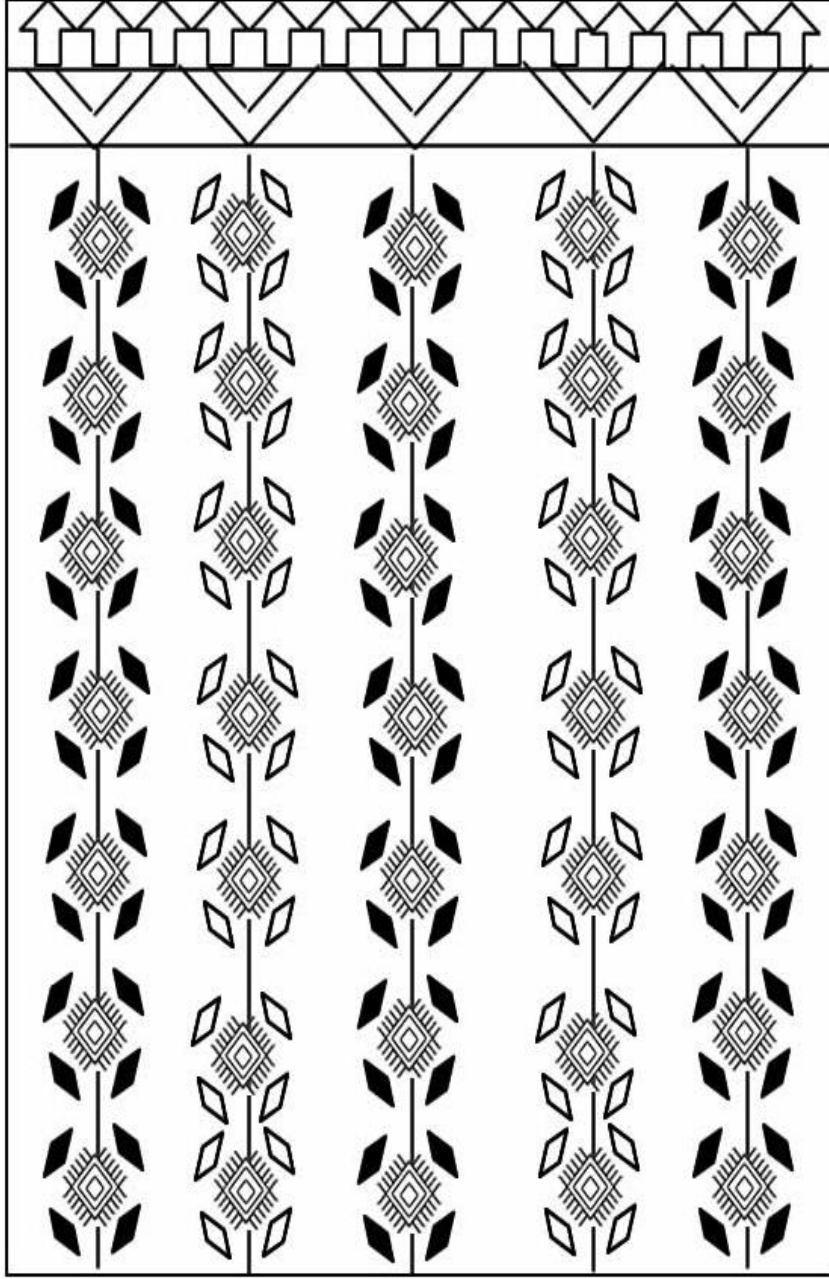
Çizim 36: (Katalog no: 36) genel kompozisyon

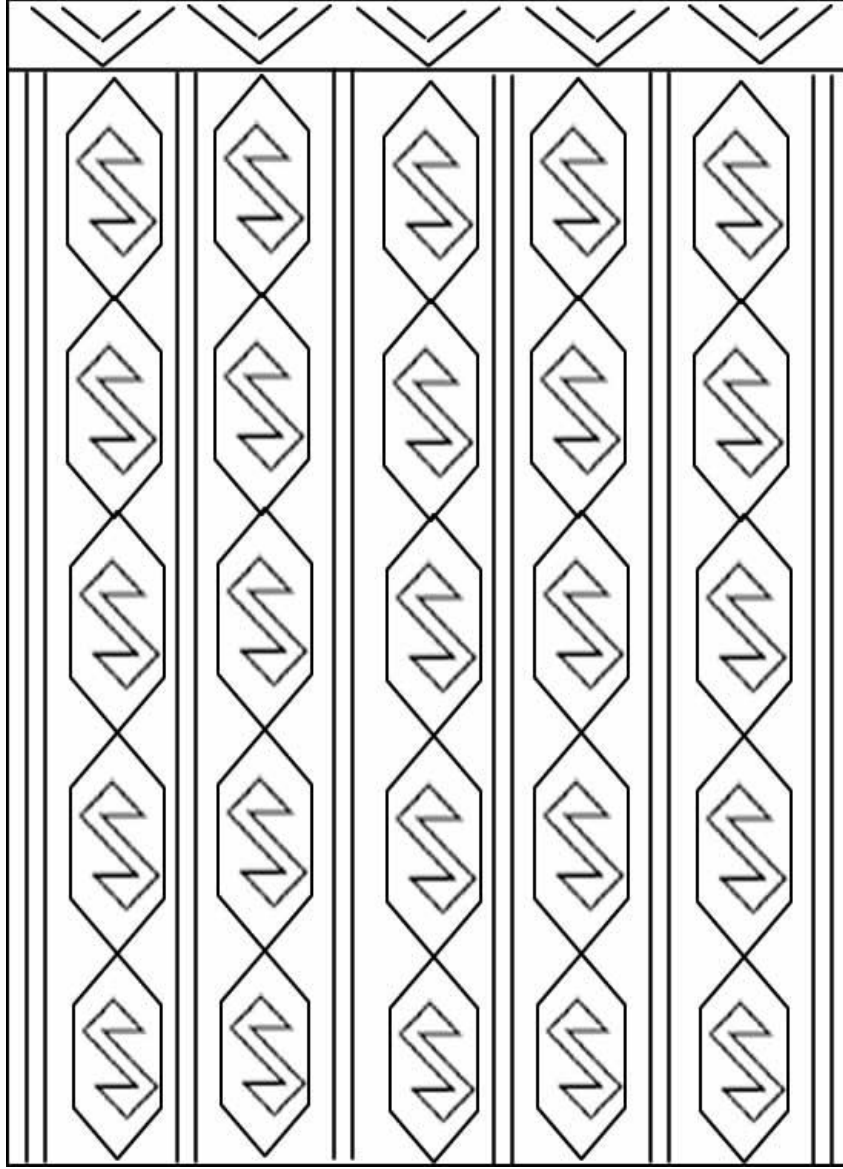
Çizim 37: (Katalog no: 37) genel kompozisyon

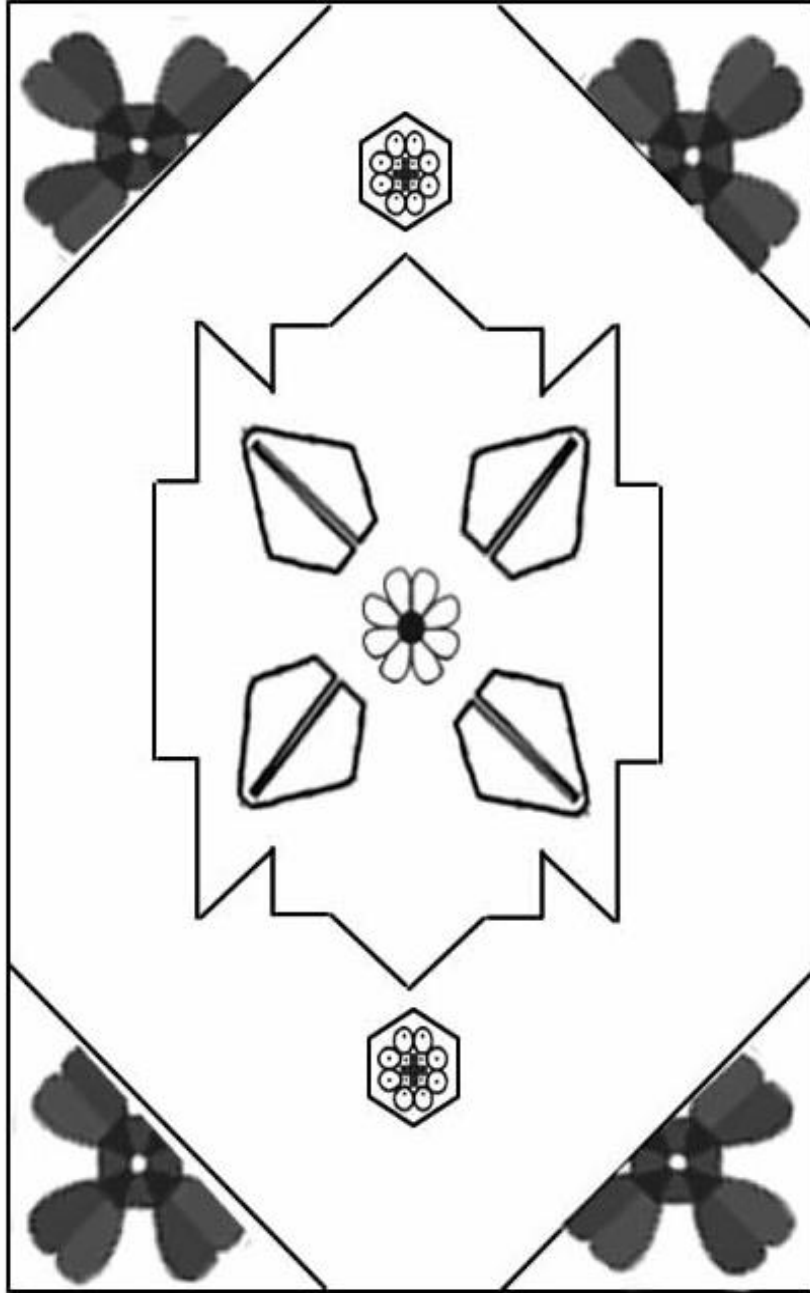
Çizim 38: (Katalog no: 38) genel kompozisyon

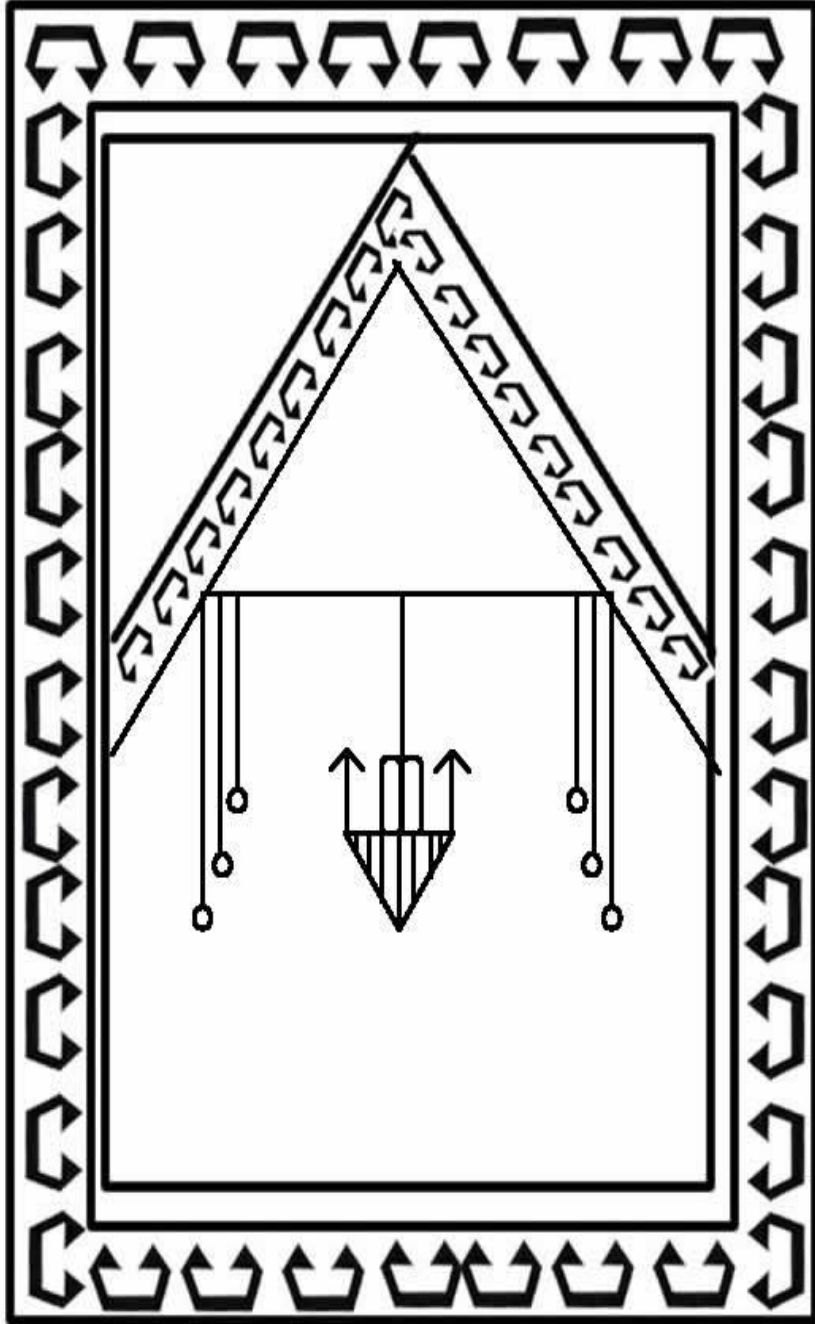
Çizim 39: (Katalog no: 39) genel kompozisyon

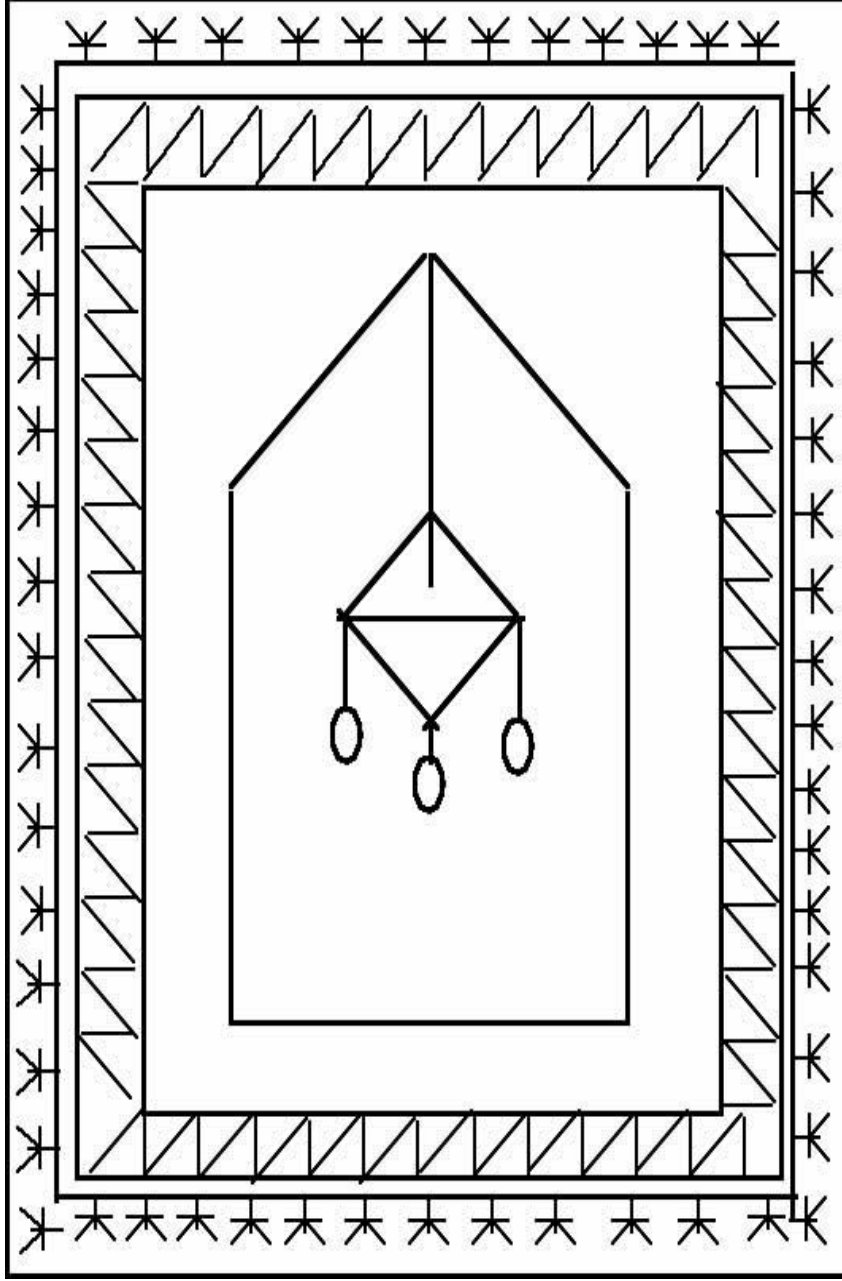
Çizim 40: (Katalog no: 40) genel kompozisyon

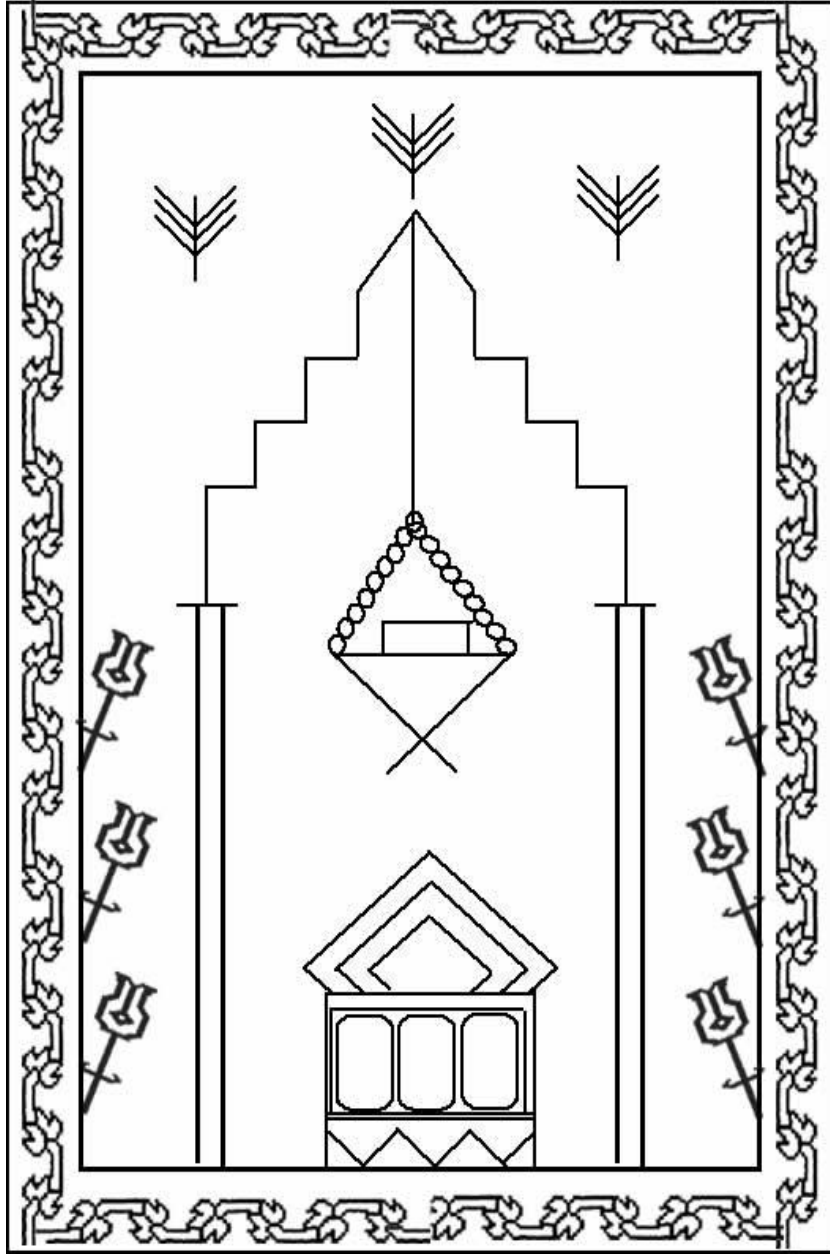
Çizim 41: (Katalog no: 41) genel kompozisyon

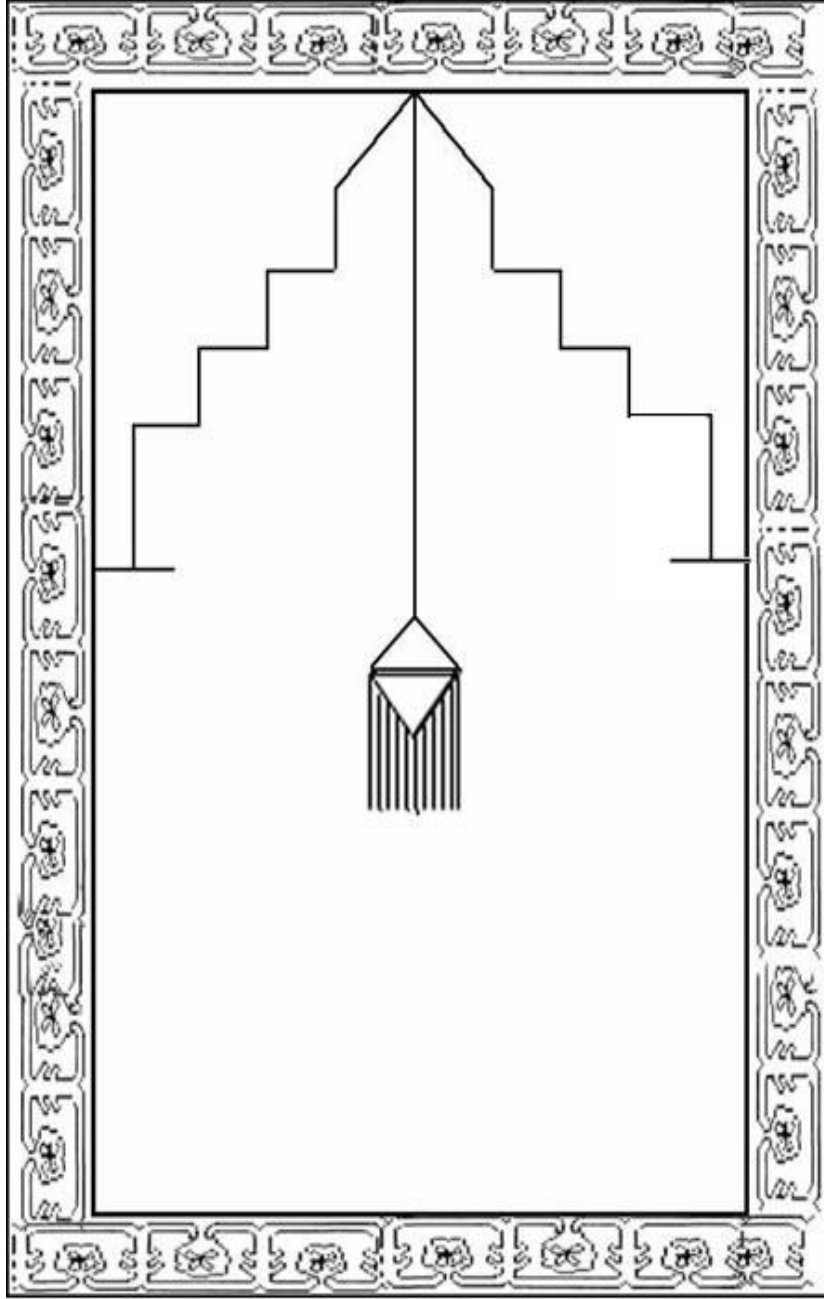
Çizim 42: (Katalog no: 42) genel kompozisyon

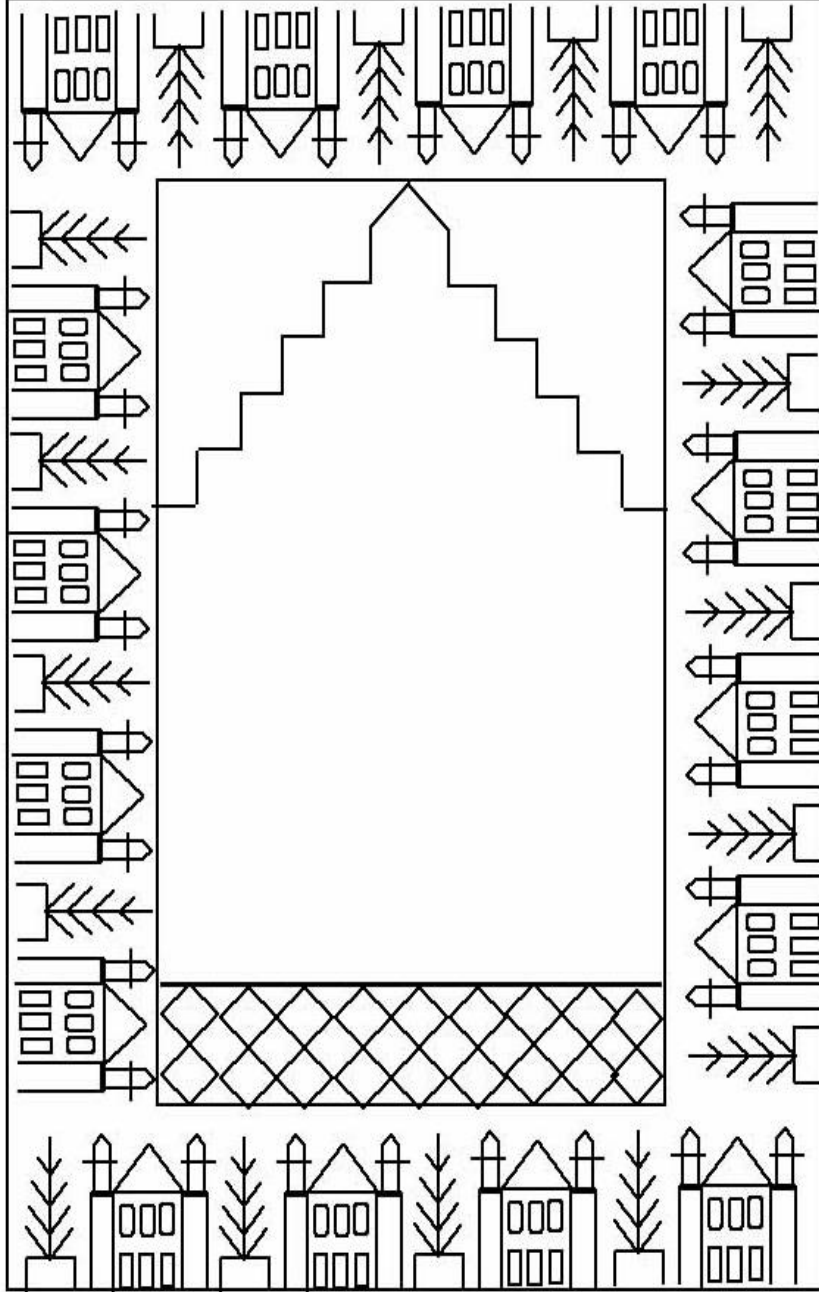
Çizim 43: (Katalog no: 43) genel kompozisyon

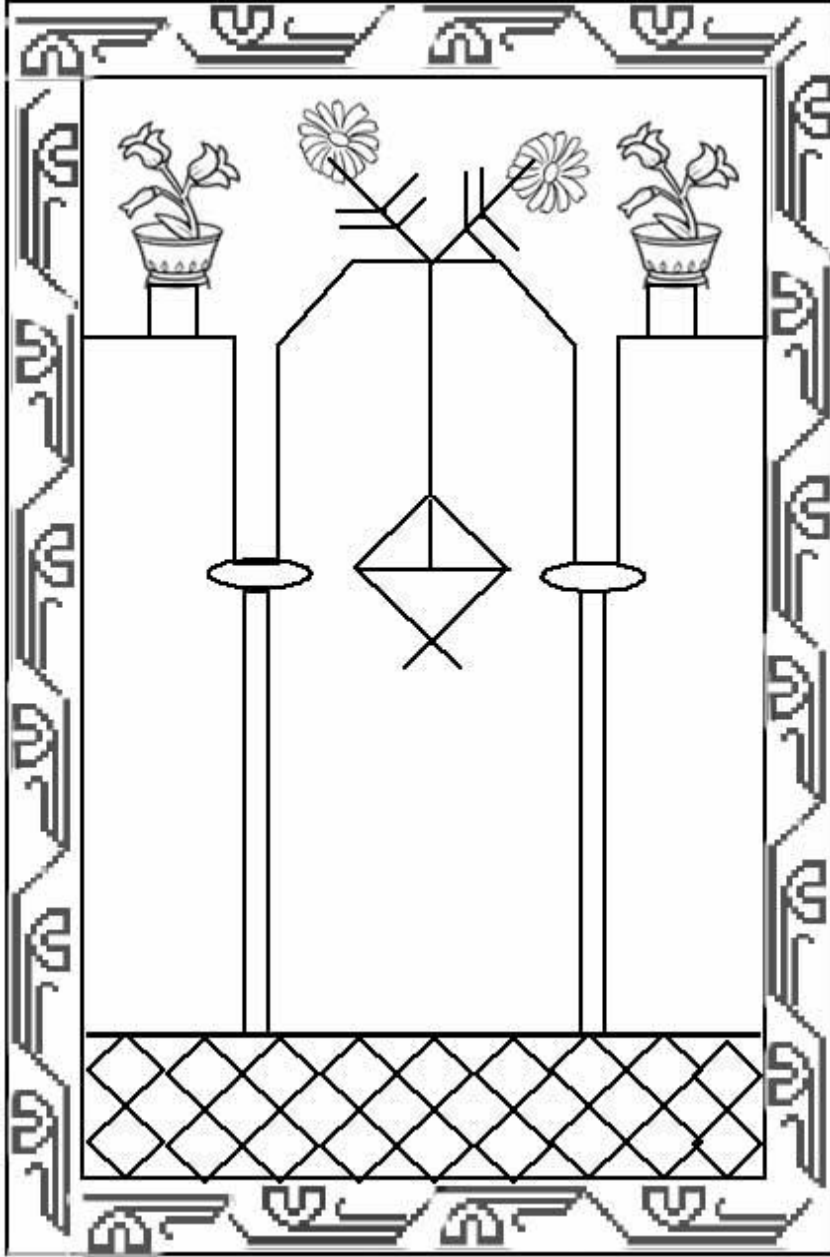
Çizim 44: (Katalog no: 44) genel kompozisyon

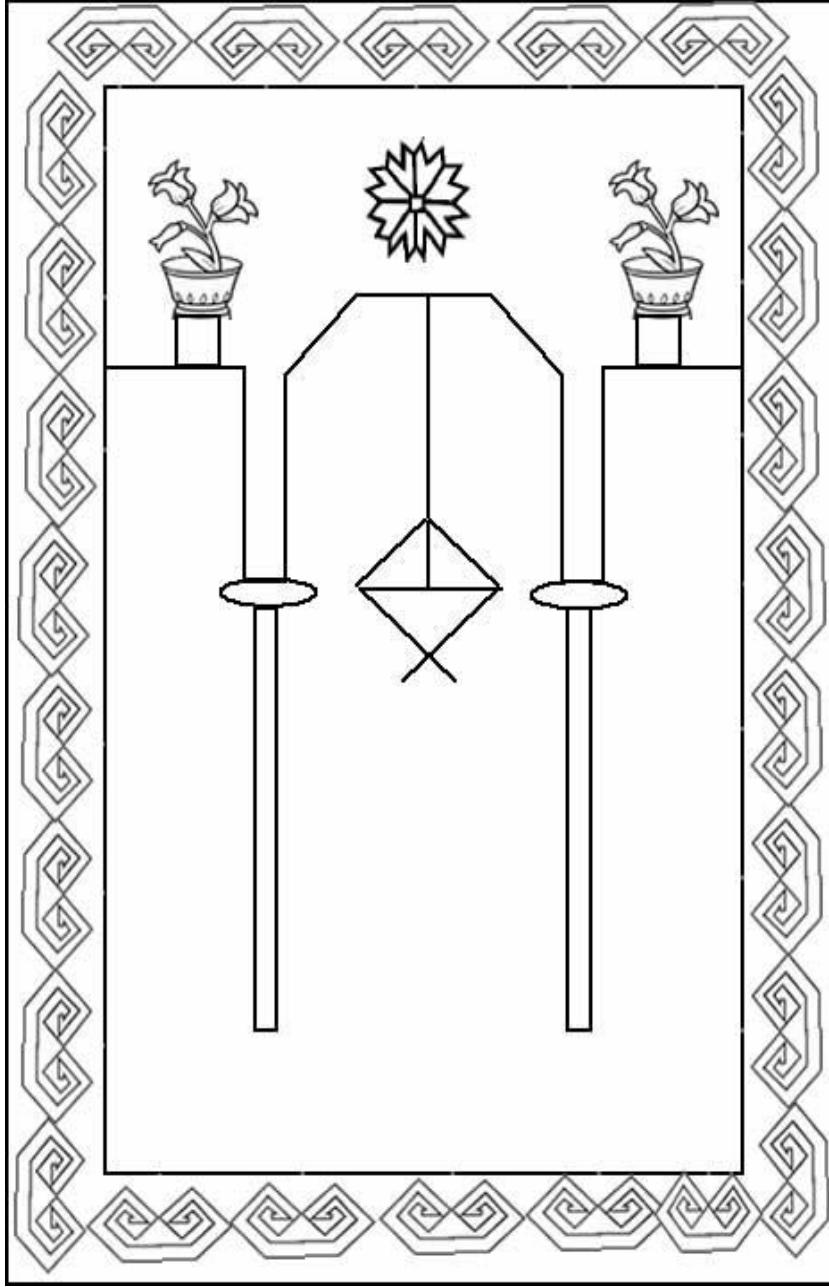
Çizim 45: (Katalog no: 45) genel kompozisyon

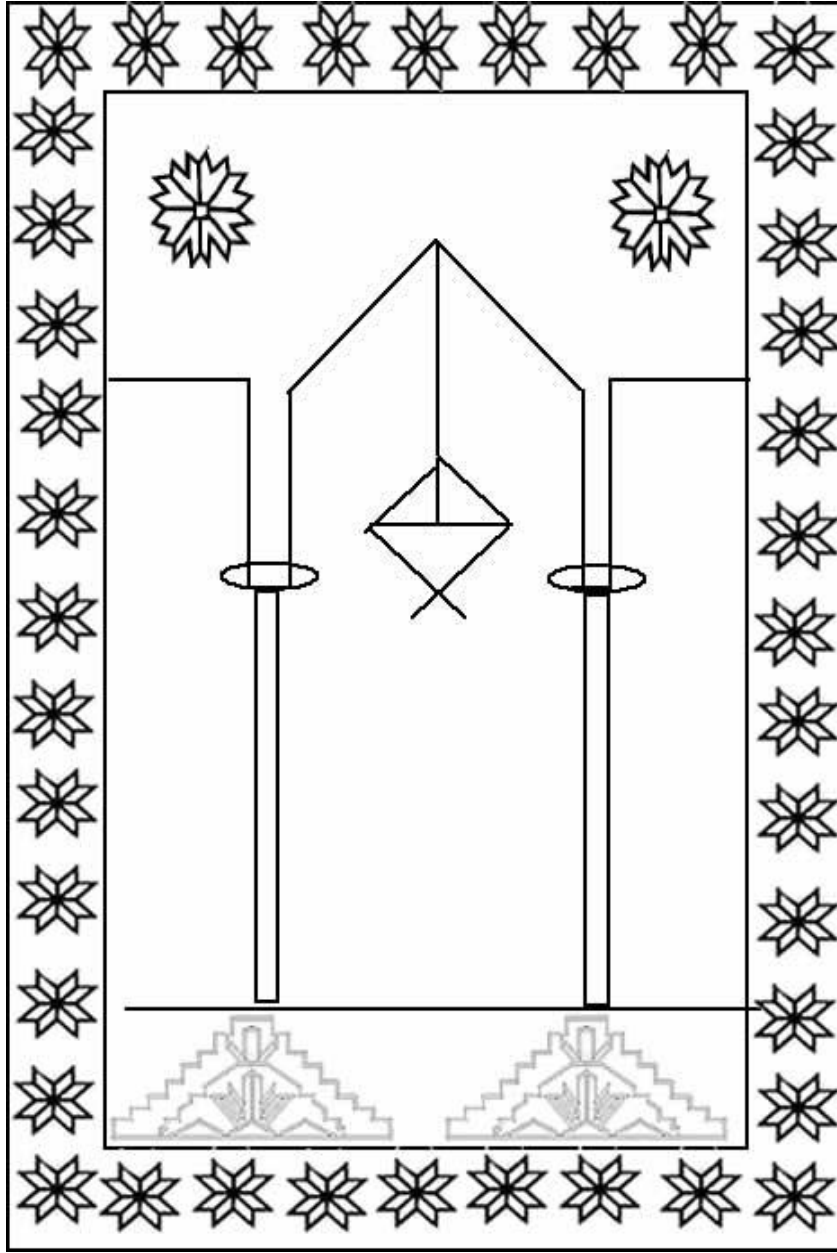
Çizim 46: (Katalog no: 46) genel kompozisyon

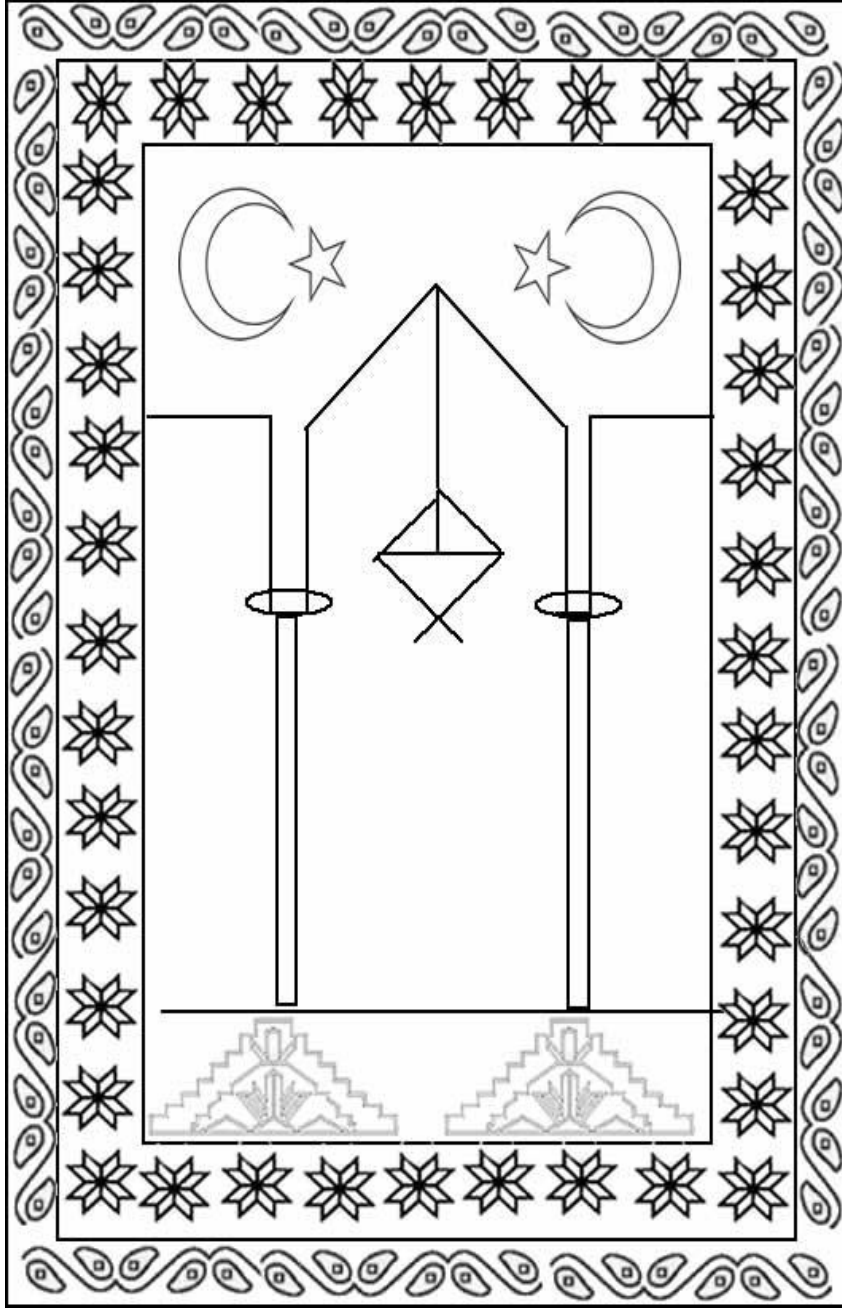
Çizim 47: (Katalog no: 47) genel kompozisyon

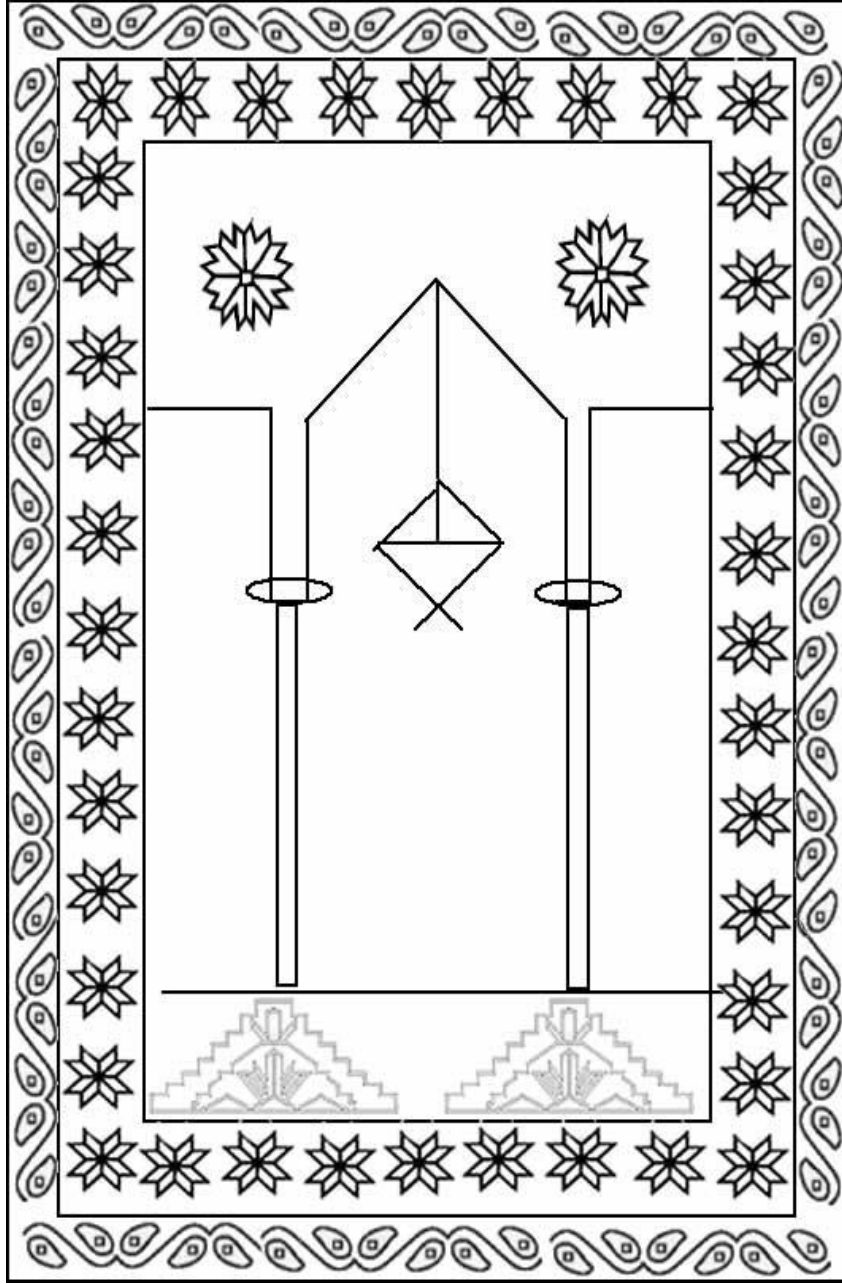
Çizim 48: (Katalog no: 48) genel kompozisyon

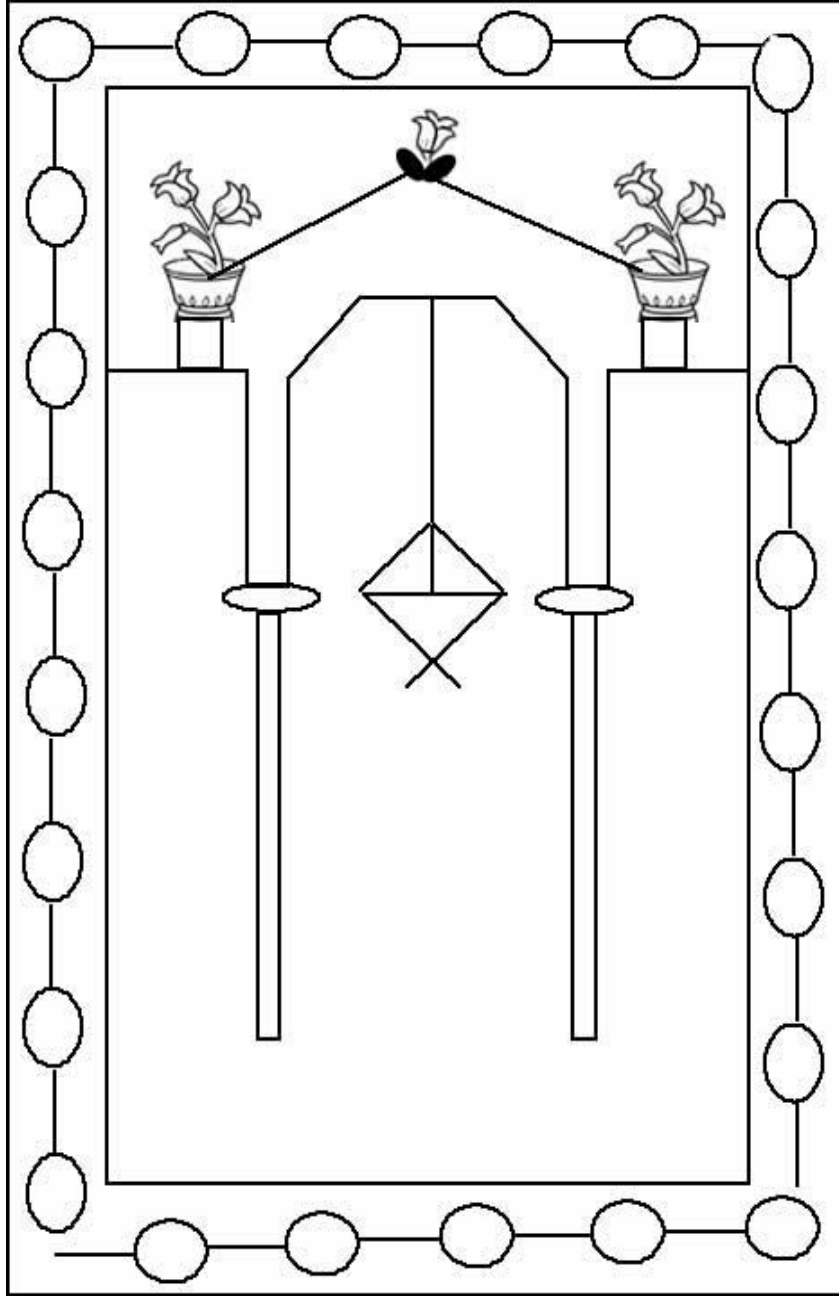
Çizim 49: (Katalog no: 49) genel kompozisyon

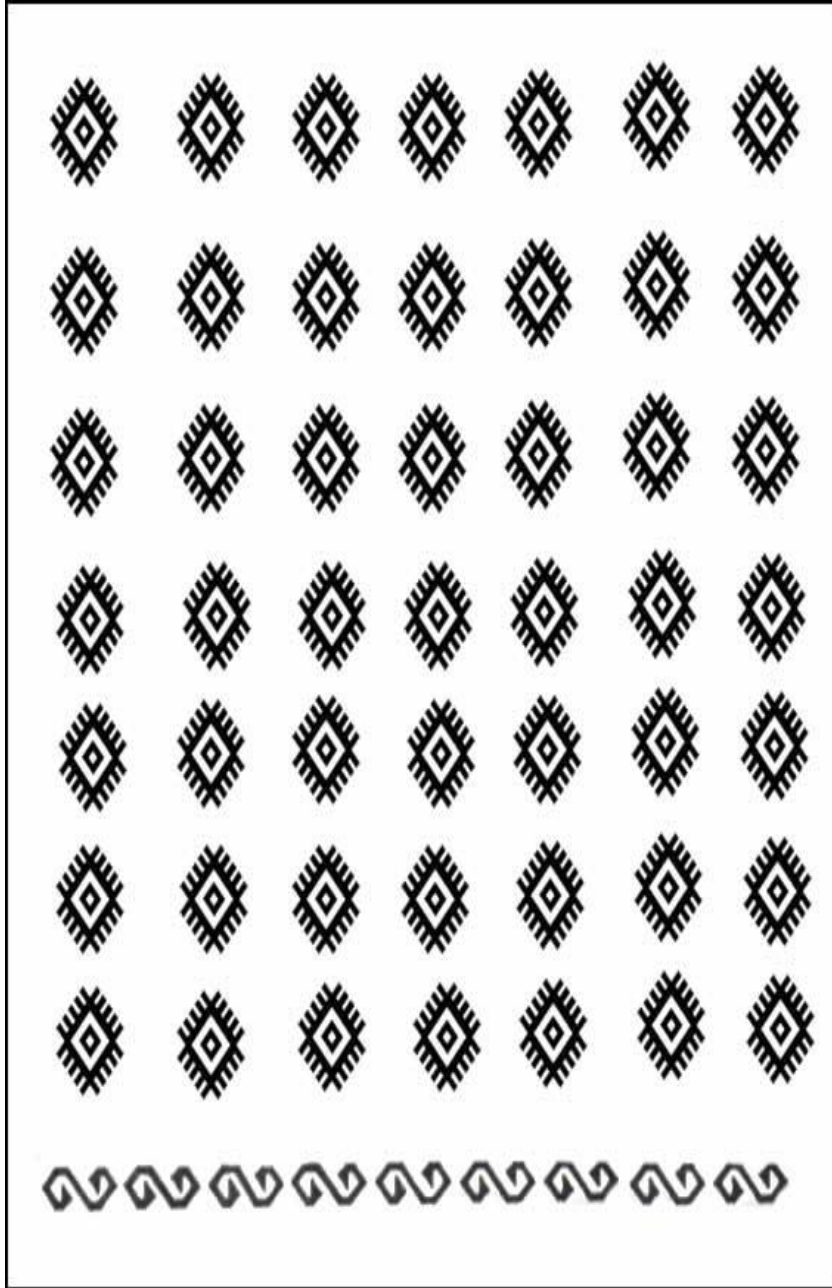
Çizim 50: (Katalog no: 50) genel kompozisyon

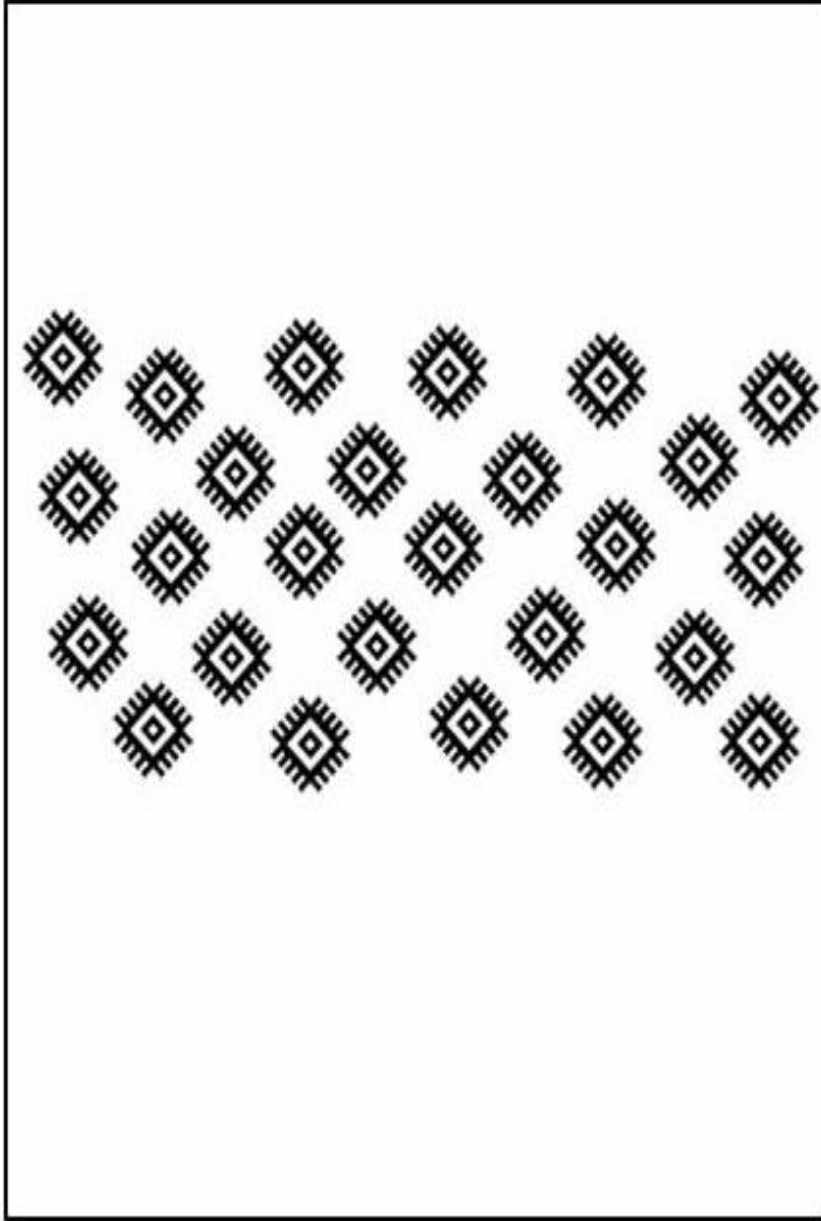
Çizim 51: (Katalog no: 51) genel kompozisyon

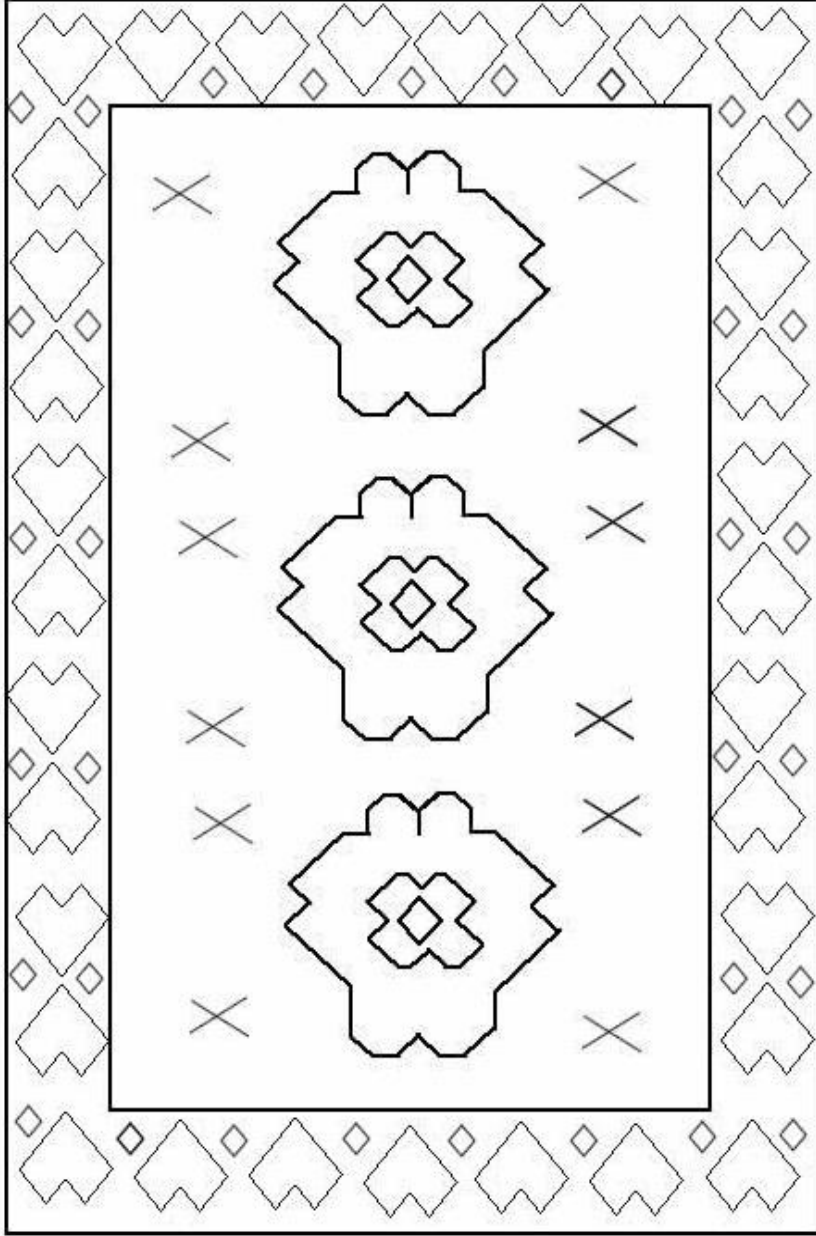
Çizim 52: (Katalog no: 52) genel kompozisyon

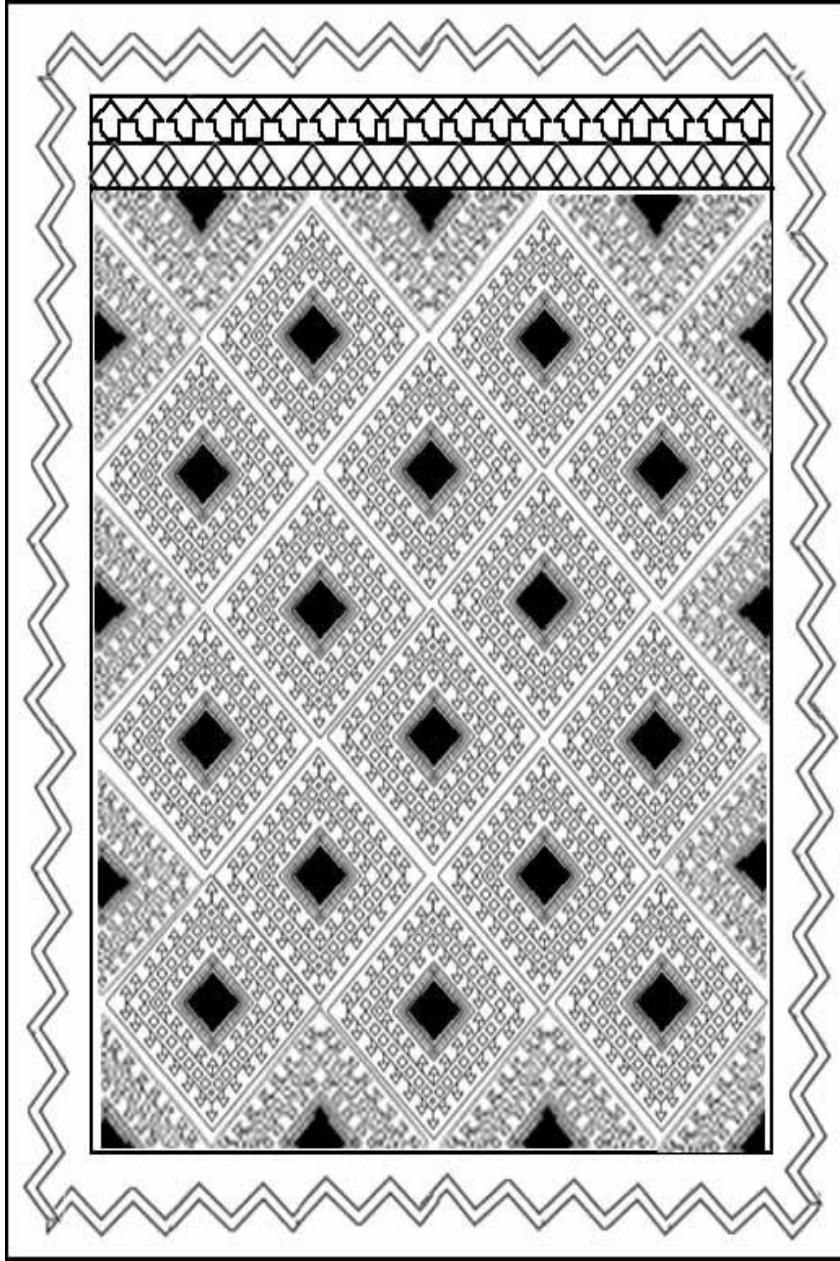
Çizim 53: (Katalog no: 53) genel kompozisyon

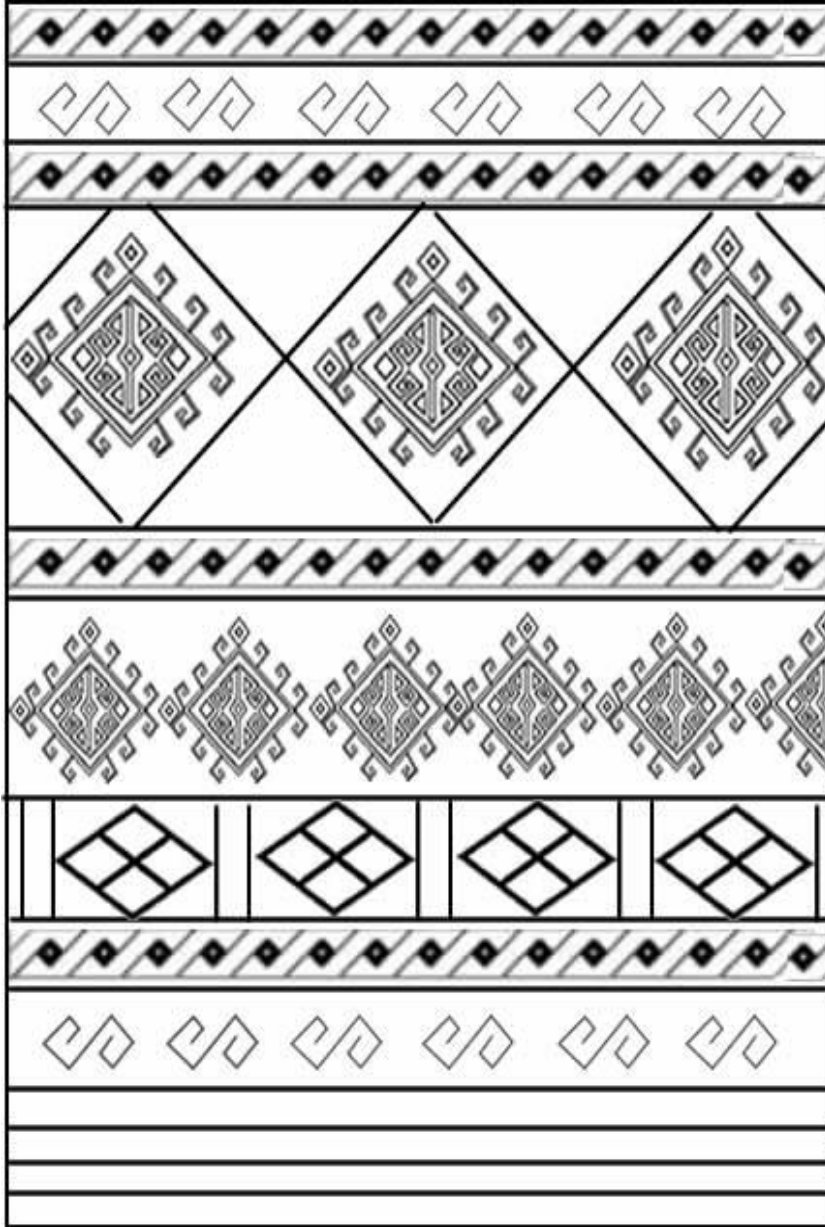
Çizim 54: (Katalog no: 54) genel kompozisyon

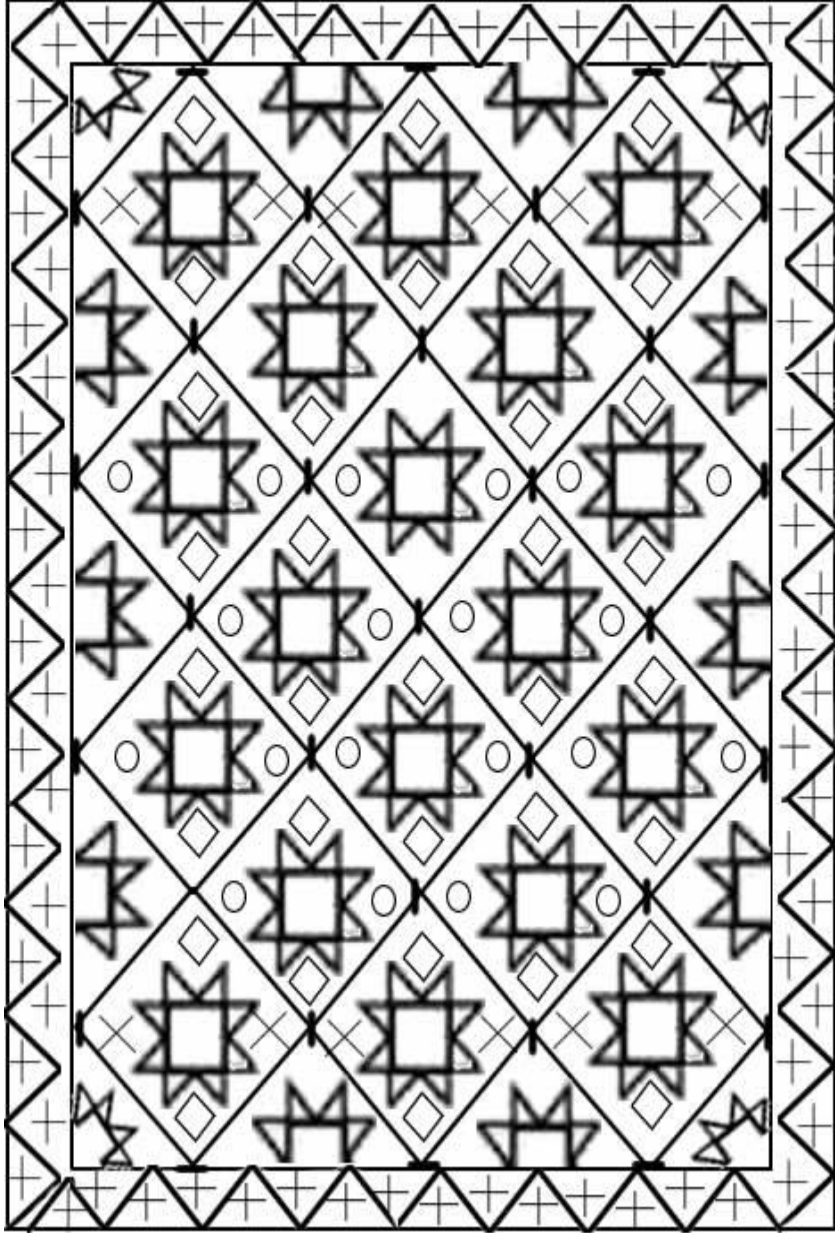
Çizim 55: (Katalog no: 55) genel kompozisyon

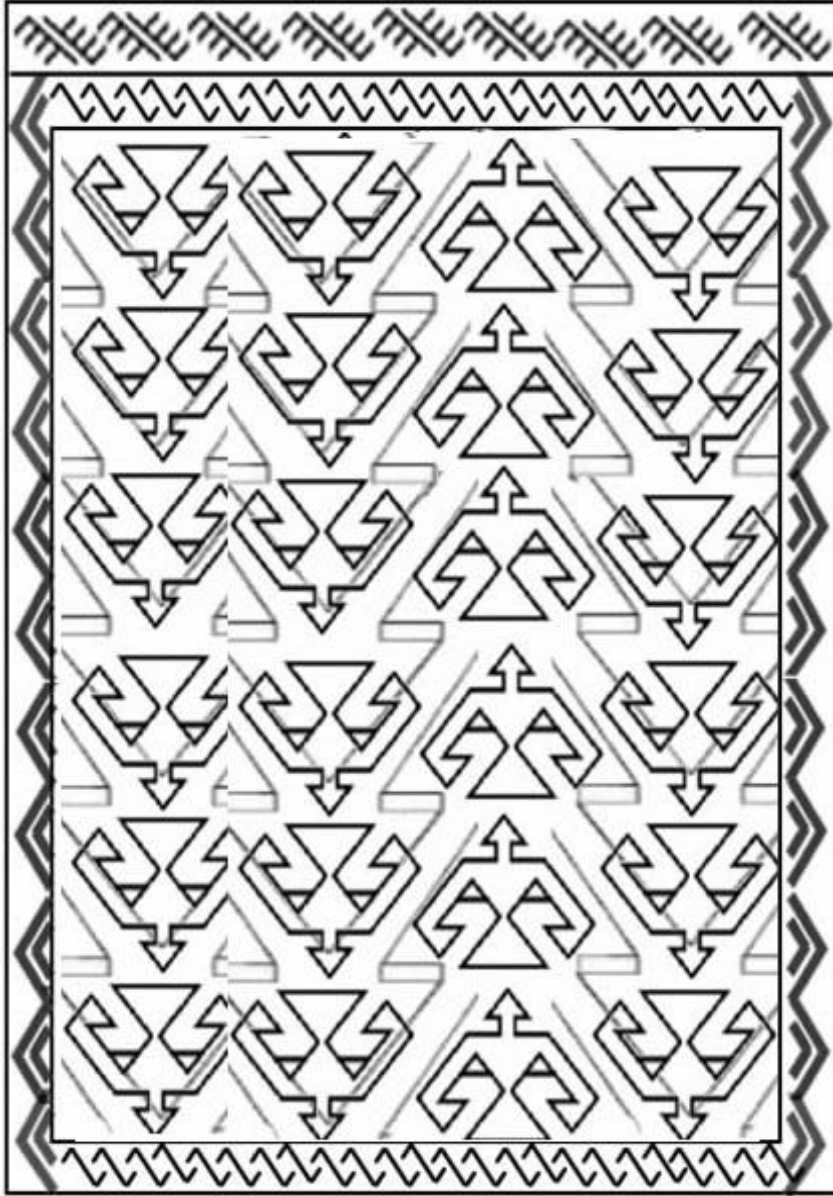
Çizim 56: (Katalog no: 56) genel kompozisyon

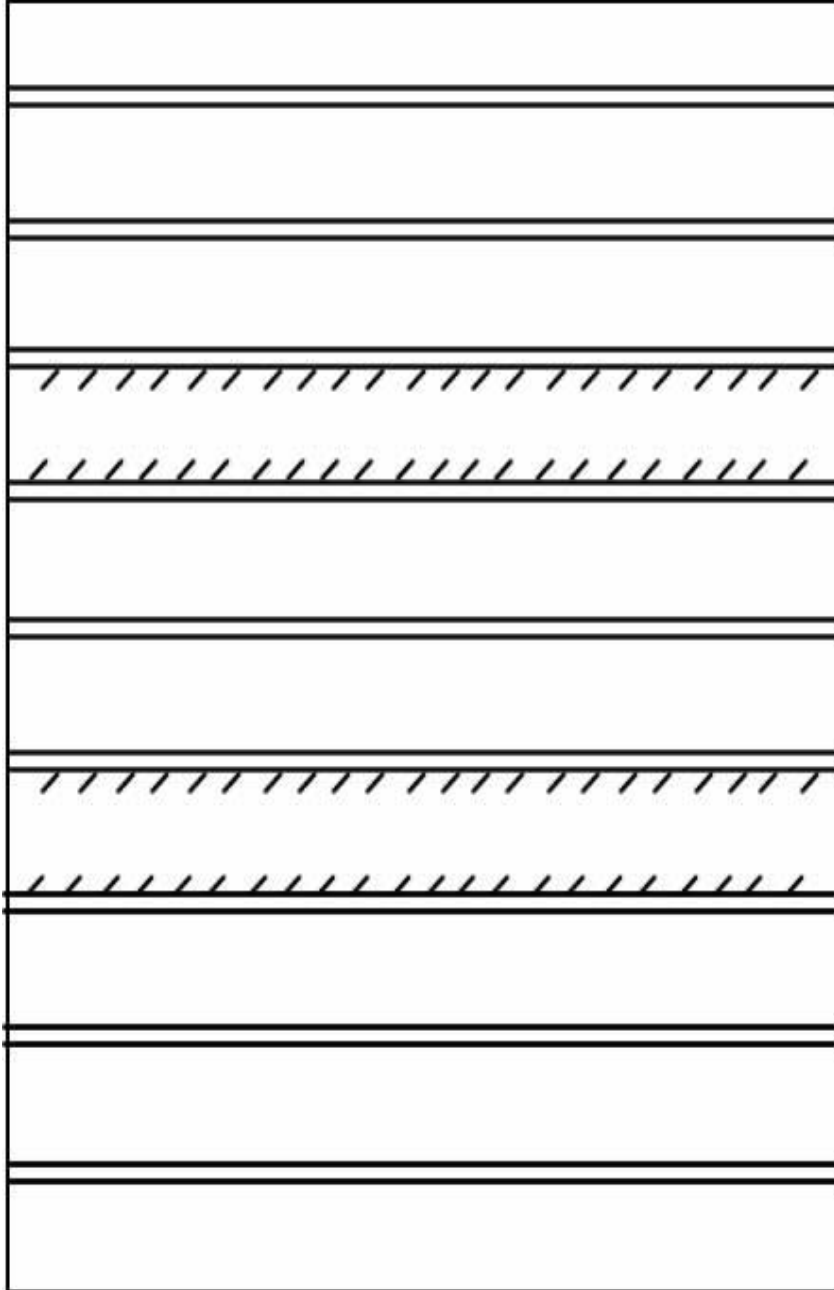
Çizim 57: (Katalog no: 57) genel kompozisyon

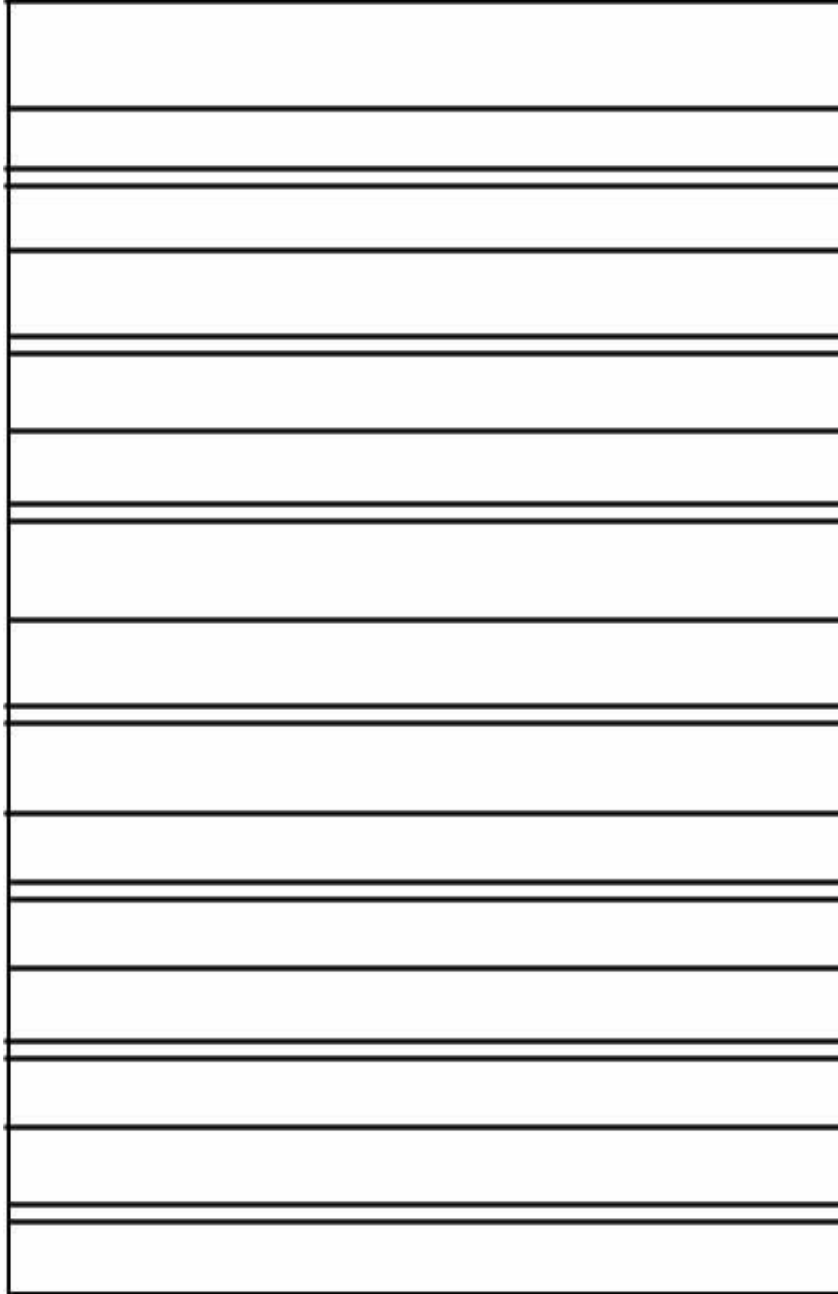
Çizim 58: (Katalog no: 58) genel kompozisyon

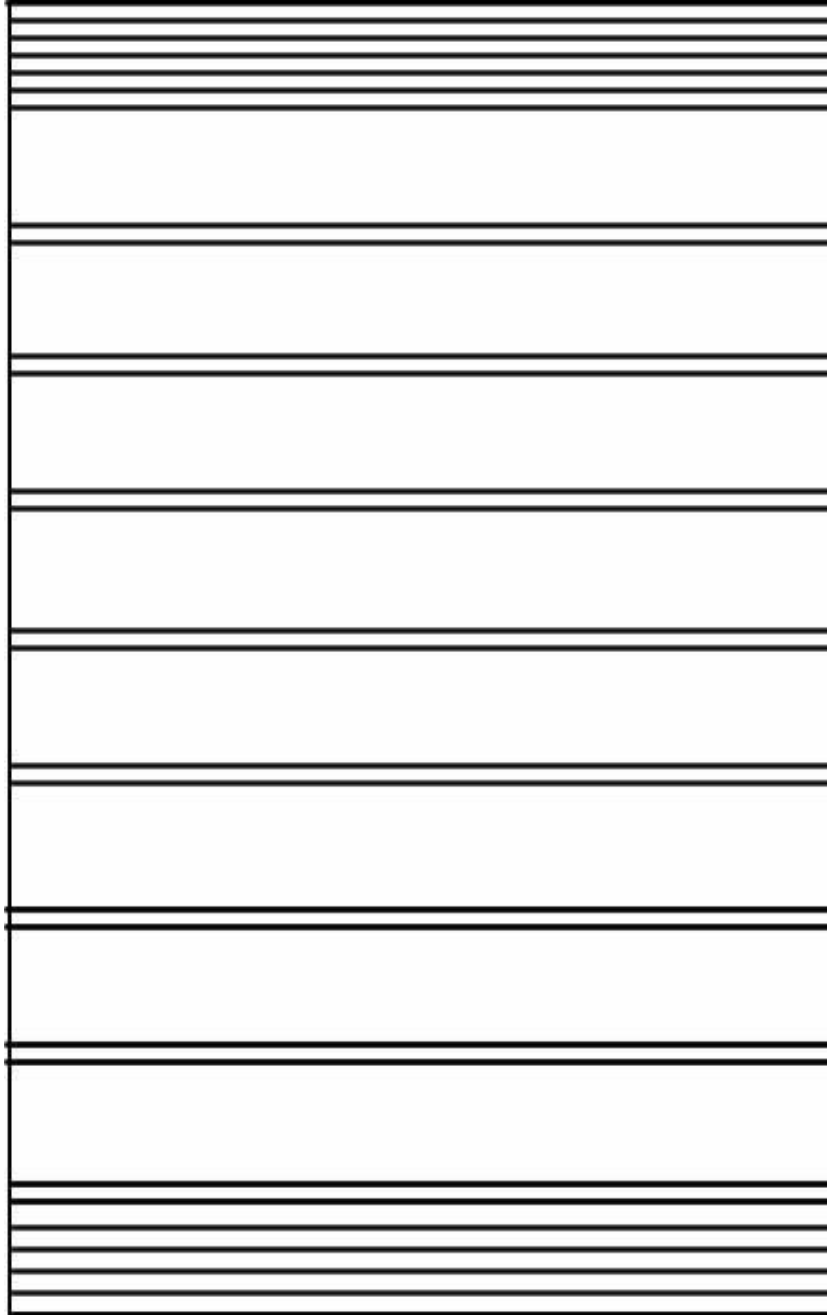
Çizim 59: (Katalog no: 59) genel kompozisyon

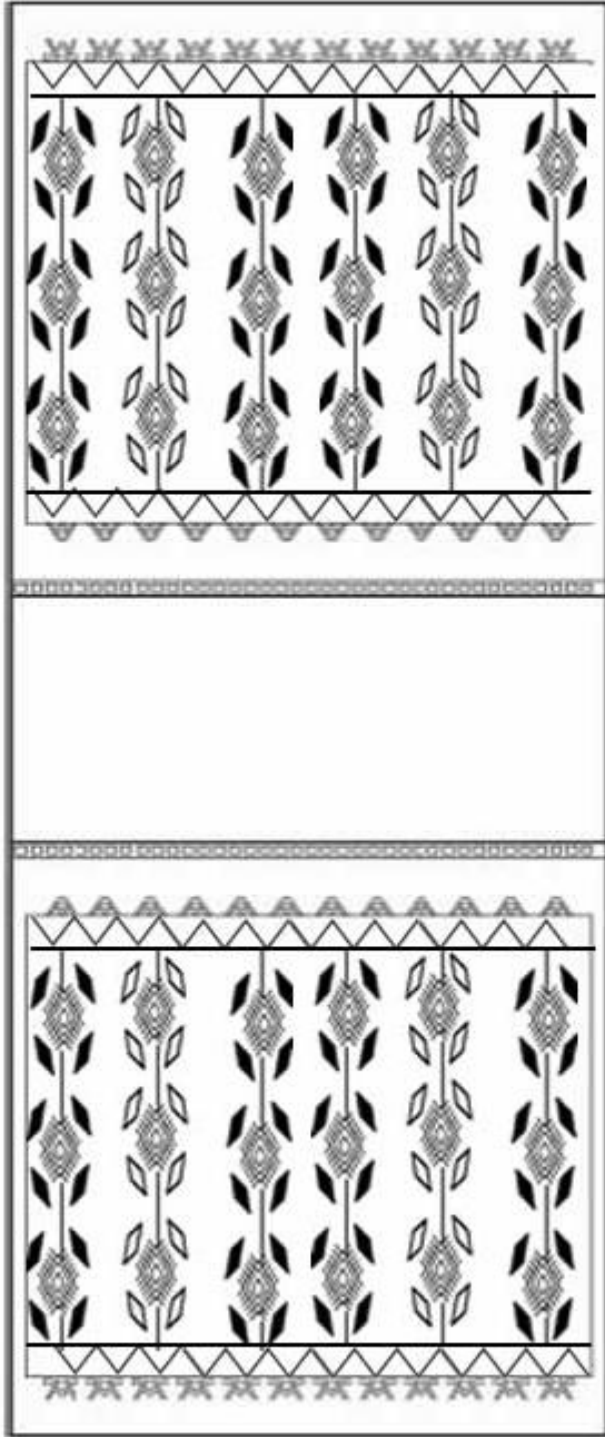
Çizim 61: (Katalog no: 61) genel kompozisyon

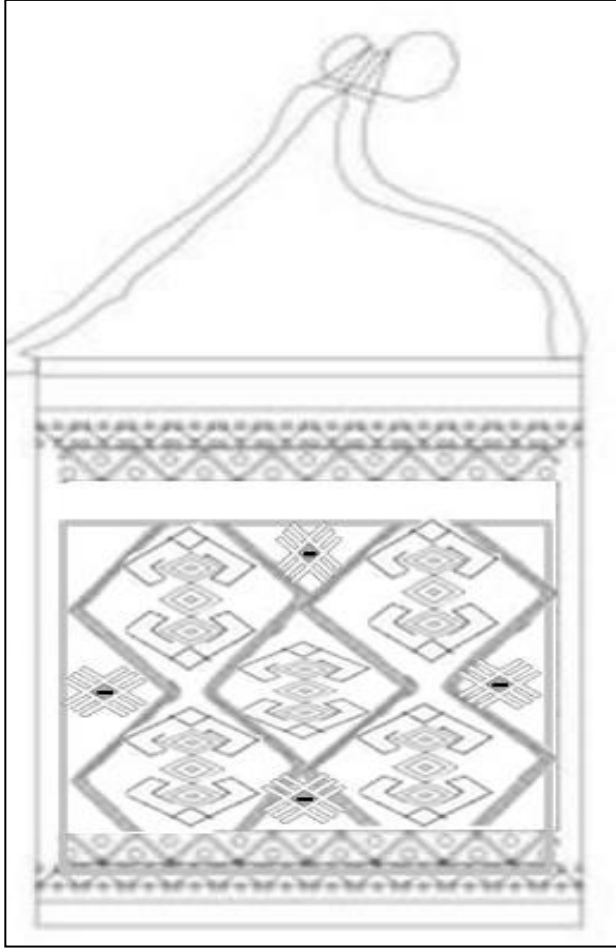
Çizim 62: (Katalog no: 62) genel kompozisyon

Çizim 63: (Katalog no: 63) genel kompozisyon

Çizim 64: (Katalog no: 64) genel kompozisyon

Çizim 65: (Katalog no: 65) genel kompozisyon

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Safiye ÜNALDI
Doğum Yeri- Tarihi	Konya-03.04.1994
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Ordu Üniversitesi
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi
Yabancı Dil	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığım Kurumlar	-
İletişim	
E-posta adresi	-